

28

MUHAMMED A.S.

28.1. NAJAVA MUHAMMEDA

Pretposljednji Allahov vjerovjesnik Isā (a.s.) kao i svi poslanici i vjerovjesnici kojih je prije njega, po jednom hadisu, bilo preko 120.000, izvještava, obećava i garantira dolazak Muhammeda (a.s.) kao Allahovog obećanja, punine Allahove poruke i završetka hijero-historije ili kraj ciklusa vjerovjesništva - Hatemu-l-Enbija.

Univerzalno ime Muhammeda (a.s.) pod kojim su ga Navještavali i obećavali svi raniji vjerovjesnici jeste **Ahmed, hvaljeni, časn, plemeniti**, na grč. Perikletos (Prakletos), a njegovo egzistencijalno ime kada se pojavljuje u povijesti jeste Muhammed (**Es-Saf, 6**).

Muhammed je jedini vjerovjesnik čiji je dolazak kao Allahovo obećanje, puninu riječi, komplementarnost Objave i poruke nagovještavao svaki raniji poslanik sa upozorenjem svom ummetu: Ako se Ahmed ili na grčkom Praklete pojavi da su oni kao ummet a i on, kao vjerovjesnik, dužni prihvatiti Muhammeda kao svog vjerovjesnika i Objavu i Šerijat koji se njemu objavljuje.

Kao vjerovjesnik Muhammed (a.s.) se pojavljuje u Arabiji na jugozapadu Azije, najvećem poluotoku na svijetu. Arabijski poluotok kao sastavni dio najveće pustinje na svijetu, Sahare, prekriven je velikim dijelom pustinjom i kamenitim predjelima sa plodnim zemljištem i pustinjским oazama. Opoljen je sa tri mora. Na zapadu Crvenim, na jugu Indijskim, a sa istočne i jugoistočne strane je Perzijski zaljev. Po svojoj konfiguraciji Arabija je prostrana visokoravan, slična Sahari, sastavljena iz suhih pjeskovitih i kamenih ravnica pomiješanih sa plodnim predjelima. Neizmjerne arapske pustinje presijecaju uvale i brdoviti predjeli po kojima su razbacana sela i gradovi, nastanjeni poljoprivrednim stanovništvom, dok u pustinji nema niko osim beduina. Područja sa vodom u pustinji zovu se oaze. Arabija je poluotok: sunca, pijeska, bez zelenih gora i visokih brda, bez nepresušnih rijeka i jezera. To je zemlja beduina, deva, vjetra, samuma, neplodnosti, suša i vrućina. Vjetar samum je jako opasan i nosi sve pred sobom. Površina Arabije dostiže 3 miliona kvadratnih kilometara. Temperatura se danju kreće od 45 do 60 stepeni a noću se u pustinji spušta i do nule. Arabija je na sredini između daleke Azije, Afrike i Evrope. To je, kako geografsko tako i duhovno središte svijeta. Arabija ima slijedeće pokrajine: 1) *Petrejska Arabija*, koja obuhvata cijelo poluostrvo Sinaj sa Turi Sinajom. Tu je Petra glavni grad nekadašnjih Nabatejaca. Na tom području su se izredali mnogi biblijski narodi: Hebreji poslije izгона iz Egipta, tamo je čuveni Džebeli Mūsā, odakle je Mūsā svome narodu propovjedaо Zakon božiji, tu je kamen iz koga je pod udarcem njegovog štapa

Povijest islama

potekao mlaz vode, tu je brdo Horeb sa pećinom gdje se sklonio poslanik Ilijas, pred bijesom kraljice Izabele.

Nedžd je velika visoravan, prilično plodna, i pruža se po sredini Arabije prema jugu, okružena sa svih strana pustinjom i golim brdima. Stanovnici Nedžda su okretni zemljoradnici i vrlo bistri ljudi.

Jemen sačinjava jugozapadni dio poluostrva i on je ujedno najbogatiji, najplodniji i najnaseljeniji kraj Arabije. Jemenci su trgovci od davnina i zemljoradnici. Glavni grad Jemena je Sana, nekad prijestolnica jemenskih kraljeva. Jemenci su trgovali od vjkada sa Egipćanima, Perzijancima i stanovnicima Indije. Jemen proizvodi pšenicu, datule, šipak, smokvu, masline, grožđe, kafu, šećer, tamjan i mirođije. Najbolje luke na poluotoku su jemenske-Aden.

Hidžaz, između Jemena i Sinaja proteže se arapsko primorje Hidžaz. To je kolijevka islama. U njemu su dva islamska časa grada: *Mekka* u kojoj su po Allahovoj zapovijedi Ibrahīm i sin mu Ismāil sagradili *Ka'bu* (*Bejtullah, Kiblu*) *Mina*, *Muzdelifa*, *Arefat*, grad u kome je rođen Muhammed (a.s.) i *Medina* ili *Jesrib* u kome je Muhammed (a.s.) preselio na Ahiret.

U sredini Mekke je *Haremi-Šerif*. U sredini Haremi Šerifa je Ka'ba. Dimenzije Ka'be su 11x12 metara, a visina je 13 metara. Na jugoistočnoj strani, u ćošaku Ka'be, odakle se počinje tavvaf činit je i *hadžeru-l-esved*. U Haremi-Šerifu još se nalaze *Zem-zem* (Mekamu-Ibrahīm), *Saffa* i *Merva*. Mekka je glavni grad Hidžaza. Drugi grad u Hidžazu je Medina. Prije Resulovog dolaska Medina se zvala Jesrib, po osnivaču, iz plemena Amalike.

Pokrajine Katar, Bahrein, El-Hassa, Uman i Arapski Emirati i Kuwait leže na istočnoj strani u području Perzijskog zaliva i Indijskog okeana. Na Arabijskom poluotoku djelovali su vjerovjesnici: Hūd, Salih, Ibrahīm, Ismāil, mnogi drugi poslanici i Muhammed (a.s.).

28.2. PRIRODNA BOGATSTVA ARABIJE

Od starina su poznati kao specijalni arapski proizvodi: metvica, tamjan i mekkanski balzam, ali najvažniji su hurma i kahva. U Arabiji uspijevaju i kajsije, bademi, smokve, pšenica, ječam, kukuruz, grah, duhan, pamuk i šećerna trstika.

Pored domaćih životinja: ovce, koze, krave, mazge, ima i divljih zvijeri kao što su: lav, hijena, vuk, leopard i škodljivi skakavci koji opustoše cijele krajeve. Tu su i opasne zmije. Među najvažnije životinje spadaju konj i kamila. Kamila je pustinska lađa i bez nje je život u pustinji nezamisliv baš kao bez lađe na moru. Arapski konj je poznat u cijelom svijetu. Izrada zlata i bisera poznata je u cijelom svijetu.

Glavna privredna grana danas je izvoz nafte.

28.3. ZANIMANJE I KARAKTER ARAPA

Nijednom narodu kao Arapima priroda i klima nisu toliko odredili način života i crte njihovog karaktera. Zbog zemlje, stanovništvo se dijeli na: beduine, seljake i gradsko stanovništvo.

Povijest islama

Beduini od Maroka do Jemena žive istim životom, imaju iste navike i običaje kao i prije dvije hiljade godina. Osim vjere, u njihovom životu nije se ništa promijenilo. Patrijarhalno uređenje se ne mijenja od biblijskih vremena. Beduini su vječne skitnice, niti imaju iza sebe historije niti kakve civilizacije. Veliki su ratnici i konjanici. Vrhovni autoritet je plemenski šejh ili emir. Starješina beduina je samo prvi među jednakima. Beduini su istovremeno sangvinični i ponizni, sujevjerni, egzaltirani, skloni realnom vjerovanju i fikcijama, nemirni i sposobni za najveće stvari. Slobodni, velikodušni, darežljivi, ali često svirepi i osjetljivi, junački i puni smjelosti. Slobodu i nezavisnost vole iznad svega. Svi osvajači starog svijeta: Perzijanci, Grci i Rimljani nikad ne podjarmišu pustinjske Arape.

Taj osjećaj slobode je bio toliki da je u Arabiji bilo zabranjeno žito sijati, kuće graditi i vočke gajiti. Ratovanje i stočarstvo su glavno zanimanje beduina. Istovremeno su gostoljubivi i bezobzirni. Zato su oni bili najveći ratnici islama. Odvjkada su prezirali tekovine civilizacije. Beduini su osjetljivi, bistri, duhoviti i dosjetljivi. Pored osjećaja slobode i nezavisnosti gostoljublja i zadane riječi, beduin se ponosi i svojim lijepim i čistim jezikom, kojeg semitolozi smatraju najbogatijim i najharmoničnijim.

Mač i sloboda, rječitost i pjesma, to je ponos pustinjskog Arapa. Sva njegova duša i srce, sve njegove mahane i vrline, osjećanja i strasti, ljubav i mržnja - sve se to ogleda u njegovoj pjesmi. Nijema pustoš, gluha i veličanstvena noćna tišina, plavo i čisto zvjezdano nebo, zelenilo oaza, smrtonosni samum konj i kamila, ljubav i prijateljstvo, slava plemena i viteška djela narodnih junaka, ismijavanje i ruganje protivnicima, sve to inspiriše arapskog pjesnika. Arapska pjesma je vrlo stara.

Početak pisane književnosti počinje stoljeće prije rođenja Muhammeda (a.s.). Između Taifa i Nahle, nedaleko od Mekke nalazi se mjesto Ukaz gdje se u predislamsko doba svake godine u mjesecu zu-l-kade održavao glavni godišnji sajam. Iz cijele Arabije ljudi su dolazili na sajam, a poslije sajma hodočastili su Mekku da se poklone idolu svoga plemena. To je bio sajam za sve, za razliku, od lokalnih. Na sajmu su se natjecali i pjesnici u šatoru od crvene kože. Takvih sedam pjesama, *Muallakata seba'* bilo je sedam.

28.4. VJERA ARAPA PRIJE ISLAMA

Na tlu Arabije djelovali su Allahovi vjerovjesnici: Hūd, Šalih, Ibrāhim, Ismāil, te mnogi drugi i Muhammed (a.s.).

Na tlu Arabije su živjeli, prvi u Kur'anu spomenuti, narodi Ād i Semūd.

Na tlu Arabije je prva i najstarija, u ime Allaha, sagrađena kuća Bejtullah (Ka'ba, Kibla) sa Haremi Šerifom. Sva sveta, od Allaha, određena mjesta: Ka'ba, Zemzem, Saffa, Merva, Mina, Muzdelifa, Arefat i Medina su na tlu Arabije. Arabija se nalazi na sredini između Azije, Afrike i Evrope. Predislamski Arapi bili su politeisti-mušrici-višebošci i obožavali su idole-kumire; drvene, kamene i zemljane kipove. Svako pleme imalo je svoga idola. U haremu Ka'be bilo je 365 idola od kojih su najpoznatiji: Hubel, Lat, Uza i Menat. U haremu Ka'be bila je statua Ibrāhima (a.s.) sa sedam strijelica za predskazivanje budućnosti.

Povijest islama

Vjerovali su i u nebeska tijela: Mjesec, Sunce i razne zvijezde. U gatanju su upotrebljavali posebne strijelice (ezlam), na kojima je sa jedne strane bilo napisano-Emereni rabbi, a sa druge-Nehani rabbi. Bili su odani svim vrstama poroka: kocki, piću, ubijanju i zakopavanju žive ženske djece u pijesak, lažima, krađi, psovci, potvori i bludu. U ovoj mješavini mitsko-magijskih vjerovanja i običaja pojavio se islam kao najčistija monoteistička vjera, vjera Tewhida i Kelime'i šehādeta.

28.5. ARAPSKI NAROD

Arapi se dijele u dva plemena. Pleme koje je izumrlo, **Arabi Baide** su potomci Samovi, sina Nühova. Glavni ogranci ovog plemena su: **Ād, Semūd, Amalike, Tasm, Džedis, Emin, Džurhum i Hadrameut**. O rodu Amalike malo se zna. Jedan ogranak plemena naselio se oko Ka'be. Nakon lutanja, združilo se sa plemenima **Moabita i Amonita**, te zauzeše ravnice Petrejske i Pustinjske Arabije. Odavde su dugo napadali Hebreje dok ih nije pobijedio Dāvud. Ostali ogranci prastanovnika Arabije rastrkaše se po Damasku, Bahreju i Hadramevtu.

Arabi Muteehhire ili **Baije** dijele se na dva glavna ogranka. **Arabi Mutearibe** prebivali su u Jemenu i XXX stoljeća prije hidžre osnovali su svoju državu na čelu s Kahtanom. Njegov sin Jareb osvaja Hidžaz. Tu postavlja sina Džurhuma.

Iza **Abduššemsa** vladao je sin **Himjar**, dinastija **Himjarita**. Arabi Mustaribe su potomci Ismailovi, većinom se odadoše pustinjskom životu. Između plemena Džurhum i Ismailovih potomaka dolazi do sukoba oko upravljanja Hidžazom, ko da vodi glavnu riječ u ratu i ulogu nad Mekkom. Dok su Arabi-Mustaribe tvrdile da je Mekka sa Ka'bam odvajkada središte i svetište svih plemena, dotle su se Mutearibe otimala za Sanu i tražile da to bude glavni grad pozivajući se na bogatstvo i plodnost Jemena. Ova je borba dugo trajala i dovršena je u prilog Mekke tek u VI stoljeću, poslije neuspjeha Ebrehe da poruši Ka'bu. Arapi kao i Sirijci, Aramejci, Hebreji, Feničani, Babilonci i Asirci pripadaju Semitima. Kroz povijest su siromašni i necivilizirani barbari pobjeđivali narode na vrhuncu civilizacije, jer lagodan život oduzima hrabrost.

Arapi su jedan od najstarijih naroda svijeta. Imali su velika carstva. Mnoge nepravilnosti i problemi u hebrejskom i drugim semitskim jezicima, lahko se mogu protumačiti pomoću normi i pravila arapskog jezika. To je moguće zbog slijedećeg: 1) Arapi su stari kao i najstariji semitski narodi; 2) sačuvali su čistoću jezika.

Doista, poezija i proza iz vremena Muhammeda (a.s.) ne razlikuju se od današnje ni u rječniku, ni u gramatici, ni u morfologiji, mada je prošlo 1415. godina.

"Arapi će kroz cijeli srednji vijek sačuvati narodni talenat i svojstvoenu im snagu. U ustrojstvu islama bilo je nešto što izmiče našoj spoznaji. Kršćanski je svijet mogao biti tako jako zgodan samo nečim što predstavlja učinak nama nepoznatih prauzroka. Možda su oni narodi rođeni u pustinji proživjeli u dalekoj domovini užas građanskih ratova kroz koje su se očeličili ljudski značaji, oblikovale velike nadarenosti, šiknuli neodovoljivi nagoni, ili još nešto slično tome" (Napoleon).

Od Ismaila do Muhammeda (a.s.) u Hidžazu nije bilo reformatora i osvajača. Islam

Povijest islama

koristi unutarnje rezerve snage i nadarenost ovog naroda usmjerava boljim putevima nego iko prije. Islam uči muslimane da preziru smrt, rado žrtvuju život za stvar vjere, a u isto vrijeme da štede tuđu krv (demem). Bez manje prolijevanja krvi, nije se niko brže širio. Zemljoradnici i zanatlije teško se upuštaju u daleka putovanja. Tome su skloni trgovci i beduini. Arabija je hiljadama godina trgovački tranzit između Evrope, Indije i Kine. Mekkansko pleme Kurejšija bilo je na čelu međunarodnih trgovaca. Imali su ugovore sa Bizantom, Perzijom, Abesinijom, Jemenom i izvrsno su poznavali običaje, narav, zakone pa i puteve tih krajeva. Konji i deva služe im za osvajanje.

U gradovima-državama, Mekki, Medini i Taifu postojala je određena demokratija i ravnopravnost građana i stranaca. Vjerovali su u vrijednost svake jedinke. Najveći dio Arabije imao je uvijek neku autonomiju. U godini rođenja Muhammeda (a.s.), veliki je pohod Abesinaca, naroda na slonovima, koji je krenuo na Mekku s cijem da poruše Ka'bu.

28.6. ARABIJA PRED POJAVU ISLAMA

Arabija kao geografsko, povijesno i svako drugo središte između Afrike, Azije i Evrope, podjednako je udaljena od sva ta tri kontinenta. Posmatrano sa stajališta uticaja klime, Arabija se odlikuje sa tri značajke. Mekka ima klimu afričke pustinje, Medina plodnost umjerenog pojasa, a Taif podneblje Južne Evrope. Ta tri grada na čelu sa Mekkom odvajkada su međusobno povezana u neformalnom savezu. Arabija je pred pojavu islama jedina zemlja na koju su ekonomski i politički utjecale države triju kontinenata: Sjeverna Arabija bila je pod prevlašću Bizanta, istočna i sjeveroistočna pod protektoratom Irana, a Jemenom vlada Abesinija.

JEZIK

Izbor arapskog jezika ima svojih prednosti. Prije svega, nijedan jezik ne može se usporediti sa arapskim u pogledu ritma, tvorbe riječi, pravila usprezanja i fonetike. To je vrlo koncizan i vrlo precizan jezik. Osim zamjenica, glagoli razlikuju muški i ženski rod. Bogatstvo rječnika omogućuje mu izraziti vrlo tanane nijanse na vrlo elegantan način. Poslanikova poruka jasna je danas kao i u momentu prenošenja. Jezik koji ne bi bio tako ustaljen ne bi bio pogodan za Svetu knjigu, za nadahnuti nauk.

MEKKA BEKKA UMMUL-KURA

Mekka je majka gradova od pradavnih vremena. Kao grad u središtu pustinje nije bila privlačna ni pljačkašima ni osvajačima. U dolini okružena velikim brdima, Mekka je živjela od karavanskih prihoda. U Mekki (Bekki) je svetište, Ādemovo, Šitovo, Ibrahimovo. Većina gradova imala je po jedan sajam a oko Mekke su četiri: u Mini, Medženni, Zul-Medžazu i Ukazu. Mekka je uživala tri sveta mjeseca u godini a drugi gradovi po jedan mjesec. U Mekki je postojala organizacija *be'sl*, koja je obitelj tog grada štitila punih osam mjeseci u godini. Zbog raznih ugovora, Mekka je uživala najveću sigurnost u Arabiji. Koliki je značaj Mekke najbolje govori činjenica da su se sve carevine trudile da je osvo-

je. Grad-država je bio organizovan na oligarhijskoj osnovi. Resori su bili trajno u rukama desetak porodica, a upravne dužnosti podijeljene su većem broju građana. To ministarsko vijeće nadzirao je parlament koji su sačinjavali svi odrasli građani.

Premda pismenost nije bila na velikom nivou, bilo je razvijeno pjesništvo, retorička proza i usmena predaja. Iako su bili mnogobošci, u Arapima je postojala ideja o *Svevišnjem, Jedinom, Svemoćnom Bogu, Allahu* (ta riječ nema ni ženskog roda ni množine), kojem su ostali bogovi ili idoli služili samo kao posrednici. Arapi su pokazali veliko razumijevanje i toleranciju za druge religije. U blizini Ka'be bili su idoli svih plemena.

28.7. PRILIKE U SVIJETU PRED POJAVU ISLAMA

Najbliži neposredni susjedi Arabije pred rođenje Muhammeda (a.s.) bili su: Perzija, Bizantija i Abesinija. U daljem susjedstvu bili su: Kina, Indija, Turkestan i Mongolija. Bizant se na arapskom jeziku zove Rum. Uoči pojave islama Rimsko Carstvo, više nije ni postojalo. Rim su osvojili Germani, Goti i Vizigoti. Ti pagani prihvatili su kršćanstvo. U to vrijeme vlada na stotine vladara u svojim državicama. Bizantija na istoku bila je u neprestanim borbama s Iranom, Avarima i Slavenima sa sjevera. Iran je uspio od Bizanta preoteti Egipat i Siriju. Bizant 628. pobjeđuje Perzijance na ruševinama Ninive. Bizantijski car Justinijan (527-565.) uspio je povratiti sjevernu Afriku, Italiju i južni dio Španije. Avari i Slaveni osvajaju Balkan. 629. godine Heraklije diktira Perzijancima mir i povraća izgubljena područja. Bizantija je uslijed stoljenih borbi bila razorena zemlja, a stanovništvo izmučeno vjerskim progonima. Suviše učene vjerske rasprave prodrle su sve do najnižih slojeva bizantskog puka, zavladała je krajnja netrpeljivost. Oni kršćani koji nisu prihvaćali službenu vjeru radije su prihvatili vlast osvajača nego vjeru druge frakcije.

IRAN

Iran je veoma stara i poznata država sa dugim kulturno-civilizacijskim kontinuitetom. Njegov vladar Kir Stariji (559.-529.) p.n.e. ruši vlast Medijaca i uspostavlja veliku perzijsku državu. Novoperzijsku Sasanidsku državu uspostavlja Ardešir I (226.-241.). Od početka država vodi dugotrajne ratove sa Rimom. Anuširvan (531.-557.) vodi dugotrajne ratove protiv Bizanta. Iran 562. sklapa ugovor s Bizantom da bi vodio ratove protiv Huna, Turaka i Arapa. Husrev II Perviz (590.-628.) također ratuje protiv Bizanta. Osvaja 608. godine Malu Aziju, 614. godine Siriju i Sjeverni Egipat 619. godine. Heraklije sklapa ugovor s Avarima 620. godine i nastavlja rat sa Perzijancima. Poslije poraza od Bizantije 628. godine kod Ninive, Iran se nikada nije mogao oporaviti i nastale su mnoge promjene u zemlji i na prijestolju. Dakle, ni taj istočni susjed Arabije, poslije hiljadu godina carstva, nije davao nadu čovječanstvu. Neprestano ratujući sa Bizantom i Turcima iz S. Azije, zemlja je bila iscrpljena. Službena religija carstva bio je mazdaizam. Osnivač te religije Mazdak imao je hrabrosti da kaže kako carica ne pripada samo svome suprugu jer svaki čovjek ima pravo na svaku ženu. Kad je prjestolonasljednik sjeo na tron, progonitelji su prognani, a pa i stanovništva nisu se promijenile.

Povijest islama

ABESINIJA

Ta zemlja drevne civilizacije od Arapa otima plodnu pokrajinu Jemen. U godini rođenja Muhammeda (a.s.), 570., Abesinci pod vođstvom Ebrehe na slonovima su pošli na osvojenje Mekke. Ali, došavši do Mekke, izgledali su kao "lišće koje su crvi istočili". U samoj Negusovoj Abesiniji harali su bratoubilački ratovi.

KINA-KITAJ

Ova zemlja svoj vrhunac doživljava u periodu Konfučija (551.-479. g.) p.n.e. Uoči pojave islama tamo vlada opći kaos i dekadencija; konfučijevski sistem bio je u raspadanju a budizam, došao iz Indije, tek se učvršćavao. Kina je bila u sveopćem previranju. Dolazak na prijestolje svake od tri dinastije, Vej, Vu i Šu dovodi do bratoubilačkih ratova. Osim unutarnjih nemira, trebalo je odolijevati napadima Tatara i Tibetanaca. Tek je dinastija Sui na neko vrijeme (589.-618.) n.e., učvrstila jedinstvo zemlje, ali je pet godina nakon hidžre Kina zahvaćena novim valom nemira. Kasnije dolazi dinastija Tiang i donekle uspostavlja red. Sin nebeski nije bio toliko ponesen ljubavlju prema čovječanstvu i željom da mu služi da bi tuđincima priznali ravnopravnost. S te strane nije se moglo mnogo očekivati.

INDIJA

Hiljadu godina prije Isaa, Indiju zauzimaju Arijevci i u njoj se trajno nastanjuju. Nekoliko značajki čini Hinduse opasnim po društvo: 1) sistem kasta; 2) princip nemiješanja sa nearijevcima; 3) divljenje pojavama umjesto tvorcu pojave, što je dovelo do većeg broja bogova od broja vjernika; 4) učenje o odricanju od svijeta kao jedinom načinu postizanja savršenstva (nirvane); 5) vjerovanje u selenje duša (reinkarnacija) što vodi pokoravanju okrutnoj sudbini.

Konfučijev suvremenik Gautama Buda pobunio se protiv formalizma indijskih brahmanaca, ali je njegovo učenje vodilo u drugu krajnost. Budizam je posjedovao mogućnost razvoja i bio je korak naprijed. Privodio je ljude normalnom životu. Brahmanizam će uništiti takmaca i prognati ga sa potkontinenta. Indijom je prije hidžre vladala dinastija Huna iz Srednje Azije. Ali 565., u godini Justinijanove smrti, ona je poražena na obali Oksusa te gubi te posjede. Kasnije se Harš, sin kralja Tanesara, dočepao sjeverne Indije a 610. godine silazi i u Dekan na jug Indije. Tako je na kontinentu s onu stranu Himalaja stoljećima vladao rat i metež.

TURKESTAN I MONGOLIJA

Poplava izbjeglica iz ovih zemalja je na sve strane svijeta. U Poslanikovo doba Huni zauzimaju Tibet i učvršćuju svoj položaj savezom na Zapadu sa Turcima. Ni kod tih naroda nema uzvišenih ideala o služenju čovječanstvu.

Povijest islama

28.8. MUHAMMED (A.S.)

Muhammed (a.s.) potječe od Ismail (a.s.), koji se s majkom naselio na mjestu gdje će kasnije izrasti Mekka. Taj kraj su naseljavali Amalike i Ismail se oženio iz Džurhuma, njihovog plemena. **Adnan** je predak Muhammeda (a.s.) iz 21. koljena. Zato se taj dio Arapa dijeli na **Adnance** na sjeveru i **Kahtance** na jugu. **Muzar** je predak u 18., **Kinana** u 15., i **Kurejš** u 11. koljenu. Od Kurejšija se registrira povijest obitelji. U gradu su tada vladali iz plemena **Huza**. Kurejš se oženi kćerkom šejha plemena koji je bio i čuvar Ka'be. Poglavičin sin za novac se odreče vjerske časti čuvanja Ka'be u korist Kurejšija.

Od trenutka kada su Kurejši peuzele upravu nad gradom, Mekka je doživjela procvat. Reorganizirao se i demokratizirao upravni aparat. Kurejš je sagradio Daru-Nedve (vijećnicu), u kojima je sudjelovao svaki građanin sa 40 godina. Kurejš uvodi i porez (refadu), prvenstveno za pomoć hodočasnika. Tako je Mekka organizirana a šatori su zamijenjeni kamenim kućama. Kurejšijev sin **Abdu-l-Menaf** učvrstio je preimućstvo Mekke i razvio diplomatske i ekonomske odnose sa stranim zemljama. **Abdu-l-Menaf**ov sin **Hašim** bio je poznat po svojoj velikodušnosti. Bio je i veliki trgovac pa je trgovao po Palestini. Poslanikov djed **Abdu-l-Mutalib**, čovjek čvrstog karaktera i velika srca, poštovan i voljen, bio je sin **Hašima**. Prvo je živio u Medini a kasnije je došao amidži u Mekku.

Po majčinoj liniji **Abdu-l-Mutalib** je zadržao dobre odnose sa plemenom **Huzaa**. Kada je abesinski guverner **Jemena** došao do pred sama vrata Mekke da bi zauzeo i razrušio Ka'bu i stanovništvu nametnuo kršćansku vjeru, opet izbor pada na **Abdu-l-Mutaliba** da s njim pregovara. Upravo te godine 570., rodio se i Muhammed (a.s.). Kad je nakon osam godina umro, u Mekki je zavladao takva žalost da se gradska tržnica dane i dane nije otvarala. O **Abdullahu**, sinu **Abdu-l-Mutaliba**, malo se zna. Bijaše jedno od najmlađe djece a imao je i sestru blizanku po imenu **Ummi Hakim**. Bio je izuzetno lijep i oženi se **Eminom**, kćerkom **Vehbovom**, iz porodice **Zuhre ibni Kilab**.

Nekoliko mjeseci nakon ženidbe, **Abdullah** krenu prema sjeveru na poslovno putovanje ili pak želeći posjetiti rodbinu u Medini ostavivši trudnu ženu. **Abdullah** se u tom gradu razboli i umre.

Muhammed a.s. je rođen u Mekki 12. rebiu-l-evvela 570. godine n.e., 53 godine prije hidžre, od oca **Abdullaha** i majke **Amine**. Kako mu je otac umro na dva mjeseca prije rođenja, to djed preuze brigu o majci i djetetu.

U Mekki je vladao drevni običaj - da se djeca nakon rođenja daju dojiljama u pustinji. Baš u to vrijeme u Mekku stiže s karavnom **Halima** iz roda **Benu Sad** a plemena **Havazinaca**, Muhammedova majka po mlijeku. S obzirom na to da je **Halima** bila siromašna i imala slaba konja među posljednjima je stigla u Mekku. Pošto nije mogla naći dijete iz imućne kuće, uzela je Muhammeda, siroče jetima.

Odmah poslije uzimanja osjetili su se neki išareti. **Halima** nije osjetila porođajne bolove, dijete je rođeno osunečeno, meleki su ga okupali i obilježili na leđima. **Halimin** konj odjednom postade najbržim u karavni, a deva je toliko davala mlijeka da se cijela

porodica mogla prehraniti. Muhammed je uvijek dobio samo jednu sisu a drugu ostavljao bratu, a Halimine ovce su se sa ispaše vraćale uvijek site.

Predaja prenosi preko Muhammedovog brata po mlijeku, koji je ispričao kako su neki ljudi, u stvari, meleki uhvatili Muhammeda i rasporili mu grudi, isparali srce i otkinuli onaj dio koji pripada šejtanu. U pustinji se živjelo jednostavno. Smjenom godišnjeg doba mijenjan je boravak. Djeca su čuvala stoku i igrala se. Jele su se hurme i mlijeko. Muhammed se ponašao kao i druga djeca.

Jednog dana je ugrizao sestru Šejmu po mlijeku i ožiljak je nosila cijelog života. Uvijek je bio nježna zdravlja. Kad god je sa Halimom išao majki da ga vidi, razbolio bi se zbog promjene klime. Muhammed je kao dječak bio tako bistar da bi ga ukućani uvijek molili da pronade izgubljene stvari. I zaista, on je uvijek sve pronalazio. Jednom su ga poslali da pronade izgubljene deve. Nakon otvaranja grudi, Muhammed krene s dadiljom majci u Mekku. Ubrzo iza toga, krene Muhammed s majkom Aminom, robinjom i slugom za Medinu. Smjestili su se kod AbdulMutalibove rodbine. Tu se Muhammed naučio plivati i igrao se sa djecom. Na putu kući Amina iznenada umre, u mjestu Abvi. Muhammedu je tada bilo šest godina i duboko je tugovao za majkom. Služavka Ummi Ejman se nakon Aminine smrti vratila s djetetom u Mekku. Abdu-l-Mutalib, koji je imao 108. godina uze unuka k sebi. Kako je Muhammed (a.s.) bio siroče i bez oca i bez majke, djed se za njega zauzme i iskaže mu veliku ljubav. Nakon dvije godine umro je djed i brigu o Muhammedu (a.s.) preuzeo je amidža Ebū Talib.

Kada historičari opisuju Muhammeda (a.s.) ističu da je, imao veoma blago i prijatno lice, crne i žive oči, pokriveno dugim trepavicama. Kosa mu je bila crna i pomalo kovrdžasta. Nosio je bradu. Imao je umjerena usta i bijele lijepo razmaknute zube. Na donjoj usni je imao mali mladež. Imao je lijepo sveden i zaobljen vrat. Glava mu je bila krupnija, a čelo vedro i visoko. Imao je jak i malo orlovski nos, te fino svijene i crne obrve, koje je rastakala jedna jaka žila, što je išla sredinom čela, koja bi uvijek pri kakvom uzbuđenju nabrekla. Bio je dobro razvijenih grudi i srednjeg rasta. Kretao se dostojanstveno i pouzdano. Cjelokupna mu je pojava zračila snagom, a u isto vrijeme i blagošću i dobrotom. Pred smrt je, uprkos šezdesettrećoj godini, u kosi imao svega dvadesetak bijelih dlaka i u bradi tek nekoliko.

Ljude, koji su o njemu čuli pa ga prvi put vidjeli, obuzimao je s početka strah, ali što su više s njim bivali i govorili sve su se više oslobađali, voljeli ga i poštovali. Imao je običaj rukovati se, ali ne i ljubiti se. Kada bi gdje došao među svijet nije dopuštao da se pred njim ustaje na noge. Uvijek je znao sačuvati prisebnost i nije nikada pre nagljivao. U jelu i odijevanju bio je skroman i vrlo jednostavan, ali uvijek bi se počestljao, turban poravnio, odijelo očerkao i namirisao se. Uza se je, van kuće, nosio ogledalo, češalj i misvak za zube, iglu, konac i makaze. Kada bi petkom pošao u džamiju oblačio bi svečano džubbe. Radio je sam sve svoje poslove. Muhammed (a.s.) je volio djeda a i djed njega tako da nikada bez unuka nije htio sjesti i jesti. Kada je imao osam godina, Muhammedu je umro djed. Od tada do 25. godine, Muhammed je živio kod amidže Ebū Taliba. Taj izbor bio je prava sreća. Ebū Talib bio je od

Povijest islama

iste majke kao i Abdullah i čovjek neobično plemenitog karaktera. Uživao je opće povjerenje i poštovanje u gradu. Bio je suviše darežljiv. Ebū Talibova žena toliko je pazila Muhammeda (a.s.) da je svoju djecu ostavljala bez hrane, da bi njega nahranila.

Pošto nije bilo škole, Muhammed nije naučio ni čitati ni pisati. Muhammed je bio pastir i tako je uvećao amidžine mršave prihode. Kada je Muhammedu bilo 9 godina ili 12 zamolio je amidžu da ga povede sa karavnom u Siriju. Na putu između Jerusalima i Damaska u blizini samostana, svećenik Behira je kroz neuobičajeno pristojno i razumno ponašanje prepoznao u Muhammedu budućeg poslanika, jer su i Židovi i kršćani očekivali Mesiju. Nakon putovanja u Siriju, punih deset godina nema podataka o Muhammedovom životu. Navodno je Ebū Talib u Mekki otvorio dućan u kome je radio i Muhammed (a.s.). Muhammed (a.s.) nikada nije učestvovao u godišnjim svečanostima obožavanja idola. Čak su mu čudna stvorenja (meleki) zabranili učešće na tim svečanostima. Kada su se potukli Ebū Talib i Ebū Leheb, Muhammed je priskočio upomoć Ebū Talibu. Na primjedbu da mu je i on amidža, Muhammed Ebū Lehebu odgovara: *"Tako mi Boga, moje te srce nikada neće više ljubiti."*

Ebū Leheb je jedini iz porodice koji je bio protiv Muhammeda (a.s.).

U 20. godini Muhammed je učestvovao u jednom ratu u kojemu je dodavao strijele svojim amidžama. Kada je odrastao, postao je trgovac. Kakav je Muhammed bio kao poslovan čovjek svjedoči jedan trgovac: "Kad bih mu povjerio neku robu, na povratku bi najprije svratio podmiriti račun, a onda bi tek odlazio kući. Uvijek sam bio i prezadovoljan obavljenim poslom. Kad bih se, naprotiv, ja vratio s puta, nagnule bi mušterije pitati me o svim poslovima, jedino me Muhammed pitao kako mi je zdravlje i kako sam putovao".

Taberi navodi kako je h. Hadidža, trgovkinja poslala Muhammeda i još jednog čovjeka na sajam u Hubašu na jugu prema Jemenu ili mjesto u Jordanu. Uspješno obavljen posao naveo je h. Hadidžu da Muhammedu povjeri još važniji zadatak, vođenje cijele karavane u Siriju. Hadidža je bila udovica, tadžira-trgovkinja i Tahira-čista. Dvaput se udavala i od svakog muža je imala po jedno dijete. Bila je na glasu po ljepoti i imetku. Hadidža je rado povjerila Muhammedu (a.s.) karavnu te mu dade roba Mejsera za slugu, a pratio ih je njen rođak Huzejma. Cilj putovanja Basra. Opet se spominje susret s nekim monahom Nesturom. Monah je primijetio čudan oblak koji je pratio Muhammeda kamo god bi krenuo, te ga štitio od vrućine. Karavana je uspješno obavila posao, Hadidža je dvostruko nagradila Muhammeda i od tada Muhammed je posjećivao h. Hadidžu te je njihovo prijateljstvo iz dana u dan raslo.

28.9. BRAK I OBITELJ

Hadidži je bilo 40 godina a Muhammedu 25 godina kada su stupili u brak. Ona je pripadala plemenu Esad i imala je rođaka svećenika Vereku ibn Neufela. Od prvih muževa imala je sina i kćerku. Hadidža je preko rođice Nufejsa predložila Muhammedu (a.s.) brak. Nufejsa je našla priliku da u četiri oka porazgovara s Muhammedom i izloži mu ponudu. Hadidža je uskoro zakazala vjenčanje i Muhammed (a.s.) u pratnji rođaka i Ebū Taliba dođe u njenu kuću. Mehr

je ugovoren u dvadeset deva. Vjenčanje je bilo 595. godine. Nakon izvjesnog vremena Muhammed napusti amidžinu kuću i preseli se u kuću svoje žene. Njegov bračni život bio je veoma sretan. Za idućih 10 godina Hadidža je rodila sedmero djece: **Tahira, Kasima, Ibrahima, Zejneb, Fatimu, Rukajju i Ummi Kulsum** (udate za **h. Usmana**). Poslije ženidbe Muhammed (a.s.) je usvojio **h. Aliju**, a **h. Abbās Džafera**. Muhammed (a.s.) također je otkupio i oslobodio roba **Zejd ibni Harisa** koji se nije htio vratiti roditeljima.

Zbog karakternih osobina i vanredne pravičnosti prozvan je **El-Emin**. Kada je Muhammed a.s. imao 35 godina Kurejši su popravljale Ka'bu. Došlo je do spora između četverice plemenskih prvaka oko toga ko će postaviti na svoje mjesto *Hadžerul-Esved*. Došlo je skoro do međusobnog krvoprolića. Nakon dugog prepiranja slože se u tome da odluku donese prvi koji se pojavi u dvorištu Ka'be. Slučaj je htio da je to bio Muhammed (a.s.). *El-Emin, El-Emin*, svi su uskliknuli od olakšanja. Kad su rekli o čemu se radi, Muhammed (a.s.) je skinuo svoju džubbu, postavio na nju crni kamen i pozvao četvericu prvaka da svaki prihvati za jedan kraj džubbe i podigne kamen a onda ga on sam postavi na određeno mjesto. To mu je još više podiglo ugled među građanima.

28.10. PRVA OBJAVA 610. GODINE N.E.

Neposredno prije početka Objave, Muhammed (a.s.) se svakog ramazana povlačio u pećinu Hira na, vrhu brda Nur, samo kilometar udaljenu od njegove kuće. Taj mjesec Muhammed bi poveo u dubokom razmišljanju o stvaranju i smislu svega. Tu je živio skromnim i usamljenim životom. Po povratku u Mekku, prvo bi tavažio Ka'bu a onda išao kući. Prije same Objave počeli su mu dolaziti snovi "jasni kao zora", i što mu se u snu priviđalo, objašnjavalo bi mu se ili ostvarivalo slijedećih dana. Katkada je znao čuti čudne glasove, osvrtao se, kako nikoga nije nalazio čudio se i plašio. Glas nevidljivog javljao se sve češće dok nije poprimio neki smisao. Nekada je Muhammed čuo glas iz stijena i iz stabla koji ga je zvao po imenu i pozdravljao.

Šest mjeseci prije ramazana 610. godine, Muhammed (a.s.) je navršio 40 godina i tog ramazan on se po peti put povuče u pećinu Hira. 27. noći ramazana dogodi mu se nešto čudnovato.

Lik sav sazdan od svjetlosti obrati mu se i oslovi ga: "*Muhammede, ja sam melek Džibril i donosim ti Allahovu poruku da si izabran za Resulullaha.*"

Džibril mi pokaza kako se abdesti i kad sam bio čist naredi mi da učim. Ja mu odgovorih: *Ma ene bikarinī*. On me obujmi rukama, čvrsto stisnu i ponovo naredi da čitam. Ja ponovih: *Ma ene*. On me treći put obujmi i najjače stisnu, a onda me pusti i reče *Ikre'*.

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝
 ۞ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ
 مَا لَمْ يَكُنْ لَمْ يَكُنْ ۝ كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّا ۝ أَنْ رَأَاهُ اسْتَعْصَمَ

Onda je melek nestao.

Prva Objava koja je došla posredstvom Džibrila nema ni svjedoka ni očevidaca, no kasnije je bilo drukčije. Tokom 23 godine koje su slijedile uvijek je određeni, veći ili manji, broj vjernika mogao vidjeti šta se događalo.

O načinu primanja Objave Resul kaže: *Ponekad mi dođe kao udaranje zvona i tada je najteže, zatim to ipak prestaje da bih zadržao sve što mi je rečeno dobro utisnuto u moje pamćenje. A drugi puta melek se pojavi u obliku čovjeka da mi govori i ja pamtim dobro što mi je rekao.*

Kada bi se slanje Objave završilo, Resul bi odmah pozivao pisare i diktirao im Objavu nakon što ju je citirao ljudima i ženama. U toku primanja Objave Resul nikada nije gubio svijest, ni kontrolu nad sobom, a nije se ni kretao. Resul je svaki puta od pisara tražio da mu pročitaju šta su zapisali. Muhammed (a.s.) se od ovog događaja strašno uzbudio. Kada je nakon prve Objave jednog dana Džibrila vidio u zraku kako sjedi, od uzbuđenja se nije mogao pomaknuti s mjesta. Priča se da je Resul tada došao kući sav drščući i da se od groznice umotao u čebe da se smiri. Muhammeda (a.s.) bilo je najviše strah da mu se šejtani i džini ne ukazuju jer je on u životu najviše mrzio idole i kahine-proricatele budućnosti.

Događaj prve Objave i sav svoj strah i zebnju prvo je saopćio svojoj ženi Hadidži, koja ga je odmah i prva priznala za vjerovjesnika sa riječima utjehe: *Ti si toliko nesebičan i dobrotvoran da Gospodar neće dopustiti da padneš u šejtanske zamke.*

H.Hadidža sa Ebu Bekrom ode amidži Vereki ibni Neufelu i prenese cio Resulov događaj i Vereka reče: *Ta to je isto što Mūsāov Tevārā (Zakon), nikako ne može biti da je to davo. Ako budem živ, štitit ću ga i podržavati kad god bude imao poteškoće u svojoj misi ji.*

Povjesničari iza toga bilježe trenutni prekid (fetru) iza prve ili iza prvih Objava. Tokom iduće dvije ili tri godine u Muhammedu se smjenjuju slijedeće faze 1. strah od Objave; 2. razdoblje mira i zadovoljstva; 3. očekivanje zanosa i 4. očajanje. To vrijeme Resul je provodio u ibadetu u predvorju Ka'be. Sada ga je zanimalo prvenstveno očišćenje duše i sveopće milosrđe.

Baš u času kad su mu se ljudi počeli rugati dođe Džibril s novom porukom koja je razbila i posljednju sumnju u poslanstvo i Objavu.

Tako mi jutro i noći kada se utiša, - Gospodar tvoj nije te ni napustio ni omrznuo! (93: 1-11)

وَالصُّحُفِ ۝ وَالْيَلِّ إِذَا سَجَىٰ ۝ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ۝
وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ ۝ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ ۝
أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ ۝ وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ ۝
وَوَجَدَكَ غَابًّا فَآغَىٰ ۝ فَأَمَّا إِلَيْكَ فَلَا تَهْزُدُ ۝
وَأَمَّا السَّائِلُ فَلَا تَنْهَزُ ۝ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثُ ۝

Povijest islama

Ako bi se pravila lista prvih ljudi koji su prihvatili islam i Muhammeda (a.s.) kao poslanika, onda bi to izgledalo ovako:

1. Prvi vjernik islama iza Muhammeda (a.s.) je njegova žena i vjerni drug h. Hadidža;
2. Njegov usvojeni rob **Zejd ibni Haris**; 3. **H. Alija**, kojeg je Muhammed uzeo sebi da bi olakšao amidži; 4. Slijedi najbolji prijatelj Muhammeda (a.s.), u Mekki ugledni trgovaci, najučeniji čovjek u Hidžazu, gradski sudija za krvnu osvetu, poznat i poštovan u cijeloj Arabiji, **Abdul-Kab ibni Ebi Kuhafe**, **Ebū Bekr**. Jednog dana iza prve Objave Resul se obrati Ebū Bekru: *Samo je jedan Bog. Muhammed je Njegov Resul. Svi su ljudi pred Allahom i zakonom jednaki. Bogu treba dovu činiti, zekat davati, dobra djela činiti, a od zla se čuvati. Treba izbjegavati sve što zdravlju škodi. Poslije smrti ima vječni život gdje će svako bez razlike odgovarati za svoja djela, za dobra biti nagrađen a za zla kažnjen.* Na ove riječi Abdul-Kab ibni Ebi Kuhafe prihvati islam i promijenio ime u Ebū Bekr; 5. Musliman je tih prvih dana bio i **Ebū Zerr** čije se pleme Gifar bavilo druskim razbojništvom. Napušta svoje pleme i dolazi u Mekku, gdje u Haremu Ka'be bez pitanja prepoznaje Muhammeda (a.s.) i prihvata islam; 6. Islam prihvata i **Osman ibni Afan**, dvostruki zet Muhammeda (a.s.); 7. **Sad ibni ebi Vekas**; 8. **Abdurahman ibni Avf**; 9. **Zubejr ibni Avvam**; 10. **Talha ibn Ubejdullah**.

To je prva faza Objave u kojoj je Resul potpuno tajno, ilegalno, i diskretno pozivao u islam najveće, najpoznatije, najvjernije, najpouzdanije i najkarakternije prijatelje u islam. Sastanke o podučavanju u islam održavali su u Haremu Ka'be, kod kuće Muhammeda (a.s.) ili u nekoj od kuća muslimana. Ovo je osnovna faza pozivanja u islam koja je trajala tri godine.

Nakon tri godine i bez okolišanja Muhammed pozove svoju rodbinu u islam: *I pozivaj i opominji rodbinu svoju najbližu i budi ljubazan prema vjernicima koji te slijede (26:214-215).*

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ۖ وَخِصْرُ جَلَاكَ
لِيَرَاتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Ovaj poziv, s obzirom na to da je potpuno poznavao svoju rodbinu, Muhammed (a.s.) je smatrao posebno osjetljivim i složenim pitanjem. Zato se mjesec dana povukao u kuću i razmišljao o svemu. Rodbina mu je predložila da svu rodbinu pozove na zajednički dogovor, osim amidže Ebū Leheba. Na drugi poziv rodbine odazvao se i Ebū Leheb, iako nije bio pozavan. Čim se Muhammed (a.s.) obratio rodbini da mu je misija objaviti Allahovu riječ, Ebū Leheb ustade, te drsko izjavi da ih Muhammed hoće odvratiti od pradjedovske vjere i tako izazvati srdžbu bogova. Poslije ta dva neuspjeha sa rodbinom, Resul se ispenje na Saffu i pozove sugrađane da čuju važno saopćenje. Tada Poslanik reče da želi govoriti samo rodbini, a ostale građane pošalje kućama. Obrativši se rodbini reče: *Bog me poslao upozoriti vas da će vas snaći Njegov gnjev ako ga ne budete slušali.* Iza toga riječ uze neumoljivi Ebū Leheb i reče: "Zar si nas pozvao gubiti vrijeme samo zato da nam saopćiš takvu glupost." Ebū Leheb i **Adi ibn el Hamra** znali su kamenjem gađati

Povijest islama

Poslanikovu kuću koja im je bila u susjedstvu. Ebū Leheb je stavljao svakakvo smeće pred vrata svoga bratića. Ummi Džemil, Hamma Letu-i Hattab, Lehebova žena i sestra Ebū Sufjana bila je još žešći protivnik Muhammeda (a.s.) i bacala je trnje kuda je Resul prolazio. Sinovima je naredila da se rastave od Poslanikovih kćeri:

Neka propadne Ebū Leheb (91).

Mržnja i raskol bili su toliki da se više nisu mogli premostiti. Ali sad je cijeli grad znao i brujao o novom pokretu i učenju. Nije se više ni moglo ni isplatiti išta kriti. Nastupa treća faza u misiji Objave. Javno i otvoreno pozivanje u islam.

28.11. JAVNO POZIVANJE U ISLAM

Slijedeća Objava upravo to potvrđuje.

Zato javno ispovjedaj ono što ti se naređuje i ne obaziri se na mnogobošce. Mi ćemo te osloboditi onih koji se rugaju, koji pored Allaha drugog boga uzimaju i saznat će oni! Mi dobro znamo da ti je u duši teško zbog onoga što oni govore, zato veličaj Gospodara Svoga i hvali Ga i salat obavljaj i sve dok si živ Gospodaru svome se klanjaj (15:94-99, 266)

فَاذْهَبْ بِمَا تُؤْمَرُ وَاعْبُدْ
عَنِ الْمَشْرِكِينَ ۖ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ۚ ۝ أَلَّذِينَ يَجْعَلُونَ
مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ۝ وَلَقَدْ نَعْلَمُ
أَنَّكَ يُضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ۚ ۝ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ۝ ۚ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

O, ti pokriveni, ustani i opominji i Gospodara svoga veličaj, i haljine svoje očisti! I kumira se kloni! I ne prigovaraj držeći da je mnogo! I radi Gospodara svoga trpi (74:1-8).

يَا أَيُّهَا الْمَدِينَةُ ۖ قَدْ أَفْضَىٰ ۖ وَرَبُّكَ فَكْبَرُ ۖ وَيَا بَلَدَ فَطِيمٍ ۖ وَالْبَيْتُ
فَاهِرٌ ۖ وَلَا تَعْتَزْزَنْتَ كِبَرُ ۖ وَلَرَبُّكَ قَاصِدٌ ۖ فَإِذَا تَفَرَّقْنَا لَنَا قُورٌ

Tada nastaje javno pozivanje u islam i na pravi put i ono će trajati do Sudnjeg dana. Muhammed (a.s.) više ne propušta prilike da javno poziva sugrađane u islam.

Sadržaj poziva: Postoji samo Jedan Bog, Svemoćan i živ, koji nema drugog do sebe, koji nema ni oca, ni žene, ni djece, On će suditi ljudima nakon smrti i oživotljenja te će ih kazniti ili nagraditi, već prema tome što su zaslužili. Govorio je kako je idolopoklonstvo odvratno i nedostojno je čovjeka da se divi onome što je sam stvorio. Treba slušati riječ Božiju, činiti dobro i odvracati od zla. Podsjećao je na Boga kao dobročinitelja, i dužnost njihove zahvalnosti prema Njemu. Zatim na Sudnji dan i ono što slijedi iza proživljenja.

Povijest islama

Muhammed (a.s.) govorio je ovako citirajući prvo Kur'an, bilo da se obraćao grupi ili pojedincima, nježnim glasom i sa zanosom. Poslanik je počeo aktivno i javno obraćati ljude u islam i u tom poslu mu je svesrdno pomagao Ebü Bekr. Kako je dušom i tijelom bio predan stvari islama, Ebü Bekr je u islam pridobio uz svoju porodicu i: **Sad ibni Ebi Vekkasa, Zubejr ibni Avvama, Abdurahman ibni Avfa, Talhu ibni Ubejdullaha i Usmana ibni Afana.**

Robovi koji su primili islam u Mekki zapali su u teško stanje. Njih su batinali, izlagali gole na vreli pustinjski pijesak, vukli su ih po ulicama s užetom oko vrata i to podjednako muškarce i žene. Neki gospodari žigosali su svoje robove užarenim gvožđem, pri čemu je dobar broj robova i podlegao.

Ebü Bekr postade zaštitnik robova i njihov otkupitelj iz ropstva. On otkupljuje i oslobađa iz ropstva: **Bilali Habešiju, Amira ibn Fuhejra** i žene **Ummi Ubejsu, Zinniru, Nehdiju i Lubejnu.** Bilala Habešija mučili su posebno, do besvijesti, na užarenom pijesku sa vrelim kamenom na prsima, samo zato ne bi li se odrekao šehadeta. Kada više nije mogao govoriti on je dizao prst potvrđujući tevhid. Mučeni su bili i **Ammar ibni Jasir** i njegova majka **Summeja** koja je podlegla kao prvi šehid u islamu. Mučen je i **Habbab ibni Eret.** Najviše su u mučenju muslimana učestvovali mekkanske kolovođe: **Ebü Džehl, Umejje ibn Halef, Ebü Leheb, Ummi Džemil.**

Svi ovi napadi na muslimane došli su od svih značajnijih mekkanskih, pogotovu aristokratskih porodica, iako su mnogi muslimani bili iz njihovih redova. Bez obzira na to često su roditelji, braća i sestre bili najžešći neprijatelji muslimana.

Dok su muslimani pozivali u islam tajno i dok su pozivali samo vjeru u Boga, nisu toliko bili napadani od mušrika. Međutim, kada su pošli govoriti da je obožavanje idola zabluda i da je vjerovanje Arapa u prošlosti težak grijeh, nastali su teški otpori i najžešće reakcije pa čak i protiv samog Muhammeda (a.s.). Ipak, prije pristupa islamu **h. Omera**, u islam je pristupilo četrdesetak muslimana. Poslanika nije zaobišla sudbina ostalih muslimana. Ebü Džehl mu zabrani javno moliti, pogotovu, u dvorištu Ka'be. Kad ga on ne posluša, on prosu po njemu devina crijeva i želudac dok je činio sedždu. Proganjanja, napadi, uvrede i ubistva muslimana postaše dnevna pojava. Dok su se jednom muslimani molili u haremu Ka'be, mušrici ubiše **Haris ibni Ebi Halcha.** Kada su **h. Hamzu**, Muhammed (a.s.) amidžu, obavijestili o Ebü Džehlovim uvredama i napadima na Muhammeda (a.s.), on nakon što obavi tavāf oko Ka'be, ode pravo Ebü Džehlu sav bijesan, udari ga gvoždenim lukom i reče: - **Šta ti misliš da smo mi napustili Muhammeda. Pazi što ću ti reći. I ja sam prešao na njegovu vjeru. Ako se ti ili bilo ko drugi usudi, neka mi samo izađe na mejdan!**

Ebü Bekr i Ammar ibn Jasir su svoje kuće pretvorili u džamije pa su u njima učili Kur'an. Mekanski mušrici kriomice, jedan od drugog, dolazili su pred kuću Muhammeda (a.s.) i slušali učenje Kur'ana te su jedni drugima rekli: - **Nije fajde braniti narodu dolaziti, ako se mi sami ne možemo suzdržati da ne dodemo, te obećaje jedni drugima "nećemo više dolaziti".** Tako su tri noći jedni drugima obećavali a svaki puta pono-

Povijest islama

vo se vraćali. Sve žešći napadi prisilili su Muhammeda da se skloni u kuću Erkama ibn Erkama iz koje će djelovati. Ebū Talib nikada nije prestao štiti Muhammeda (a.s.), iako nikad nije primio islam. Jednom mu Kurejšije pošalju predstavnike koji mu narede da se odluči između dvije mogućnosti: ili spriječi Muhammeda u djelovanju, ili im ga izručite. Ukoliko tako ne postupi, neće mu vjerovati da je pristaša stare vjere. Jedan od njih reče: - Daj da ubijemo Muhammeda, jer je zaista nepopravljiv, a zauzvrat možeš birati kojeg god hoćeš od naših sinova, ako ćeš i najljepšeg i najpametnijeg, pa ga posvoji.

Ebū Talib se nasmija: - I to je veoma pravedno, moga sina da ubijete, a ja zauzvrat vašega da hranim. Na stalne pritiske mušrika na Ebū Taliba, on se obraća Muhammedu (a.s.) s molbom da popusti u misiji, na što mu Muhammed (a.s.) odgovara: - Zar me se i ti, amidža, odričeš? Kunem ti se Onim kojemu duša moja pripada, sve da mi podare sunce u desnu a mjesec u lijevu ruku, ne bih se odrekao svoje zadaće, ako me čak i ti napustiš, ostaje mi Bog, moj Gospodar, a On mi je dovoljan." Na to Ebū Talib odgovori Mekkelijama da mogu činiti što im je volja, ali dok je živ neće napustiti svog bratića.

To pitanje Muhammed (a.s.) misije razmatra se u Mekkanskom parlamentu, *Darun-Nedvetu*, gdje se zaključuje da se Muhammedu (a.s.) požali Utbe ibni Rebia (posljednji pokušaj pregovora): - Muhammede, poznamo te oduvijek kao razumna, dobra, milostiva čovjeka. Nikome nisi nikada zla učinio. Ne treba da ti kažem koliku su pometnju tvoje propovijedi u javnost unijele. Iskreno mi reci, šta smjeraš i čemu sve to? Želiš li možda novaca? Jamčim ti da će ti grad skupiti koliko tražiš. Hoćeš li žena? Uzmi najljepše djevojke u gradu i budi uvjeren da ćemo ti dati za pravo. Hoćeš li da te postavimo na čelo vlade? Spremni smo te birati za našeg poglavara, ali pod jednim uvjetom: 'Ne diraj u našu vjeru i društvenu osjetljivost.' Ne govori da su naši idoli i svi mi koji ih poštujemo, pa čak i naši preci, osuđeni na vječiti oganj pakla. Ako se osjećaš bolesnim, naći ćemo ti ponajbolje iscjelitelje duha i tijela. Ali zaista ne trpimo nemire i trvenja u krilu našeg društva i našega grada.

Umjesto odgovora Muhammed (a.s.) mu prouči 13 ajeta iz XLI sure *Fussillet*. Poslije slušanja Kur'ana, Utbe se našao u duševnom stanju da je pomislio da će ga grom udariti i zato preklinjaše Muhammeda (a.s.) da prekine učiti, i ode Kurejšijama rekavši im da je u toj stvari potpuno nemoćan i da čine što žele. Utbe reče:

- Tako mi moje vjere, nikad u životu nisam čuo nešto slično. Nije to ni pjesma ni govor mađioničara. To je nešto što u duše prodire, što osvaja. Poslušajte me i pustite toga čovjeka neka slobodno osvješčuje narod i upućuje u pravu vjeru. On će bez sumnje uspjeti i postat će ideal cijelog našeg naroda.

- On je tebe zaveo i opčinio.

- Ja sam vam otvoreno i iskreno rekao što sam svojim očima vidio i na svoje uši čuo a vi radite što znate.

Ruganje mekkanskih mušrika i podsmijavanje Muhammedu (a.s.) i muslimanima prelazilo je sve granice. Čak su od Muhammeda (a.s.) tražili da im mjesec raskoli na dvije polovine i da im tako dokaže da je od Boga poslan. Jednog dana na ruganje, podsmijeh i

Povijest islama

izazov sugrađana Muhammed (a.s.) dao je znak mjesecu i on se raskoli. Nakon nekog vremena, dvije polovine mjeseca opet su se stopile. Ova mu' džiza je neke navela da prime islam a drugi su optužili Muhammeda (a.s.) za magiju.

Mušrici u daljem toku povećavaju zahtjeve u odnosu na Muhammeda (a.s.). Traže od njega: da sagradi stepenice do neba; izgradi kuće od zlata; ukloni brda oko Mekke; da gradu u pustinji privede obilne rijeke; da dozove meleka koji će svima biti vidljiv i da tako dokaže istinitost svojih riječi. Na sve ovo Muhammed (a.s.) im odgovara:

- **Znak moga poslanstva je Božija riječ Kur'an. Ja nisam poslan da čuda stvaram, nego da vam saopćim riječi Onoga koji je iz ničega sve stvorio. Teško onima koji pored Boga traže i druga božanstva. Ja strpljivo čekam konačnu pobjedu istine. Bog je svemoćan, sve je to u Njegovoj vlasti, a ja nisam došao ovamo činiti čuda, došao sam vas izvesti na pravi put i upozoriti vas na zlo koje prijeti onima koji se ne pokoravaju božijim zapovjedima.**

Nakon ovakvih odgovora mekkanski mušrici proglašavaju Muhammeda (a.s.) za običnog nezalicu kojem Kur'an kazuje neki kršćanin Džebir, zlatar sa Merve koji je slabo govorio arapski. Međutim, trgovci koji su dolazili iz Jesriba kazivali su da tamošnji Židovi, naučnici, na osnovu Jovanovog Jevanđelja govore da će se neko poslije Hrista pojaviti i njegov nauk obnoviti. Te priče i događaji jako su zabrinuli mekkanske mušrike i oni odlučše da zabrane javno učenje Kur'ana i pozivanje u novu vjeru: "Gdje se Muhammed pojavi, treba ga ometati, a one koji budu išli za njim da čuju Kur'an progoniti i najstrožije kazniti."

28.12. PROGONI MUSLIMANA I SEOBE U ABESINIJU 615. I 616. GODINE N.E.

Sve mjere koje su poduzimali idolopoklonici nisu sprječavale Muhammeda (a.s.) da svaki dan mirno i strpljivo nastavlja rad prelazeći preko uvreda i napada u haremu Ka'be i svojim pristalicama uči i tumači Kur'an. Muhammed (a.s.) je u haremu učio Kur'an poluglasno tako da su ga muslimani čuli, a idolopoklonici nisu. Mušrici su živjeli u kontradikciji. S jedne strane su se mnogo plašili Kur'ana, a s druge su željeli slušati kada se uči. Zato Abdullah ibn Mesud dođe jedan dan u Ka'bu i prouči pred svim mekkanskim prvacima 55. suru, *Er-Rahmān*. Tada su svi navalili na njega a on uzvрати: - **Neka je slavljenno ime Onoga koji je pun veličanstva i milosrđa.** I složio se pod udarcima nevjernika. Mušrik Seid ibn El-As udario je rođenog sina Halida i razbio mu glavu. Sutradan idolopoklonici donesu zaključak da treba poduzeti najstrožije mjere protiv muslimana i uopće protiv širenja nove vjere. Da bi izbjegli međusobne svađe i povode krvnoj osveti, složše se u tome da svaka porodica progoni svoje otpale članove, a gospodari svoje robove. One koji nemaju porodice i druge zaštite može progoniti ko prvi stigne. Na brežuljku Remza pobiju nekoliko stubova za koje su vezali muslimane i po najžešćoj sunčanoj žegi vezali su nesrećne žrtve gole i gologlave, Sumejju Bilala Habešiju, Jasira Ereta, i tu ih tukli i mučili.

Poslije toga naredi Muhammed svima onima koji su bili bez jake porodične zaštite da se sklone u Abesiniju.

- Podite u Abesiniju ako možete i ako želite. Tamo vlada kralj na čijem području nema tlačenja, to je zemlja istine. Ostanite tamo sve dok Bog ovdje ne učini život podnošljivim i dok ne stigne Božija pomoć.

Sutradan u ranu zoru, pred kraj pete godine poslanstva, 615. godine, krenu 12 muškaraca i četiri žene, među kojima i Rukajja Poslanikova kćerka, predvođeni Usman ibn Afanom, put Abesinije. Sa obale Crvenog mora povezla ih je jedna abesinska trgovačka lađa u prijestonicu, Negusa, gdje su bili vrlo lijepo primljeni. Kada su ostali muslimani u Mekki saznali da su njihova braća lijepo primljena u Abesiniji, i druga grupa se u dogovoreno vrijeme i nečujno pođe spremati za iseljenje u Abesiniju. Slijedeće, godine 616., veća grupa od osamdesetak muškaraca i žena, predvođena Džaferom ibn Ebi Talibom, odseli se u Abesiniju. Tako su u Mekki ostali Muhammed (a.s.), Ebū Bekr, Alija, najjači muslimani i oni sa jakom porodičnom zaštitom.

Ima povjesničara koji tvrde da je Džafer nosio pismo i poruku Muhammeda (a.s.) za Negusa. Kada su mekanski mušrići, zakleti neprijatelji islama i muslimana, saznali da su muslimani u Abesiniji lijepo i toplo primljeni, i oni spremne svoju dvojicu uglednih prvaka, Abdullaha ibn Rebiu i Amr ibn El-Asa, da od Negusa traže izručenje i povratak mekanskim bjegunaca. Amr ibni As, koji će kasnije postati osvajač Egipta, govori kralju Negusu da se u Mekki pojavio jedan "opasan vjetrogonja i mađioničar (sahir) koji je posijao razdor među jednokrunu braću, pripovijedajući neku novu vjeru koja nema ničeg zajedničkog ni s hrišćanskom ni s jevrejskom vjerom. Našlo se nekoliko lakoumnih ljudi i žena koji su pristali uz njega i, od straha pred kaznom bogova, pobjegli iz svoje domovine". Dakle, da ovi nesretnici ne bi novom vjerom okužili i njegovu zemlju i da čuvari tradicija Časnog hrama mogu po zaslugi kazniti ove odmetnike, ukoliko se ne bi pokajali, Amr moli kralja da ih izruči i povrati u njihovu domovinu. Negus je bez obzira na sugestije savjetnika, želio da čuje i muslimane, prije nego što odluči kako će s njima postupiti. - Kakva je ta nova vjera radi koje ste napustili svoju pradjedovsku, pitao je Negus muslimane. Džafer na briljantan i diplomatski način odgovora u ime muslimana: - Naš narod je ogrezao u tami neznanja i iskvarenosti i mjesto vjere u Boga klanja se drvenim idolima. U to nam Bog posla čovjeka iz našega plemena i još od djetinjstva zbog svojih vrlina među nama cijenjena, El-Emina. On nam je objasnio u ime Boga Jedinoga, da vjerujemo u Jednog i pravog Boga, da činimo dobra djela i dijelimo milostinju, da budemo iskreni i stalni na riječi, da budemo blagi i dobri prema svojim roditeljima i susjedima i da izbjegavamo silu i opčinu. Zabranio nam je sa ženama vanbračno općiti i u sirotinjska prava dirati. Mi smo mu povjerovali, ali naši zemljaci koji se klanjaju okrutnim i lažnim bogovima ustali su protiv nas, mučili nas i progonili. Mi smo se sklonili u tvoju zemlju i pod tvoju zaštitu, dok dođe Božija pomoć. Ti nas sigurno nećeš izručiti ponovnom nasilju okrutnih idolopoklonika. Tako nam je rekao Resulullah i naš učitelj! Negus je potom zaželio da čuje nešto iz Kur'ana na što je Džafer proučio nekoliko ajeta iz sure *En-Nisa*. Nakon slušanja Kur'ana kralj reče: - To su riječi istoga Onoga koji je Hristu govorio, pa bih želio čuti kako vaš Kur'an govori o Hristu i Džafer mu prouči 171. i 172. ajet iste sure.

Povijest islama

- Između toga i onoga što naša vjera uči o Hristu, nema nikakve razlike. Stoga, vi muslimani, ostanite ovdje koliko hoćete i vi ste pod mojom zaštitom.

28.13. RUKANA I H. OMER PRELAZE NA ISLAM

Prelazak Rukane i h. Omera na islam bio je veliki događaj i dobitak za islam i muslimane. Rukana je bio poznati hrvač, toliko velik i jak da je mogao stajati na kravljjoj ili devinoj koži koju su ljudi mogli natezati na sve strane, a da se on ne bi pomakao sve dok se koža ne bi sasvim razderala. Jednom, dok je Rukana čuvao stado ovaca, naiđe pored njega Muhammed (a.s.) i pozva ga u islam. Po jednoj verziji Rukana je u cilju potvrde misije zatražio od Muhammeda (a.s.) da zapovijedi drveću da hoda. Muhammed (a.s.) mu odgovori: - **Idi onom drvetu i reci mu neka se pokrene i stane uz ono drugo stablo.** Kretanje drveta ne potaknu Rukanu, već predloži Resulu borbu prsa u prsa i stoga mu obeća preći na islam ako ga uspije pobijediti. Zahtjev Rukane o hrvanju Muhammed (a.s.) prihvati pod uvjetom: - **Uredu, ali ukoliko te pobijedim, uzimam ti trećinu stada.** Nakon što je tri puta pobijeđen, Rukana stade plakati da je izgubio cijelo stado, a bojaše se šta će mu žena reći. Muhammed (a.s.) mu reče: - **Ne boj se, dovoljno je što si poražen, neću od tebe tražiti još i sve tvoje blago. Uzmi ga i idi s Bogom.** Ganut tim postupkom Rukana usklikne: - **Priznajem te za Božijeg Poslanika i pristupam vjeri tvojoj.**

Prelazak na islam h. Omera iz ugledne porodice Benu Adi ibn Ka'ba iz plemena Kurejš, iz porodice u kojoj su ne samo muškarci već i žene prije islama znale čitati, *"predstavlja jedinstvenu stranicu u povijesti svijeta i blistavu stranicu u historiji islama. Omerov slučaj pruža nesrazmjernu stranicu vjerske psihologije kojoj u historiji nema primjera"*, piše Renan koji ne voli ni islam ni Muhammeda. Omer kao glava porodice, član vijeća deseterice grad-države-Mekke, bio je ogorčeni neprijatelj islama i Muhammeda (a.s.). Kao naprasit i ohol čovjek prije primanja islama bezobzirno je progonio sve njegove pristalice a njegov izgled i hrabrost činili su da bude čovjek kojeg se okolina bojala. Nakon neuspjele intervencije mekkanskih mušrika kod Negusa, bilo je posve jasno da se širenje nove vjere može spriječiti samo ako se ubije Muhammed (a.s.). Zbog toga njegovu glavu ucijene na 100 deva i dva puta toliko oka srebra. Omer, sin El-Hattabov, primio je na sebe tu zadaću i golom sabljom u ruci pošao da se obračuna s Muhammedom i njegovom "sektom".

Na putu se sretne sa svojim prijateljem Nuajom kojemu povjeri kuda ide i šta namjerava. Nuajam ibni Abdullah koji je prije tajno primio islam, reče Omeru: - **Tako ćeš samo povećati razdor u gradu i izazvati sukob s Muhammedovom rodbinom i prijateljima.** Nego najprije ti sredi stvari u vlastitoj obitelji, a onda se primi brige oko gradskih problema, a tvoja rođena sestra i zet prešli su na islam. Strast te goni, Omere, pazi šta radiš. Znaš li da potomci Abdul-Mutalibovi neće dopustiti da Muhammed ostane neosvećen. U kuću tvoga zeta Sejd ibn Zejda i sestre Fatime dolazi svaki dan Habbab ibn Eret i poučava ih novoj vjeri i sada je kod njih.

Omer se razbjesni i smjesta ode kući sestre i zeta koji su sa Habbabom učili Kur'an. Sestra i zet skloniše Ereta a Omer kao bijesan tigar obrati se sestri i zetu riječima: - **Vi ste**

Povijest islama

pristalice Muhammeda, i nasrnu na Sejda, i stade ga tući. Fatima obavije ruke oko vrata mužu i oboje povuče: - **Mi smo muslimani, Bog je jedan, Muhammed je njegov poslanik. Mi smo prešli na islam i ne kanimo ga se odreći a ti radi što ti je volja.** Umjesto zeta, Omer rani svoju sestru. Sva oblivena u krv, Fatima je sakrivala listove Kur'ana da se ne uprljaju. - **Pokažite mi šta ste čitali,** grmio je Omer. - **Obećaj da nećeš poderati i oskrnaviti,** zahtijevali su oboje. - **Očisti se i uzmi abdeset i onda ćemo ti dati. Sada si prljav i nemaš pravo dotaći svete listove.**

Kada je o svemu razmislio i vidio ranjenu sestru, Omera obuže grižnja savjesti i on postade drugi čovjek, četrdeseti musliman. Izade iz sobe i ode se očistiti, a nakon nekoliko trenutaka vrati se čist tijelom i duhom sa željom da se upozna sa vjerom zeta i sestre. Sestra dade nekoliko listova i Omer prouči nekoliko ajeta iz sure *Ta-Ha*. Kada je proučio, Omer uskliknu: - **Ovo je prekrasno, veličanstveno. Kako je to divno i plemenito!** Učitelj Habbab nije se više imao razloga skrivati, već se pojavi pred njima i reče: - **Kunem ti se da je još jučer Resulullah molio Allaha (dž.š.) da podupre islam obraćanjem Ebū Džehla ili Omera. Nadam se da će tebe dopasti ta čast. Boj se Boga, Omere.** Omer odmah kao preporođen upita gdje se nalazi Poslanik i onako pod oružjem ode Erkamovoj kući i zakuca na vrata. Poslanika obavijestije i on reče: - **Ne bojte se, neka samo uđe, i sam pođe u susret Omeru.**

- **Šta te je ovamo dovelo sine El-Hattabov? Zar ćeš istrajavati na krivome putu sve dotle dok te ne stigne Božija kazna.**

- **Bog je Jedan, a Muhammed Njegov Poslanik,** klicao je Omer.

- **Allahu ekber!**, uzvрати Muhammed (a.s.).

Pošto je vrijeme bilo za salat koji je Resul običavao obaviti u kući, Omer reče: - **Nema razloga da se ovdje krijemo, hajdemo pred Ka'bu.**

Cijeli grad u čudu je gledao povorku koja se slobodno kretala prema Ka'bi, a čudu nije bilo kraja kad su ugledali Omera da čuva stražu. Čim je primio islam, Omer je to ispričao dajdži Ebū Džehlu što ga je silno kosnulo.

28.14. TROGODIŠNJA IZOLACIJA I SVEOPĆI BOJKOT MUSLIMANA OD 616. DO 619. G.N.E.

Nakon što je primio islama i Omer je uz Resula dolazio i u Haremu Ka'be klanjao namaz. Omer je svaki dan prijetio mušricima: - **Samo kad nas bude tri stotine muslimana, protjerat ćemo mi vas, nedostojne, iz Božijeg hrama.** Kada nisu mogli povratiti muslimane iz Abesinije i zaustaviti širenje islama, mekkanski mušrici odlučise primijeniti novu, do tada nekoristenu, taktiku - **zavesti sveopći bojkot protiv muslimana.** U tu svrhu oni osnovaše 616. godine *Ligu zavjerenika*, koja će u svemu i svugdje bojkotirati potomke Abdul-Mutalibove. Bojkot se sastojao u tome da se ništa ne kupuje od muslimana niti da se njima prodaje, da se svaka vrsta komunikacije sa muslimanima prekine, da se protiv njih zavede ekonomska, privredna, socijalna i sveopća društvena blokada. Bilo je zabranjeno sjediti s muslimanima, ulaziti u trgovačke ili bračne odnose, sklapati mir s njima dok ne izruče Muhammeda, kako bi ga mogli smaknuti.

Ovaj ugovor mušrići objese u Ka'bu. Držali su da će te drakonske mjere prisiliti Ebū Taliba i njegove rođake da napuste Muhammeda (a.s.). Umjesto toga, Ebū Talib, mnogi njegovi rođaci, Muhammed (a.s.), h. Hadidža i muslimani, povukoše se u mjesto Šib Ebi Talib u kome u potpunoj izolaciji i najvećoj oskudici, gladni i žedni, ostadoše skoro tri godine. Ono što su sa sobom od hrane i namirnica ponijeli ubrzo su potrošili. Neki rođaci iz Mekke u najvećoj tajnosti slali su im hranu.

Nakon nepune tri godine dolazi do prekida blokade. Izopćenju je došao kraj pod nekoliko sretnih okolnosti. Protiv bojkota su bili humaniji i razumniji ljudi. Bojkotu muslimana suprotstavljali su se i trgovci koji su zbog toga trpili. Muhammed (a.s.) izjavi da će crvi izgristi tekst ugovora u Ka'bi. Velikim čudom samo su pošteđena imena Boga i Njegovog Poslanika. Sumnjičavi Kurejšije ne primiše islam, ali prekinuše sveopšti bojkot muslimana 619. godine.

28.15. PUT U TAIF 619. G.N.E.

Nekoliko mjeseci, po svršetku sveopćeg bojkota, desila su se dva teška događaja u životu Muhammeda (a.s.). Bila je to smrt amīdže Ebū Taliba i žene h. Hadidže. Stoga je ta godina proizvana *Senetuhuzn* ili *godina žalosti*. Stanje u Mekki toliko se pogoršalo da su pošli napadati i Poslanika. U takvoj situaciji Muhammed (a.s.) je sa **Zejd ibn Harisom** odlučio napustiti Mekku i naseliti se u Taif, mali grad, udaljen dva dana hoda istočno od Mekke. Stanovnici Taifa pripadali su plemenu Sekif i bili su u bliskom srodstvu sa potomcima Abdul-Mutalibovim. Po majčinoj liniji, Muhammed (a.s.) u Taifu je imao rođake pa se stoga i nadao da će naići na lijep prijem i da će tamo naći utočište. Muhammed (a.s.) imao je u Taifu veliki uticaj, jer je iz svoje zalihe novca posuđivao novac Taifcima. Međutim, kada je stigao u Taif, nakon kratke diskusije sa prvacima plemena, Muhammed (a.s.) morao je napustiti grad. Razdražena i nagovorena svjetina progonila ga je najpogrdnijim riječima, psovkama i kamenjem. Muhammeda (a.s.) su odbila su tri mjesna poglavara s kojima je bio u daljem srodstvu. Prvi ga je grubo odbio, druga dvojica ga ismijavali u brk, a sva trojica mu zapovijediše da što prije napusti grad. Muhammed (a.s.) ih zamoli da ne kažu zašto je dolazio, no oni na njega nahuškavši robove i ulične derane. Tako Muhammed (a.s.) zadobi rane i s velikom mukom uspije se skloniti u neki vrt, u predgrađu Taifa, koji je pripadao Mekkancima. Muhammed (a.s.) nije imao otvorena vrata povratka u Mekku. Božijeg poslanika primi pod svoju zaštitu **Mutim ibn Adij**, moćan i ugledan Kurejšija koji sa naoružanom pratnjom zaštititi Muhammeda (a.s.) koji sedam puta učini tavaf oko Ka'be. Od tada je Muhammed (a.s.) živio dosta povučeno, pokazujući se s vremena na vrijeme u javnosti i propovijedavajući nauk islama blago i ubjedljivo, a suzdržavajući se od napada na idolopoklonike i njihova božanstva.

Nemoj ružiti božanstva koja oni prizivaju pored Boga, jer bi oni, u svome neznanju, mogli hultiti Allaha (6:108.)

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ
عَمِلَتْهُمْ أَعْمَالُهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Povijest islama

28.16. SASTANCI NA AKABI 620., 621. I 622. G.N.E.

Pored svih teškoća i opasnosti Muhammed (a.s.) nije prestajao pozivati na islam. U danima hadžiluka dolazio je među hodočasnike i govorio im: - Ljudi! Bog vam zapovijeda da vjerujete samo u Njega, a sva druga božanstva odbacite, da vjerujete u moje poslanstvo i da me pomognete da ispunim svoju misiju. Bog će vas za to nagraditi.

U stopu ga je pratio amidža Ebū Leheb i govorio narodu: - Ne vjerujte mu, on je mađioničar, on je teško uvrijedio naše bogove, Lata i Uzaa. Samo u toku jedne godine 620., desete godine poslanstva, primio petnaest grupa stranih hodočasnika u blizini Mekke. Poslanik je od svake grupe tražio savezništvo i ulazak u islam. Tražio je da ga štite i brane ako krene u tuđinu: - Štitite me i slijedite moja uputstva, pa ćete zagospodariti susjednim carstvima, perzijskim i bizantskim. Svako od petnaest plemena drukčije ga je dočekalo, jedno grubo, drugo hladno, treće podsmješljivo, ali svi do jednoga odbojno. Konačno, koncem marta 620. godine Resul je naišao na Akabi, nadomak klanca od Mekke prema Medini, na šest Medinaca iz plemena Hazredž. Zaneseni Resulovim učenjem Kur'ana i njegovom blagom i ubjedljivom riječju jesribski hodočasnici izjave da primaju vjeru u Jednoga Boga i Njegova Poslanika. Na rastanku se dogovore da se dogodne za vrijeme hadždža sastanu na istom mjestu.

Slijedeće godine 621., Muhammed (a.s.) se po drugi put sastao na Akabi sa dvanaest jesribskih muslimana: šest prošlogodišnjih, četiri nova i dva iz plemena Evs. Ova dva plemena bila su u međusobnoj smrtnoj svadi i zavadi: - Naš narod je isuviše rastrgan unutarnjim sukobima, niko ga ne može spasiti nego Bog, posredstvom tebe. Obećavamo da ćemo nastojati u tom smislu djelovati i da ćemo pozvati narod, da prihvati ono što smo i mi prihvatili. Zato ni Hazredž nije prihvatao imama iz Evsa niti oni od njih i zato im je Resul poslao imama iz Meke, Mūsāb ibn Umejra. O odnosima između Evsa i Hazredža Kur'an kaže:

وَأَغْضَبُوا بَيْنَهُمَا
بَيْنَهُمَا إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءَ فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ
فَأَضْمَمَ بَيْنَهُمَا إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ
فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Tada su ovih dvanaest muslimana na Akabi položili zakletvu Resulu:

- Slušat ćemo i pokoravat se u dobro i u zlu, u zadovoljstvu i u nezadovoljstvu. A ti ćeš nas voliti više nego druge. Nećemo poreći pravo zapovijedanja onom ko tu dužnost preuzme. Nećemo se bojati ničijeg prijekora ni prezira ako radimo za stvar Božiju. Zaklinjemo se da nećemo priznati drugoga Boga, da nećemo krasti, nećemo činiti blud, nećemo ubijati djecu našu, nećemo širiti klevete među nama, te ćemo te podržati u svakom činu.

Povijest islama

Na tu zakletvu Muhammed (a.s.) im reče: - Ako se budete držali ove zakletve, vaša nagrada bit će Džennet. Ako je pak prekršite na bilo koji način, Bog će vas kazniti ili vam oprostiti. Misionar u Medini, Resulov prijatelj, radio je predano i uspješno tokom čitave godine, a kad se po isteku godinu dana vratio u Mekku mogao je izjaviti Poslaniku da su većina medinskih porodica muslimani i da nije bilo u Medini kuće u kojoj bar neko nije bio musliman. Slijedeće 622. godine po dogovoru među 500 medinskih hadžija bijahu i 73 muslimana, 71 muškarac i 2 žene. Po dogovoru opet su se našli na Akabi. Muhammeda (a.s.) je pratio amidža h. Abbas, koji još nije bio primio islam. S obzirom na slabi razvoj islama u Mekki i na ogorčeni otpor Mekkelija, medinski muslimani su predlagali da se Muhammed (a.s.) i svi muslimani presele u Medinu. H. Abbas se tome odlučno usprotivio sa tvrdnjom da bi to bila objava rata cijeloj Arabiji a ne samo Mekki: - Vi znate dobro da se Muhammed sada nalazi u svojoj zemlji i među svojima i da će ga njegov rod štititi. On, međutim, namjerava napustiti Mekku i preseliti se k vama. Ako ste sigurni da možete održati riječ i zaista ga štititi, onda se to i obavezite. Ako ga pak mislite napustiti nakon što je zbog vas ostavio vlastiti narod, onda ga radije ne pozivajte. Medineli je spremno odgovorio: - Shvatili smo te riječi ali želimo čuti i samog Muhammeda. Resul im prouči nekoliko ajeta a zatim reče: - Zahtijevam da me štitite kao što štitite svoje žene i djecu. Na to ovi odgovoriše: - Kunemo ti se ovim koji te je poslao i obdario sposobnošću da vidiš istinu da ćemo te štititi kao i naše vlastite štice. Nisu se pokolebali da će ga štititi makar morali ratovati sa cijelim svijetom. No, jedan Medineli postavi pitanje: - Poslaniče Božiji, mi smo u savezu sa Židovima vašega grada, ali odreći ćemo se toga saveza. Ali što, ako ti Bog dađe pobijediti neprijatelje svoje: 'Zar ćeš nas onda napustiti i vratiti se u zemlju svoju?' Muhammed (a.s.) se osmjehne i odgovori: - Vaša krv je i moja krv, vaša slabost je i moja slabost. Ja sudjelujem u vašim pothvatima, vi u mojim. Borit ću se protiv koga se vi borite, bit ću u miru s kim ste i vi u miru. Kad su za ovo čuli mekanski mušrici, poslali su Medinelijama izaslanstvo u povodu ovog dogovora. Muslimani su to opovrgnuli. Tako su muslimani dobili mogućnost da učine hidžru u Medinu, umjesto seoba u Abesiniju.

28.17. ISRA I MI'RĀDŽ

Allah (dž.š.) redovito podvrgava velike ljude, pogotovu vjerovjesnike, najvećim iskušenjima, prije nego što ih nagradi. Kur'an spominje okolnosti koje su nalikovale na mi'rādž u vezi s Ibrāhimom: *I pokazasmo Ibrāhīmu carstvo nebesa i zemlje da bi čvrsto vjerovao.* (6:75) i s Mūsāom: *O Mūsā, ja sam, uistinu Gospodar tvoj! Izuj, zato obuči svoju, ti si doista, u blagoslovljenoj dolini Tuva* (20:11-14).

Iskušenja Muhammed (a.s.) prije mi'rādža su: tri godine tajnog pozivanja u islam, javno pozivanje prvo rodbine, zatim svih ljudi, koji će ga koštati zajedno sa svim ashabi-ma najvećih iskušenja, patnji, belaja, progona i mučenja.

Najvećim mukama od strane mušrika, kjafera i munafiga bili su izloženi čuveni ashabi Habbab ibn Eret, Summejjja, njen sin Ammar ibn Jasir i Bilali Habešija. Summejjja je

Povijest islama

podlegla mukama i postala prvi šehid u islamu. To je samo jedan od dokaza da odbrana islama u svakom vremenu traži šehide. Iza toga slijede kolektivni progoni muslimana u Abesiniju, tri godine totalne ekonomske i apsolutno potpune blokade i izolacije bez ikakvih uvjeta za život, gdje su umjesto vode, slikovito kazano, pili jutarnju rosu u mjestu Šib, usred pustinje. Zatim Muhammedu (a.s.) poslije izolacije u godini žalosti, Senetuhuzn, umiru amidža Ebū Talib i žena h. Hadidža. Tome treba pridodati frontalni napad na njega koji su izvršili stanovnici i prvaci Taifa. Ipak, za vrijeme hodočašća Muhammed (a.s.) 620., 621. uspostavlja kontakt sa međinskim hodočasnicima, kontakt od kojih neki iz plemena Hazredž a kasnije i plemena Evs postaju muslimani.

Kada se većina muslimana nalazila u abesinskom izgnanstvu, kada Muhammedu (a.s.) umiru dva najvjernija prijatelja i zaštitnika u životu, i kada je izgubio svaku podršku u Mekki, dešavaju se susreti na Akabi i Isra i mi'radž ili noćno putovanje. O noćnom putovanju direktno govori prvi ajet sure *Isra*: *Hvaljen neka je Allah onaj koji je u jednom času noći proveo svoga roba iz Hrama svetog (Mesdžidu-l-harama) u Hram daleki, čiju smo okolinu blagoslovili, kako bismo mu neka znamenja naša pokazali. On uistinu sve čuje i sve vidi.*

مُبَحَّنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَنَيْنَا لَهُ حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ
هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Po ovom ajetu vidi se da je Muhammed (a.s.) imao mi'radž svim svojim bićem, duhovnim i misaonim, osjećajnim, voljnim i fizičkim. Po nazivu sure *Isra* - Noćno putovanje vidi se da se mi'radž zbio noću. Riječ mi'radž znači - ispeti se u visinu, uzdignuti se na visinu, dostići najvišu vjersku duhovnu, moralnu i poslaničku tačku u životu: Uči ga Muhammeda razboriti (melek Džibril, koji se pojavio u istinskom liku svome na obzorju najvišem, zatim se približio, pa nadnio, blizu koliko dva luka ili bliže i objavio robu Njegovu ono što je objavio, srce nije poreklo ono što je vidio (Muhammed) pa zašto se prepirete s njim ono što je vidio!

On ga je i drugi put vidio, kod Sidretul-muntehaa, kod koje je džennetsko prebivalište, kad je Sidru pokrivalo ono što je pokrivalo pogled mu nije skrenuo, nije prekoračio, vidio je najveličanstvenija znamenja svoga Gospodara (53:1-18).

وَالْجَنَّةِ إِذَا هُوَ ۝ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَى ۝ وَمَا يَنْطُوقُ عَنِ
الْهُوَى ۝ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى ۝ عَلَّمَ شَدِيدُ الْعُقُوبِ ۝ ذُومِرَةً
فَاسْتَوَى ۝ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى ۝ ثُمَّ نَافَثَتْنِي ۝ فَكَانَ
قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ۝ فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى ۝ مَا كَذَبَ
الْفُؤَادُ مَا رَأَى ۝ أَفَتَمَارُونَهُ عَلَى مَا يَرَى ۝ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً

Povijest islama

أُخْرَى ۞ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ۞ عِنْدَ هَاجَةِ الْمَأْوَى ۞ إِذْ بَشَى
السِّدْرَةَ مَا بَشَى ۞ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَفَى ۞ لَقَدْ رَأَى مِنْ
آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى ۞

Šta je dakle, od mu'džiza vidio na mi'rādžu Muhammed (a.s.). Prije svega, njegov mi'rādž je najveći mi'rādž ili uzdignuće od svih vjerovjesnika. Mi'rādž Muhammeda (a.s.) kao i svakog drugog vjerovjesnika spada u mu'džize. Nikada niko nije bio bliže Allahu (dž.š.) kao Muhammed (a.s.) na mi'rādžu. Na mi'rādžu je Muhammed (a.s.) vidio meleka Džibrili Emina u njegovom naravnom liku ili prirodnom obliku. Iz svijeta Gajba vidio je na mi'rādžu Džennet, džehennem, nagrade i kazne, te meleke.

Buharija i Muslim o mi'rādžu prenose da se vjerovjesnik jedne noći nalazio sām kod kuće ili u haremu Ka'be - kad mu je pristupio Džibril zatim mu rasporio grudi i očistio srce a potom ga *burak* (*Berk*) povede na nebo. Na svakom od sedam nebesa upozna po jednog vjerovjesnika, na prvom: Ādema, na drugom Jahjāa i Isāa, na trećem Jūsufa, na četvrtom Idrisa, na petom Hārūna, na šestom Mūsāa i na sedmom Ibrāhima (a.s.). On se uspe još više, tamo otkud je čuo zvuk božanskog pera koje piše božanske odluke i sudbinu. Tada ga Džibril dovodi do granice koju melek ne smije prekoračiti. Tako Muhammed (a.s.) posjeti granično stablo i stiže do najviše duhovne spoznaje, vjerske moralne i visinske tačke, *sidretu-l-munteha*, do koje je ikada jedan čovjek stigao.

On na mi'rādžu vodi razgovor sa Allahom (dž.š.) koji je tekao u formi namaza i Muhammed (a.s.) je pred Allahom izgovorio: *Allahu ekber*. Govor započinje na kijamu a završava na sedždi i tešehudu sa pozdravom *Ettehijjatu*. Na povratku s mi'rādža Muhammeda dočekuju, pozdravljaju i priznaju svi vjerovjesnici koji za njim klanjaju kao za imamom. Za sam mi'rādž Muhammed (a.s.) kao mu'džizu odgovara- *iridže bi* - uzdignut sam u visinu, a za sve detalje na mi'rādžu odgovorio je: *Sujetlo kako da ga vidim*.

Mi'rādž Muhammeda (a.s.) spada u mu'džize svih vjerovjesnika i to je njegova najveća mu'džiza poslije Kur'ana i ummeta islama. Mi'rādž je istovremeno nagrada Muhammedu (a.s.) i svim muslimanima. Tajna Poslanikovog mi'rādža poznata je isključivo Allahu (dž.š.), a s druge strane mi'rādž je nastavak ranije prakse svih vjerovjesnika, ali on je i odgovor na sve izazove i uvrede mekkanskih mušrika koji su govorili: *Nećemo ti vjerovati sve dok nam iz zemlje živu vodu ne izvedeš, ili dok ne budeš imao vrt od palmi i loze pa da kroz njeg svukuda rijeke provedeš, ili dok na nās nebo u parčadima ne oboriš, kao što tordiš, ili dok Allaha i meleke kao jamce ne dovedeš, ili dok ne budeš imao kuću od zlata ili dok se na nebo ne uspneš, a nećemo vjerovati ni da si se uspeo sve dok nam ne doneseš Knjigu da je čitamo: Reci: "Hvaljen neka je Gospodar moj! Zar ja nisam samo čovjek Poslanik (17:90-93).*

Mi'rādž (a.s.) opisuje i prenosi 45 ashaba. Mušrici su na mi'rādž reagirali poričući ga, rugajući se i ismijavajući ga i to im je povećalo nevjerovaje u srcima. Muslimani su se

Povijest islama

ponašali poput Ebū Bekra koji je kada je čuo za događaj mi'rādža rekao: - **Tvrdim da je sve što Muhammed (a.s.) kaže, istina.**

Od tada muslimani Ebū Bekra prozvaše *Es-Sidik* kao što se on prozvao Ebū Bekr poslije udaje h. Aiše za Muhammeda (a.s.).

28.18. DAROVI MI'RĀDŽA

Pored onoga što je vidio iz svijeta gajba na mi'rādžu Muhammed (a.s.) je šehadet doživio na nivou viđenog, osvjeđenog i doživljenog.

1. Na mi'rādžu mu je naređen salat, najbitniji obred islama i prva manifestacija ibadeta.

2. Allah mu na mi'rādžu obećava šefā'at za vjernike, za nesvjesno griješne Allahove robove ummeta islama na Sudnjem danu.

3. Obećanje Dženneta za sljedbenike Muhammeda (a.s.) koji širk ne čine prema Allahu (dž.š.)

4. Po jednoj pouzdanoj predaji Muhammedu (a.s.) je u toku mi'rādža objavljena cijela sura *Fatiha* i posljednja tri ajeta sure *El-Bekare*. Svi božiji poslanici su Muhammeda (a.s.) pozdravili riječima: - **Dobro nam došao dragi Poslaniče, i dori čovječe!**

S obzirom da je Muhammed (a.s.) klanjao svim poslanicima kao imam na mi'rādžu, to njegov mi'rādž objedinjuje sve mi'rādže ranijih vjerovjesnika. Cijela sura *Isra* koja govori o događaju mi'rādža tretira i 12 fundamentalnih pitanja etike ili 12 zapovijedi: 1. obožavaj samo Jednog Boga; 2. štuj oca i majku; 3. ispunj dug i obaveze prema bližnjima, siromašnima i putnicima; 4. ne budi ni škrtica ni rasipnik; 5. ne ubijaj djecu svoju iz straha od siromaštva; 6. ne približavaj se i ne počinj blud; 7. ne ubij; 8. ne prisvajaj protuzakonito imovinu siročadi; 9. drži i izvršavaj zadanu riječ; 10. ne krivotvori na kantar i metru; 11. ne slijedi što ne znaš i postupke ludaka; i 12. ne budi ohol (17:23-37).

Po mišljenju većine Isra i mi'rādž Muhammeda (a.s.) zbilo se u mjesecu redžEbū, dakle, jednom od četiri *ešhuri huruma mjeseca*, 27. noći uoči *lejlei mi'rādža*, na godinu dana prije Hidžre. Ko ne vjeruje u događaj mi'rādža, on nije musliman.

28.19. HIDRŽA IZ MEKKE U MEDINU

622. GOD. N.E.

Hidrža je univerzalni i neizmjenljivi Allahov zakon, tradicija, put i sunnet svakog vjerovjesnika. Nema i nije bilo nijednog vjerovjesnika a da nije imao hidržu. Primjerice, u biti, takva je hidrža Nūha, Hūda, Salīha, Šua'jba, Ibrāhima, Lūta i Mūsāa. Posmatrano iz pozicije imana i islama, u odnosu na svakog muslimana, hidžra je svako svjesno, slobodno, namjerno, isključivo po svojoj slobodnoj volji, unutarnjem htijenju, savjesti i motivu, putovanje, borba, radnja, aktivnost i postupak na Allahovom putu, isključivo u ime i radi Njega. U svom iskonskom određenju, hidžra je putovanje i približavanje Allahu (dž.š.) kroz vjerovanje - *imān*, sveukupno životno organiziranje, predanost i pokornost Allahu - *islam*, samoprijegor i napor na putu istine pomoću moći, jezika, srca i imovine - *džihad*, moralno-etički sustav - *ahlak*, svjesnu slobodnu i namjernu pokornost Allahovoj

volji u formi vjerzakona - *šerijat*, činjenje dobrih djela na korist ljudi u ime Allaha (dž.š.) *amelussalih* i napuštanje svega što je Allah zabranio i prihvatanje onoga što je naredio. Takva hidžra u svim vremenima sa jednim te istim ciljem, svrhom i smislom, mada u različitim i nepovljivim socijalno-političkim, državno-pravnim i kulturno-civilizacijskim uvjetima i okolnostima je zajednička odlika, sudbina i tradicija svih vjerovjesnika i njihovih sljedbenika.

Svi svjesni i Allahu slobodno i namjerno predani i pokorni robovi, dakle muslimanu, imaju dva zavičaja: duhovni koji se zove vjera, ideja, ideal, tradicija, kultura, etika i običaj i prostorni koji se zove mjesto rođenja, rodno selo ili rodni grad.

Kada je muslimanima ugrožen i doveden u pitanje duhovni zavičaj i kada im prijeti potpuna asimilacija u drugu vjeru, kulturu, tradiciju, običaje, način života i sistem vrijednosti ili totalni nestanak, genocid i istrjebljenje, oni su pod svaku cijenu i na svaki način dužni sačuvati svoj identitet i kontinuitet memorije. Vjeru u Allaha, predanost, pokornost i robovanje samo Njemu, pravednost, istinu, dobro, ljepotu i vjer zakon, muslimani nikada ne smiju napustiti pa makar za tu cijenu, kada se nikako ni na koji način ne mogu odbraniti, morali ostaviti i rodni zavičaj jer Allahova zemlja je i prostrana i svako mjesto na zemlji u istoj mjeri i na isti način Allahu kao Stvoritelju pripada (29:56.).

يَا عِبَادِىَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا رَاضٍ بِإِسْلَامِكُمْ فَإِنَّا نَافِعُكُمْ

Ko se uistinu u ime Allaha iseli-hidžru učini, naći će na zemlji mnogo mjesta i slobodu; a koga kao muhadžira na Allahovom putu sustigne smrt, Allah mu garantira sigurnu nagradu.

Onaj ko se iseli Allaha radi naći će na Zemlji mnogo mjesta, uprkos svojim neprijateljima, i slobodu. A onome ko napusti svoj rodni kraj radi Allaha i Poslanika Njegova, pa ga stigne smrt, nagrada od Allaha njemu je sigurna. - Allah mnogo traži i milostiv je. (4:100).

وَمَنْ يَخْرُجْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مَرَاغِمًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يُخْرِجْ مِنْ بَيْتِهِ مَخْرُجًا إِلَى
اللَّهِ وَرَسُولِهِ مُتَذَكِّرًا لِلْمَوْتِ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ
اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Hidžra u islamu, također, afirmira i potvrđuje univerzalni islamski princip pravde, tako što za učinjenu hidžru slijedi potpuno ista nagrada muškarcima i ženama kao ravnopravnim i različitim, a ne suprotnim bićima (3:195.). Iskrenost i čistota nijeta određuju vrijednost hidžre kao i svakog drugog dijela u islamu, a ne spol. To potvrđuje i čuveni hadis koji prenosi h. Umer a kojim počinju skoro sve hadiske zbirke *Inneme-l e' malu binijjati*.

Ljudi putuju iz mjesta u mjesto, kreću se, preseljavaju, a samo oni koji putuju u ime Allaha, oni hidžru čine. Slikovito kazano, svi insekti imaju krila i lete, a samo pčela med

Povijest islama

proizvodi. Tako se svi ljudi kreću a među njima samo muslimani hidržu čine. Kao putovanje i približavanje Allahu, hidžra od početka do kraja mora biti u ime Njega, po Njegovoj volji, zakonu, i od Njega na propisan način vođena. I namjera i cilj i sredstava koja služe odbrani i ostvarenju cilja moraju biti neupitna i čista. Dobro i istina, pravda i ljepota su principi svijeta, ali su zlo, laž, nepravda, nasilje i mržnja njegovo često i žilavo stanje. Kao putovanje i približavanje Allahu, hidžra je neprekidna borba za ostvarenje dobra, istine, pravde i ljepote, a negacija zla, neistine, nepravde i nasilja. Bez obzira što su dobro, istina, pravda i ljepota principi svijeta za njih se mora boriti i oni se kao takvi u mnogim situacijama mogu isključivo radom, akcijom, i borbom čuvati, braniti i dalje prenositi. Prije hidžre, ukoliko imaju mogućnosti, materijalnih sredstava, snage, oružja i vojske, muslimani se isključivo u samoodbrani kao pravednoj borbi na koju ima pravo svaki narod, moraju boriti protiv svojih neprijatelja svim raspoloživim sredstvima u zaštiti vjere, kulture, života, imovine porodice, časti i dostojanstva ummeta islama. Ukoliko nemaju snage, kao što je više nisu imali preostali muslimani u Mekki sa Muhammedom (a.s.) da zaštite svoju vjeru i identitet od asimilacije, živote i imovinu ljudi, tada im je Hidžra kao posljednje sredstvo neopozivi Allahov imperativ. Takva je bila i Hidžra Poslanika islama Muhammeda (a.s.).

Gledano univerzalno, vjerovjesnikova Hidžra je slijed, put i tradicija svih ranijih vjerovjesnika. Posmatrano povijesno, Hidžra Muhammeda (a.s.) jeste preseljenje Muhammeda (a.s.) i muslimana iz Mekke u Medinu, trinaeste godine poslanstva, septembra mjeseca 622. godine. Muhammed (a.s.) nije u medinskim hodočasniciima iz plemena Hazredž i Evs našao samo nove muslimane već i one koji će kao Ensarije primiti sve muslimane iz Mekke i one pobjegle u Abesiniju. Tako su muslimani pronašli sigurno utočište u Medini gdje su potpuno prijateljski i bratski primljeni. Već sredinom zulhidždžeta muslimani su u malim grupicama pošli napuštati Mekku i kretati se ka Medini. Uskoro su u Mekki ostali samo Muhammed (a.s.) i njegova porodica, Ebū Bekrova i robovi porodice **h. Alije** i **h. Abbasa**.

Iz Mekke je muslimanima bilo teško izaći, jer kada su za to saznali mušrici, na svaki način su ih u tome sprječavali. Iako je Ebū Džehl na prevaru, s puta za Medinu, povratio **Aijaša ibn Rebiu**, sa izgovorom: **-Stara ti je majka sva nesretna što mora živjeti bez tebe, zaklela se da će se izlagati vreloom suncu da je prži i da se neće uopće češljati dokle god se ne vratiš.** Aijaš je volio majku i odlučio da se vrati. Čim se vratio u Mekku, stavili su mu okove i bacili u izolaciju. U lance su bacili i **Hišam ibn El-Asa** da ne bi otišao iz Mekke. Obojicu ih je poslije Muhammed (a.s.) izbavio. Samo po sebi je jasno da su muhadžiri izgubili sva svoja imanja, pokretnine i nekretnine, sve osim onoga što su ponijeli. Mekkanski mušrici sebi prisvojili su njihovu imovinu kao ratni plijen. Ukupna pljačka nad muslimanima Mekke bila je izuzetno velika. Tako je **Suhejb Er-Rumi** u Mekki morao ostaviti veliko bogatstvo i imetak koji je stekao samo da bi slobodno otišao u Medinu.

Da bi onemogućio hidžru preostalih muslimana iz Mekke u Medinu, posebno Muhammeda (a.s.), u Mekki se u *Dari-Nedvetu* sastade Vijeće svih mekkansih prvaka

Povijest islama

kojih je bilo između 15 i 100 da zauzmu zajednički stav i postupak prema Muhammedu (a.s.). Svi se složiše da bi izgon Poslanika mogao biti opasan i da bi Medinci s njim mogli napasti Mekku, ali ni da hapšenje i zatvaranje vjerovjesnika nije sigurno i pravo rješenje. Zato se odlučise na podmuklo opasno i opako političko ubojstvo, ustvari, atentat na Muhammeda (a.s.) tako da se to ubistvo povjeri grupi mladića, pripadnika svih gradskih rodova i porodica, kako plemu ubijenog Benu Hašim ne bi moglo ratovati protiv svih plemena. Računalo se sa činjenicom da u Mekki skoro i nema više muslimana. Nadali su se da će Benu Hašim, po savjetu Ebū Leheba, prihvatiti cijenu krvi, a mušrici su bili spremni sve platiti, samo da se ubije Muhammed (a.s.). No, jedna tetka Poslanikova doznade za cijeli mušrički plan i smjesta izvjesti Poslanika. Muhammed (a.s.), ne gubeći vrijeme, ode Ebū Bekru, ispriča mu sve o zavjeri, te mu saopći odluku da napušta grad. Kako je Ebū Bekr takvu odluku već mjesecima očekivao, to on već bijaše nabavio dvije rasne deve za, eventualno, očekivano putovanje. Dogovore se da će se iste noći u kasno doba naći na određenom mjestu, pa zajedno krenuti prema pećini Sevr nedaleko od grada.

Ebū Bekr preuze na sebe organizaciju puta, pronalaženje vodiča i osiguranje hrane. Vodiča pronađe u Abdullah ibn Urejkitu, koji, premda je bio paganin, dokaza svoju vjernost vodeći Resula i Ebū Bekra zaobilaznim i manje poznatim putem sve do Medine. Poslanik i Ebū Bekr odlučise provesti nekoliko dana u pećini prije nego što će krenuti na put. Prije izlaska iz kuće, tu noć Muhammed (a.s.) dovodi u svoju kuću h. Aliju - amidžića i zeta, da po njegovu odlasku i prijateljima ali i neprijateljima koji su mu opkolili kuću da ga ubiju, vrati kod njega (a.s.) povjerene stvari na čuvanje. To je jedinstven slučaj u ljudskoj povijesti da jedan čovjek u smrtnoj opasnosti brine o vraćanju povjerenih stvari smrtnim neprijateljima koji su mu opkolili kuću da ga ubiju.

Kako je Muhammed (a.s.) svake noći običavao odlaziti pred Ka'bu da ibadet čini, Mekkanci su ga cijelu noć čekali pred kućom da ga ubiju. Učeći Kur'an, Poslanik oko pola noći napusti svoju kuću, ali Allahovom odredbom, voljom i milošću neprijatelji ga ne primjetise. Bilo iz praznovjerja bilo iz opreza, ubojice i zavjernici se ne usudiše ući u Poslanikovu kuću. Gledajući izvana, njima je izgledalo da Muhammed (a.s.) spava u svom krevetu, da bi tek ujutro uočili postavljenu zamku. Ne treba ni spominjati da je u dozvoli Hidžre kao i pomoći i zaštiti u toku Hidžre, Allahova riječ vodila Muhammeda (a.s.). Kada su ujutro navalili na Muhammeda (a.s.) kuću i tamo pronašli h. Aliju a ne Muhammeda a.s., mušrici se prvo okomiše na h. Aliju a zatim se dadoše u potjeru za Muhammed (a.s.). I Ebū Bekr je u međuvremenu skočio s prozora svoje kuće koju su mušrici također motrili, te se na dogovorenom mjestu u dogovoreno vrijeme sastao s Resullom, da zajedno u toj noći bez mjesečine ostave za sobom grad i usmjere svoje korake prema planini Sevr.

Pri putovanju ka ovoj planini izbjegavali su sve neželjene susrete, ali je na tom kamenitom putu od nekoliko kilometara Muhammed (a.s.) dobro izranio noge. Kad su stigli do pećine, Ebū Bekr uđe prije, pomete je i razdera vlastiti ogrtač da bi njime začepio rupe od zmijske. Priča se da razderanim ogrtačem Ebū Bekr nije mogao začepiti sve rupe, pa je posljed-

Povijest islama

nju začepio vlastitom petom, da bi ga baš u petu kasnije ujela zmija. Kad je sve u pećini uređio, Ebū Bekr pozva Poslanika da uđe. Budući da je bio umoran i iscrpljen, Poslanik zaspa prijatelju na krilu. Dok je Poslanik spavao, Ebū Bekra ujede zmija za petu i on se, usprkos bola, ne pomače, ali suze koje su mu tekle niz obraze probude Poslanika. Saznavši šta se dogodilo, Poslanik svojom pljuvačkom, što je također bila mu'džiza, izliječi Ebū Bekru ranu.

Slijedeće zgode su samo lijep nastavak prethodnih.

Nakon njihovog ulaska u pećinu, pauk isplete mrežu oko ulaza, a dva goluba sagrađiše gnijezdo na grani koja je štitila ulaz, tako da je ulaz u pećinu bio potpuno prirodno, po Allahovoj odredbi, maskiran. Poslanikovi progonitelji i smrtni neprijatelji stižu do pred samu pećinu što Ebū Bekra, zbog sudbine islama i Poslanikova života, uplaši a Muhammed (a.s.) mu reče: *Ako ga vi ne pomognete, pa pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode (hidžru učini), kad je s njim bio samo drug njegov, kad su njih dvojica bili u pećini, i kada je on rekao drugu svome: "Ne brini se i ne plaši, Allah je s nama!" Pa je Allah spustio pouzdanje Svoje na njega, i pomogao ga vojskom koju vi niste vidjeli i učinio da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ, ona je gornja. Allah je silan i mudar (9:40).*

الْأَنْصُرُوهُ
فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ
أَثْنَيْنِ إِذْ مَكَامٍ الْفَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ
لَا تَخْذَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ
وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا
السُّفْلَى وَكَلِمَةَ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Tako su paukova mreža i golubije gnijezdo odvratili progonitelje od otvora pećine.

Dok su se nalazili u pećini, Ebū Bekrov pastir koji je u blizini čuvao stado, donosio im je mlijeko, kćerka Esma hranu, a sin sve novosti iz grada. Odlazak Ebū Bekra i Muhammeda (a.s.) donio je mnogo neprijatnosti njihovim porodicama. Za njima je raspisana i potjernica kao i nagrada u visini 100 deva. Nakon tri dana, kad se grad već pomalo smirio, dođoše po njih u pećinu Ebū Bekrov pastir i vodič sa dvije deve, te se mala karavana uputi prema Medini.

Na putu za Medinu bilo je i zgodnih i neugodnih događaja. Kada su prolazili kroz zemlju Benu Mudlidžaca blizu Jenbua, vođa njihovog plemena je posumnjao da bi to mogli biti ljudi koje su ucijenili mekkanski prvaci te ih on stade slijediti. To je bio Suraka ibni Malik. On se dva puta približi, Muhammedu (a.s.) ali mu svaki puta zapadne deva ili konj u pijesak i Suraka to shvati kao loš i opasan znak i on zamoli Muhammeda (a.s.) da mu oprosti i da se pismeno obaveže da ga uzimaju pod zaštitu a on zauzvrat njima obeća dati sve što im je potrebno za put. Muhammed (a.s.) ga jedino zamoli da čuva tajnu.

Povijest islama

Suraka uzvratiti: - **Odvratiti ću od vas vaše progonitelje**, i tome obećanju ostao je do kraja vjeran.

Na putovanju za Medinu Muhammed (a.s.) se susreće sa jednim rođakom koji se vraćao iz Sirije. On obdaru Muhammeda novom odjećom i reče mu da ga u Medini nestrpljivo očekuju.

Kada su prolazili kroz zemlju plemena **Eslam**, njihov starješina **Burejda** stade slijediti Muhammeda (a.s.). No, Muhammed (a.s.) nagovori i njega i njegovo pleme da prime islam, što oni bez oklijevanja učiniše. U Medini se pročulo da je Muhammed (a.s.) napustio Mekku, što ovi shvatiše da je krenuo za Medinu. Zato su oni svaki dan izlazili iz kuća i motrili s jednog brežuljka put koji vodi prema Mekki i odlazili su kućama tek kad bi postalo prevruće. Poslanik je očito kasnio zbog vremena provedenog u pećini. Jednoga dana, kada su se Medinci već bili razišli kućama, neki Židov ih hitno pozva natrag objasnivši da očekivana karavana upravo dolazi. On je bijaše spazio sa vrha svoje kuće. Svi pojure prema brežuljku **Sanijet El-Veda**. Muslimani obukoše najbolje ruho, poniješe oružje i oklop kako bi sastavili počasnu gardu za voljenog Poslanika. Omladina bijaše još više oduševljena. Neko tu napisu kasidu *Ta'leu-l-Bedru*. Momci i djevojke udarali su u bubnjeve učeći tu kasidu, odrasli su klicali, a svi su vruće željeli da Poslanik odsjedne baš u njihovoj kući. U to karavana stigne do **Sanijet El-Veda**, blizu mjestanca **Kuba** na jugu Medine.

Ovim je povijest okrenula novu stranicu. Progonjeni muslimani našli su novo utočište, a Medina je postala središte pokreta koji je skrenuo tok svjetske povijesti. Zato je **Hidžra** dala, a nijedan drugi događaj, ime islamskoj eri.

Muhammed (a.s.) je u Medinu stigao 12. rebiu-l-evvela a muslimani su se tamo počeli iseljavati prije tri mjeseca. Sedmi dan na putu za **Jesrib**, došavši u selo **Kūba**, danas predgrađe Medine, u zaseoku **Džurfu**, **Resul** odsjede kod mjesnog glavaru **Kulsum ibn El-Hidma** četiri dana.

Prvo poslanikovo djelo u **Kūbau** bila je gradnja džamije koja je, kao prva u islamu, ostala glasovita sve do naših dana. Poslanik, h. **Ebū Bekr** i h. **Omer** sami su nosili kamen i učestvovali u gradnji džamije. Kasnije u **Kuba** stiže i h. **Alija**. Pošto je već ranije Medincima Muhammed (a.s.) naredio da petkom, umjesto podne namaza, klanjaju džummu, to sam Poslanik peti dan po dolasku u **Kūba**, u petak kao imam i hatib klanja džumu i prouči hutbu.

Nakon gradnje džamije u **Kūbau** i dolaska h. **Alije** u to mjesto navečer, poslije džume, **Resul** se zaputi ka Medini. Kad bi se dogodilo da prođe kraj nekog plemena koje ga je molilo da se kod njih nastani, a svi su to medinski muslimani željeli, Poslanik bi odgovarao: - **Neka nas deva sama odvede kuda je Bog zadovoljan**. I zaista, nakon nekog vremena, deva **Kasva** legne, Muhammed (a.s.) je podbode da bi krenula dalje, no ona prijede svega nekoliko metara i ponovo legne na nenaseljenoj ravnici koja je pripadala Poslanikovim precima, plemenu **Benu En-Nedžar**. Najbliža kuća pripadala je **Ebū Ejjubu**. **Ejjub** sav sretan odmah uze Poslanikov prtljag, sretan što će ga ugostiti. Zemljište, na

Povijest islama

kojem se deva zaustavila, pripadalo je dvoma siročadi, a služilo je za sušenje ljetine. Poslanik odmah otkupi tu zemlju i dađe da se izgradi džamija na njemu. To je začetak današnje velike, druge po značaju u islamu, medinske džamije. Muhammed (a.s.) je sam učestvovao kao i u Kūbau u gradnji džamije. Kraj nje Poslanik naredi da se sagradi velika prostorija-sofa koja je danju služila kao škola i prvi islamski univerzitet, a noću kao prenočište beskućnicima. S druge strane džamije sagradi se nekoliko soba za Poslanika i njegovu porodicu. Nakon izvjesnog vremena Poslanik posla svoje oslobođene robove Zejda ibn Harisa i Ebū Rafija da mu dovedu porodicu, ženu Sevdu i dvije kćeri Fatimu i Umme Kulsum te ženu i dvije kćeri Ebū Bekra. Neke muslimanke nisu se mogle iseliti iz Mekke zbog roditelja ili muževa idolopoklonika. Bio je to slučaj sa Umme Seleme i Poslanikovom kćerkom Zejneb za Ebū Asom koji još nije bio musliman.

To je historijski, manje-više, poznati tok hidžre. Međutim, pored istog cilja i jednog te istog univerzalnog zakona hidžre ranijih vjerovjesnika i Muhammeda (a.s.) postoje neke razlike između hidžre Muhammeda (a.s.) i svih ranijih hidžri.

Svi raniji vjerovjesnici po učinjenoj hidžri i vjernici, uglavnom, nikada se više nisu vraćali u mjesta iz kojih su hidžru učinili, osim Muhammeda (a.s.) i njegovog ummeta. Kada su muslimani 622. u Mekki morali zajedno sa Muhammedom (a.s.) napustiti i ostaviti svoje domove, dućane, zemlju, svu imovinu, rodni grad i zavičaj, ponijeli su u daleku Medinu samo svoju vjeru, duh, ideju, ideale, Kur'an i Poslanikov sunnet. Međutim, nisu iz Mekke, kao divlje progonjene zvijeri, bježali nego su hidžru u Medinu činili da bi se pripremali, organizirali i osnažili za povratak.

Kada su pod pritiskom pagana, kao i svi raniji poslanici i njihove pristaše, napuštali Mekku, muslimani su bili isključivo duhovno, vjerski, idejno i moralno jaki, ali vojno i fizički slabi i to je bio osnovni i jedini razlog zašto su bili ni krivi ni dužni protjerani iz rodnog grada. Oni su, dakle, otišli iz Mekke ne da bi iz nje pobjegli, već da bi se u nju, ne više samo vjerski i duhovno već i vojno i fizički organizirano, kao potpuni pobjednici, vratili. Zato se Muhammed i njegov ummet prvi i jedini u povijesti uspio povratiti u rodni grad upravo zahvaljujući objedinjenoj vjersko-duhovnoj i fizičko-vojnoj snazi.

Po povratku u Mekku, on taj grad kao centar bezboštva, lažne vjere, poroka, nepravde i idolatrije, sada, uz Allahovu pomoć i uputu, pretvara u svjetsko središte istinske vjere, tevhide, kelime'i-šehadeta, ideala i pravde.

Slijedeća razlika u hidžrama prijašnjih vjerovjesnika i hidžre Muhammeda (a.s.) leži u činjenici što su raniji vjerovjesnici i njihove pristaše činili Hidžru u nepoznata mjesta i među, islamu i muslimanima, nenaklonjene, a ponekad i neprijateljski raspoložene narode a Muhammed (a.s.) i muhadžiri iz Mekke čine Hidžru u Medinu, među svoju braću Ensarije, istovjernike, koji su ih bolje nego rođenu braću, u ime Allaha, primili i sa njima za islamsku ljubav, bratstvo i solidarnost i zadnji zaloga podijelili.

Raniji poslanici imali su po nekoliko muhadžira ali nisu nikada kao Muhammed (a.s.) i njegov ummet imali Ensarije. To je poruka muslimanima do Sudnjeg dana da jedni druge, poput medinskih, Ensarija, svoje muhadžire, moraju primiti i bolje nego braću prihvatiti.

Povijest islama

Iako su mnoge medinske porodice potpuno otvorile vrata svojih domova mekkanskim muhadžirima, njima je ipak u Medini bilo neobično. Prvo im se nakon prave pustinjske klime u Meki, bilo teško naviknuti na klimu medinske oaze. Neki su zbog tih klimatskih promjena kao Ebū Bekr dobili groznicu, a ne treba zaboraviti da su muhadžiri sa dolaskom u Medinu u mnogo čemu promijenili način života i da su, bili bez imovine. Kod mnogih se pojavila nostalgija i žal za rodnim krajem i gradom. U tom smislu, na sve te okolnosti trebalo je nešto smišljeno i organizirano poduzeti. Zato Resul kao vođa muslimana u svemu, sazva skup svih prvaka mekkanskih i medinskih porodica i pozva ih na iskrenu i svesrdnu saradnju kako bi se muhadžirima olakšalo prilagođavanje. Svi se zdušno odazvaše Resulovom pozivu da svaka medinska porodica, pogotovu imućnije, uzme po jednu ili više mekkanskih familija. Oba domaćina bi zajedno radila i djelila zajednički stečene prihode. Među muslimanima nastade *bratimljenje-muhat*, pa u početku i nasljeđivanje imovine po osnovi bratimljenja, te se povežaše isti broj Mekkanaca sa istim brojem Medinelijsa. Ensarije su bile toliko širokogruđe i iskrene da su od Resula tražile da uzme pola njihove zemlje i da je podijeli Mekkelijama, a Mekkelije se na toj pažnji zahvališe riječima: **- Iznajmite nam vaše zemlje za ugovoreni zakup.**

Kada su se svi muhadžiri uspješno uključili u ekonomski, privredni i socijalni život Medine, zahvaljujući ovakvom prijemu Ensarija, Poslanik poništi zahtjev o nasljeđivanju, i na to su imali pravo samo krvni srodnici. Međutim, taj ugovor, je imao efekat, jer je iz jedne kuće u rat išao samo jedan muhadžir ili ensarija.

Primjer odnosa između muhadžira i ensarija ostaje muslimanima pouka i poruka i islamski odnos do Sudnjeg dana. Prije nego što je i sam učinio hidžru, Muhammed (a.s.) je organizirano sistematski i planski, najprije iselio sve muslimane i to prvo žene, djecu, starce, iznemogle, bolesne i invalide. Hidžru, kao najvažniji i sudbinski čin za život, i zajednicu muslimana Muhammed (a.s.) čini sa najvjernijim i najposobnijim prijateljem u životu, Ebū Bekrom. Zato se najvažniji sudbonosni poslovi trebaju obavljati sa najvjernijim i najiskrenijim saradnicima. Kako Muhammed (a.s.), h. Ebū Bekr i h. Alija zadnji čine hidžru, to znači da brod koji tone i koji je u životnoj opasnosti posljednji napušta kormilar broda. Muhammed (a.s.) posljednji napušta Mekku, a ne bježi prvi u Medinu. Ovo je poruka svakom muslimanskom prvaku da on mora biti prvi u dužnostima i odgovornostima a posljednji u častima i ravnopravan u pravima.

Sve ranije hidžre su istiniti i Objavom posvjedočeni događaji, a povijesno neutvrđeni datumi. Samo je Hidžra Muhammeda (a.s.) istovremeno i istinit i Objavom posvjedočen događaj ali i povijesno potpuno utvrđen i poznat datum zato što se cio život, poslanstvo i Hidžra, za razliku od ranijih vjerovjesnika, događa pod punim i najvećim reflektorima povijesti.

U životu i povijesti muslimana Hidžra je most i veza između Mekke i Medine, imana i islama, duha i materije, duše i tijela, ideala i interesa zajednice i društva, mase i ličnosti, države i religije.

Dok mekkanske sure govore o vjeri u Allaha, uvjerenju, Sudnjem danu i odgovornosti, zagrobnom životu, svijetu Gajba, stvaranju i održavanju svjetova i stvorenja,

Povijest islama

svrsi i sudbini svega, medinske sure govore i uče o obredima, moralno-etičkom sustavu, skupu zakona iz kojih i po kojima se u Medini po prvi put u povijesti formira islamski red i poredak, islamska država i umma ili vjerska zajednica muslimana kao egzistencijalna slika tevhida. Ono što je u prirodi izlazak sunca, pileta iz jajeta, klasa pšenice iz jednog zrna to je hidžra u povijesti islama. Do hidžre islam je samo duhovni i vjerski pokret, što je slučaj sa vjerovjesništvom, svih vjerovjesnika prije Muhammeda (a.s.) a poslije hidžre i zahvaljujući njoj, islam je prerastao u društvenu zajednicu i počeo bivati društvo, organizacija, država, postao javna, uvijek napadana ali i sve moćnija i brojnija religija. Kao što su imanski i islamski šarti spojeni kao tijelo i duša, a srce im je Kelime'ī-šehadet, na isti način je povezan mekkanski i medinski period Objave, a ključna veza među njima je Hidžra. Hidžra je najveće pomirenje na relaciji-zajednica, koja se zasniva na vjeri i -društvo, koje se zasniva na interesima.

Hidžra prije, sada i uvijek znači red, poredak, zakonitost, kretanje ka dobru, istini, pravdi, ljepoti, ljubavi i povjerenju kao približavanje Allahu i ostvarivanje prave zajednice i zdravog društva.

Povijest islama

DRUGI DIO

28.20. JESRIB I STANOVNIŠTVO MEDINE

Nakon Hidžre, 186 mekkanskih porodica se Allahovom milošću ujedinile i bratimile sa istim brojem medinskih porodica. Početkom Hidžre pristupi islamu 400 porodičnih prvaka. Na naredbu Poslanika ashabi popisaše i nabrojiše 1.500 osoba. Osim muslimana, u Medini je bilo još arapskih plemena koja nisu prešla na islam. Bilo je nadalje, Židova koji su brojem bili ravni Arapima. U prvoj godini Hidžre Medina je, dakle, brojila oko desetak hiljada stanovnika. Među Arapima u Medini su živjela plemena Evs i Hazredž, porijeklom od dva brata, po kojima su dobili imena i razvili se u dva suparnička roda. U bu'askom bratoubilačkom ratu, neposredno uoči Hidžre, Hazredžci odnesoše pobjedu te se povezaše sa gradskim Židovima. Ta situacija prisili pleme Evs da zatraži savez sa mekkanskim Kurejšijama. Razumni ljudi iz oba plemena bili su siti bratoubilačkih ratova. Pleme Hazredž bilo je odlučilo izabrati sebi kralja te je bila naručena izrada krune za **Abdullaha ibn Ubejj ibni Sellula** koju on nikada nije prežalio, već je samo formalno ušao u islam, da bi sa 300 boraca načinio izdaju muslimana na Uhudu. Vjerovatno ni medinski Židovi ni predstavnici iz plemena Evs nikada ne bi prihvatili kralja iz plemena Hazredž. Zbog nesuđene krune Ubejj nikada nije prestao mrziti islam i muslimane. Prihvatanjem islama, plemena Hazredž i Evs su se izmirlila, a Hazredž je u korist islama doveo u pitanje ugovor sa Židovima.

U Medini je živjelo puno Židova u tri plemena: **Kajnuka**, **Benu En-Nazir** i **Benu Kurejza**. Kajnuka je bila saveznik Hazredža, a Benu Kurejza Evsa. Činjenica da su Židovi podržavali različita, pa i neprijateljska arapska plemena, ukazuje i na neslogu koja je vladala i među njima. Kajnuke su bili zlatari, Benu Nazir zemljoradnici, a Benu Kurejza su se bavili bojenjem tkanina. Pored ovoga, Židovi su se bavili trgovinom i to prodajom prehrambenih proizvoda i posuđivanjem novca. Samo je mali broj ljudi u Medini znao čitati i pisati. Židovi su, doduše, govorili arapski, ali su se služili hebrejskim pismom. Imali su i svoj *Bejt El-Midras* istovremeno odgojnu i pravnu ustanovu, a imali su i Toru pa su se osjećali superiorno u odnosu na medinske pagane. U Medini je živio neznatan broj kršćana. Spominje se neki Ebū Amīr iz plemena Evs, koji bijaše prešao na kršćanstvo, zatim se zaređio u monaha i neprijateljski se odnosio prema islamu. U bici na Uhudu sa 50 ljudi učestvovao je protiv muslimana. On pokušava graditi Mesdžidu-dirar - džamiju raskola, prijeti Medini i Bizantom, i na kraju se seli **Herkaliju** na dvor. Tako kršćanima nestaje svakog traga u Medini. U predislamskoj Medini osim paganstva, židovstva i kršćanstva nema tragova drugih religija.

Što se tiče političkog života u Medini-Jesribu još je vladalo plemensko uređenje i nije postojao čak organiziran ni grad-država. Svako je pleme, kako kod Arapa tako i kod Židova, predstavljalo samostalnu cjelinu, te nije priznavalo nikakvu drugu vlast osim plemenske. Postojalo je određeno mjesto na kojem su plemenski glavari raspravljali o važnim pitanjima iako su ta ista mjesta služila i za zabavu i večernji provod. Svako pleme imalo je i svoju blagajnu u koju su davali svoje priloge, pogotovu u slučaju rata. Kod arapskih plemena postojala je i neka vrsta socijalnog osiguranja. No, ako jedan član plemena počini ubojstvo za koje se traži novčana naknada, čitava je zajednica bila dužna podmiriti dug počinitelja. Nije

Povijest islama

uopće postojala neka nadplemenska zajednička vlast, nije bilo nikakvog zakonika i stalnih sudija. Presude prigodno izabranih sudaca ovisile su o osobnom mišljenju ili o sasvim neodređenom običajnom pravu a ponajviše o moći, snazi i brojnosti, plemena krivca. Za iste krivce, kazne su, ovisno od snage plemena iz kojeg je pojedinac, bile različite. Ni teritorij grada nije bio jasno razgraničen. Svako pleme posjedovalo je nekoliko kula i tvrđavica koje su služile za odbranu od neprijatelja i u koje su se sklanjale žene, djeca, pa čak i stada dok su se muškarci borili.

Što se tiče geografskog položaja, Medina je prostrana ravnica sa klimom umjerenog primorskog pojasa, okružena planinama. Potreban je dan devina hoda od sjevera na jug, kao i od istoka na zapad. Klima je tu blaga, a zemlja plodna. Voda zdenaca, pogotovu Ajnu Zerka svježija je i obilna. Hurme su na glasu po odličnom ukusu, raznolikosti vrsta i obilnom rodu. U prvom stoljeću Hidžre, Medina je izvozila žito u Siriju. Kiše su mnogo češće nego u Mekki, a tuda teku i izvori iz doline Vedždž-Taif prije nego što će se uliti u Crveno more. Ti izvori utječu ispred Medine u jezero Akul u kojem ima vode čitavu godinu.

28.21. OSNIVANJE ISLAMSKJE ZAJEDNICE U MEDINI

Nakon što se, pošavši iz Mekke 3. rebiul-evvela 622. g.n.e., u Medini konačno smjestio 12. rebiul-evvela, Muhammed (a.s.) je na svaki način pristupao formiranju zajednice medinskih muslimana i u tu svrhu činio slijedeće aktivnosti:

1. Devi Kasvi prepušta da sama izabere gdje će i kod koga će odsjesti i u početku boraviti i živjeti. Zbog složenosti i osjetljivosti tog pitanja Muhammed (a.s.) postupio je najmudrije tako što je devi Kasvi prepustio izbor boravka i mjesta gradnje prve medinske, inače druge džamije, poslije one u Kūbau.

2. Muhammed (a.s.) u Medini gradi džamiju i sofu *Islamskog centra* i *Daru-l-Nedveta* kao središta sveg života i javnih poslova muslimana kao i svojih stanova.

3. U početku su se muslimani u Medini okupljali bez ezana oko Muhammeda (a.s.) u namaskom vaktu. Postavilo se pitanje i problem kako i čime obavještavati muslimane o namaskim vaktovima. Bilo je raznih prijedloga kao što su: zvana i rog, čegrtaljka, truba itd. Na kraju je dat prijedlog h. Omera i Abdullah ibn Zejda da se namaz oglašava ezanom. H. Omer je sanjao ezan i to je ispričao Muhammedu (a.s.). Muhammed (a.s.) prihvati taj prijedlog i za prvog mujezina postavlja oslobođenog roba, crnca Bilali Habešiju.

4. Po uvođenju ezana slijedi promjena Kible. Dok su živjeli u Mekki i prvih 17 mjeseci u Medini, muslimani su se u salatu okretali prema Jerusalimu pa je i u Kūbau - mesdžidu Kibletejn, osam kilometara od središta Medine, mihrab bio okrenut prema Jerusalimu. U mjesecu ša'banu 624. druge godine po Hidžri, naređuje se 145. ajetom sure *El-Bekare*: *I kada bi ti onima kojima je data Knjiga sve dokaze donio, oni opet ne bi prihvatili tvoju Kiblu, a ni ti nećeš prihvatiti njihovu Kiblu, niti će iko od njih prihvatiti ičiju Kiblu. A ako bi se ti za njihovim željama poveo, kada ti je već došla Objava, tada bi ti sigurno nepravedan bio.*

Povijest islama

وَلَيْنَ آتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَتَّبِعُوا فَبِمَا تَشَاءُ وَمَا أَتَيْتَ بِهَا مِنْ
وَمَا بَعْضُهُمْ يَتَّبِعُ قِبَلَهُ بَعْضٌ وَلَيْنَ أَتَيْتَ أَهْوَاءَهُمْ
مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

okretanje prema *Kabi-Bejtullahu*, umjesto prema Jerusalamu. Zbog toga se mihrab džamije u Kūbau, sa sjeverne, mijenja na južnu stranu, prema Mesdžidu-l-haramu.

5. U istom mjesecu ša'banu 624. godine muslimanima se naređuje ramazan, treća praktična dužnost islama.

6. Muhammed (a.s.) čini sve da u temelju ojača i učvrsti zajednicu muslimana u Medini. U tu svrhu, još je na trećem sastanku na Akabi izabrao porodične i plemenske glavare kao i glavnog šejha te je nakon Hidžre izvršio bratimljenje između muhadžira i ensarija na principima islama. To su bile urgentne i neodložne mjere.

7. U Medini su osim muslimana, među kojima je Muhammed (a.s.) zahvaljujući islamu, pomoću bratimljenja uspostavio prave međuljudske odnose, živjeli još i Židovi, Arapi-pagani i nešto kršćana. Sa svima njima trebalo je urediti odnose na trajnim osnovama. Pošto muslimani nisu ni u Medini prekidali mekkansku praksu da se sastaju u *Enesovoj* kući i da tu zajednički kao džema'at i ummet raspravljaju i savjetuju se o svim zajedničkim i općim pitanjima i temama islama i muslimana, to su oni odlučili da osnuju prvu pravu istinsku zajednicu muslimana, islamski poredak i državu. Okvir, forma i pravna osnova te države je *Medinski Ustav* kao najviši pravni akt. To nije bio samo prvi Ustav prve islamske zemlje već i prvi pravni i kompletni ustav bilo koje države na svijetu. Svi raniji takvi ustavi, *Aristotelov*, *Atinski*, *Konfučijev*, *Kautilijev* nisu, u stvari, bili pravi ustavi već upute vladarima kako da vladaju.

Ustav Muhammeda (a.s.) i medinskih muslimana kao prvi i pravi ustav, jedne države i zajednice na svijetu ima 52 člana i sastoji se iz dva dijela.

Prvih 25 članova Ustava odnose se na muslimane, a drugih 27 članova na Židove i nemuslimane. Ovaj Ustav se naziva *Spisom* ili *Pismom*, *Knjigom Kitab*. Dakle, ne radi se samo o najvišem pravnom aktu, ili osnovnom Zakonu koji utvrđuje ponašanje, dužnosti, prava i obaveze svih podanika i žitelja zemlje, već o *Pisanom Ustavu* i *Pisanom zakonu*. U samom Ustavu na osam mjesta on se spominje kao *Sahifa* (list, dokument, pisani zakon). Ovaj prvi i najvažniji Ustav na svijetu počinje *Bismillom*.

Prvi član Ustava definira *Zajednicu Muslimana* ili *Ummu*. Evo šta je Poslanik Muhammed propisao vjernicima i poslanicima iz redova Kurejšija i Jesriba kao i svima onima koji ih slijede, te su im se kasnije priključili i borili se na njihovoj strani.

Drugi član za muslimane kaže: Oni sačinjavaju jednu zajednicu *UMMU* izvan ostalih ljudi.

Povijest islama

Članovima od 3. do 11. određuje se Kurejšijama, Benu Aufovcima, Benu Harisima, Benu Saidima, Benu Džušemcima, Benu Nedždžari, Benu Amru, Benu Nebitu, Benu Ausu da će na isti način kao i do sada, samostalno, autonomno i slobodno, i kao što je to kod njih običaj, skupljati doprinose, i svaka zajednica će iz dobročinstva i osjećanja pravednosti koji vlada među vjernicima plaćati otkup svojih zarobljenika.

Iako je po ovim članovima Ustava svakom plemenu ostavljena autonomija u prikupljanju i utrošku priloga, ipak su zajednički fundamenti ubiranja dobročinstvo i osjećaj pravednosti koji vlada među vjernicima, ono što je novina u cijelom svijetu. Iz tih osnova, dinamične ideje identifikacije po osobnom opredjeljenju svake jedinice, po svjetonazoru, po ugovoru, a ne samo po dotadašnjim stalnim ili slučajnim principima istovjetnosti rase, boje kože, jezika i porijekla formira se *Sojetska vjerska zajednica*, odnosno *Umma*.

SOLIDARNOST

Članovi 12A i 12B, 13, 14. i 15. reguliraju odnose među muslimanima. Član 12A glasi: *Vjernici neće ostaviti nijednog svog člana pod teretom teških obaveza, a da za njega ne plate, iz osjećaja dobročinstva i solidarnosti, bilo otkup ili cijenu krvi.*

Član 12B glasi: *Nijedan vjernik neće se uortačiti s klijentom nekog drugog vjernika, a na njegovu štetu, ili nijedan vjernik neće postupiti protiv meula - klijenta nekog drugog vjernika.*

SUPROTSTAVLJANJE NASILJU

Član 13 glasi: *Bogobojazni vjernici moraju se suprotstaviti nasilniku ili onome ko snuje nepravdu ili zločin, krši prava i unosi nemir među vjernike. Neka svi dignu ruke na takvoga, pa bio on i sin jednog od njih.*

Član 14 glasi: *Nijedan vjernik ne smije zbog nevjernika ubiti drugog vjernika, niti podržati nevjernika protiv vjernika. Što se tiče odbrane i sigurnosti, po Ustavu je mir nedjeljivo. (Radi se o zabrani žrtvovanja vjernika zbog nevjernika)*

Član 15 je eksplicitan. Budući da je Božija zaštita nedjeljiva, i najskromniji od vjernika može pružiti doprinos na zaštitu, jer vjernici su jedan drugom braća, nasuprot svim ostalim ljudima. Riječ je o jedinstvenoj i nedjeljivoj odbrani islama i muslimana)

Član 17 ga dopunjuje: *Budući da je mir među vjernicima nedjeljiv, nijedan vjernik ne smije mimo drugih vjernika sklopiti mir koji se ne zasniva na jednakosti i pravdi. (U odbrani islama i mir je nedjeljiv)*

Član 18: *Sve čete koje se bore na našoj strani, moraju se ispomagati i zamjenjivati jedna drugu tj. podijeliti ravnomjerno učešće i pravednu podjelu obaveza u ratu! Ovo se ostvaruje principom podjednake vojne obaveze u ratu, za sve sposobne. (Podjednaka vojna obaveza i ravnopravna raspodjela tereta rata)*

Po članu 19: *Vjernici imaju pravo naplatiti cijenu krvi u korist drugih vjernika, ako je prolivena za stvar vjere.*

Član 20A: *Bogobojazni vjernici kroče najboljim i najispravnijim od svih puteva. (Definiranje puta kojim idu muslimani)*

Povijest islama

KISAS-PORAVNANJE

Član 21: *Ako je neko očigledno (namjerno i bezrazložno) skrivio smrt vjernika počinivši ubojstvo, past će pod zakon kisasa (poravnjanja), osim ako ne uspije primiriti branitelja žrtve. Vjernici će ustati protiv njega i osigurati provedbu ovog zakona na štetu počinitelja.*

Član 22: *Nijednom vjerniku, potpisniku ovog spisa (sahife) koji vjeruje u Boga i Sudnji dan nije dozvoljeno pomagati ubicama, niti im pružati utočište. U protivnom, očekuje ih srdžba Božija i prokletstvo na dan oživiljenja. Nije dozvoljavao od njega primiti odštetu ni naknadu. (Kao i u članu 13, saučesništvo u zlu i pomaganje ubicama)*

Član 23: *Ma kakva nesloga među muslimanima vladala, valja se obratiti Bogu i Poslaniku (s.a.v.s.). (Kao i u članu 42, Kur'an će biti sudija u sporu među muslimanima)*

Član 16: *Garantuje pomoć i podršku Židovima u slučaju povezanosti i saveza sa muslimanima: "Oni Židovi koji se s nama povežu, stječu pravo na našu pomoć i podršku, niko ih neće tlačiti niti će pomagati njihovim neprijateljima." (Kao i u članu 38B, zaštita Židova kao saveznika u ratu)*

Član 20B: *Zabranjuje međinskim paganima pomaganje mekanskim muškrika: "Nijedan mnogobožac ne smije Kurejšijama u Mekki pružiti ni materijalnu ni osobnu zaštitu i ne smije sprječavati muslimane da napadnu mekanske idolopoklonike Kurejšije". Ostali članovi najviše reguliraju odnose prava i dužnosti na relaciji muslimani-Židovi i relaciji Židovi-Židovi. (Kao i član 43, zabrana pomaganja idolopoklonika protiv muslimana)*

Član 24: *Židovi moraju dijeliti troškove s vjernicima dokle god budu saveznici u borbi. (Kao i 37A i 38, zajedničko učešće u ratu i u odbrani)*

Član 25. *definira zajednicu Jevreja: Židovi iz plemena Benu Auf tvorit će zajednicu vjernika Jevreja, Židovi neka slijede svoju vjeru, a muslimani svoju, bez obzira na to radi li se o njima samima ili o njihovim klijentima. (Lekum dinukum ve-lijedîn)*

Član 25B ali i 33 definira tlačenje i njegovu suštinu: *Onaj ko tlači druge ili počinio zločin naškodit će samo sebi i svojoj porodici. -*

Članovi od 26-34. *reguliraju odnose prava i dužnosti među Židovima i definiraju se svi oni koji su Židovi. Tako Židovima bilo kojeg plemena Benu Nedžarcima, Benu Harisima, Benu Saidi, Benu Džušemi pripadaju ista prava. Podvlači se da "onaj ko bude tlačio drugog ili počinio zločin, štetit će samo sebi i svojoj porodici. Neka se sva plemena pridržavaju zakona i neka ne krše propise", kaže se u djelu člana 33.*

Član 34. *kaže "da će se Sa'lebski meulasi (klijenti) smatrati Salebascima."*

Član 35. *ide dalje pa kaže: Osobe koje prime Židovi u svoje redove (Bitana) smatrat će se Židovima. Međutim, niko od ovih se ne može priključiti pohodu muslimana bez Muhammed (a.s.) osobnog odobrenja, kaže član 36A.*

Član 36B i 19 definira poravnanje ili sankciju protiv krivaca: *Nije zabranjeno poravnati zadane rane. Ako ko ubije odgovarat će zajedno sa članovima porodice. Inače bi to bila nepravda i onaj ko se ne pridržava ovog pravila, ogriješio se o pravdu. Bog garantira da će se ovaj Spis savjesno provoditi. (U okviru kolektivne plemenske zaštite je i kolektivna odgovornost.).*

Član 37A, 38 i 24 regulira plaćanje troškova i muslimana i Jevreja: *Židovi će podmiriti svoje troškove, a muslimani svoje. Neka se ispomažu u borbi protiv neprijatelja ovog Spisa.*

Povijest islama

Neka njeguju dobre odnose i neka među njima vlada mir. Neka se drže ovog Ustava i neka ga ne krše - ni muslimani ni Židovi.

Član 37B i 16 zabranjuje da se nanosi šteta savezniku svome i naređuje pomaganje potlačenih.

Član 38 obavezuje Jevreje da moraju dijeliti troškove s muslimanima sve dok su ratni saveznici.

Član 39 odaje počast dolini Medine: *Neka oni na koje se ovaj Ustav-Spis odnosi, dolinu (dževf) Jesriba smatraju posvećenom.*

Član 40 ravnopravno određuje status osoba pod Ugovorom: *Osobe pod zaštitom (džar-robovi) smatrat će se ravnopravnim sa zaštitnicima. Nema više ni tlačitelja i potlačenog - vrhovno humano načelo. (Princip ravnopravnosti)*

Član 41 definira ko kome može jamčiti zaštitu: *Štićenik ne može nikome jamčiti zaštitu u ime obitelji koja ga štiti, ukoliko nema dozvolu te porodice.*

Član 42 i 23 upućuje kome se treba obratiti u slučaju sporova, svađa i sukoba pa kaže: *Za sve što se dogodi između onih kojima je ovaj Ustav-Spis namijenjen, za sve svađe i zločine treba se obratiti Bogu i Muhammedu (a.s.) (kao Presuditeljima) neka mu je Bog sklon i neka ga štiti. A Bog jamči da će se ovaj (Spis) Ustav najsavremenije provoditi. (Sve navedeno govori ko je glavni sudija u islamu)*

Član 43 i 20B zabranjuje zaštitu Kurejšija u Mekki i njihovih pomagača: *Ne smiju se štiti ni Kurejšije, ni njihovi pomoćnici ni oni koji im pružaju pomoć. U slučaju napada na Jesrib, muslimanima i Židovima se naređuje zajednička odbrana grada. Neka Židovi i muslimani priskoče jedni drugima upomoć protiv svakoga ko napadne Jesrib. (Zabrana pomaganja idolopoklonika u Mekki i naredba zajedničke odbrane Medine Židovima i muslimanima)*

Član 45A: kaže: *Ako se od Židova traži da zaključe mir i da ga poštuju, oni će ga zaključiti i poštovati. Isto tako, ako oni zatraže od Muslimana to isto, imat će iste obaveze prema vjernicima. Ovo ne uključuje slučaj rata za vjeru džihad.*

Član 45B: regulira obaveze svakog pojedinca: *Svakoj osobi pripada dio troškova i obaveza prema kome ih ima. (Lična prava i obaveze)*

Član 46. definira sve one na koje se odnosi Ustav. *"Uvjeti ovog Ustava odnose se i na Auske Židove i njihove klijente". Svi oni na koje se ovaj Spis odnosi, moraju ga se najstrožije pridržavati i ne kršiti ga. Ko god se ovog Ustava ne pridržava, čini to na svoju štetu.*

Posljednji član 47. kaže: *Ovaj Kitab-Ustav neće posredovati između kazne i tlačitelja ili krivca (među onima koji ga potpišu). Onaj ko krene na pohod, uživat će zaštitu, isto tako i onaj koji ostane u gradu Jesribu, inače bi to bilo i zlo i nepravda. A Allah i Muhammed (s.a.v.s.) - štitić će onoga ko se strogo i savjesno pridržava ovog Ustava.*

Ovo je ne samo najbolji, već prvi pravi, pisani, koherentni i građanski Ustav, na svijetu.

28.22. ZAJEDNICA MEDINSKIH MUNAFIKA PROTIV MUSLIMANA

Mada je protjeran iz Mekke, Muhammed (a.s.) i ashabi muhadžiri su gajili ljubav i nostalgiju za rodnom gradom i zavičajem. Tako je pri napuštanju Mekke, Muhammed (a.s.) rekao:

Povijest islama

- O, Mekko, Allah zna da si ti meni najdraži kraj i grad i da me neprijatelji ne progone iz tebe, ja te nikada ne bih napustio.

Nasuprot muslimanima, mekkanskim mušricima bila je jedina briga širenje spletki i neprijateljstva prema muslimanima. Poslije Hidžre, dva mekkanska mušrička prvaka Ebū Sufjān i Ubej ibn Halef uputiše ensarijama u Medini poruku: - Od svih arapskih plemena, najteže bi nam palo da moramo baš s vama zaratiti, no vi ste pokušali zaštititi jednog od naših najuglednijih i najpoštovanijih građana dajući mu utočište i pruživši mu pomoć, što na vas baca veliku ljagu i sramotu. Ne uplićite se između nas ukoliko je pošten čovjek, treba u prvom redu mi od toga da imamo koristi, ukoliko je loš, imamo još više prava na njega.

Kab ibni Malik odgovori im u pohvalnim stihovima o Muhammedu (a.s.). Uporni u svome neprijateljstvu mekkanski mušrici ne gube nadu i Medinelijama preko munaфика Abdullah ibn Ubeja ibn Selula i medinskih mušrika uputiše ultimatum: - Dali ste utočište našem odbjeglom građaninu. Ukoliko ga ne prognate ili ne svladate, krećemo pobiti vašu vojsku i silovati vaše žene.

Na ovaj ultimatum u Medini zavlada veliko uzbuđenje ali vjerovjesnik, zahvaljujući odanosti i vjernosti ensarija i muhadžira, smiri duhove, jer bi u protivnom izbio braćubilački rat. Tako Poslanik lahko nagovori Medinelijske da odbiju ultimatum.

Pošto su Mekkanci u to vrijeme stajali na čelu arapske međunarodne trgovine, to su oni ekonomskim pritiskom, izolacijom i blokadom ucjenjivali sve stanovnike Medine i okoline: - Dolazak ovog čovjeka (Muhammeda) značio je za nas veliku nesreću, Arabija nam je postala neprijatelj, a svi su ustali protiv nas, putevi su nam presječeni, porodice nam umiru od gladi, nemamo što jesti, održavamo se u životu uz goleme poteškoće" (ibn Hišam) - govorili su medinski mušrici i munafici.

Na ove mjere i akcije mekkanskih mušrika Poslanik se nakon višemjesečnog oklijevanja odluči braniti i boriti. Zato on posla prvu grupu muslimana u Mekku da izvijesti Kurejšije da njihove karavane ne smiju više prolaziti preko područja islamskog utjecaja.

Tridesetak muslimanskih dobrovoljaca pod vodstvom h. Hamze krenu prema obali zapadno od Medine, gdje se sastanu sa Ebū Džehlom i njegovih 300 ljudi na devama, koji bijahu podigli šatore na zemlji plemena Džuhejna. Poglavar plemena Medžidi ibn Amr bijaše zaštitnik (Muvvedi) obiju stranaka i samo njegovom zaslugom ne dođe do oružanog sukoba. Muslimani su u ovom periodu napdali samo karavane mekkanskih mušrika s kojima su bili u sukobu, a ne ostale nemuslimane. Dakle, radiło se o pravu zaraćene strane, a ne o pljački. Iza h. Hamze krenu i drugi rođak Muhammeda (a.s.) Ubejd ibn Haris sa 60 muslimana i zaustavi veliku karavanu koju je vodio Ebū Džehlov sin Ikrime. Susretoše se u Senijet el-Murri, ali ni ovoga puta ne dođe do oružanog sukoba. Tada dva Mekkanca, tajna muslimana, predoše na muslimansku stranu.

Sad ibni Ebi Vekas predvodi izvidnicu od osam muslimana u Harar kako bi izvidio neprijateljske položaje, proučio sve puteve kojim se kreću mekkanske karavane i vrši pokušaj da pridobije na stranu muslimana sva plemena kroz čije teritorije prolaze kurejšijske karavane. To je bilo teško postići zato što su oni Kurejšijama prodavali vodu,

Povijest islama

namirnice, stočnu hranu i ostale proizvode. Ta plemena izlagali su se životnoj opasnosti, ukoliko se zamjere mekkanskim karavanama i zato je prvo trebalo njima osigurati zaštitu.

Sve je to upućivalo na potrebu prisutnosti Muhammeda (a.s.) među tim plemenima. On se ubrzo zaputi na jug u Veddan, zemlju Benu Zamraca, u blizini Bedra. Nakon dvije hefte, Poslanik sklopi sporazum o uzajamnom pomaganju s Benu Zamracima. Prvo se govori o neutralnosti i nenapadanju gdje Poslanik garantira da neće napustiti Benu Zamrace i da neće biti napadnut, da oni neće ustati u većem broju protiv njega te da neće poduprijeti nijednog njegovog neprijatelja.

Nekoliko mjeseci nakon saffera 624. godine potpisan je i drugi ugovor. Nakon toga, Poslanik odlazi na sjeveroistok Medine u Buvvat, ne bi li sa tamošnjim plemenima postigao sporazum jer su i tuda prolazile mekkanske karavane.

U tom periodu, mala grupa Mekkanaca, idolopoklonika sa **Ibn Džabirom**, napadne južno predgrađe Medine, opljačkaju ga i opustoše. Potjera za njima ostade bez rezultata i muslimani se uznemirše. Nekoliko hefti iza ovog događaja krenu u Siriju velika mekkanska karavana. Kako plemena na sjeveru Medine nisu još bila pridobivena na saradnju, Poslanik krene prema jugozapadnoj obali, u zemlju Benu Zamraca. Ovaj pohod Muhammeda (a.s.) imao je dva cilja, ne samo da spriječi prolaz mekkanskim karavanama kroz medinsko područje, već i poravnanje za pustošenje južne Medine. Karavana je pobjegla muslimanima, ali su oni potvrdili sporazum i učvrstili prijateljstvo s Benu Zamracima. Ovim pismom obraća se Muhammed (s.a.v.s.) Benu Zamracima: *Zajamčena im je lična i imovinska sigurnost, a i pomoć će im biti ukazana protiv svakog nasilja. A njihova je dužnost pomagati Poslaniku. Neka ga Bog čuva dokle god more bude vlažilo dlaku, izuzev u ratovima koje muslimani vode za svoju vjeru. Čim ih Poslanik pozove u pomoć, morat će se odazvati njegovu pozivu. A za to će dobiti jamstvo Allaha i Resula. A pomoć i zaštitu dobit će od njega oni koji se budu savjesno pridržavali svojih obaveza.*

Ibn Hišam ističe da je Poslanik sličan sporazum sklopio i sa Mudlidžcima.

Poslanik se u mjesecu džumade-l ahiretu zadovoljan vrati u Medinu. Zatim posla dva obavještajca da se raspitaju o povratku karavane, izabra ličnost od vlastitog povjerenja i stavi je na čelo osmerice boraca sa jednim zapečaćenim pismom da putuje po visokoj zemlji Nedždijji u pravcu malog izvora Rukeje. Pismo nisu smjeli otvoriti dok ne stignu na odredište. Kad su stigli na označeno mjesto, vođa izvidnice **Abdullah ibn Džahš** otvori pismo i pročita: *Čim saznaš o čemu se radi, kreni za Nahlu između Mekke i Taifa, i tu digni šator. Nadziri Kurejšije i obavještavaj nas o njihovom kretanju.*

Izvidnici su trebali prijeći u Mekku i zaći duboko u neprijateljsku zemlju i to vrlo prometnim putem. Krajem redžeba 624. godine izvidnica primijeti malu karavanu mekkanskih trgovaca koji su nosili suho grožđe, kožu, vino i napadne karavanu. Ubiše jednog trgovca, dvojicu zarobiše, dočepaše sa ratnog plijena, a ostali pobjegoše. Po povratku u Medinu, Poslanik ukori izvidnicu-karavanu zbog prekoračenja ovlaštenja. Ubrzo iza toga iz Mekke dođe deputacija da otkupi svoja dva pripadnika.

Ta epizoda upotpunosti izmijenila stanje i čitav niz godina iza toga nastaju neprestane bitke do konačnog nestanka idolopoklonika na tlu Arabije. Nasta pravo predratno stanje.

Povijest islama

Ona dva izvidnika - obavještajca poslani u Palestinu, vratiše se što su brže mogli u Medinu, da Poslanika izvijeste o planovima i akcijama mekkanskih mušrika, ali je on i iz drugih izvora bio o tome obaviješten i već je iz grada izašao sa 312 mudžahida prema Bedru. Međutim, na Bedru, mušrička karavana saznade za namjere medinskih muslimana, te promijenil smjer kretanja, poslavši u isti mah u Mekku poziv za pomoć. Mekkanci skupiše hiljadu boraca da bi priskočili upomoć karavani ali nakon saznanja da karavana od muslimana nije napadnuta nastaviše put prema Bedru.

28. 23. BITKA NA BEDRU 17. RAMAZANA 624. GODINE N.E. (DRUGE GODINE PO HIDŽRI)

Bitka na Bedru može se posmatrati povijesno i sa stajališta njenog značaja za islam. Neposredan povod za bitku bila je mušrička karavana sa hiljadu natovarenih deva. Stvarni uzrok i razlog bitke bila je želja mekkanskih mušrika da potpuno unište muslimane i Muhammeda (a.s.). I ta karavana koju su mušrici poslali u Siriju bila je u funkciji naoružavanja i priprema za rat. Iako je karavana utekla muslimanima, Muhammed (a.s.) se s vojskom nije odmah vraćao u Medinu. Poslanik je u tim danima želio sklopiti saveze s drugim plemenima. Za desetak dana stiže vijest o prispjeću mekkanske vojske i Poslanik se odlučio s njima suočiti, premda su tri puta bili brojniji. Ishod bitke, iako su mušrici bili naoružaniji i tri puta brojniji, bio je 10:1 u korist muslimana. Naime, muslimani su imali svega 14 poginulih a mušrici 70 mrtvih i 70 zarobljenih pripadnika. Na bojnopolju pade, uz mnoge druge mekkanske glavare, i Ebū Džeħl. Ebū Leheb nije sudjelovao u bici, ali je po običaju, najmio plaćenika da se bori umjesto njega. Kako najugledniji mekkanski prvaci na Bedru izgiboše, gradskim glavarem i prvakom postade Ebū Sufjan, koji je vodio veliku karavanu u Siriju i koji je uspio s njom pobjeći. Tri člana njegove porodice stradali su na Bedru: sin, punac i brat i on zato sebi zadade riječ da se neće približiti ženi, niti će se umivati i češljati dok se ne osveti. Njegova žena Hinda zareče se da će se najesti jetre onih koji joj ubiše oca.

Prije same bitke, Muhammed (a.s.) se tu noć savjetuje, dogovara i pravi strategiju i taktiku sa svim ashabima, muhadžirima i Ensarijama. Govore najpoznatiji: h. Ebū Bekr, h. Omer a Mikdad ibn Amr kaže: - *Podi, o Allahov Poslaniče, onamo kamo ti Allah zapovijeda a mi ćemo te svi slijediti i nećemo ti reći kao što su Izraelci rekli Mūsāu (a.s.) kada ih je preko borbe trebao uvesti u obećanu, od Allaha podarenu i izabranu zemlju (5:20-26).*

يَا قَوْمِ
ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمَقْدَسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا
عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَقْضِیَوا خَاسِرِينَ ﴿٢٥﴾ قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا فِیْهَا
قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَنَنظُرُهَا حَتَّى تَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا
فَإِنَّا دَاخِلُونَ ﴿٢٦﴾ قَالَ رَبُّجَادِنِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ

Povijest islama

عَلَيْهِمَا أَذْخَلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ
 عَالِبُونَ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٤﴾
 قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنَرُّدُّكَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَادْهَبْ أَنْتَ
 وَرَبُّكَ فَقَصِ إِلَىٰ مَا هُمَا قَاعِدُونَ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبِّ
 إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَآخِي فَأَفْرَقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ
 الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾ قَالَ فَاتَّخِذْهَا حَرَمَةً عَلَيْكُمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً
 يَتَّبِعُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

Bitka na Bedru nije samo ostvarena vojna pobjeda već je to i prva pobjeda tevhida na djelu, islamskog bratstva u ratu, sloge, saradnje i solidarnosti u najvećim iskušenjima. I muhadžiri iz Mekke i ensarije iz Medine dali su jednak doprinos pobjedi. Neposredno prije bitke, ispred ensarija, Muaz je rekao vjerovjesniku: - Mi smo tebe, Poslaniče, prihvatili, slijedimo Objavu, obećali smo ti vjernost i odbranu od svakog napada. Zato podi Muhammede kamo hoćeš i mi ćemo s tobom.

Da bi ušao u obećanu zemlju Mūsā (a.s.) od cijelog svog naroda kao kavma nije imao nikoga uza se osim brata svoga kao vjernika, zato što nije imao ummet, a u bici na Bedru od 312 ashaba kojima nije obećana i naređena sveta zemlja, nijedan nije otkazao poslušnost i učinio veleizdaju. Cilj i smisao bitke objašnjavao je Muhammed (a.s.) a svu njenu strategiju i taktiku vodio je h. Hamza, veliki junak, pravi borac, genijalni strateg, dostojan taktičar i kao lovac poznavalac pustinje i ratnih vještina.

Na Bedru su formule vjere, ratne strategije i taktike i namjere muslimana išle zajedno i harmonično sa formulama života. Slučaj bitke na Bedru, gdje se Muslimani svi do jednog bore zajedno sa Poslanikom, potvrđuje bitnu činjenicu da je Muhammed (a.s.) prvi čovjek i prvi vjerovjesnik uopće koji je ostvario ummet ili zajednicu muslimana u svim likovima i situacijama u životu pa i u ratu. Dakle, Bedr je potvrda i ostvarenje ummeta, džemāata-zajednice muslimana i stvaranja islamske države.

Zašto su muslimani pobijedili na Bedru skoro četiri puta malobrojniji i slabije naoružani?

Pored toga što je na strani mušrika bila oprema, naoružanje, brojnije ljudstvo, vojne kote, položaji i logistika, čatrnja puna vode u pustinji i hiljadu prema 312 muslimana, Muhammed (a.s.) je po Allahovoj Objavi i uputstvu u okviru mu'džize muslimanima unaprijed obećao od dvoje-jedno, zaplijenu karavane ili pobjedu u borbi.

I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine, a vi ste više voljeli da vam padne šakama koja nije bila naoružana - Allah je htio da riječima svojim istinu utvrdi i nevjernike u kori-jenu istrijebi (8:7-19).

Povijest islama

وَأَذِيعِدْكُمْ اللَّهُ إِخْدَى الظَّالِمِينَ
 أَنَّهُ لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنْ غَيْرَ ذَاتِ الشُّكُوتِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ
 اللَّهُ أَنْ يُخَيِّطَ لَكُمْ بِكُلِّ مَنَافَةٍ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ⑤
 لِيُخَيِّطَ لَكُمْ وَيُطِيلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْغَافِرُونَ ⑥
 إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ
 بِالْفَلَاحِ مِنَ الْمُلْكِ مُزِيدِينَ ⑦ وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُرْهَانًا
 وَلِنُظْمِئْنَ بِهِ قُلُوبَكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ
 عَزِيزٌ حَكِيمٌ ⑧ إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسُ أَمَنَةً مِنْهُ وَيُنْزِلُ عَلَيْكُمْ
 مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَ كُفْرَكُمْ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْسَ الشَّيْطَانِ
 وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ⑨ إِذْ يُوحَىٰ رَبُّكَ
 إِلَى الْمُلْكِ كَذِّبُوا أَنِّي مَعَكُمْ فَتَبَيَّنَّا الَّذِينَ آمَنُوا أَنفُسُهُمْ فِي
 قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرَّغْبَ فَاصْبِرُوا فَوْقَ الْآغْصَانِ
 وَاصْبِرُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ⑩ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ
 وَرُسُلَهُ وَمَنْ يَشَاقِ اللَّهَ وَرُسُلَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ
 الْعِقَابِ ⑪ ذَلِكَ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ
 النَّارِ ⑫ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا
 زَحَفًا فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ ⑬ وَمَنْ يُؤْلِمِهِ يَوْمَئِذٍ
 دُبْرُهُ إِلَّا مَنَعَهُ قَالِقِتَالٍ أَوْ مُنْعَزَا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ
 بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَا وَدَّ بِحُفَّتِهِمْ وَيَبْسُ الْمَصِيرُ ⑭
 فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتُمْ إِذْ رَمَيْتُمْ
 وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَلَسْلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ فِيهِ بَلَاءٌ حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ
 سَمِيعٌ عَلِيمٌ ⑮ ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَيْدَ الْكَافِرِينَ ⑯

إِنْ تَسْتَفِهُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَإِنْ تَنْتَهُوا فَمَا وَصَدُّوا
لَكُمْ وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ تُغْنِي عَنْكُمْ قُتُوبُكُمْ
شَيْئًا وَلَوْ كُفِّرْتُمْ وَإِنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ

Ako ste se molili da pobijedite pa, došla vam je eto pobjeda. A da se okanite, bolje bi vam bilo. I ako se ponovo vratite, mi ćemo se ponovo vratiti i nimalo vam neće koristiti tabor vaš ma koliko brojao bio, jer je Allah na strani vjernika.

U situaciji kada su mušrici imali punu čatrnju vode, a muslimani se nalazili na golom pijesku i vrelom kamenu i kada mušrici raspolazu sa stotinu konja a muslimani samo sa dva, Muhammed (a.s.) i ashabi se obraćaju za pomoć Allahu (dž.š.). Ta pomoć je bila vojska meleka, njih između tri i pet hiljada, kojom je Allah pomagao muslimane, obradovao ih, pomoću njih srca muslimana upotpunio, umirio i učvrstio. Ali ti isti meleki su po Allahovoj odredbi u srca nevjernika strah, pravdu, tjeskobu i pometnju unijeli. Iz svoje milosti i dobrote pomažući muslimane, Allah je, noć uoči bitke, usred pustinje spustio kišu, tako da su se muslimani osvježili, opskrbili vodom i noge im u toku bitke nisu propadale u pijesak jer ga je voda učinila čvrstim.

Te noći Allah je toliku sigurnost i smirenje u srca vjernika spustio i učvrstio ih, ali im je i najljepši san podario - da se odmore, kišom i vodom osvježe i napoje. Srce muslimana Allah je jakim i neustrašivim učinio i šejtanske spletke od njih je otklonio. Istovremeno, u srca mušrika Allah je neotklonjiv strah i tjeskobu ulio. Allah je na Bedru muslimanima ukazao i posvjedočio kako se uništavaju spletke i zamke nevjernika. Bitka na Bedru dokaz je da nevjernicima i mušricima u borbi, osim u zauzimanju boljeg položaja i pregrupiranja, nikada ne treba leđa okrenuti. Pobjeda muslimana na Bedru nije ih vratila u paganstvo niti ih je ošamutila slava pobjede, nego ih je nosila u širenje islama diljem svijeta. Da se, ne daj Bože, muslimani 17. ramazana druge godine po Hidžri ili 624. poraženi na Bedru, od zajednice muslimana, od umme, od šerijata, od islamske države, reda i poretka, od sadašnjih milijardu i po muslimana na svim kontinentima svijeta, ne bi bilo ništa. Zato, iako, Bitka na Bedru, po broju učesnika nije bila velika bitka, sa stajališta islama i muslimana je najpresudnija i najvažnija bitka u povijesti svijeta o kojoj Kur'an govori više nego o bilo kojoj drugoj bici, između ostalog u dvije sure: u 3:123-125,

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ
أَذَلَّةٌ فَأَتَقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝ إِذْ يَقُولُ
لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنِ يُعَذِّبَكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آفَافٍ
مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ ۝ بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّنْ فُورِهِمْ
هَذَا يُمِذِّدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آفَافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ

Povijest islama

u sedam ajeta, i u suri 8:7-19, u trinaest ajeta, dakle u dvadeset ajeta gdje se iznosi čime je i kako je sve Allah pomogao muslimane na Bedru, što inače Kur'an ne čini. Muslimani, dakle, na Bedru pobjeđuju najviše zahvaljujući direktnoj Allahovoj pomoći preko vojske meleka, kiše, sna itd.

Drugo, Allah je uslišao dovu Muhammeda (a.s.) i ashaba. Treće kod muslimana u borbi nastupaju: ideali, ideje, duh, moral, istina, kelime't- šehadet, Kur'an, imān i islam a kod mušrika: širk, paganstvo, mitologija, magija, predrasude, prostitucija, psotka, krađa, pljačka i goli interesi.

Bitka na Bedru je prekretnica u povijesti humaniziranja ratovanja. Ona uspostavlja pravilan postupak u podjeli ratnog plijena. Jedna petina pripada državi, po prvi put se ne ubijaju ratni zarobljenici, ubijeni protivnici sahranjuju se po njihovim obredima pa čak i pagani. Mijenja se odnos muslimana prema znanosti i obrazovanju u ratu, jer svaki zarobljeni mušrik koji je bio pismen, da bi se oslobodio, bio je dužan opismeniti deset muslimana. Imućni mušrici su se mogli otkupiti a siromašni i nepismeni pagani su oslobođeni bez otkupa.

Bitka na Bedru ostaje trajni i nezastarivi primjer organiziranja, ponašanja, postupanja, odnosa i djelovanja muslimana u ratu. Ona je *Fethu-l Ekber* - najčistija i najveličanstvenija pobjeda u povijesti svijeta, muslimana osobito. Porazu mušričke vojske doprinijelo je i to što njihove brojne redove uoči bitke napusti odred plemena *Zuhra*, plemena Poslanikove majke. Zatim nije bilo pripadnika roda *Adi*, h.Omera. Humani odnos prema zarobljenim mušričkim vojnicima Poslanik je protekao na: žene, djecu, starce, iznemogle, ranjenike i robove.

POSljedICE BITKE NA BEDRU

Bedr kao presudna bitka i pobjeda muslimana učvrsti islamsku vjerskopolitičku zajednicu. Muhammed (a.s.) je s pravom pred bitku molio Allaha: *O Bože, ako ova mala grupa vjernika strada, neće Ti se imati više ko moliti.*

U mušričkim redovima poslije Bedra nastao je bijes i očaj. Bilo je zabranjeno spominjati i tugovati za poginulim. U početku odlučio se ne otkupljuju zarobljenike da se ne bi muslimani obogatili ali brzo izmijeniše odluku, jer su otkupom povećavali i broj vojnika osvjetnika. Ebū Sufjan predloži da svu zaradu od karavane, 250 hiljada dirhema, ulože za rat. Radi osvjetničkih priprema u Medinu potajno dolazi iz Mekke Ebu Sufjan i sastaje se sa Benu nazirskim Židovima i iznosi im plan osvete nad muslimanima što Židovi sa radošću primaju. Na povratku u Mekku on i njegovi ljudi ubiše dva muslimana. Kao revanš Muhammed (a.s.) šalje četu pod vođstvom Zejd ibni Harisa u Nedžd koja presrete mušričku karavanu i oduze joj 100 hiljada dirhema.

U periodu između Bitke na Bedru i Uhudu mekanski mušrici su nekoliko puta slali atentatore da ubiju Muhammeda (a.s.), ali su svaki puta uhvaćeni. Tada je iz Mekke u Medinu prebačena Poslanikova kći *Zejnab*. Neki *Hebbar* ubi njeno pobačeno dijete i Poslanik ga u početku namjeravaše spaliti ali od toga odusta sa riječima: - **Samo Gospodar vatre smije ognjem kažnjavati, vi ga naprosto ubijte.**

Povijest islama

Kasnije Hebbar prihvati islam, i Poslanik mu oprost. U šestoj godini po Hidžri u Medinu prijeđe i Ebül-As Zejnebin muž i prihvati islam. Nakon što je došao iz Mekke reče: - **Da sam prihvatio islam kada sam ovdje bio, mislili biste da to radim iz interesa.** Evo me čiste savjesti gdje priznajem islam pravom vjerom. Na to mu Poslanik vrati ženu a da nije zahtijevao da se obnovi bračni ugovor i vjenčanje ponovo obavi.

28.24. BITKA NA UHUDU 625. - TREĆE HIDŽRETKE GODINE - PRVI SUKOB SA ŽIDOVIMA

Po svršetku mjeseca ramazana 624., druge godine po Hidžri, neposredno poslije Fethu-l-ekbera ili bitke na Bedru, prvi dan mjeseca ševvala Muhammed (a.s.) je krenuo od svoje kuće u pratnji muslimana Medine i okoline. Pred njim je nošen barjak koji je Negus darovao Zubejr ibn Avvamu. Kad je svečana povorka stigla do praznog prostora (musalle za javni i skupni salat) Muhammed (a.s.) je naredio da se stane i da se koplje sa barjakom zabode u zemlju u pravcu prema Kibli i da se pravovjerni postave u saffove. Muhammed (a.s.) je onda stupio naprijed, dva-tri koraka ispred prvog saffa i sa vjernicima zajedno prvi put obavio *i'du-l-fitr* (bajram namaz) u znak svršetka ramazana.

Međutim, polovinom mjeseca ševvala, 11. februara 624., dogodio se u medinskoj čaršiji jedan slučaj koji je bio povod oštrom sukobu između medinskih muslimana i Židova. Neki Židovin iz plemena Kajnuka uvrijedio je jednu muslimanku iz medinske okoline koja je toga dana na trgu prodavala mlijeko. Jedan musliman koji se tu zadesio ustane u odbranu napadnute žene i u svađi ubije Židova. Na to jedna grupa Židova navali na njega i na mjestu ga premlati. Zbog toga je uskipilo na obje strane. Uzalud je Muhammed (a.s.) lično pokušavao da spor riješi mirnim putem. No, Židovi nisu htjeli ni da čuju: - **Nismo mi kukavice sa Bedra, gorko ćeš ti iskusiti što znači pleme Kajnuka,** otvoreno su prijetili Muhammedu (a.s.).

Medinski Židovi iz plemena Benu-Nazir nikada nisu ni prekidali saradnju i prijateljstvo sa mekkanskim mušricima i njihovim prvakom Ebū Sufjanom, usprkos sporazuma sa Muhammedom (a.s.) i muslimanima. Umjesto rješavanja nesporazuma mirnim putem, sada medinski Židovi šalju u Mekku izaslanike da potaknu mekkanske idolopoklonike na odmazdu, zbog poraza na Bedru i da u medinskim Židovima imaju otvorenu podršku. Našavši se u dvostrukoj životnoj opasnosti, prvo ugrožen unutarnjom židovskom veleizdajom i spoljašnjom agresijom mekkanskih Kurejšija, Muhammed (a.s.) da bi otklonio makar unutarnju opasnost i veleizdaju, povede rat protiv plemena Kajnuka. Nakon 15 dana sukob je završenom pobjedom muslimana i izgonom plemena Kajnuke u Siriju.

Od ovoga događaja prošla je puna godina, a da se u Medini ništa nije dogodilo od osobite važnosti. Muhammed (a.s.) je mogao da se mirno posveti svojoj misiji i da vjernike upućuje Allahovoj Objavi. Iako je broj muslimana još uvijek bio neznatan, poslije pobjede na Bedru ugled im je stalno rastao. Mnogi beduini koji su dolazili u Medinu da

vide vjerovjesnika, pobjednika, primaju islam. Tako su Židovi i idolopoklonici davali veću važnost pobjedi muslimana od njih samih.

28.24.1. NEOPREZNOST I USPAVANOST MUSLIMANA POSLIJE POBJEDE

U Muhammed (a.s.) rodnom gradu među mekkanskim Kurejšijama sve je gorjelo za osvetom. Poraz na Bedru, poniženje i žalost za palim prvacima kao i obećana podrška medinskih Židova iz Benu-Nazira i progon Kajnuke ponovo uzburka sav paganski mekkanski svijet: staro i mlado, žensko i muško sve je dobilo krila i želju za osvetom. Sve te okolnosti su ubrzale pripreme za odmazdu. Mušrici su se spremali za novu borbu polagano i ozbiljno, tražili su prijatelje i saveznike na sve strane, među arapskim paganskim plemenima, ali prvenstveno među medinskim Židovima nastojeći "da ujedinjenim silama i snagama u korijenu zatru satansku sektu i dostojno operu sramotu i poniženje koje je njen vođa i začetnik zadao nacionalnim odnosno plemenskim bogovima i hiljadugodišnjim tradicijama arapskog naroda." Istovremeno, medinski Židovi su iznutra rovarili na sve strane protiv Muhammeda (a.s.) i islama.

Već u drugoj polovini mjeseca ramazana 625., treće godine po hidžri, krenulo je iz Mekke put Medine 3.000 vojnika sastavljenih od Mekkanaca, njihovih saveznika i plaćenika. Među njima je bilo 700 oklopnika i 200 konjanika. Idolopoklonike je predvodio politički vođa Ebū Sufjan ibni Harb i veliki vojskovođa Halid ibni Velid, koga će 10 godina poslije toga na Jarmuku islamska povijest ubrojiti u svoje najslavnije i najhrabrije vojskovođe i junake. Sa mušričkom vojskom na put, da bi je svirkom i pjesmom hrabrile, krenulo je i 15 najuglednijih i najljepših žena, koje je predvodila čuvena Hinda bint Utbe, žena Ebū Sufjana.

Mekkanska se vojska najprije utaborila u plodnom i bogatom mjestu Zul- Hulejfa, sedam milja južno od Medine. Dok je Muhammed (a.s.) u Medini organizirao sve snage za odbranu, dotle su Mekkanaci opkolili grad s lijeve strane i utvrdili se kod bunara Revma na podnožju brežuljka Ajnejn, u dolini brda Uhud, tri-četiri milje sjeveroistočno od Medine. Već 6. ševvala (21. 1. 625. godine) treće godine po Hidžri, o zalazu sunca, Muhammed je krenuo iz Medine sa hiljadu boraca. Kad su bili na pola puta, Abdullah ibni Ubejj ibni Selul, poznati vođa medinskih munafiga iz plemena Hazredž, izdvoji se sa tri stotine ljudi i vrati u Medinu, a medinski Židovi koji su po Ustavu bili dužni zajednički braniti grad učinili su, također, veleizdaju i odbili borbu, pa je tako Muhammed (a.s.) ostao sa svega 700 mudžahida i noću se utaborio u jednoj dolini prema mekkanskoj vojsci, tako da ga je iza leđa štitalo brdo Uhud.

Prije polaska na Uhud, Muhammed (a.s.) je predlagao da se muslimani trebaju zatvoriti u grad i izdržati opsadu. No, mlađi bori i neučesnici na Bedru su izrazili želju da neprijatelja dočekaju izvan grada, te da se sukobe na otvorenom. Suprotno svojim zamislima Muhammed (a.s.) je udovoljio njihovim željama.

Sutradan, 7. ševvala (22. 1. 625.) treće hidžretske godine, bitka je počela navalom Mekkanaca koji su se kretali u formi polumjeseca. Njihovo desno krilo predvodio je Halid

ibn Velid a lijevo Ikrime ibn Ebi Džehl, svaki sa stotinu konjanika. Borba je bila očajna, na život i smrt. Muslimani, iako četiri puta malobrojniji, junački i hrabro su odbijali sve napade. Pedeset strijelaca branilo je prolaz i tri puta su odbili desno krilo konjice koja je pokušala da muslimanima prođe s leđa. Konačno su muslimani uspjeli potisnuti natrag neprijatelja koji se počeo, bar je tako izgledalo, u neredu povlačiti. Muslimanski strijelci, vidjevši da se neprijatelj povlači, mada im je od vjerovjesnika bilo naređeno da ne napuštaju stroj tj. položaj "čak i ako ugledaju ptice kako kljuju oči mrtvacima našim", i mada ih je vođa čete na to upozorio, većina ga ne posluša, već napusti svoje položaje u namjeri da pokupe ratni plijen. Potom Halid ibni Velid u isti mah sa svojim konjaničkim krilom sleđa opkoli i napadne muslimane i poviče presudnu rečenicu: - **Muhammed je ubijen!** Odjednom se situacija izmijeni i druga polovica neprijateljske konjice, baci se na muslimane i razbije njihove redove. Muslimani se okrenuše prema konjici, ali pri tom napuste ključno mjesto u jeku borbe i to odmah osjete neprijatelj koji već bijahu u bijegu, pa se vrate i ponovo napadnu. Muslimani se nađoše između dvije vatre. Vijest da je Muhammed (a.s.) ubijen djelovala je šokantno na muslimane. Neki muslimani, na tu vijest, prosto su se razbježali iz borbe. Omer, Ebū Bekr i drugi muhadžiri, držeći da je Muhammed (a.s.) mrtav, stajali su izvan borbe kao okamenjeni, nisu mogli ni da bježe ni da se bore. Tako je na vijest o pogibiji Muhammeda (a.s.) među muslimanskom vojskom nastala silna zbrka i nered, krvava gužva od koje se digla silna prašina, tako da se bori nisu mogli više ni prepoznati. Mnogi su se međusobno izranjavali, poginuli i ranjeni su ležali na bojištu, a drugi su bježali prema Medini. S druge strane, Muhammed (a.s.) koji je bio opkoljen sa nekoliko vjernih drugova, hrabro i junački se borio, ali je pogoden teškim kamenom, pao s konja u duboku jamu koju su idolopoklonici iskopali. Alija, Talha i Sad ibni Ebi Vekas herojskim naporima uspjeli su ga izvući iz jame i spasiti od očigledne smrti. Ranjen u lice i donju usnu a dva su mu zuba izbijena. Kada je Ensarija Enes ibni Nadr naišao pored Omera i Ebū Bekra i upitao ih: - **Šta vam je, što ste se skamenili?**, oni su odgovorili: - **Muhammed je mrtav. - Pa dobro, zar vas ne bi bilo stid da ga nadživite. Slijedite me!** Tada su svi jurnuli na onu stranu gdje je Muhammed (a.s.) sa još nekoliko ashaba vodio očajnu borbu.

Poslije kraće, ali lavovske borbe, muslimani uspiju da se s Muhammedom (a.s.) zajedno sklope u jednu uvalu i pećinu brda Uhud, podalje od poprišta borbe. Tu je Muhammed (a.s.) oprao krvlju poprskano lice i sa ashabima je klanjao podne sjedeći, jer su svi bili ranjeni i zamoreni. Mekkanski idolopoklonici zadovoljni svojom pobjedom jer su muslimani imali 70 šehida i 70 zarobljenika i ranjenika, među kojima je poginuo i Poslanikov amidža h. Hamza, mislili su samo kako će pribrati svoje ranjenike, iznakaziti i izmasakrirati tijela izginulih šehida i dograbiti se ratnog pijena.

Mekkanske žene predvođene zloglasnom Hindom, ženom Ebū Sufjana, rezale su uši i noseve mrtvim muslimanima i od toga sebi nizale đerdane. Hindi to nije bilo dovoljno pa je rasporila prsa poginulom h. Hamzi i izvadila mu crnu džigericu i zubima je rastrgla. I njen muž Ebū Sufjan je udario šehida h. Hamzu buzdovanom po licu. (To je odraz

Povijest islama

paganske mržnje i paganskih obreda nad žrtvom). Zatim su se idolopoklonici, presretni zbog pobjede, zahvalili idolu Hubelu: "Neka je hvala našem kipu Hubelu", rekao je Ebū Sufjan, sakupili su se na jedno mjesto i krenuli prema Mekki.

Većina historičara tvrdi da je Muhammed (a.s.) sutradan sa središnom vojskom ostao tri dana van Medine, očekujući udar neprijatelja koji se više nije usudio da napada. Kada su se mušrici udaljili od Uhuda i Medine, Muhammed (a.s.) se vratio na bojno polje i posmatrao izginule i iznakažene šehide, a naročito tijelo svoga amidže h. Hamze. U velikoj žalosti i tuzi učio je dovu Allahu da ih nagradi Džennetom. Pošto su muslimani htjeli da rođake šehide nose u Medinu, vjerovjesnik je naredio: - **Kopajte mrtve ondje gdje su poginuli i umrli.**

Na Uhudu su na obje strane pored muškaraca učestvovali i žene. Svojom hrabrošću i junaštvom kome se divio i Muhammed (a.s.) posebno se istakla Ummi Umera. Druga medinska muslimanka **Hind bint Amr**, Amrova kći, pokazivala je hrabrost na drugi način. Kada se muslimanska vojska vratila u Medinu, ona je, doznavši da su joj otac, muž i brat poginuli u boju, samo upitala: - **A Poslanik, živ li je on?** Kada doznade da je on živ i zdrav, te kada ga vidje svojim očima, sastavi stih na licu mjesta: *Kad si ti živ, sve nesreće nisu važne.*

Kada je obavio dženazu šehidima Uhuda, Muhammed (a.s.) proučio je ajet ashabima: *Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko je vama učinjeno i ako otrapite, to je, doista, bolje za strpljive.* (16:126).

وَأَنْعَاقُكُمْ فَعَايُوا بِمِثْلِهِمَا
عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ

OSNOVNI UZROCI PORAZA NA UHUDU MOGU SE OZNAČITI KAO UNUTARNJI I VANJSKI.

Unutarnji su: 1. Muslimani su pridavali mnogo manji značaj pobjedi na Bedru od mekkanskih mušrika, medinskih Židova i kršćana predvođenih Ebū Amrom. Stoga su se oni, vidjevši u muslimanskoj pobjedi na Bedru za sebe smrtnu opasnost na Uhudu, udružili protiv islama i muslimana. U tome im je čak pomogao i munafik Abdullah ibni Ubej ibni Selul. 2. Muhammed (a.s.) je predlagao da se muslimani brane iz grada, a mnogi ashabi da se bore na otvorenom. Ključni unutarnji razlog poraza leži u činjenici što je 50 muslimanskih strijelaca napustilo položaj za koji je Muhammed (a.s.) naredio da ga moraju čuvati bilo šta da se desi. 3. Protiv muslimana na Uhudu borili su se i medinski kršćani, predvođeni Ebū Amrom, Židovi i idolopoklonici; munafici.

Jedan od glavnih vanjskih razloga poraza na Uhudu je što je neprijatelj bio više nego četverostruko brojniji, opremljeniji, naoružaniji i spremniji. Idolopoklonicima su pomogli

medinski Židovi sa svojom veleizdajom i munafici. Ono što slijedi kao drugi bitan vanjski razlog je ubitačna neprijateljska propaganda izražena ključnom rečenicom "Muhammed je ubijen" koju je neprestano je ponavljao Halid ibn Velid.

28.25. BITKA KOD JARKA (HENDEKA) 627., PETE HIDŽRETSKE GODINE I DRUGI SUKOB SA ŽIDOVIMA

Uprkos poraza muslimana na Uhudu, Muhammed (a.s.), uz Allahovu pomoć, kroz izmijenjeni odnos muslimana prema Allahu (dž.š.), kroz pet vakata namaza, mjesec ramazana i obavezu zekjata nastavlja sa daljom izgradnjom zajednice muslimana ili ummeta. U toj funkciji su izmjene nasljednog običajnog prava prema kome je do tada oca mogao naslijediti samo sin dorastao za vojsku, s tim što su malodobna braća, njihove sestre i majke bile sasvim isključene iz nasljedstva. Poslije bitke na Uhudu, Kur'an mijenja običajne odredbe o nasljedstvu tako da su sada bili nasljednici i punoljetni i maloljetni članovi kao i žene: majka, kći, sestra, tetka, nana i supruga. To pravo nasljedstva nije mogla izmijeniti ni oporuka.

Porazom muslimana na Uhudu, što je najvažnije, Muhammed (a.s.) nije ništa izgubio od svoga autoriteta, već je svojom ubjedljivošću i moralnim autoritetom uvjerio ashabe da je pobjeda idolopoklonika na Uhudu bila samo prolazna pojava i da će konačno pobijediti prava istina i vjera u Jednog Jedinog Boga.

Ohrabreni porazom muslimana na Uhudu, protiv njih u početku konspirativno, kasnije sve javnije i glasnije, rade jevrejska plemena Benu-Nazir i Kurejza iz predgrađa Medine, koje su obilato potpomogali munafici Abdullah ibni Ubeja ibni Selula. Na njegov nagovor Poslanik im, nakon što su prodali zemlju i pobrali dugove, dozvoli da se iseše sa svom imovinom. Židovi se naseliše u Hajber, 200 kilometara sjeverno od Medine. No, Židovi time nisu bili zadovoljni, te poslaše svoje delegacije na razne strane kako bi ih pridobili protiv muslimana. Naravno, najveće su oslonce tražili među idolopoklonicima u Mekki ali i arapskim nomadskim plemenima. Tako odlaze plemenu *Gatafanaca* i nude im jednogodišnji prihod hajberških datula, samo da budu protiv muslimana. S istom namjerom Židovi odlaze i plemenima *Fazara*, *Benu Sulejm*, *Kinana* i *Sekif*, i pridobijaju ih sa glavarima i velikašima. Svim plemenima Židovi su izložili svoj plan o uništenju i okruženju muslimana. Pošto su plemena *Gatafan* i *Fazar* živjela sjeverno od Medine, *Benu Sulejm* na istoku, *Mekkanci* *Kinana* i *Sekif* na jugu, muslimani su se našli u okruženju sa tri strane, a i karavane s medinskom robom, dolazeći iz Mezopotamije i Sirije preko *Dumet el-Džendela*, bile su spriječene pod jevrejskim pritiskom.

Muslimane su stalno pristizale neugodnosti jedna za drugom. Početkom mjeseca muharrema 625. godine n.e. ili 4. hidžretske godine, u Medinu dolazi posebno izaslanstvo iz plemena *A'dl* i *Karet* i zamole Muhammeda (a.s.) za nekoliko učača Kur'ana. Muhammed (a.s.) im daje šest mladića. Međutim, te mladiće su napali iz zasjede kod bunara *Redži* članovi plemena *Huzajl*, koji su bili u dogovoru sa izaslanicima. Od

šesterice muslimana četvorica poginu, a dvojica budu zarobljeni i odvedeni u Mekku gdje su ih idolopoklonici predali Kurejšijama. Mekkanci su ovu dvojicu izaslanika prvo bacili u tamnicu, a po svršetku mjeseca muharrema, Ešhuri huruma, javno na ulici pogubili. Mjesec dana poslije toga dolazi u Medinu vođa plemena **Amra ibn Sasaa** Ebū Berā i moli Muhammeda (a.s.) da pošalje misionare među njegove saplemenike koji su spremni primiti islam. Sjećajući se sudbine prve misije i pogibije šest mladića, Muhammed (a.s.) se teška srca odlučio i tek kada mu je Ebū Berā dao vitešku riječ da on izaslanike uzima pod svoju zaštitu, on mu šalje 40 učača Kur'ana i poznavalaca islama. Kada su došli do bunara Me'unet, četiri dana hoda, jugozapadno od Medine jedan od Muhammedovih (a.s.) izaslanika - **Haram ibni Milhan** ode sinovcu Ebū Berāu i jednom od vođa **Amr ibni Tufejlu ibn Sasaa** i preda mu pismo Muhammeda (a.s.). On ga, ne otvorivši, pocijepa i na licu mjesta ubi donosioca, otkaza poslušnost vođi plemena i pozva saplemenike da poubijaju sve druge izaslanike. Međutim, pošto oni ne iznevjeriše zakletvu Ebū Berāa, Amr ibni Tufejl se obrati susjednom plemenu Sulejm koje navali na izaslanike i sve ih poubija izuzev **Kaba ibni Zejda**, koji se ranjen uspio izvući do Medine i sve Muhammedu (a.s.) ispričati. To silno ožalosti Muhammeda (a.s.).

Prije nego što su se iselili iz Medine u Hajber, Židovi iz plemena Benu-Nazir su skovali plan da na vjeru potajno i podmuklo ubiju Muhammeda (a.s.). Kada su to saznali Muslimani, bili su jako ogorčeni. Muhammd (a.s.) predloži Židovima, radi rješenja spora, da prihvate islam ili da se isele u koje drugo mjesto podalje od Medine. Njihov odgovor bio je, da su se u svoje predgrađe zabarikadirali, a to je bio najutvrđeniji dio. Pošto im sabrača iz plemena Kurejza i munafik Abdullah ibni Selul ibn Ubej nisu pružili nikakvu pomoć, oni su se nakon ubiranja dugova i prodaje zemlje sa svom pokretnom imovinom iselili u Hajber i Siriju. To su učinili uz svirku i pjevanje žena. U toku opsade Jevreja u Medini objavljen je ajet o zabrani vina, kocke, obožavanju kipova i proricanju sudbine. (5:90-91). Ostalo zemljište od Jevreja Benu Nazira Muhammed (a.s.) je razdijelio među muhadžirima koji su dotada živjeli kod Ensarija.

Zbog plana o okruženju i uništenju Muhammeda (a.s.) i muslimana koji su bili opkoljeni sa tri strane i zbog blokade robe iz Sirije i Mezopotamije, Muhammed (a.s.) je pokušao tražiti izlaz i spas. Pleme **Huzaa** koje je imalo više ograna, tradicionalno je bilo u dobrim odnosima sa Muhammed (a.s.) rodbinom. Međutim, pleme **Benu Mustalik** je bilo na strani mekanskih idolopoklonika. Pošto su oni živjeli između Mekke i Medine i zaposjedali izvore i strateška mjesta oko Crvenog mora, Muhammed (a.s.) ih preduhitri i iznenadi u mjesecu ša'banu 627. ili pete hidžretske godine. Uz jednu jedinu ljudsku žrtvu, on teško porazi ove beduine i zarobi sva njihova stada i porodice. Zahvaljujući Allahovoj milosti i pomoći i Muhammed (a.s.) politici, nakon nekoliko sati pleme Benu Mustalik, do tada ogorčeni neprijatelji islama, prelazi na islam i postaje njegov veliki branitelj. Naime, Muhammed (a.s.) kupi kćer poraženog poglavara, oslobodi je i vjenča. Istog časa muslimani se odrekoše ranog plijena, jer nisu mogli držati u ropstvu Poslanikove prijatelje, 200 porodica iz Benu Mustalika zaboraviše na svoje žrtve i svi prijedohu na islam.

Povijest islama

Srećom tada u odsustvu muslimana iz Medine, Fazarci nisu napali nebranjeni grad. U pohodu na Benu Mustalik Poslanika je pratio Abdullah ibn Ubej, nesuđeni kralj Hazredža. Na putovanju je bila i h. Aiša koja se radi sebe u momentu udaljila iz šatora i ostala iza karavane. Polumrtvu ju je donio zakašnjeli vojnik - dobrovoljac, Safvvama munafik Ubej je pokušao potvoriti za blud. Poslanik, po povratku u Medinu ispita h. Aišu o svemu, a Kur'an to razriješit ajetima (24:11-25).

Mada je bio krenuo na put za Dumet el-Džendel udaljen dvije hefte od Medine, Poslanik se mimo svog običaja vratio u Medinu i požurio što prije stići u grad. Idolopoklonički plan bio je da napadnu grad u Poslanikovom odsustvu. Kada je konačno saznao za sve planove Jevreja i idolopoklonika, Muhammed (a.s.) je po savjetu Perzijanca Selmana Farisije naredio da se sa sjeverozapadne i sjeveroistočne strane grada iskopaju duboki kanali, i da se time zaštiti grad i narod sa one strane sa koje se predviđao napad. Čak je i Muhammed (a.s.) lično učestvovao u kopanju jaraka. U mjesecu ševvalu pete godine po Hidžri, 7. 2. 627. utaborile su se dvije vojske. Muslimani su raspolagali s oko 3.000 ratnika, a neprijateljska vojska je bila četiri puta brojnija. Muslimani su neprekidno, dan noć, zaštićeni brijegom Sele i hendedima, branili grad i vjernike. Pošto je jarak bio širok i dubok, to je bila dobra zaštita od neprijateljske konjice. Međutim, idolopoklonici i hajberski Židovi zaigraše na posljednju adresu i protiv muslimana okrenuše i medinske Jevreje iz plemena Benu Kurejza, da napadaju muslimane sleđa. Kopanje kanala u funkciji odbrane grada, Arapima je do tada bio nepoznat način ratovanja. Muhammed (a.s.) se pripremio i za najgore i posla najhrabrije borce da odbiju napade Benu Kurejze iz grada. Pripadnici Benu Kurejze se ne usuđiše izaći iz svojih kuća, već ostarđoše čuvati sebe, svoje porodice i imanja. Pošto munaficima nije uspjelo napraviti nikakav razdor među muslimanima, a Muhammed (a.s.) je svojom strategijom, taktikom i politikom uspio unijeti razdor i nepovjerenje između idolopoklonika i Židova, oni su nakon dvadesetodnevnog uzaludnog, jalovog i bezuspješnog opsijedanja grada bili prisiljeni na povlačenje. Idolopoklonici su imali osam poginulih a muslimani šest šehida.

Pošto se neprijatelj bio spremio na kratkotrajan rat, svako odugovlačenje u opsijedanju grada samo mu je iscrpljivalo ionako slabe zalihe hrane za ljude i stoku. Kako je uskoro naglo zahladnilo, oštra medinska klima još je više pogodila Mekkance. Uskoro je došao i kraj mjeseca ševvala i nastupio mjesec Božijeg mira i hodočašća u kome Mekkanci nisu željeli biti van Mekke i gubiti prihode kao ni ratovati. Zato Ebū Sufjan, iznenađen nepoznatim načinom odbrane grada, morade se povući bez i najmanjeg uspjeha. Za njim to učiniše i plaćenici a muhadžiri i ensarije trijumfalno se povратиše u grad. Svojim riječima: - To je posljednji put što su se Kurejšije usuđile da nas napadnu. Od sada ćemo mi njih tražiti. Ovim hadisom mu'džizom Poslanik je nagovijestio kasniji tok događaja i kraj agresije mekkanskih idolopoklonika nad muslimanima Medine kao i preuzimanje vodstva od strane muslimana.

Bitka kod Jarka (Hendeka) bijaše, što se tiče broja učesnika, daleko najznačajnija a mali broj poginulih na obje strane ukazuje na to da ona nije odlučila o bitnoj premoći nijedne od zaraćenih strana. Mekkanske snage u ljudstvu bile su neoštećene, ali ekonomski oslabljene i zbog neuspjeha moralno razočarane ali i odsjećene od tržišta Sirije, Egipta i Iraka.

Povijest islama

Kad se trijumfalno vratio u Medinu, da bi kaznio izdajničko pleme Kurejzu i da bi se u budućnosti zaštitio od podmuklih unutarnjih neprijatelja, Muhammed (a.s.) istog dana naredi vojsci da krene prema postojbini Kurejza. Poslije dvadesetpetodnevne borbe i opsijedanja njihovih utvrđenja opkoljeni glađu, strahom i iscrpljeni ponude Muhammedu (a.s.) mir pod istim uvjetima kao i Benu Nazir. To Muhammed (a.s.) odbi tražeći bezuvjetnu kapitulaciju. Kurejza pristade, pod uvjetom da o njihovoj sudbini odluči Sa'd ibn Muaz, šef plemena Aws, njihov stari saveznik. Sa'd, dobivši i od Muhammeda (a.s.) pristanak da se njegova presuda uvaži i izvrši, ma kakva bila, osudi sve borce plemena Kurejza na smrt.

28.26. PRVI POHOD NA MEKKU I UGOVOR NA EL-MERRARU - HUDEJBIJJI - ZUL-KADE

6. HIDŽRETSKE GODINE ILI 12. FEBRUAR 628. GODINE N.E.

Kao što situacija nije bila povoljna za mekkanske pagane poslije neuspješne opsade Medine i za muslimane nije bila situacija sjajna. S juga je još uvijek jaka i neprijateljska Mekka ugrožavala mir mlade muslimanske zajednice, a sa sjevera pljačkaška gatafanska i fazarska plemena bez ikakvih viših ideala i vrijednosti bila su stalno motivirana od hajberskih Židova protiv muslimana. Hajberski Židovi su se razlikovali od Arapa kako po kulturi tako i religiji. Njih, posebno među njima vodeće pleme Benu Nazir, nije moglo zadovoljiti ništa, jer su bili imućni, osim povratka na prijašnje stanje. Bili su imućni ljudi, spretni trgovci, ali nikakvi ratnici.

Te iste godine Mekki je zaprijetila glad i oskudica. Žitnica Arabije, pa i Mekke bio je Jemeni Nedžd. Baš u to vrijeme poglavar tog područja Sumama ibn Usal prelazi na islam i zabranjuje izvoz živežnih namirnica u Mekku. To otežava prehranu stanovništva. Nekoliko Mekkanaca posreduje kod Muhammeda (a.s.) računajući na njegovu velikodušnost i krvno srodstvo, da se ukine ta zabrana, što on i učini, šaljući usput 500 dinara za mekkansku sirotinju. Na to je Ebū Sufjan gundao: - Muhammed hoće zavesti našu omladinu. Pošto je Mekkelije poznao u dušu, Muhammed (a.s.) posla Ebū Sufjanu puno hurmi u zamjenu za kožu, koja je truhla u Mekki, što on jedva dočeka. Vrhunac svega bila je Poslanikova ženidba Ebū Sufjanove kćerke koja je kao muslimanka pobjegla u Abesiniju. Poslanik je pokazivao i druge znake da želi mir sa rodnom Mekom i svojim sugrađanima. U mjesecu zul-kadetu 6.H (12.2.628.) Poslanik objavi svoju namjeru da želi obaviti hodočašće u Mekki. Prije toga je poslao svoje izvidnike da izvide šta će Mekkelije reći. Mada je Mekkelijama imponiralo poštovanje Islama prema Ka'bi i mada bi imali veliku zaradu od muslimanskih hadžijs, muslimani se nisu mogli nadati potpuno dobrom prijemu. Zato Poslanik odlučio da to čini u ešhuru-l-hurumu (mjesecu pripreme hadždža).

Vjerovjesnik je krenuo u Mekku sa 1.400 muslimana i sedamdeset kamila, okićenih cvijećem i zelenim vijencima, da obavi svetu dužnost hadždža i prinesu žrtvu klanjem kurbana. Na ovom putu Poslanika je pratila žena Ummi Selma. Dužnost hadždža bila je

Povijest islama

prije propisana, ali su borbe sa idolopoklonicima, Židovima; munaficima onemogućavale duže odsustvo iz Medine. Na put hadždža muslimani su krenuli nenaoružani, osim Poslanikove službene straže, i odlučili da nikog ne kažnjavaju pa čak ni Ehabišće, koji su ih ni krive ni dužne izazivali. To je bio prijedlog Ebū Bekra koji je prihvaćen. Jedino su odlučili da se brane ukoliko budu fizički napadnuti.

Na tu odluku muslimana u Mekki je zavladao opća zbunjenost, jer nisu znali šta da rade, niti su mogli primiti muslimane niti su ih mogli otjerati kada dolaze na hodočašće. Zato se Mekkanici skupiše na granici svoje teritorije kod mjesta Hudejbije, petnaestak kilometara od grada, na putu za Džiddu. Muslimani se zaustaviše u El-Merraru, mjestu koje graniči sa svetim teritorijem, a koji Mekkelije nisu dale preči. Poslije toga se razvi živa diplomatska aktivnost. Mada su tu muslimani bili na razne načine izazivani od idolopoklonika jer je njihovih 40-50 ljudi izazivalo muslimansku vojsku, muslimanske šatore gađalo strijelama i kamenjem, zatim su Poslanikovom pregovaraču Hiraš ibn Umejju kamili posjekli noge, ipak je Poslanik sve izazivače nereda oslobodio. Pošto je vođa mušrika Ebū Sufjan bio na putu za Siriju niko od njih nije htio pregovarati s muslimanima. Nakon što je h. Omer odbio pregovarati s mušricima, Poslanik odredi svog zeta h. Osmana za pregovarača. Osman kao izaslanik bi zatočen, a proširi se glas da je čak i ubijen.

Umjesto da nenaoružanim muslimanima dopuste obavljanje hadždža, Mekkelije su ih i dalje izazivale. Sve je to uznemirilo i uzrujalo muslimane. Zato Poslanik, koji je stajao pod jednim bagremom, zatraži od svih muslimana da se zakunu na život i smrt, da se neće vratiti kući, dok ne kazne Kurejšije, što su na vjeru i za vrijeme ešhuri-huruma prolili krv i ubili njihovog druga i izaslanika. Muhammed (a.s.) se zavjerio radi Osmana stisnuvši desnom svoju lijevu ruku. Ova se zakletva zove zakletva vjernosti Bogu ugodna - *Bejatu-Ridvan*. (48:18).

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ
إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي
قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ
عَلَيْهِمْ وَأَتَاهُم بِخَبَرٍ

Međutim, Kurejšije, promislivši kakve bi sve posljedice mogle nastati za grad Mekku zbog njihova postupka sa jednim izaslanikom, oslobode Osmana i s njim zajedno pošalju deputaciju da s Muhammedom (a.s.) sklopi primirje.

Nakon razgovora i sporazuma sa kurejšijskim pomoćnikom Suhejlom, Muhammed (a.s.) pozove Aliju da mu izdiktira tekst ugovora. U prisutnosti mekkanske deputacije i nekoliko svojih najviđenijih ashaba, Muhammed a.s. je počeo diktirati: - U ime Allaha Svemilosnog, Samilosnog.

"Ne priznajem takvu formulu", umiješa se Suhejl, "služi se formom do sada uobičajenom: - U ime Tvoje, o moj Bože. Muhammed (a.s.) produži: "Ovo su uvjeti ugovora, sklopljenog između Muhammeda, Božijeg Poslanika". "To nikako", uskliknu

Povijest islama

Suhejl: "Da te priznajemo Božijim Poslanikom ne bismo se protiv tebe borili." Piši jednostavno: "Ovo su uvjeti ugovora zaključenog između Muhammeda, sina Abdullahova, i Suhejla, sina Amrova: 1. Primirje se zaključuje na 10 godina i ono uključuje i saveznike sporazuma, neutralnost i miran prolaz kroz zemlje; 2. Svaki Kurejšija, koji bez dopuštenja vođe plemena pribjegnu Muhammedu i muslimanima bit će obavezno vraćen Kurejšijama; 3. Mekkanci neće izručivati međinske muslimane, ukoliko se ovi sklope u Mekku i zatraže zaštitu; 4. Sva ostala arapska plemena mogu se slobodno pridružiti ili Muhammedu (a.s.) ili Kurejšijama i nijedna od stranaka koje su potpisane na ovom ugovoru neće se tome protiviti; 5. Muhammed i njegove pristalice ne smiju ove godine prekoraciiti svetu teritoriju i muslimani se ovaj put moraju vratiti u Medinu, a da ne posjete Ka'bu; 6. Dogodine u isto vrijeme može Muhammed (a.s.) sa svojim pristalicama pohoditi Ka'bu, ali u Mekki ne može ostati više od četiri dana. Hodočasnici muslimani ne smiju biti naoružani."

Da bi postigao mir sa mekkanskim paganima, Poslanik je bio spreman na sve, osim na odricanje od islama i veleizdaje muslimana. Zato je on hladnokrvno i strpljivo otpio sve izazove i provokacije pagana i samo zato je prihvatio sve tačke mirovnog ugovora, posebno tačke dva, tri i pet na koje je bilo oštrih prigovora, pogotovu od h.Omera koji je reagirao sljedećim riječima: - Jesmo li mi na pravom putu, a pagani na krivom? Ako jesmo, zašto istina mora trpjeti sva ova poniženja? Ta poniženja su bila sljedeća: morali su se vratiti neobavivši hadždž, izručiti mekkanske izbjeglice, a bez mogućnosti zahtijevanja istog, da se Poslanik odrekne svog naziva i da ne započne Ugovor *Bismillom*. Muhammed (a.s.) koji je jedini po Allahovoj uputi unaprijed bio svjestan svih posljedica ugovora odgovorio je svima pa i h. Omeru posve ozbiljno: - Ja sam sluga Allahov - Abdullah i pokoravam se Njegovim uputama. One me zaista neće odvesti na krivi put. Zatim je na tri puta h. Omerovo ponovljeno pitanje objavljena 48 kur'anska sura *Feth-Pobjeda* u čijem se 26. i 27. ajetu nagovještava skora pobjeda i ulazak muslimana u Ka'bu:

Allah će obistinuti san Poslanika *Sooga* da će te sigurno u Časni hram ući bezbjedni - ako Allah bude htio - neki obrijanih glava, a neki podrezanih kosa, bez straha. On je ono što vi niste znali znao i zato vam je, prije toga, nedavnu pobjedu dao (48:26).

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى النَّاسِ إِذْ أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَبِالنُّورِ
 وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيُكَلِّمُونَ الْمَلَائِكَةَ بِالْغَيْبِ وَأَنَّهُمْ سَمِعُوا
 وَأَنَّهُمْ كَانُوا مُعْتَبِرِينَ ۚ فَذَرْهُمْ حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ
 يُصْعَقُونَ فَيَكُونُونَ أَهْلاً لَهَا هِيَ سَاءَ الْمَقَرَّةُ ۚ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
 وَمَكَرُوا لَكُمْ يَوْمَ الْبُتْحِ لِيُطْغَوْا فِيهِ لِيُقْذَلُوا وَلَٰكِنْ أَقْرَبُ
 أَنَّكُمْ تُكَلِّمُونَ ۚ

Tako je Objava ove Sure zapanjila sve ashabe jer se Ugovor, poraz u njihovim očima, ustvari, remek djelo politike i diplomacije naziva očitom pobjedom i sjajnim uspjehom.

Povijest islama

Zašto? Zato što je cilj Poslanikova pohoda u Mekku bio prije svega, postići neutralnost toga grada u slučaju rata s Hajberom i Židovima. Da bi to postigao trebao je zauvijek razdvojiti saveznike mekkanske i nomadske Arape idolopoklonike, s jedne, i Židove iz Hajbera, s druge strane. Muhammed (a.s.) bio je spreman na mirovni Ugovor s Mekkelijama, izvan gledano, pod krajnje ponižavajućim i nepovoljnim uvjetima.

Klauzula o neutralnosti Mekke, u slučaju rata muslimana i Hajbera, morala je biti toliko rafinirana, lukava i prikrivena da je Poslanik bio jedina osoba koja je shvatila i znala šta Ugovor u sebi sve uključuje i donosi: *Da će naše srce biti zatvoreno za svaku lošu namjeru, da neće biti otpadništva ni tajne izdaje*. Da su mekkanski mušrici saznali za namjeru, strategiju, taktiku i politiku Ugovora oni bi odmah od njega odstupili. Da su ga Židovi prozreli, oni bi ga na svaki način i svim sredstvima razvalili.

Upravo, kada je Poslanik sklapao Ugovor na Hudejbiji ili El-Merraru okončana je stoljetna borba između Perzije i Bizanta, Heraklijevom pobjedom nad Irancima kod Ninive 628. godine i prelaskom na islam vođe Jemame Sumama ibn Usala, a islamska teritorija se graničila sa Iranom preko njegovih kolonija u Istočnoj Arabiji. Poslanik je bio jedini svjestan da je ovo idealan trenutak da se te kolonije Bahrejina (El-Hasa) otcijepi od Irana i pripoje islamu. Da bi uništio savez između Mekke i Hajbera i pridobio perzijske pokrajine, Poslanik je morao uspostaviti mir s Mekkom: - *Ma šta da Kurejšije od mene zatraže, ja ću im milostivo izaći na ruku*. Tako se Poslanik s mirom u džepu vratio u Medinu, spreman za obračun sa hajberškim neprijateljem za koji će mu trebati samo tri sedmice. U isto vrijeme on je uspostavio kontakt s iranskim kolonijama u Arabiji.

Nekoliko sedmica kasnije područje Bahrejina otcijepilo se od Irana i pripojilo islamu. Što se tiče ponižavajućih ustupaka paganima zbog kojih su reagirali ashabi, h.Omer posebno, neobavljanja hadždža i bjegunaca, sâm Poslanik je objasnio: - *Hadždž je dužnost onima koji imaju slobodan put. Ako neki od naših pobjegne u Mekku, on je otpadnik, a mi nemamo potrebe za takvim izdajnikom, dočim ako neki Mekkanac pobjegne nama, znači da se radi o novoobraćenom muslimanu i za sve što pretrpi od ruku pagana njega će Allah nagraditi*. Ovakvi muslimani-taoci u Mekki bili su prava peta muslimanska kolona koji su muslimane izvještavali o svemu. Sloboda kretanja omogućila je obostranu trgovinu, a desetogodišnji mir i neutralnost od najopasnijeg neprijatelja za muslimane značila je svjetski uspjeh, a za mekkanske pagane neumitni i skorašnji pad i propast. Sam Ugovor napisan je u dva primjerka, po jedan za obje strane. Tačke Ugovora o izručenju prebjeglih mušrika odnosile su se isključivo na muškarce, a ne na žene. Kur'an upućuje muslimane u suri *El-Mumtehane* u 10. ajetu kako da postupe sa prebjeglim muhadžirkama iz Mekke u Medinu. Ako su vjernice, one se ne smiju vratiti nevjernicima jer one njima nisu dopuštene kao ni oni njima.

28.27. DIPLOMATSKA POSLANIKOVA AKTIVNOST 628., ŠESTE HIDŽRETSKE GODINE

Poslije sklapanja Ugovora na Hudejbiji Muhammed (a.s.) bio je potpuno svjestan od kolike je važnosti Ugovor za islam, muslimane i njega lično. Tim Ugovorom islam, musli-

mani i Muhammed (a.s.) su priznati kao važan vojni, politički i državni faktor islamske zajednice grada Medine i okolice. Svjestan svega toga, da u očima protivnika nije više osamljeni čudak koga rođaci i sugrađani protjeruju iz rodnog mjesta nego priznati vođa muslimana, ne gubeći ni trenutka inicijativu, Muhammed (a.s.) po povratku iz El-Merarra piše pisma nekim stranim vladarima u drugoj polovini mjeseca zul-hidždžeta, šeste godine po Hidžri ili aprila 628. godine. Pisma upućuje u carstvo Perzije 1. Kisru Pervizu (Husrev II), 2. njegovom namjesniku Bazanu u Jemenu, 3. abisinskom Negusu, 4) grčkom namjesniku Egipta Džerir ibni Meti, 5. kralju Bizantije Herakliju i nekim arapskim velikanima. Pisma Muhammeda (a.s.) primljena su na različite načine. Kralja Abesinije, koga je Muhammed (a.s.) kao i ostale pozvao u islam, molio je da onim muslimanima, koji su se pete i šeste godine njegova poslanstva iselili i sve do sada ostali u prijestolnici Negusa, omogući povratak u Medinu. Negus je primio sa svim počastima Resulovog izaslanika Amra ibn Umejja a muslimanima je stavio na raspolaganje za povratak u domovinu dvije lađe. Uz pismo je poslao Muhammedu (a.s.) bogate darove: dva konja, dvije robinje Saru i Mariju, jednu bijelu mazgu i hiljadu miskala zlata. Poslanika je silno obradovala ova pažnja. Robinju Saru poklonio je medinskom pjesniku Hasan ibn Sabitu, a Mariju je zadržao sebi za ženu.

Perzijski car je s indignacijom odbio Muhammedovog (a.s.) izaslanika, pismo pocijepao, a namjesniku u Jemenu naredio da smjesti uhapsi i njemu pošalje "onu individuu što se u Hidžazu izdaje za Božijeg Poslanika". Bazan je odmah poslao svoja dva oficira u Medinu da Muhammedu (a.s.) saopće kraljevu poruku. Istovremeno je izaslanik Poslanika iz Perzije Abdullah ibn Hazafet saopćio da je kralj Pervis Husrev II zbačen s prijestolja i da ga je naslijedio Kubat Šervejh. "Idite", rekao je Muhammed (a.s.) perzijskim oficirima, "i recite vašem zapovjedniku da primi islam koji će uskoro zavladatai vašim kraljevstvom". Poslanik je uputio i pismo vođi Kopta u Egiptu Mukavkisu, namjesniku Egipta Džeriru, caru Bizanta Herakliju. Navodno Heraklije nije primio islam zbog vlastitog neprijateljskog okruženja.

Sva upućena pisma su počinjala *Bismillom* i završavala pečatom Muhammed Resulullah, sva su izražavala mir onima koji su na pravom putu, sadržavala su poziv u islam da bi se bilo spašeno, pozivala su na klanjanje Jedinom Bogu i odbijanje širka. Ako vi odbijete, budite svjedoci da smo mi muslimani. Sva su pisma pozivala ljude na istu Božiju riječ.

28.28. ZAUZIMANJE HAJBERA I POKUŠAJ TROVANJA MUHAMMEDA (A.S.) 628., SEDME HIDŽRETSKE GODINE

Početak slijedeće hidžretske godine saznalo se u Medini da jevrejska plemena iz Hajbera spremaju prepad na muslimane. Četiri dana hoda na sjeveroistoku, od Medine u vrlo plodnom kraju nalazilo se nekoliko jakih utvrđenja te se radi toga cijeli kraj prozvao utvrđeno mjesto - Hajber, kako se to hebrejski kaže. Tu se od starina nastanjivalo neko-

Povijest islama

liko jevrejskih plemena koja su oduvijek igrala veliku ulogu u djeloj okolini. Još od početka pojave islama ovi su Židovi bili zakleti neprijatelji Muhammeda (a.s.) i njegovih pristalica, a ta je mržnja još više porasla otkako su se u Hajber doselili neki prvaci protjeranih jevrejskih plemena Benu Nazir i Kurejza. Voda medinskih munafiga Abdullah Ibn Ubej predviđajući da će se Muhammed a.s. i islam, ostane li mekkanski pakt na snazi, osliti i ojačati toliko da im više niko neće moći ništa, pokušao je da hajberske Jevreje nagovori protiv Muhammeda (a.s.), jer inače i njih čeka sudbina njihove braće plemena Benu Nazir i Kurejza.

U dogovoru i po savjetu njegovu, Židovi su brzo razvili živu agitaciju među susjednim pustinjskim plemenima. I Benu Mustalik, veliko i jako pleme čiji neki predstavnici nisu prešli na islam, a koje su muslimani prošle godine potukli u bici na vrelu Murejsa, pridružilo se hajberskim Židovima. Muhammed (a.s.) umjesto da čeka da ga neprijatelj iznenadi, na kućnom pragu pošao je u susret sa hiljadu i četiri stotine dobro naoružanih drugova. Muhammed (a.s.) krenuo je u mjesecu maju 628., sedme hidžretske godine, prema Hajberu. Židovi koje je Abdullah tajno obavijestio o Muhammedovu (a.s.) pohodu, rasporedili su se po svojim utvrđenjima, a posebne su ljude poslali da obavijeste saveznike. Međutim, prije nego što im je došla ikakva pomoć, muslimani su osvojili prve utvrde Hajbera: Naim i Natat. Poslije pada glavne tvrđave El-Kamus i pogibije njihovog legendarnog junaka Marhabe koji je pao u dvoboju s Alijom, Židovi su kapitulirali. Prema ugovoru sklopljenom u Hajberu između Židova i muslimana, Židovi su ostali na svojim posjedima pod uvjetom da plaćaju izvjesni godišnji danak i da ih muslimani, kad god nađu za potrebno, isele na drugo mjesto.

Za vrijeme primirja i sklapanja ugovora Židovi su pokušali otrovati Muhammeda (a.s.). Zejneb bint Haris, sestra poginulog Marhabe, donijela je na sofri, za kojom je sjedio Muhammedu (a.s.) sa nekoliko svojih drugova, prženu otrovnu ovцу. Jedan od prisutnih, Bišr ibn El A'la osjetio kod prvog zalogaia neki čudan ukus, ali iz poštovanja prema Muhammedu (a.s.) ne izbacio zalogaia nego ga proguta. Muhammed (a.s.) osjetivši isto, izbacio zalogaia i reče: - Meni se čini da ova ovca nije čista. I uistinu, nekoliko časaka iza toga Bišr je umro. Muhammed (a.s.) - uprkos neposredne upotrebe zupčaste kupice, vantuze, do kraja života osjećao je posljedice trovanja: "I zbog ovog zalogaia u Hajberu trpio sam neprestano. Sad je, evo, došao čas kad se trgaju žile srca moga", govorio je Muhammed (a.s.) u bolesti neposredno pred smrt. Kad su Zejnebu izveli pred Muhammda (a.s.) i kad je on upitao šta ju je navelo na ovako podao zločin, Židovka odgovorila: "Htjela sam se osvetiti vinovniku nesreće svoga plemena." Ovako otvoren i odlučan odgovor spasio joj je život.

Na povratku u Medinu muslimani su osvojili još dvije židovske tvrđave jedne u El-Fedaku, a drugu u Vadi-l Kurra. Jedno drugo židovsko pleme u predjelu Tejma, na granici Sirije, čuvši za sudbinu svojih suvjernika, pošao je svoje izaslanike Muhammedu (a.s.) da mu izjave da se od sada stavljaju pod njegovu zaštitu i da će mu plaćati godišnji danak. Ovak pohod na Hajber trajao je punih šest nedjelja i kad se Muhammed (a.s.) vratio u

Povijest islama

Medinu, zatekao je svoga amidžića Džafera ibn Ebi Taliba i druge muslimane koji su se u međuvremenu vratili iz Abesinije. - Ne znam šta mi je draže, ili osvojenje Hajbera ili vaš povratak, govorio je Muhammed (a.s.) gleći se sa svojim drugovima iz prvih dana svoga poslanstva.

28.29. PORAZ MUSLIMANA NA MUTI 629., SEDME HIDŽRETSKE GODINE ILI DRUGI PORAZ MUSLIMANA TOKOM POSLANIKOVOG ŽIVOTA

Godinu dana nakon sklopljenog mira u El-Merraru krene Muhammed a.s. sa dvije hiljade dobro naoružanih muslimana iz Medine u Mekku da ispuni dužnost hadždža, umretu-l-kada. Kada su došli u Zul-Hulefu, osam milja južno od Medine, hadžije su obukle ihrame, a Mekkanci za to vrijeme napustiše grad i smjestiše se po okolnim brdima, dok ne prođe Muhammed (a.s.) posjet. Pri tome su u gradu ostavili svu svoju imovinu i dobra. U Batni Jadžedžu, osam milja pred Mekkom, hadžije su odložili oružje i pješke ušli u grad na čelu sa Muhammed (a.s.) koji je jahao na svojoj kamili. Obredi umre u Mekki trajali su tri dana, a četvrti pred noć krenuli su muslimani put Medine, jer prema ugovoru, tačka 6., nisu mogli više ostati.

Kada su ušli u grad, muslimani su mogli na prevaru osvojiti grad, ali Muhammed (a.s.) nikada nije želio vladati samo tijelima. Njegova misija bila je ovladati dušama naroda, i na taj način promijeniti mu život i običaje. Nijedna neugodnost nije se dogodila u gradu, ni krađa niti bilo šta što bi povrijedilo osjećaje ljudi. Ovaj događaj prilično se dojmio Mekkelija i još je više podigao ugled Muhammeda (a.s.). Što je najbitnije, ovim su pohodom obredi islama definitivno zauzeli mjesto u Ka'bi. Pored prijašnje bučne i razvratne ceremonije idolu Hubelu, uz fetiško metanisanje idolopoklonika svojim drvenim figurama, mekkanski su prvaci zaprepasčeni posmatrali dostojanstvene i mirne muslimane, kako se mole Allahu *"Gospodaru svjetova Blagom i Milosrdnom, Vladaru Sudnjeg dana"*, da ih povede putem spasa - Fatiha.

Po povratku s hadždža Muhammed (a.s.) proveo je nekoliko mjeseci u Medini primajući nove vjernike, koji su pristizali sa svih strana, pojedinačno i u grupama. Od posebne je važnosti za islam bio prijelaz trojice mekkanskih prvaka Halida ibn Velida, poznatog kao *Sejfullaha*, Amr ibn Asa, najumnijeg Kurejšije i Osmana ibn Talhe, čuvara Ka'be, Hidžabeti-Ka'be. Muhammed (a.s.) bijaše tako ushićen da Halidu dodijeli počasni naslov - *Sejfullah*. Halid se, inače, smatra jednim od najvećih vojnih genija u povijesti svijeta, koji nikada nije izgubio ni jednu bitku. Amr je bio najumniji Kurejšija koji je i u najvećem uzbuđenju znao sobom vladati, osvajač je Egipta i odigrao je značajnu ulogu u povijesti islama. Osman, čuvar Ka'be, Hidžabeti-Ka'ba je iza oslobađanja Mekke Muhammedu (a.s.) otvorio vrata časnoga hrama a bio je, također, jedan od najuglednijih mekkanskih prvaka.

U mjesecu septembru 629., sedme hidžretske godine, muslimani su pretrpjeli od Bizantije težak poraz. Bizantijska vojska pod zapovjedništvom palestinskog namjesnika Teodora združena sa arapskim krišćanima iz plemena Gasan, sukobila se sa muslimani-

ma blizu grada Mute na granici sirijske pustinje i potukla ih. Zejd ibn Haris, Džafer ibn Ebi Talib i Abdullah ibn Revvaha, zapovjednici muslimana pali su jedan za drugim. Tek kad je Halid ibn Velid preuzeo komandu pošlo mu je za rukom da na čas suzbije neprijatelja i povuče vojsku prema Medini. Tako je spasi od potpune katastrofe. Ovaj poraz izazvao je u Medini sveopću žalost. Sâm Muhammed (a.s.) ljubeći sitnu djecu Džafrovu i tješeći im majku, naglas je plakao. Povod ovom sukobu bio je taj što je Šurahbil ibn Amr, poglavica Gašanida na vjeru ubio Muhammedovog (a.s.) izaslanika Harisa ibn Umejra, koji je nosio Muhammedovo (a.s.) pismo vladaru u Basru.

28.30. OSLOBOĐENJE MEKKE 11. JANUARA 630. GODINE N.E. ILI 20 RAMAZANA 8. HIDŽRETSKE GODINE

Poraz muslimana u Siriji kod Mute nije ništa umanjio Muhammedov (a.s.) prestiž i beduini su i dalje prelazili na islam. Za kratko vrijeme sva plemena oko Medine prešla su na islam. Tako je Abbas ibn Merdas, vođa velikog plemena Sulejm sa granice Nedžda došao u Medinu sa hiljadu beduina i primio islam. Sa njim je došla i njegova majka, čuvena arapska pjesnikinja El-Hansa, koja je recitirala svoje pjesme na Ukazu. Među primaocima islama bilo je mnogo onih koji su se na Hendeku borili protiv muslimana.

Muhammedu (a.s.), ipak, najviše je na srcu ležala i najviše mu brige zadavala Mekka, još uvijek njegov najopasniji neprijatelj, ali i tu kao i drugim mjestima događaji su, uz Allahovu pomoć, išli naruku. U toku tih grupnih prelazaka na islam, u neposrednoj blizini Mekke gdje su živjela dva beduinska plemena Bekr i Benu Huzaat, prvo saveznik Kurejšija, a drugo Muhammed (a.s.) za koga je također vrijedio ugovor o primirju na deset godina (tačka 1.), dogodio se strašan zločin. Naime, dok su ljudi iz Beni Huzaata napajali stoku na svome bunaru Vahir, napadne ih Benu Bekr sa nekim Kurejšijama, ubiju im dvadeset ljudi i odvedu mnogo kamila, sitne i krupne stoke. Odmah sutradan Benu Huzaat pošalje deputaciju u Medinu da od svoga saveznika traži zaštitu, povratak opljačkanog blaga i krvarinu za ubijene članove. Uvidjevši svoju nesmotrenu grješku, Kurejšije svog prvaka, Muhammedova (a.s.) punca, Ebū Sufjana, šalju u Medinu da ponudi puno zadovoljenje i da obnovi ugovor o miru, i po mogućnosti da ga produži. Muhammed (a.s.) ga je primio vrlo ljubazno, ali mu na njegovo traženje nije odgovorio nijednu riječ. Ni intervencija kod Ebū Bekra i h. Omera nije ništa pomogla. Ova prijeteca šutnja njegovog zeta i hladno držanje njegovih najbližih rođaka bilo je sumnjivo iskustvom Kurejšiji i on se vratio u Mekku pun brige.

Pošto su Kurejšije time prekršile ugovor o miru, Muhammed (a.s.) je riješio da se sa svojim rodacima definitivno obračuna. Čim je Ebū Sufjan napustio Medinu, on je naredio mobilizaciju i pozvao sve svoje saveznike da mu se pridruže: oni koji su bili blizu Medine, u Medini, a drugi putem prema Mekki. Da ne bi Kurejšije bile obaviještene o priprema u Medini, Muhammed (a.s.) je zatvorio i osigurao sve puteve prema Mekki. Ali i pored sve predostrožnosti i strogog naređenja da se čuva tajna, Hatib ibn Ebi Bultat, inače,

dobar musliman i Muhammedu (a.s.) vjeran ashab, pokušao da o tome Kurejši obavijesti. Žena koja je po njegovom uputstvu trebala prenijeti pismo u Mekku, sakriveno u gustoj kosi, uhvaćena je na granici i vraćena u Medinu. Hatib, pozvan na odgovornost, pravdao se time da mu je porodica ostala u Mekki bez zaštite, pa se htio pobrinuti da je, kogod od Kurejši uzme u zaštitu u slučaju nereda i rata. Omer, uvijek spreman na kratka objašnjenja i prijeka rješenja, tražio je da se Hatib smakne. **"Ne nagli, Omere. Bog je isuviše milostiv spram heroja koji su se onako junački borili na Bedru. A ti, Hatibe, odlazi, tvoj grijeh je zaboravljen."**

Da muslimani više ne bi zapadali u takve i slične grješke, Allah objavljuje:

O vjernici! Ne održavajte veze sa svojim i vašim neprijateljima. Oni su protjerali vas i Resula iz svoje sredine, jer ste vi vjerovali u Boga Gospodara Vašega. Ko se bori za vječnu istinu i želi da zasluži Božiju milost i nagradu zar može onda s njima sklapati prijateljstva. Kada biste vi pali u ruke vaših protivnika, oni bi postupali s vama kao sa svojim neprijateljima i tražili bi od vas da se odreknete vaše vjere. (60:1-3).

Desetog dana ramazana 8. hidžretske godine, tj. početkom januara 630. godine, Muhammed (a.s.) je krenuo iz Medine sa vojskom. U početku je imao 6.000 dobro naoružanih ratnika. Na putu između Medine i Mekke došao mu je u susret amidža Abbas iz Mekke koji je odavno primio islam, da bi zadržao položaj upravnika vrela Zemzema a ostao je u Mekki sve do tada. Međutim, čim su Kurejši prekršili zadanu riječ i ugovor o miru, smatrao je da među njima ne može više ostati. Dvanaesti dan ramazana, muslimanska vojska koja je sad brojala deset hiljada ljudi, prispjela je u Merrezzahran gdje je i konačila. Muhammed (a.s.) je naredio da svaki vojnik naloži vatru kako bi izgledalo da se večera sprema za desetine hiljada vojnika. Ebū Sufjan je u pratnji dvojice mekkanskih prvaka te noći išao u rutinsku kontrolu. Bio je zarobljen i završio je u muslimanskom taboru kod Abbasa koji ga je smjestio kod sebe, a sutra rano odveo ga je Muhammedu (a.s.) u šator gdje su vodili zanimljiv razgovor. **"Hoćeš li sad priznati da je jedini Bog Allah i da osim Njega drugog boga nema i da sam ja Njegov Poslanik?" "Oprosti mi moju iskrenost,"** reče Sufjan, **"ali još uvijek u to sumnjam."** **"Teško tebi,"** uplete se Abbas, **"ako još i sada sumnjaš."** Muhammed (a.s.) je šutio. Poslije kratkog kolebanja, Ebū Sufjan reče: **"Ja vjerujem da je Bog samo jedan i Muhammed njegov Poslanik."** Dva Ebū Sufjanova pratioca ponoviše iste riječi. Muhammed (a.s.) izvede Abbasa pred šator i naredi mu da Ebū Sufjana odvede na zgodno mjesto odakle bi mogao vidjeti cijelu vojsku - pobornike vječne istine. **"Drage volje,"** reče Abbas. **"Ali te molim da učiniš nešto što će zadovoljiti Sufjanovo samoljublje."** Muhammedu (a.s.) se dopala ova Abbasova ideja i odmah naredi da se cijeloj vojsci objavi: **"Svi građani Mekke koje Ebū Sufjan uzme pod svoju zaštitu u svojoj kući, kao i oni koji se sklone u harem Ka'be i u svoje kuće, bit će pošteđeni od svakog progona."** Kad je vojska krenula, Ebū Sufjan zapanjen i brojem i opremom i organizacijom reče Abbasu: **"Zaista, je kraljevstvo tvoga bratića silno."** **"Šta veliš kakvo kraljevstvo! Moj bratić nije kralj, nego Božiji vjerovjesnik. Zar to nisi maločas priznao i očitovao?"** **"Da, da tako je,"** reče Ebū Sufjan i oprosti se s Abbasom krenuvši za Mekku.

Povijest islama

U to vrijeme u Mekki je vladala prava zbrka, jer niko do tada nije ni znao ni sumnjao šta se događa, a vrhovni im vojskovođa i strateg bijaše na čudan način iščezao. Muslimanske čete već su zauzimale prilaze gradu. Za to vrijeme Ebū Sufjān je nakon povratka u Mekku, okupio sve prvake grada i savjetovao im da Muhammeda mirno prime i priznaju, jer bi svaki otpor bio uzaludan. Dok je to njima Ebū Sufjān savjetovao i sugerirao, muslimanski glasnici su sa svih strana uzvikivali: "Svi građani Mekke koji se sklone u Harem Ka'be, Ebū Sufjanovu kuću i ostanu u svojim kućama neće im se ništa dogoditi." Muhammed (a.s.) je razdijelio vojsku na četiri dijela i naredio da se u grad uđe sa četiri strane pod vodstvom Halida ibni Velida, Zubejra ibni Avvama, Ebū Ubejda ibni Džerraha i Sada ibn Ubade te da niko ne smije upotrijebiti oružje ili najmanju silu osim u slučaju napada s druge strane.

Kad je Muhammed (a.s.) čuo da je Sad ibn Ubade rekao "da je danas dan pokolja i da niko od idolopoklonika neće biti pošteđen", oduzeo mu je komandu, upravo pri ulasku u grad i vođstvo povjerio h. Aliji.

Muhammed (a.s.) ulazeći u grad 11. januara 630. n.e. tj. 20. ramazana osme hidžretske godine, sa dijelom vojske kojim je komandovao Ebū Ubejde, opkoljen svojom ličnom gardom muhadžira i ensarija, glasno je učio kur'ansku suru *Feth* i često se naklanjao Ka'bi. Sedam je puta obišao oko Ka'be i svaki put sa osobitim poštovanjem dodirnuo svojim štapom Hadžeru-l-esved, a onda naredio Osmanu ibni Talhi da mu otvori Ka'bu. Prvo što je u njoj opazio bila je drvena golubica, obješena o plafon. Svuda su unaokolo po zidovima bili likovi idola i bogova, a među njima i Ibrahim (a.s.) sa sedam strijelica kako zamišljeno ispituje sudbinu. "Bezumnici jedni!", govorio je Muhammed (a.s.) "i mačem su dobrom Ibrahimu u ruke dali znakove praznovjerja." Zatim je naredio da se sva božanstva, golubica i 365 idola oko Ka'be poskidaju i unište: *Istina je došla, ovdje više laži ne smije biti (17:81).*

وَمِنْ جَاءِ الْحَقِّ وَرَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ
زَهُوًّا

Mekkanski prvaci su sa bolom u duši gledali kako se njihova božanstva ruše i jedan po jedan idol pada i pretvara se u ništavilo.

Poslije toga, Muhammed (a.s.) je održao ovaj govor: *Mekkanci! Bog je jedan i nema sudruga. On je ispunio svoja obećanja. Kurejšije, od danas treba zauvijek da prestane vaša paganska gordost i sila na račun vaših predaka. Svi smo mi djeca Ademova, a Adem je stvoren iz praha. Bog veli u svojoj Objavi: "O ljudi mi smo vas stvorili (49:13).*

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ
شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Povijest islama

"Kurejšije šta mislite kako ću s vama postupiti?" "Blago i humano, jert ti si naš najplemenitiji brat", odgovore sakupljeni prvaci. "Idite, slobodni ste." Ovaj akt nečuvene velikodušnosti ostavio je na sve najljepši utisak i cijeli se mekkanski svijet bez i najmanjeg straha sakupio na Saffi gdje im je bilo naređeno da dođu, da Muhammeda (a.s.) vide i da mu polože zakletvu vjernosti. Dok su Muhammed (a.s.) i njegovi ashabi klanjali podne, dotle se cijeli mekkanski svijet iskupio na Saffu. Za Muhammeda (a.s.) bila je postavljena drvena tronoška na koju je sjeo, a odmah niže njega h.Omer koji je, u ime Allaha, ispred Muhammeda (a.s.) primao zakletvu vjernosti rukujući se sa svakim posebno. Najprije su se izredali muškarci pa onda žene, a svaki koji se rukovao izgovarao je ove riječi: "Vjerujem u Jednog Boga, Dajem riječ i kunem se Bogom da neću krasti ni lagati, pljačkati, ni ogovarati, dodatak za žene da nećemo svoju djecu ubijati, ni preljube počiniti".

Ceremonija na Saffi trajala je do zalaska sunca. Sutradan je Muhammed (a.s.) poslao nekoliko viđenijih ashaba sa manjim odredima vojske u okolinu Mekke, među ona plemena koja još nisu bila primila islam: "Postupajte blago jer u vjeri nema i ne smije biti sile, doista, put spasa jasno se razlikuje od zablude." Ovako je govorio i postupao Muhammed (a.s.) sa paganima rodnog grada koji su mu tolika zla nanijeli. Međutim, kada je bio najmoćniji u njihovim očima i kao pobjednik ulazio u grad, umjesto oholosti i ponosa, on je, u znak skromnosti i zahvalnosti, gotovo plegao na svoju devu. Istina, Poslanik je pri ulasku u grad izdao naređenje da se ubije desetak osoba, inače ratnih zločinaca, ali je svima obećao oprost ukoliko pređu na islam i pokaju se, tako da je smrtna kazna izvršena samo nad trojicom. Također, sve su muslimanske čete ušle u grad bez otpora i proljevanja krvi, izuzev Halid ibn Velida. On je prolazeći sa vojskom kroz svoje pleme, naišao na rođaka Ebū Džehla, zapovjenika mekkanske konjice, koji ga je htio zaustaviti i u tom momentu je došlo do sukoba u kojem je stradalo nekoliko muškaraca i jedna žena. Kad je za ovosaznao, Muhammed (a.s.) je uzviknuo: "O, moj Bože, Ti najbolje znaš da sam ja nedužan za ono što je Halid počinio." Kad se Halid vratio, Poslanik ga je najstrožije ukorio riječima: "Zar se među vama nije mogao naći nijedan čovjek sa srcem i dušom." Poslanik je poslao h. Aliju sa velikom sumom novca da ublaži bol i tugu plemena Džezimet. Ovakve Poslanikove riječi i postupci sa oslobađanjem Mekke imale su veliki učinak.

Kada je krenuo na Hunejn, Poslaniku se pridružilo 2.000 Mekkanaca. Na islam su prešli ljuti neprijatelji islama: Ikrime ibn Ebi Džehl, zatim Safvvan ibn Umejja koji je Poslaniku rekao: "Čuo sam za amnestiju, ali ja neću preći na islam, daj mi dva mjeseca da razmislim". Poslanik odgovori: "Dajem ti četiri." Nekoliko dana kasnije, Safvvan Poslaniku posudi 50.000 drahmi i 100 pancir košulja, Abdullah ibn Rebia 41.000 i Abd el Uzza 40.000. Poslije Hunejna, kada mu Poslanik pokloni stado ovaca, Safvvan prihvati islam. Za veliko čudo Poslanik u Mekki ne ostavi nijednog vojnika već upravu grada prepusti jednom novoobraćenom muslimanu iz Mekke. Ovo povjerenje će se pokazati dvije godine kasnije kada je sa Ebū Bekr poveo rat protiv pobunjenika i otpadnika. Te iste

Povijest islama

godine po oslobođenju Mekke hadždž su obavili muslimani ali i mekkanski i drugi pagani-idolopoklonici svoje obrede.

28.31. BITKA NA HUNEJNU I POVRATAK U MEDINU JANUARA 630. ILI ŠEVVAL OSME HIDŽRETSKE GODINE

Poslije oslobođenja Mekke, Muhammed (a.s.) je ostao u Mekki izvjesno vrijeme, sve do 6. ševvala, da sredi vjerske i društvene prilike u gradu. Trebalo je građane uputiti u glavne propise islama, razmrsiti i riješiti teška pitanja krvne osvete, odlučiti o proskribiranim i na smrt osuđenim krivcima, nekadašnje plemenske razmirice izgladiti i posvađana plemena izmiriti, grad i okolinu očistiti od paganskih spomenika lažnim božanstvima, vjernike uputiti stazom novog vjerovanja i uspostaviti novu upravu, administraciju i organizaciju grada. Muhammed (a.s.) tada je govorio: "Krvna osveta mora jednom zauvijek da prestane, jer ko vjeruje u Boga i Sudnji dan, ne smije iz osvete ubijati ljude ni njihova dobra uništavati. Mekka treba da bude što je oduvijek bila: za svakog časnog i neprikosnoven. Svi krivci koji su se iskreno pokajali i islam primili, pomilovani su. Među njima i skitnica Vahši, koji je na Uhudu iz zasjede ubio Muhammdovog (a.s.) amidžu Hamzu, kao i fanatična Hinda, koja je Hamzin leš mrcvarila i na parčad kidala. Svi paganski vjerski obredi, izuzevši zvanje čuvara Ka'be, Hidžabeti-Ka'be i vrela Zemzema, Sikajeti-Zemzem, stavljaju se van snage."

Dva najmoćnija i najhrabrija arapska plemena Benu Hevazin i Benu Sekif nisu htjela ni da čuju o Muhammedu (a.s.) i islamu. Naprotiv oni su smatrali da su Kurejšije, čije je glavno zanimanje trgovina, kukavički izdali časnog grad. Zato su odlučili da sa svojim mnogobrojnim ograncima i saveznicima, raštrkanim po Nedždu, navale na Mekku i iz tog časnog grada protjeraju, kako su ovi govorili, "čarobnjaka koji ruši vjeru praotaca." Početkom mjeseca ševvala krenula je prema Mekki silna beduinska vojska pod zapovjedništvom **Malika ibn Avfa**. Starci, žene i djeca pratili su beduine, goneći sa sobom sve svoje blago: "Ako nas pobijedi Muhammed, sve naše žene, djeca i starci, bit će roblje njegovo, a naše blago plijen muslimana", govorio je Malik vojsci na polasku. Bila je to taktika totalnog rata na sve ili ništa. Kad je u Mekki saznao za pripreme beduina, Muhammed (a.s.) je odmah naredio da bude sve spremno za boj i već 6. ševvala ili 28. januara 630. godine krenuo je iz grada sa deset hiljada boraca u susret beduinskim neprijateljima. Ni je čekao da ga beduini napadnu u Mekki, koja je još uvijek u duši bila paganska. Većina mekkanskih prvaka nije primila islam iskreno i sa uvjerenjem, a silno oružje i ratne sprave krili su po svojim kućama za svaki slučaj. Prije polaska iz Mekke, Muhammed (a.s.) je postavio **Ataba ibni Usejda** za gradonačelnika, a **Muaza ibni Džebela** za kadiju. Deset milja od Mekke u pravcu Taifa, u tjesnoj i dubokoj uvali, Hunejn, iznenada i sa svih strana navalili su beduini na muslimane takvom silom da je među ovima zavladała prava panika. Počeli su bježati na sve strane i ne pokušavajući se oduprijeti neprijatelju iako su mnogi, polazeći iz Mekke, govorili: "Mi smo sila koju niko ne može pobijediti." Ovim riječima iskazivano je isključivo pouzdanje u broj vojnika i vojnu silu a zanemarivan je takvaluk. I dok je na Uhudu napravljena vojna, na Hunejnu je napravljena

vjerska grješka. Ebu Sufjan, odnedavni musliman, gledajući zabunu muslimana, ironično uskliknu: "Kako junački bježe, mora da se skoro neće zaustaviti." "Danas je konac Muhammedovim čarolijama", dobacio je Kiledet, jedan drugi mekkanski prvak. Muhammed (a.s.), koji nikad nije gubio prisebnost i koji je uvijek pretpostavljao junačku i časnu smrt kukavičkom i sramotnom porazu, stao je na izloženo mjesto i sa svojom ličnom gardom junački se odupro neprijatelju. Opasnost je rasla sve više i u jednom momentu je izgledalo da će na Hunejnu biti pokopan sav uspjeh mučnog i napornog rada od toliko godina. "Muhadžiri, ensarije, ovamo, ovamo svi koji su u El-Merraru položili zakletvu vjernosti. Ovamo muslimani, Bog je s nama, ja sam Njegov Poslanik, Muhammed, sin Abdullahov", dozivao je Muhammed (a.s.).

Njegov se glas u toj silnoj gužvi, buci, i viči nije čuo. Tek kad je njegov amidža Abbas svojim jakim glasom ponovio njegove riječi, situacija se izmijenila. Sa svih strana pohitale su muslimani prema Muhammedu (a.s.) dovikujući: "Evo nas, mi ćemo krvlju oprati sramotu našeg straha." I sad je tek počela bitka strašna i krvava, ali koja se tako brzo završila porazom beduina, da mnogi muslimani koji su bili podalje odmakli, nisu u borbu ni prispjeli. Plijen je bio velik i bogat. Sve žene, djeca, starci i blago beduina palo je u ruke muslimana. Među zarobljenicima se nalazila i Hajma, kćerka Halimina, iz plemena Benu Sad, Muhammedova (a.s.) sestra po mliječu, koju je on odmah prepoznato jer ga je u naramku nosila i tetošila. Muhammed (a.s.) je odmah oslobodio Hajmu i ponudio joj da s njim ode u Medinu, ili da se vrati svome plemenu u pustinju. Hajma se odlučila na povratak u pustinju svome plemenu. Uz bogate darove Muhammed (a.s.) se teška srca rastao od sestre Hajme.

Razbijena beduinska vojska zatvorila se u tvrđavu Taif, kao prije Židovi u Hajber, na koju su muslimani uzalud navaljivali dvadeset dana. Muhammed (a.s.), uvidjevši da je bezuspješno svako dalje opsijedanje, naredi da se vojska povuče u Džiran, gdje je bio smješten sav ratni plijen. Nekoliko dana iza toga iz Taifa u Džiran došla je deputacija, sastavljena od prvaka plemena Hevazin i zamolila Muhammeda (a.s.) da im povrati zarobljene žene, djecu i starce. Muhammed (a.s.) im je molbu uslišio. Ostali ratni plijen: 24.000 deva, preko 30.000 ovaca i mnogo srebrenog novca Muhammed (a.s.) razdijelio je muslimanskim borcima. 18. dana mjeseca zul-kadea ili 9. marta 630. godine, krenuo je iz Džirana put Medine. Na prolazu kroz Mekku, obavio je dužnost malog hadždža - Umre, a 24. dana istoga mjeseca stigao je u Medinu.

Povodom bitke na Hunejnu objavljeni su 25. i 26. kur'anski ajeti kur'anski sure Tewba: *Bog vam je uistinu na mnogim mjestima pomogao da pobijedite. Sjetite se bitke na Hunejnu. Vi ste se divili veličini vaše vojske, pa šta vam je to pomoglo? Zemlja vam je bila tijesna u vašem vrtoglavom bježanju. Bog je tada pomogao i zaštitio svoga Poslanika i svoje vjernike.*

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ
كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ
تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمْ الْأَرْضُ

Povijest islama

بِمَا رَحِبْتُمْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ
عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا
وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا ذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ

28.32. GODINA RAZNIH DEPUTACIJA KOD MUHAMMEDA (A.S.), 630., 9. HIDŽRETSKA GODINA

Deveta godina po Hidžri poznata je u islamskoj povijesti kao *Godina delegacija*. Te godine desilo se nekoliko interesantnih događaja koji su veoma karakteristični. Jednoga dana oko podne za vrijeme najveće sunčeve pripeke, kada ni žive duše nije bilo na medinskim ulicama, našlo se pred kućom Muhammeda (a.s.) jedna deputacija od osamdeset ljudi iz plemena Benu Temim. "Izađi, Muhammede, da se ogledamo na polju slave! Mi smo doveli naše govornike i pjesnike, i koga oni hvale, tome to služi kao ukras, a koga kude, na tome ostaje zauvijek žig sramote. Naša slava i naše ime nadaleko su poznati! Izađi da se okušamo na pjesničkom mejdanu!", galamili su beduini i tako glasno dovikivali da su i drugi ashabi izašli iz svojih kuća da vide šta se dogodilo.

Povod dolasku te deputacije bio je Resulovo slanje jednog ashaba Bišra ibn Sufjana da pokupi zekjat od bratstva Benu Ka'b iz plemena Huzaa, koje je prije toga primilo islam. Drugo pleme koje je imalo svoje plandište u blizini Benu Ka'ba, Benu Temim zapriječilo je Bišra u njegovom poslu i prisililo ga da se vrati u Medinu. Zbog tog izazova, Muhammed (a.s.) poslao je jedan dio konjice pod zapovjedništvom Unejna ibn Hadžiba koji je rastjerao Temimije i zarobio im deset muškaraca, žena i djece. Ova deputacija, sastavljena od najuglednijih plemenskih pjesnika i govornika, došla je da se natječe sa Muhammedom (a.s.) u pjesništvu, govorništvu i da traži svoje sužnje. Kad je Muhammed (a.s.) među njih došao, rekao im je: - Ja nisam pjesnik već Allahov Poslanik i ne težim za slavom.

Mi smo te poslali da radosne vijesti donosiš i da ljude opominješ. Reci im: ja ne tražim druge nagrade za svoju misiju nego da vi pođete pravim putem (25:56-57). - Uostalom, nastavi Muhammed (a.s.) ima i među muslimanima pjesnika i govornika pa ako žele mogu se nadmetati. Beduini su za takmičenje izabrali Itarida ibni Hadžiba, nadaleko čuvenog govornika, i Zibrikana ibni Bedra odličnog pjesnika, satiričara. Muslimani su sa svoje strane izabrali Sabita ibni Kajsa i Hasana ibni Sabita. Nadmetanje je trajalo preko dva sata i završilo se pobjedom muslimana. "Uistinu, Muhammed je Poslanik neba, njegovi su pjesnici pobijedili naše", izjavili su članovi deputacije i primili islam. Muhammed (a.s.) im je predao oružje i svakog nekim darom odlikova. Po povratku deputacije kući, cijelo je pleme prihvatilo islam. Galama beduina pred Muhamdom (a.s.) kućom i divlje dovikivanje kao i glasno prepiranje u njegovoj prisutnosti o vrijednosti pojedinih pjesnika - bili su povod, sebebi nuzul, objavi prvih pet ajeta sure *Hudžurat*, (49:1-5).

Povijest islama

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَقْرَبُوا اللَّهَ
 إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ
 فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ
 لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ
 يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ
 قُلُوبَهُمْ لِلنَّقَاةِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ
 يُنَادُونَكَ مِنَ الْجُبُرِ أَبْكَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾
 وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ
 رَّحِيمٌ

Nekoliko dana poslije toga došla je iz Nedžrana jedna druga deputacija, sastavljena od četrdeset hrišćanskih svećenika i dvadeset građana pod vodstvom nedžranskog episkopa Ebū Harisa ibn Alkame, glasovitoga teologa, koga su carigradski imperatori više puta odlikovali svojom pažnjom i bogatim darovima. Oni su bili došli da vide Hidžaskog proroka i da s njim rasprave neka teološka pitanja. Muhammed (a.s.) je veoma ljubazno primio hrišćansku deputaciju, u međinskoj džamiji pomolila se Bogu po obredima hrišćanske crkve, a zatim je episkop otvorio diskusiju "O Hristu bogu i sinu, drugom članu Svetog Trojstva." Muhammed (a.s.) najprije se ogradio i protiv same pomisli da Bog ima sina, naglasivši apsolutno Božije jedinstvo pri tome učeći ajete u kojima se ističe da Poslanik donosi istinu od Gospodara njihovog, kojem pripada sve što je na nebesima i na zemlji i kojima se sljedbenici Knjige upozoravaju da u vjerovanju ne zastranjuju i da o Allahu govore samo istinu a Isā, sin Merjemin, je samo Allahov Poslanik.

Zato nikada ne govorite trojica su Bogova. Prestanite to govoriti, bolje vam je. Allah je samo jedan Bog. Mesahu (Isau) nije zazorno da prizna da je Allahov rob pa ni melekima (4:171-172).

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا
 عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ
 اللَّهِ وَكَلَّمْنَاهُ بِالْقَنَاطِ إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَتَأْمِنُوا بِاللَّهِ
 وَرَسُولِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انْتَهُوا خَيْرًا لَّكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ
 وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لِّمَنَ فِي السَّمَوَاتِ

Povijest islama

وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٣٦﴾ أَلَمْ يَسْتَنْكِفِ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ
وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْضُرْهُمْ
إِلَهُ جَمِيعًا

"Kako možeš tvrditi da ti je Bog otkrio druge istine nego što su u Jevandelju, kada i sam veliš da je 'Jevandelje Božija Knjiga!'", pitao je episkop Muhammeda (a.s.). Kao odgovor na ta pitanja Muhammed (a.s.) je proučio tri ajeta iz sure *Ali Imrān* 59., 60. i 61. u kojima se ističe da je Isaoov slučaj kod Allaha isti kao i slučaj Ādemov, od zemlje ga je stvorio, a zatim rekao: *Budi i on bi* (3:59). Prizivamo Allahovo prokletstvo za one koji neistinu govore. Episkop je bio pristao na ceremoniju takmičenja izvan Medine i zazivanja Allahova prokletstva za one koji neistinu govore, pod vedrim nebom, ali sutradan kada je Muhammed (a.s.) stigao sa Fatimom, Hasanom i Husejnom, episkop se predomislio i već ranim jutrom otputovao.

Ovdje treba spomenuti jedan slučaj koji se istovremeno dogodio. Naime, K'ab ibn Zuhejr, glasoviti pjesnik sa Ukaza i autor jedne od sedam muallaka prešao je tih dana na islam. Kao pjesnik K'ab se prije prelaska na islam devet godina rugao u svojim pjesmama Muhammedu (a.s.) i islamu. Zbog toga je bio na smrt osuđen. K'abov brat Bedžair kao i većina pripadnika plemena Muzejna, primivši islam, nagovori brata da ode Muhammedu (a.s.) i zamoli ga za oprostjenje. K'ab na to pristade i, došavši u Medinu, pođe izravno u džamiju. Tu je našao na okupu jednu grupu ljudi, a među njima jednog čovjeka koji se čas na jednu čas na drugu stranu okretao i nešto tumačio. Svi su ga s mnogo poštovanja slušali.

- To je sigurno Muhammed, pomisli K'ab i pride bliže.

- Božiji Poslaniče, ako bih ti ja doveo K'aba ibn Zuherja kao muslimana, bi li mu ti oprostio, pitao je K'ab.

- Svakako, odgovori Muhammed (a.s.), jer Bog voli one koji se iskreno pokaju".

- Evo pred tobom stoji K'ab ibn Zuhejr.

Na to neki od Ensarija reče: - Dopusti, Božiji Poslaniče, da ubijemo ovoga čovjeka koji nam je nanio tolike uvrede.

- Primirite se, njemu je oprošteno, reče Muhammed (a.s.) i pozva K'aba da mu pride bliže. K'ab zamoli Muhammeda (a.s.) za dopuštenje da recituje jednu od najljepših svojih kasida, *Bintu Suadu* u čast Muhammeda (a.s.) koji skine svoj gornji kaput, burdu, i njome zaogrne pjesnika. Zbog toga je ova pjesma prozvana *Kasidetu burda*.

Devede godine po Hidžri u Medinu dolaze brojna izaslanstva širom Arabije, prihvaćaju islam i pripajaju se islamskoj državi. Dolaze neki čak i izvan Arabije kao sirijski Gasanci. U novonastalim okolnostima Poslanik provodi kompletnu organizaciju zekjata koji je prije

Povijest islama

zaveden kao državni porez od 2,5 % na stada, srebro, zlato i desetinu na ljetinu. Poreze su ubirali posebni ljudi koje je imenovao sam Poslanik. Tim državnim porezom Poslanik i njegova porodica nisu mogli upravljati kao svojim vlasništvom. Namjena i svrha zekjata strogo je bila određena. Te iste godine na osnovu objave u suri *Tewba* (9:60 i 103)

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ
وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ
وَالْفَارِسِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً
مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

خُذِمْنَ أَمْوَالُهُنَّ
صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلَّ عَلَيْهِمْ إِذْ صَلَّوْا
مَكَانَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Poslanik je zabranio neznabošcima i svim nemuslimanima pristup Ka'bi. A hodočašće Ka'be postalo je stroga obaveza svakog muslimana i muslimanke kad ispune uvjete za to. U isto vrijeme Poslanik je objavio da se odriče saveza s paganskim plemenima, te da ta odluka stupa na snagu nakon četiri mjeseca. To u praksi nije značilo mnogo, budući da su gotovo sva arapska beduinska mušrička plemena već bila prešla na islam.

28.33. POHOD NA TEBUK 630., DEVETE HIDŽRETSKE GODINE I RUŠENJE DŽAMIJE U ZU-AVANU

U mjesecu džumadel-ahiru devete hidžretske godine odnosno 14. oktobra 630. godine n.e. jedan sirijski karavan koji je u Medinu dotjerao brašno i zejtin pričao je da se između Vadi-Kuraa i Damaska sakupila grčka vojska koja planira zajedno sa hrišćanskim Arapima sa sirijske granice provaliti u Hidžaz i napasti na Medinu. Da bi preduhitrio eventualna iznenađenja, pošto nije imao regularnu armiju i logistiku, Muhammed (a.s.) naredi opću mobilizaciju. Kako je tada u Hidžazu vladala nezapamćena vrućina, a put bio dalek i naporan to Muhammed (a.s.) objavi prvi put cilj mobilizacije, što do tada nije običavao. Istodobno je pozvao sve imućne muslimane da ga u pohodu na Siriju pomognu novcem, hranom i drugim ratnim materijalom. Medinski munafici na čelu sa **Abdullah ibn Ubejom** koji su nastojali da svaki Muhammed (a.s.) potez osujete ili bar oslabe, razvili su, potpuno bezuspješno agitaciju među beduinima, govoreći im da ne idu na tako daleko

put po strašnoj žeگی i još za vrijeme berbe hurmi. Uprkos njihovoj podmukloj raboti, ashabi su se Poslanikovom pozivu odazvali pa je Ebū Bekr stavio sav imetak za Poslanikovu vojsku, h. Omer polovinu.

Pohod na Tebuk generalno regulira pitanje mobilizacije u islamu, odnos prema neodazivanja vojnoj obavezi i mobilizaciji u ratu kao i odnos prema logistici. Od Tebuka muslimani nastupaju kao kompletno organizirana vojska. Već polovinom oktobra 630., devete hidžretske godine, krenuo je Muhammed (a.s.) put Sirije sa 30.000 ratnika. Vođa munafika **Abdullah ibni Ubej**, uvidjevši da je svaka daljnja njegova agitacija uzaludna, vrati se sa svojih sedamdeset pristalica sa prvog konaka nazad u Medinu. Deset pravih muslimana u strahu od žeگی i napornog putovanja, kao žrtve Abdullahove propagande nisu krenuli iz Medine. O ovom postupku munafika i bjezanju iz borbe govori sura *Tewba* (9: 81-87). Kada su ovi ajeti objavljeni, a u kojima se ističe da je džehennemaska vatra jača od svake žeگی, onih deset izostalih muslimana su se odmah pokajali. U Tebuku koji leži na pola puta između Medine i Damaska, Muhammed (a.s.) je saznao da je vijest sirijskog karavana ili izmišljena ili se bizantijska vojska povukla kada je saznala o velikoj islamskoj vojsci, jer ni Grci ni hrišćanski Arapi nisu ni pomišljali o napadu na Medinu. Dok se Muhammedova (a.s.) vojska odmarala u bujnoj i plodnoj okolini Tebuka, dotle je Muhammed (a.s.) u gradu primao deputacije raznih arapskih plemena sa granica Sirije i Palestine. Prvi je došao sa svojom pratnjom vladar iz Ajle, grada na Crvenom moru, **Jubbana ibn Ru'be**, koga je Muhammed (a.s.) primio prirodnom ljubaznošću, a kad je vladar pošao, odlikovao ga naročitom pažnjom, zaogrnuvši ga svojim džubetom. Osim toga, Muhammed (a.s.) mu je dao garantno pismo kojim uzima pod svoju zaštitu Arape iz Ajle i zajamčuje im potpunu slobodu kretanja i trgovanja na kopnu i moru. Vladara Ukajdara, zapovjednika tvrđave Dummetu-l-Džendel, nedaleko od Tebuka, zarobio je bio Halid ibni Velid i doveo Muhammedu (a.s.). Kad je Muhammed (a.s.) saznao da je Ukajdar iz vladarske hrišćanske porodice Inda i da ga je Halid zarobio bez ikakva povoda, a brata mu Hasana pogubio, oštro je prekorio Halida, a Ukajdaru poklonio slobodu. Kneževi iz Ajle i Dummetu-l-Džendela izjavili su da će u ime svoga plemena plaćati Muhammedu (a.s.) godišnji porez. To su učinila i mnoga druga arapska plemena ukoliko odmah nisu primila islam.

POKUŠAJ ATENTATA NA POSLANIKA

Na povratku iz Tebuka, Muhammeda (a.s.) je čekalo u zasjedi dvanaest maskiranih beduina da ga ubiju, ali je zasjeda na vrijeme otkrivena i razbojnici su se razbjegli. Na ovaj slučaj aludira 74. ajet devete sure *Et-Tewba*. U Zu-Avvanu, nedaleko od Medine, izašlo je pred Muhammeda (a.s.) nekoliko prvaka iz plemena Džehin, Muzeina, Eslem i Gafar i zamolili ga da prvi klanja u njihovoj džamiji koju su oni bili tek dovršili. - Pa šta će vam ta džamija, kad evo u neposrednoj blizini vašoj, u mjestu Kubba, već postoji Mesdžidu-Takwa?, pitao je Muhammed (a.s.).

- Da naši starci i žene, po noći u ružnom vremenu, ne moraju ići u Kubbu u džamiju, odgovore prvaci.

Povijest islama

Muhammed (a.s.) nakon kratkog razmišljanja naredi dvojici vojnika da novu džamiju, *Mesdžidu-Dirār* u Zu-Avvanu zapale i iz temelja poruše. Obrazloženje ovog čina daje Kur'an u suri *Et-Tewbe* u ajetima od 107 do 110 ajeta.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضَرَارًا وَكُفْرًا وَفِرْقَانًا
 الْمُؤْمِنِينَ وَارْتِكَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ
 قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ
 لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾ لَا تَقْفِيهِ أَبَدًا لِمَسْجِدٍ أُتِيَ عَلَى التَّقْوَىٰ
 مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحْتَوُونَ أَنْ
 يَنْتَظِرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ ﴿١٠٨﴾ أَفَمَنْ أَتَسَسَّ بِنَبِيٍّ عَلَى
 تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرًا مِنْ أَتَسَسَّ بِنَبِيٍّ عَلَى
 شَفَا جُرْفٍ هَارِقَانَهَا رِيهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
 الظَّالِمِينَ ﴿١٠٩﴾ لَا يَنْزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي
 قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Naime, oni su tu džamiju sagradili u zloj namjeri, da izazovu razdor među muslimanima, očekujući kršćanina *Amira er-Rahiba* koji se borio protiv Poslanika. Oni govore da im je namjera čista a Allah zna da oni lažu. Nemojte nikada ući u takve džamije. Početkom ramazana, devete hidžretske godine ili polovinom decembra 630. godine, Muhammed (a.s.) se vratio u Medinu.

28.34. SMRT VOĐE MUNAFIKA I KRAJ NJEGOVE STRANKE

Poslije povratka Muhammeda (a.s.) prvi mu je došao da se lažno i licemjerno izvini munafik *Abdullah ibn Ubej*. Svjestan svoje snage, Muhammed (a.s.) nije ničim pokazao da se ljuti zbog toga što su munafici odustali od pohoda na Tebuk, ali je bio i suviše strog prema onoj deseterici muslimana što su bez opravdana razloga izostali. Protiv njih je naredio opći bojkot i dok nije došlo pomilovanje po Objavi, nije niko s njima govorio niti se sastajao. Međutim, ona sedmerica, koja su se odmah poslije Objave 81. ajeta sure *Et-Tewba*, u kojima se ističe žestina džehennemske vatre, pokajali, i sami sebe vežući za džamijske stubove ispaštali grijehe, brzo su oslobođeni. Već drugi dan po Muhammedovom (a.s.) povratku u Medinu došla je Objava od 101 do 106. ajeta sure *Et-Tewba* u kojima se govori o munaficima među beduinima i Medinelijama koji su spretni

u licemjerstvu ali Allah njih poznaje. Zatim se naređuje zekjat kao čišćenje imovine i upozoravaju se muslimani da samo Allah prima tevbu i dobra djela.

Poslije ove objave, Muhammed (a.s.) je lično saopćio onoj sedmerici da je Allah uslišio njihovo pokajanje i pomilovao ih. Što se tiče one trojice koji su punih pedeset dana ispaštali bojkot, oni su pomilovani tek kasnije ajetima od 117. do 118. u kojima se ističe da je Allah oprostio vjerovjesniku, muhadžirima i Ensarijama koji su ga u teškom času slijedili, ali je oprostio i onoj trojici koja su bila izostala iz pohoda na Tebuk i to tek onda kad im je zemlja, koliko god bila prostrana, zbog kajanja postala tijesna i kad im je bilo tijesno u dušama njihovim i kad su uvidjeli da nema utočišta osim kod Allaha. Nekako u isto vrijeme objavljeni su i ajeti o optužbi žena za preljubu iz sure *En-Nur* (24:4-7). Neposredan povod, sebebi nuzul, ovoj Objavi bila je optužba medinskog građanina Uvejmera ibn Adije el-Ensarije svoje žene Havlete da ju je prije četiri mjeseca zatekao u najintimnijem položaju sa Šerikom ibn Sehmanom. To je bio prvi slučaj u islamskoj zajednici da je muž optužio svoju ženu zbog nevjerstva. Pošto nisu imali drugih svjedoka, Muhammed (a.s.) je jedan dan iza ikindije namaza pozvao u džamiju i Uvejrema i Havletu i proveo s njima dokazni postupak. Prvo su oboje položili zakletvu na svoj iskaz, a pošto nije bilo drugih svjedoka, Muhammed (a.s.) je donio rješenje da od tog momenta između njih prestaje bračna veza i da ni jedno ni drugo ne potpada pod sankciju (24:4).

Inače, u tom periodu Muhammed (a.s.) je od jutra do mraka bio zaposlen podučavanjem novih vjernika i primanjem deputacija raznih arapskih plemena iz Jemena, Talfa, Jemame, Muhre, Umana i Bahrejna koje su dolazile da u ime svojih rodova priznaju Muhammedu (a.s.) Poslanstvo i izjave da je njihovo pleme odlučilo da primi islam. Muhammed (a.s.) je sa svakom deputacijom poslao po nekoliko svojih ljudi, koji će tamošnji svijet uputiti u najbitnije propise islama, a i sam je podučavao članove pojedinih deputacija dok su boravili u Medini kao njegovi musafiri. Među izaslanicima iz Jemame bio je i čuveni *Musejleme ibn Habib* (ibn Kezzab), koji je kasnije pokušao da se proglasi božijim Poslanikom.

U drugoj polovini mjeseca zul-kađa 631., devete hidžretske godine u Medini je umro vođa munafiga Abdullah ibn Ubej. Nekad najugledniji prvak grada Jasriba, gordi paganin, koji je punih devet godina prkosio Muhammedu (a.s.) sad ga je na samrti zamolio da mu klanja dženazu. Muhammed (a.s.) se velikodušno odazvao želji licemjernog protivnika i vodi munafiga koji je na kraju života spoznao istinu. No, Kur'an Objavom zabranjuje klanjanje dženaze munaficima.

I nijednom od njih, kad umre, nemoj dženazu obaviti, niti sahrani njegovoj prisustvovati, jer oni u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju i kao nevjernici oni umiru (9:84.)

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ
كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ

Smrću Abdullahovom nestalo je i njegove stranke.

Povijest islama

28.35. DEKLARACIJA NA MINI 631. GODINE N.E. ILI DEVETE HIDŽRETSKE GODINE I ZABRANA PRISTUPA KA'BI NEMUSLIMANIMA, POSEBNO PAGANIMA-IDOLOPOKLONICIMA

Koncem istog mjeseca, zul-kadea poslo je iz Medine u Mekku tri stotine hadžija pod vodstvom Ebū Bekra koga je Muhammed (a.s.) postavio za emiru-l-hadždža, vođu hodočasnika. Sutradan, po odlasku hadžija, došla je nova objava uperena protiv idolopoklonika, koju je trebalo obznaniti narodu na dan velikog hadždža. Kao što je prvu misiju povjerio Ebū Bekru, ovu drugu misiju Mhammed (a.s.) je povjerio h. Aliji, jer sam nije mogao napustiti Medinu zbog važnih državnih i vjerskih razloga i poslova.

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
 ① فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْمَلُوا النُّكُوحَ غَيْرَ مُبْغِزِي
 اللَّهِ وَأَنَا اللَّهُ مُبْغِزِي الْكَافِرِينَ ② وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
 إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ
 فَإِنْ تُبَسِّتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تُؤْتِنْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنْكُمْ غَيْرُ مُبْغِزِي
 اللَّهِ وَيَشِيرَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِإِذَا يَا أَيُّهَا ③ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ
 مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَنْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَنْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُّوا
 إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَى مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ④ فَإِذَا انْشَقَّ
 الظَّهْرُ لِلْحُمْرِ فَأَقْلُبُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ
 وَأَخْصِرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا
 الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
 ⑤ وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ
 اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ

Povod ovoj Objavi bila je izdaja nekih beduinskih plemena, idolopoklonika, koji su prekršili Ugovor o Savezu i nisu se odazvali pozivu Muhammeda (a.s.) za vrijeme pohoda na sirijsku granicu. Prvi dan Hadžijskog bajrama 20. mart 631. godine n.e. ili 10. zul-hidždže, devete hidžretske godine, kada su se svi hodočasnici iskupili na Mini, h. Alija je pročitao ovu Deklaraciju: *Dosadašnji običaj da svaki Arap može pohoditi Ka'bu, stavlja se*

van sage. Ubuđuće mogu dolaziti u Mekku samo oni koji vjeruju u Allaha, Njegova Poslanika i život poslije smrti.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ
نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا
وَأِنْ خِفْتُمْ عَيْنَلَهُ فَسَوْفَ يَغْنِيْكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ
شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٠﴾ قَالُوا الَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ
مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ

Niko ubuđuće ne smije nag (go) obilaziti oko svetog hrama.

Bog i Resulullah nemaju nikakve veze sa idolopoklonicima, oni ne mogu više računati na Božju zaštitu i zaštitu Njegova Poslanika. Neznabošcima su ostavljena puna četiri mjeseca za slobodno razmišljanje, ako se obrate u pravu vjeru, bolje za njih, a ako ostanu u staroj, Božja će se volja ispuniti i nevjernicima slijede teške kazne. To se ne odnosi na one idolopoklonike s kojima ste vi sklopili savez, a koji ga nisu prekršili niti su vašem protivniku pružili pomoć. Obaveze s njima zaključene ispunjavajte striktno i lojalno za sve vrijeme za koje ste sklopili Ugovor.

Bog voli one koji Ga se boje.

Kad prođu ešhuri-hurum, gonite idolopoklonike kršitelje Ugovora i izdajnike svuda gdje god ih nadete, ali ako se pokaju, klanjaju i zekjat daju, onda su vaša braća po vjeri.

Ako neki idolopoklonik pribjegne tebi, Muhammede, daj mu sigurno utočište kako bi mogao čuti Božju riječ, zatim ga uputi na kakvo sigurno mjesto, jer se ovi idolopoklonici nalaze u tami neznanja.

Ratujte protiv onih koji ne vjeruju u Boga i posljednji dan, protivu onih koji ne drže da je zabranjeno ono što je zabranio Allah i Resulullah, i sa onima koji su primili pisma, a koji ne ispovjedaju istinito vjerovanje, ratujte sve dotle dok se ne obavežu na plaćanje danka.

Bog je naredio svome Poslaniku da s Kur'anom izvede ljude na pravi put i da Objavi pravu vjeru koja se uzdiže iznad svih drugih.

Muslimani znajte da veliki broj židovskih i hrišćanskih svećenika troše tuđa imanja na uzaludne stvari i odvraćaju svijet od Božjeg puta.

Navedi tešku kaznu onima koji skupljaju zlato i srebro, a ne troše ga na putu Božijem.

Povijest islama

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا
 أَنْ يَتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٣٢﴾ هُوَ الَّذِي
 أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ
 كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
 آمَنُوا إِن كَثِيرًا مِّنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ
 أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
 وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا ينفِقُونَهَا
 فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يُخْمَلُ
 عَلَيْهِمَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْفَوْنَ بِهَا جَاثِمُهُمْ وَيَجُوبُهُمْ
 وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَفَرْتُمْ لَا تُفْسِدُكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنتُمْ
 تَكْتُمُونَ

Zatim je h. Alija proučio 40 ajeta devete sure, uperenih protiv neznabožaca i trinaest ajeta upućenih muslimanima koji su se u životom i imanjem svojim borili na Božijem putu. Tako je zadan i posljednji udarac paganskom kultu. Na kraju je h. Alija proučio ajet koji mu je Muhammed (a.s.) pri polasku iz Mekke napisan dao: *Ja Beni Ademe huzu zinetekum* (7:31.)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا
 وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾

Pred kraj devete hidžretske godine Muhammedu (a.s.) je umrla kći Kulsum, a početkom desete godine i sin Ibrahim.

28.36. OPROSNI HADŽDŽ - HADŽDŽU-L-VEDA, HADŽDŽU-L-BELAG, VELIKI GOVOR NA AREFATU 632. GODINE N.E. ILI DESETE HIDŽRETSKE GODINE

Slijedeća godina 632. n.e., deseta hidžretska, donijela je daljnje učvršćenje državne i upravne vlasti, te otvaranje mnogih škola, posebno u Jemenu. Što se tiče Mekke, tu se ništa posebno nije dogodilo. Deseta godina počela je u znaku Deklaracije na Mini. Manja plemena i pojedini rodovi idolopoklonika, raštrkani tamo-amo po pustinji, sa svih strana okružena pristalica nove vjere, bili su načisto s tim da im ne preostaje niša drugo nego

Povijest islama

primiti islam. Dok su još prije godinu dana prijetili kopljem i mačem i vjerovali u pomoć bogova, sad su mirno pognuli glavu pred višom silom, gledajući sa strahom u duši kako i zadnji idol pada u prah bez i najmanje reakcije bilo s koje strane. Nisu prošla ni dva mjeseca od Deklaracije, a primili su islam bez ičije intervencije svi oni koji su se još kolebali. Kad su dva vladajuća velikana iz Hadramevta došla u Medinu i izjavila da njihova plemena prelaze na islam, onda je Muhammed (a.s.) mogao mirne duše reći da je cijela Arabija skraja nakraj priznala autoritet Poslanika. Kult idola konačno je pao, a islam je uspostavljen. Ono malo pristalica Hristove crkve u Nedžranu i Ajli i Mojsijeve nauke u Hajberu, izgubilo se u moru islamskog svijeta. Osnovne istine vjere, morala i socijalnog poretka bile su objavljene, a time je nagoviješten i kraj Muhammed (a.s.) misije:

Knjigu ti objavljujemo zato da ljude, voljom njihova Gospodara, izvedeš iz tmina na svjetlo, na put Silnoga i Hvaljenoga (14:1), i zaista ovaj Kur'an vodi jedinom ispravnom putu, i vjernicima koji čine dobra djela donosi radosnu vijest da ih čeka nagrada velika. (17:9).

U želji da svoje veliko djelo okruni svečanim hadždžom i da još jednom vidi svoj rodni grad Ummu-l-Kura - majku svih gradova, Mekku Bekku Muhammed (a.s.) je još u mjesecu ramazanu obznanio da će u ovoj 10. godini Hidžre tj. 632. n.e. obaviti hadždž. Vijest o Muhammedovoj (a.s.) odluci raširi se najvećom brzinom po cijeloj Arabiji i sav islamski svijet između 100.000 i 140.000 počeo je da se sprema za velike svečanosti. I oni kojima nije put preko Medine kao i oni kojima je Mekka mnogo bliža došli su u Medinu da zajedno s Muhammedom (a.s.) pođu na hadždž.

Dvadesetpeti dan zul-kadea desete hidžretske godine ili 23. februara 632., krenulo je 80.000 muslimana zajedno s Muhammedom (a.s.). Prvu noć hadžije su konačile u Zul-Hulejfi i tu obukle ihrame. Sutradan, polazeći Muhammed (a.s.) je proučio, a za njim sve hadžije ponovile *Telbijju*. Četvrti dan zul-hidždžeta, 3. marta rano ujutro prispjele su hadžije u Mekku. Muhammed (a.s.) je ušao u Haremi-šerif kroz Babuselam, vrata spasa, na istočnoj strani i činio dovu: *O, moj Bože, povećaj ugled, svetost i čistotu ovog hrama i ovih koji njemu hodočaste*. Zatim je učinio Ka'bu tawaf sedam puta. Potom je poljubio Hadžeru-l-Esved, položi obje ruke na njega, a zatim se potrao po licu. Čineći tawaf Poslanik je učio: *Rabbena atina fidunja. (2:201.)*. Pošto je još jednom poljubio *Hadžeru-l-Esved*, on je stupio kraj *Mekami Ibrahima* i klanjao dva rekjata. Potom je naredio da mu donesu vode iz vrela *Zemzem*. Kad se rapio vode, ode sa ulaza Ka'be i pređe na Saffu, nasuprot Mervi. Između ova dva brežuljka, Muhammed (a.s.) je ubrzanim korakom prešao sedam puta i molio: *Allah je velik, On je Jedan Jedini. On je ispunio Svoje obećanje i pomogao Svoje robu, On je Svojom moći porazio neprijatelje svete Istine. Zatim mu je objavljeno 158. a je sure El-Bekare:*

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْمَرَ فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ
شَاكِرٌ عَلِيمٌ

Povijest islama

Safa i Merva su Allahova časna mjesta, zato onaj koji Ka'bu hodočasti ili umru obavi ne čini nikakav grijeh ako krene oko njih. A onaj koji drage volje učini kakvo dobro djelo - pa, Allah je doista blagodaran i sve zna.

Time su svršeni obredi u Mesdžidu-l Haramu.

Muhammed (a.s.) je sa svim hadžijama 8. dan zul-hidžeta prešao iz Mekke na Minu i tu ostao cio dan i noć. Za to vrijeme Muhammed (a.s.) je pred pravovjernima klanjao svih pet propisanih namaza. Sutradan, po svršetku sabaha, hadžije su se uputile prema Džebeli Arefe gdje je Muhammed (a.s.) održao svoj govor-hutbu, koji je tradicija vjerno sačuvala a koji sadrži mnogobrojne segmente: zahvalu Allahu, uputu u pojam vođenja u islamu, tewhid - Kelime'i Šehādet, sam pojam Et-Takwā - svijesti o Allahu, osnovne principe međuljudskih odnosa kao i zabrane u islamu - krvnu osvetu, lihvarstvo, kamatu, nepravdu, magiju i dugove, posebno mjesto posvećuje reguliranju ugovora, princip stvaranja i odnosa u braku, princip nasljedstva, nenamjernog i namjernog ubistva, mubarek mjesec - ešhuri-hurūm, potrebu islamskog bratstva među muslimanima i iznosi upute muslimanima sve do Sudnjega dana. Govor je sačuvan u originalnoj formi i glasi:

Hvala Allahu! Hvalimo Te i za pomoć molimo, molimo Te da nam oprostiš i k tebi se obraćamo; tražimo da nas zaštititiš od poroka naših duša, i protiv zlih djela naših.

Koga Bog vodi, taj ne griješi, a ko griješi, znači da ga niko ne vodi. Priznajem da nema drugog Boga osim Jedinog Allaha i tvrdim da je Muhammed (a.s.) Allahov rob i Poslanik. Nalažem vam, božiji robovi, da se Boga bojite i da ga slušate. Počinjem s ovim što je najbolje. Počujte, ljudi, da vam sve lijepo objasnim, jer ne znam da li ću više moći dolaziti ovamo.

"O, pravovjernici! Bojte se Allaha, budite humani i pravedni između sebe i prema drugima.

Ljudi, vaši životi, vaša imanja i vaše časti neka vam budu sveti i neprikosnovani kao što je za sve nas uzvišen i svet ovaj mjesec, današnji dan, i mjesto - Arefat na kome se nalazimo sve dok se ne sastanete sa Gospodarom vašim. Čovjek je djelo Božje i neka je proklet onaj koji to ruši. Mi ćemo svi doći pred Boga i On će nas pitati za naša djela i naš rad.

Stvari koje su vam date u amanet, čuvajte kao svoje vlastite i vratite ih vjerno i na vrijeme onome čije su.

Krvna osveta i lihvarstvo iz paganskih vremena neka prestanu zauvijek. Bog je dopustio poštenju trgovinu i na glavnici imate pravo, a lihvarstvo je strogo zabranio.

Ne budite ni tlačitelji ni tlačeni.

Lihvarske kamate i krvna osveta ne postoje više ni za jednog pravog muslimana. Bog je naredio da više ne bude kamata a prve kojih se odričem neka budu one moga amidže Abbas ibn Abdul-Mutalliba koji ima mnogo dužnika.

I cijena krvi se ukida, a prva koje se odričem neka bude cijena krvi mog sinovca Amir ibn El-Haris ibn El-Mutaliba koga su kao nevina dječaka ubili ljudi iz plemena Huzajl, sve treba da se oprosti i zaboravi.

O, vjerni, bojte se Boga i oprostite svojim dužnicima lihvarske kamate. Ako poslušate moj savjet, vaša će se imovina uvećati jer vam ostaje glavnica za pošten rad i trgovinu. Ako to ne učinite, znajte da ste se teško zamjerili Allahu i Njegovom Poslaniku.

Povijest islama

Nemojte činiti nepravdu drugome pa će i vama biti dobro. Ako je vaš dužnik u nevolji, produžite mu rok plaćanja, a ako ste u položaju da mu dug oprostite, to je još bolje. Bojte se onoga dana u kome ćete svi doći pred Boga i gdje je On vrhovni sudija i apsolutna pravda.

O, vjerni! Kad se obavezujete da ćete jedan dug platiti na vrijeme i kad uopće pravite ugovore, stavite to napismeno, tačno i vjerno, onako kako ste ugovorili. Za svaki ugovor, bio malehan ili velik, napravite napismeno i naznačite rok plaćanja. Ove mjere opreznosti pred Bogom su najopravdanije i to je najsigurnije dokazano sredstvo da se izbjegne svaki nesporazum i sumnja.

O, smrtnici! Bojte se Boga koji vas je sve stvorio po istom životnom principu, čovjeka i ženu od kojih se umnožilo čovječanstvo. Bojte se Boga od koga svi pomoć tražite i poštuju te krvnu vezu.

Vjerno ispunjavajte dužnosti koje postoje između muža i žene, između roditelja i djece. Dijete stiče Džennet pod nogama majke.

Dijete pripada onima u čijoj se postelji rodilo.

Čuvajte se preljuba i ljubomore: prvo je težak grijeh, a drugo vodi nesreći u braku.

Ženite se onima koje volite, a kad vas je Božija volja sjedinila, onda živite u ljubavi i skladu. Vi imate pravo na svoje žene i one na vas. Sa ženama postupajte ljubazno i sa mnogo dobrote.

Izbjegavajte ogovaranja. Oni koji kleveću poštene žene neka su prokleti na oba svijeta. One koji optuže poštene žene zbog nevjerstva u braku ili zbog nemoralna, a ne mogu za to izvesti četiri vjerodostojna svjedoka, kaznite sa osamdeset udaraca bičem i nikad im ni u čemu nemojte vjerovati, jer to su nevaljalci i zlikovci.

Ako prema vašim ženama osjetite malu odvratnost, nemojte nagliti, promislite, možda vam je Bog baš u tome ukazao veću sreću. Nemojte tražiti razvod braka bez važnih razloga, jer od svih stvari koje je dopustio, Bog najviše mrzi razvod braka. Žene su vam se predale na vjeru Božiju, poštuju te, dakle, amanet božiji.

O, vjernici! Kad određujete i između sebe dijelite nasljedstvo budite srogo pravedni i držite se Allahovih propisa. Nije vam, dakle, dozvoljeno napraviti oporuku u nečiju korist a na štetu zakonskih nasljednika. A oporuka u korist strane osobe ne smije prelaziti trećinu ukupnog nasljedstva.

Čuvajte imanja maloljetnih, nemoćnih i slaboumnih. Nemojte upotrebljavati njihova imanja da umnožite svoja. To bi bio težak grijeh.

Dijete pripada bračnom drugu, a preljubnik se kamenuje.

Ko traži drugog oca do svoga, ko traži drugog gospodara do svoga, proklet neka bude od Allaha, meleka i svih ljudi. Od njega se na Sudnjem danu neće primiti ni otkup ni naknada. Mir budi među vama. Ubistvo s predumišljajem bit će kažnjeno poravnanjem - odmazdom, ubistvo bez predumišljaja, kad se ubije iz nehata kocem ili kamenom, stajat će počinitelja stotinu deva kao kravarina. Ko bude tražio više od ovoga, on pripada vremenu neznanja. Razumjeli ste poruku, o ljudi! Bog neka mi je svjedok.

Počasne službe iz doba neznanja ukidaju se, izuzev straže pred Ka'hom i dužnosti napajanja hodočasnika.

Povijest islama

Šejtan - sotona nema više nade da će biti poštovan u vašoj zemlji. Ali, čuvajte se da mu ne izadete u susret u drugim stvarima, to jest u onima koje ne smatrate vrijednim i značajnim. Čuvajte, dakle, vjeru svoju!

Ljudi, počujte! Dodavanje neposvećenog mjeseca usred mjeseci Božijeg mira djelo je nevjernika, koji ovaj mjesec smatraju jedne godine neposvećenim, a druge posvećenim, kako bi prividno poštovali broj svetih mjeseci, oni dakle, oskrnavljuju ono što je Bog posvetio, a posvećuju ono što je Bog ostavio profanim. Vrijeme je da postavimo stvari onako kako ih je Bog uredio stvarajući Nebesa i Zemlju. I zaista, Bog je odredio da godina bude 12 mjeseci, od dana stvaranja Nebesa i Zemlje. Od ovih 12 mjeseci četiri su posvećena, od kojih tri uzastopna i jedan odvojeni: zul-kade, zul-hidže i muharrem, te redžeb koji pada između dva džumada i ša'bana.

Ljudi, vjernici su braća. A bratovo imanje je nepovredivo, osim kada on sâm dopusti.

Nemojte se nakon moje smrti vratiti bezboštvu, te se okomiti jedni na druge. Ta ja sam vam ostavio što će vas voditi, Knjigu Božiju, koja će vas, ako je se vjerno pridržavate uvijek čuvati da ne zalutate s pravog puta, sa staze pravde i istine. To je Knjiga jasna i pozitivna, koju je sâm Allah objavio. Imate pred sobom moj cijeli život, moje riječi i moja djela, sve što sam govorio i radio, nastojao sam da to bude u potpunom skladu sa božijim naređenjem.

O, ljudi! Vas je Allah stvorio od jednog pretka i svi vi potječete od Ādema, a Ādem je od gline stvoren. Najbolji je kod Boga onaj koji ga se ponajviše boji. Nema prednosti Arap nad nearapom niti nearap nad Arapom, osim po vjeri!

O, vjernici! Govorite uvijek čistu istinu, neka vas nikad mržnja ne zavede sa staze pravde i pravičnosti. Pravednost je sestra pobožnosti. Bojte se Boga, On pozna vaša djela!

Nakon kratke pauze, Muhammed (a.s.) usklikne:

- O, Bože moj! Jesam li ispunio svoj zadatak i povjerenu mi misiju?

- Božiji Poslaniče! Ti si vjerno ispunio svoju misiju i nama saopćio što ti je Bog povjerio, potvrdilo je 150 hiljada duša u jedan glas.

Poslanikov govor su čule sve hadžije tako što su ga prenosili u koncentričnim krugovima.

Kada je već sunce naginjalo zapadu, Muhammed (a.s.) naredi mujezzinu da oglasi vrijeme salata. Pošto pred pravovjernima zajednički klanja i podne i ikindiju, pređe na drugo mjesto Arefata, Es-Saharat i odavde prouči ajet koji nagovještava zaokruženje Objave. Bio je to 3. ajet pete kur'anske sure El-Maide.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَحُمُ الْمُحْتَرَمِ وَمَا أُهْلَ لِلْغَيْرِ
 اللَّهُ بِهِ وَالنَّخَعَةُ وَالْتَوْقُودَةُ وَالْمُسْتَرْذِيَّةُ وَالنَّطِيعَةُ وَمَا
 أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْقِمُوا
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ذَلِكُمْ فَنَقُ إِلَيْكُمْ يَوْمَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ
 فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ

Povijest islama

عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمِنْ أَضْطَرِّهِ
نَحْمَصُهُ غَيْرَ تَجَايِفٍ لِإِسْدِقَائِ اللَّهِ عَفْوَرٍ رَجِيمٍ

Po zalasku sunca, Muhammed (a.s.) je prešao sa Arefata na Muzdelifu gdje je spojio akšam i jaciju. Iza ponoći, krenuo je prema Mini. Nakon kratkog zadržavanja na Mešaru'l-haramu, prešao je ubrzanim korakom Batni Muhasar i ušao u uvalu Mine. Prolazeći kraj Džemretu-l-Akabe, učeći *Allahu Ekber*, bacio je sedam kamenčića prema onoj strani gdje se nekoć, kako tradicija kazuje, Ibrahîmu (a.s.) prikazao satana, šejtan. Iza toga je počelo klanje kurbana. Tom prilikom Muhammed (a.s.) je oslobodio 63 roba. Pošto je založio malo kurbanskog pečenog mesa, Poslanik je prešao u Mekku. U Mekki je, ne silazeći sa deve, obišao sedam puta oko Ka'be, napio se sa vrela Zemzem, proučio naglas 52. kur'ansku suru *Et-Tur* i onda se opet vratio na Minu gdje je ostao tri dana. Četvrti dan Bajrama ponovo se vratio u Mekku i sutradan u ranu zoru tavažio Ka'bu 7 puta, dodirnuo zidove Multazem i prije izlaska sunca krenuo put Medine.

Odluka Vjerovjesnika da se vrati iz Mekke u Medinu je način na koji islam odvaja vjeru i politiku. Mekka će za sva vremena ostati vjersko i duhovno središte islama, a političke metropole premještati će se po raznim gradovima, ali i jedno i drugo će biti podložno istim kur'anskim zakonima, da bi se ostvarilo jedinstvo u raznolikosti, ne suprotnosti, što je značajka Muhammedova (a.s.) nauka. Muslimani svijeta obilježavaju godišnjicu tog mubareka - i'dul-kebiri-vukuf-jevmi arefe.

Navodno je na oprosnom hadždžu Poslanik zabranio i Mu'tu ženidbu na određeni rok. Na povratku je Poslanik riješio i jedan spor između h.Alije i nekih muslimana riječima: *Kome sam ja prijatelj, mevla, Alija je njegov prijatelj. O, Bože, budi prijatelj onoga čiji je on prijatelj i budi neprijatelj onoga čiji je on neprijatelj.* Ovo posebno ističu šiije, jer u ovim riječima vide zeleno svjetlo za Aliju kao nasljednika Vjerovjesnika.

28.37. MUHAMMED (A.S.) BOLEST I PRESELJENJE NA ĀHIRET

Muhammed (a.s.) se sa oprosnog hadždža - hadždžetu-l vedaa vratio u Medinu koncem mjeseca zul-hidždžeta. Kratko vrijeme iza toga, opazili su se na njemu vidljivi znaci teške bolesti. To je mnogo zabrinulo svu njegovu okolinu koja nije ni pomišljala da bi i Muhammed (a.s.) mogao oboljeti. Dok se Njegova bolest iz dana u dan pogoršavala, u Arabiji su se pojavila tri lažna poslanika. U Jemami-Musejleme ibn Habib, Kezzab, u Nedždu-Tulejh ibn Huvejlid, u Jemenu-Esved el-Ansi. Iako sa malim brojem pristalica, ipak su ova tri lažna poslanika počeli unositi zabunu među neprosvijećene mase, koristeći i bolest Muhammeda (a.s.). Štaviše Musejlema je poslao Muhammedu (a.s.) svoja dva izaslanika sa ovim pismom: Musejlema Poslanik iz Jemame, Muhammedu, Božijem poslaniku:

Mir s tobom, Meni pripada polovina zemlje, a druga polovina Kurejšijama, ali su Kurejšije nepravedni i zavidni.

Muhammed (a.s.) je strogo opomenuo Musejlemine izaslanike što su dopustili da ih iskorištava jedan otpadnik, a onda im predao ovaj odgovor: U ime Boga, Svemilosnog, Samilosnog. Od Muhammeda, Božijeg Poslanika, Musejlemi, lažovu i licemjerju.

Mir svima koji idu pravim putem. Zemlja je Božija i On je daje u vlast onome kome hoće. Samo oni imaju uspjeha koji se Boga boje. Teško otpadnicima od prave vjere.

Koncem mjeseca safera Muhammedu (a.s.) je naglo pozlilo i on je legao u postelju u stanu svoje žene Mejmune. Da ne bi morao po utvrđenom redu i običaju svaki drugi dan seliti u stan druge žene, zamolio ih je da mu dopuste da se odmah preseli u Aišin stan i tu ostane do ozdravljenja jer su iz Aišina stana vrata vodila neposredno u džamiju. Nekoliko dana iza toga Muhammed (a.s.) je pozvao u Aišin stan svu rodbinu i najuglednije prijatelje i kazao im:

Ja osjećam da se bliži dan našega rastanka. Vjerujte u Boga, a ja Ga molim da bude blag i milostiv vama koji me slušate, mojim odsutnim drugovima i svim ljudima koji su sada i koji će ubuduće biti pristalice islama.

Prisutnima su zasjale suze u očima. Zatim je Muhammed (a.s.) dao uputstva i naređenja o dženazi. Sutradan, kada je Bilal došao Resulu i javio mu o namaskom vaktu, Muhammed (a.s.) je naredio da Ebu-Bekr, umjesto njega, klanja pred vjernicima kao imām.

Trinaesti dan rebiul-evvela jedanaeste hidžretske godine ili 8. juna 632. godine, za vrijeme sabaha, pojavio se Muhammed (a.s.) na džamijskim vratima. Izgledao je neponovljivo lijep. Vjernicima je dao znak da mirno nastave klanjati. Zatim se vratio u stan, spustio glavu na krilo h. Aiše i istog dana oko podne preselio na Āhiret. Tako je završio zemaljski život *Resuli Ekrem ve Nebijj Muhterem sallallahu alejhi ve-sellem*.

28.38. UREĐENJE ISLAMSKJE DRŽAVE ZA VRIJEME MUHAMMEDA (A.S.)

Pored svih iskušenja, opasnosti, napada i ratova, zajednica muslimana iz Medine za deset godina na čelu sa Muhammedom (a.s.) izrasla je u red, poredak i prvu islamsku državu u povijesti svijeta. Šef mlade islamske države bio je sâm Muhammed (a.s.) kao Resulullah, a ne kralj ili car. Prvi saradnici bili su mu: h.Omer i Ebu Bekr.

Kako se islamska država ubrzo proširila po cijeloj Arabiji, to je Poslanik u udaljene krajeve i pokrajine odredio namjesnike kao što su: Muaz ibni Džebel u Jemenu, hazreti Alija, Amr ibni Hazm i drugi.

Muhammed (a.s.) imao je oko 40 pisara kojima je on kao nepismen diktirao Objavu. Glavni njegovi pisari koji su vodili korespondenciju sa stranim vladarima bili su Zejd ibni Sabit i Ubej ibni Kab. Oni su poznavali abesinski, hebrejski, grčki i koptski jezik. Na pečatu izrađenom od srebra pisalo je Muhammed Resulullah.

Sahibu-s-sir ili pisac strogo povjerljivih i tajnih državnih stvari bio je Huzejfe ibn Jemmame. Svi namjesnici u pokrajinama imali su postavljena i uputstva o svome radu.

Ulogu javnog mišljenja, štampe i javnosti, imali su poznati pjesnici. Oni su odbijali napade neprijateljskih pjesnika na islam, Muhammed (a.s.) i muslimane. U svojim pjesmama oni su opjevali pojedine važne islamske događaje. To su činili Hasan ibni Sabit, Abdullah ibni Revvaha i Kab ibni Malik.

DOGOVORNO VIJEĆE - ŠŪRA - KAO NAČIN POLITIČKOG UPRAVLJANJA

Principom *šura* vladar čuva sebe od isključive i jedine odgovornosti a ummet čuva od svoje samovolje. Kroz princip *šura* i ummet se odgovorno uključuje u raspravu o općim poslovima i interesima.

U trećoj kur'anskoj suri u 159. ajetu se kaže: "u poslovima se savjetuj s njima".

فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ
لَئِنْ لَمْ يَأْمُرْكَ فَلَا تَفْعَلْ
وَأَسْتَغْفِرُ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

Dok 42. sura nosi ime *Šura - Dogovaranje i savjetovanje*. U toj suri izričito se kaže: "Ve emruhum *šura bejnehum*." I uređuju svo je poslove zajedničkim sporazumijevanjem, savjetovanjem i dogovaranjem. Na osnovu ovih ajeta Muhammed (a.s.) se savjetovao, sporazumijevao i dogovarao sa svim ashabima u svim slučajevima koji su se ticali islamskog društva. Za situacije u kojima nije postojao izričit propis, svaki je musliman mogao uzeti učešća u rješavanju zajedničkih problema, iznositi svoje mišljenje i predlagati rješenje. Pošto nikada svi ashabi, zbog neodložnih poslova, nisu mogli prisustvovati sastancima to je Poslanik formirao *Dogovorno vijeće - Šura* u kojemu su, pored Resula, bili najistaknutiji ashabi: Bekr, Umer, Usman, Alija, Avf, Talha, Sad, Vekas, Sad ibni Muaz, Sad ibni Ubade, Usejd ibni Uhajr. Posebno su aktivni u Vijeću bili h.Umer i Ebu Bekr. Odluke su donošene demokratskom procedurom, dakle većinom glasova (uhud.).

MEDŽLISU-L-IRŠAD ILI VOĐENJE VJERSKIH POSLOVA

Za rješavanje čisto vjerskih pitanja, u slučajevima kada nisu postojala konkretna i čista rješenja u Kur'anu (a.š.) postojalo je posebno vijeće Medžlisu-l-iršad, vjersko-prosvjetno vijeće, u kome su, pored Muhammeda (a.s.), učestvovali Ammar ibni Jasir Selman Farisi, Ebu Zerr Dihje el-Kelbi.

VOJNA ORGANIZACIJA

Kao i svaka država i mlada muslimanska je morala imati vojsku za sigurnost zemlje, očuvanje granica i integriteta. Vojska u Muhammedovo (a.s.) vrijeme nije bila stalna. Ona se

Povijest islama

iskupljala po potrebi. Vojnik je mogao biti svaki odrastao, zdrav i punoljetan musliman, stariji od 14 godina. Sposobnost za služenje vojske procjenjivao je sâm Muhammed (a.s.). Kao što je naredio da se izvrši popis stanovništva po Hidžri u Medini, Poslanik bi naredio da se popišu učesnici u svakoj bici. U kratkotrajne bitke, ako nije bilo daleko od glavnog grada, svaki je išao o svom trošku kao što je bio slučaj na Bedru i Uhudu. Ako je trebao ići dalje i u dugotrajne bitke Muhammed (a.s.) se obraćao ashabima za pomoć pošto nije postojala vojna logistika, čemu su se ovi svesrdno odazivali, kao što je bio slučaj na Tebuku.

Glavni zapovjednik islamske vojske bio je i sâm Muhammed (a.s.) koji je lično učestvovao u svim važnijim bitkama. Za vrijeme odsustva iz glavnog grada, Poslanika bi zamjenjivao jedan od ashaba kojeg bi on sâm odredio. Ako ne bi slučajno išao sa vojskom kao na Muti, Poslanik bi odredio vojnog zapovjednika. U vojsci je bio raspored na desno i lijevo krilo sa centrom. Pored pješadije, postojala je i konjica kao i odredi vojnika na devama. Za sporazumijevanje među borbama služila je lozinka i odziv. Postojale su i ratne zastave (el-livāu) koje su nosili istaknuti ashabi. Zastave su bile raznobojne i nije bilo određene boje zastave. Prilikom oslobođenja Mekke 630. svako pleme je nosilo svoju zastavu.

Kako su muslimani u bitkama i ratovima dolazili i do ratnog plijena, Kur'an je regulirao i to pitanje 41. ajetom sure *El-Enfal* koji glasi: *Znaite da od onoga što u ratu zaplijenite, jedna petina pripada Allahu, Poslaniku, njegovim rođacima, siročadima, siromasima i putniku namjerniku.*

وَأَعْلَوْا إِنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنتُمْ
أَمِنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّلَقِ
الْمُجْمَعِينَ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Spomenuta petina dijelila se na pet dijelova i to: 1. Božijem Poslaniku; 2. Njegovoj rodbini; 3. siročadima; 4. siromasima i 5. putnicima-namjernicima na jednake dijelove. Tako je Vjerovjesnik od ukupnog ratnog plijena dobijao 4 procenta.

SUDSKO USTROJSTVO

Prva islamska zajednica ashaba predvođena Muhammedom (a.s.) bila je u svemu uzorna i nije joj bilo ravne. Događalo se da prođe i po godinu dana, a da na sudu u Medini ne bi došlo ni do kakve parnice. U toj su zajednici svi dobro poznavali svoje dužnosti i svoja prava. Uglavnom svak je radio svoj posao. Svi su poštivali tuđa prava i postupali su onako kako su željeli da se prema njima postupa. Niko nije nikoga vrijeđao, niti je kome što podmetao. Ako se, pak, ukazala potreba da se sudi, sudio je sâm Muhammed (a.s.) i to na temelju Kur'ana. Islamska je ulema sabrala Muhammed (a.s.) presude u posebne zbirke i sačuvala za kasnije generacije. Kako se islamska država postepeno širila, ukazivala se potreba da sude i pojedini

Povijest islama

ashabi jer Poslanik nije mogao na sve stići. Osim Muhammeda (a.s.) kao glavnog suca, suci su bili: **h.Umer, h.Alija, Ebu Mūsā el-Ešari, Zejd ibn Sabit, Muaz ibn Džebel, Makil ibn Jesar, Abdullah ibn Mesud** i drugi. Kod izbora sudija Muhammed (a.s.) se odlučivao za one koji su najbolje poznavali Kur'an i koji su pokazivali sklonost i imali smisla da pravedno sude, neovisno od njihovih godina, naravno, pod uvjetom da su bili punoljetni. U početku je sudnica bila džamija. Tek za vrijeme halife h. Umera podignuta je u tu svrhu posebna zgrada, jer se tada pokazala potreba za tim. Nadzor nad radom sudaca vršio je sâm Muhammed (a.s.) a nakon njegove smrti činile su to halife. Osobito je strog prema sucima bio h.Umer. On je ne samo u direktnom kontaktu saznavao kako pojedinci sude, već se raspitivao i kod drugih muslimana o njihovom radu.

OBRAZOVANJE I ŠKOLSTVO

Iako je bio nepismen, jer nije znao ni čitati ni pisati, Muhammed (a.s.) je bio kao i drugi vjerovjesnici, *Fetanet*, umno najdarovitiji čovjek svoga vremena. S tim u vezi su i prve riječi Objave: *Ikre-uči, čitaj, saznaj*. Te riječi Objave dale su poticaj Muhammedu (a.s.), ashabima i prvim generacijama muslimana da najveću pažnju posvet školstvu, nauci i obrazovanju: *Eddebeni rabbi feahsene te'edibi*. O odnosu muslimana prema značaju školstva i obrazovanja pokazuje i slučaj nakon bitke na Bedru. Kada se moralo birati između znanosti i bogatstva, muslimani su birali znanje. Nisu se učili pisati i čitati samo muškarci, već i žene. Tako je h. Aiša bila veoma obrazovana i dobro je poznavala šerijatsko pavo, jezikoslovlje, rodoslovlje i život Arapa. Ona nosi počasni naziv *Mufti-n-Nisa*.

Prvobitno je džamija bila i bogomolja i sudnica i škola i centar svakodnevnog sastajanja muslimana. Muhammed (a.s.) je u džamiji podučavao ashabe, objašnjavao im vjerske principe i tumačio Kur'an. Postojala je posebna zgrada za uče Kur'ana koja se zvala *Daru-l-Kurra*. Bilo je ashaba koji su se u nauci posebno isticali kao: **h. Alija, h. Umer, Zejd ibn Sabit, Abdullah ibn Umer, Abdullah ibn Abbas**. Oni su podučavali manje obrazovane muslimane, dok je muslimanke podučavala h. Aiša. U krajeve čiji su stanovnici primili islam, Muhammed (a.s.) je slao pojedine ashabe kao učitelje u vjeri i pismenosti. Prvi takav učitelj, pa i misionar, bio je **Mūsāb ibn Umejr** u Medini pred Hidžru. Posebno je u to doba prakticiralo učenje Kur'ana napamet i pamćenje hadisa. Muhammed (a.s.) bodrio je i potpomagao pjesnike čija je društvena uloga bila veoma važna. Na taj način je podstican razvoj arapske književnosti, što je od posebnog značaja.

EL-HULEFAU'-R-RAŠIDIN

HULEFAI' RAŠIDUNI
od 632. do 661. godine

Prva četverica halifa poznatijih kao *Hulefa' i Rašid ūni* vladali su ovim redom i u ovom periodu: Ebū Bekr Es-Sidik od 632 do 634. godine n.e. ili od 11 do 13 godine po Hidžri, 'Umer je vladao od 634. do 644. godine po Hidžri, 'Usman od 644. do 656. godine i Alija od 656. do 661. godine.

29.1. EBŪ BEKR ES-SIDIK (OD 632. DO 634 N.E.) ILI OD 11. DO 13. GODINE PO HIDŽRI

Muhammed (a.s.) namjerno nije odredio ko će biti šef islamske države poslije njega, zato što je smatrao da je to pitanje i opća stvar svih muslimana, pa neka oni izaberu koga smatraju najsposobnijim. Poslanikova bolest, posebno smrt, iznenadila je sve ashabe a h.Umer nije nikako mogao i želio povjerovati u istinitost te vijesti, pa je s mačem u ruci prijetio onima koji su tu vijest širili. Mnogo staloženiji, iskusniji i pribraniji h. Ebū Bekr istupio je pred muslimane i rekao: *Narode! Ko je obožavao Muhammeda, neka zna da je Muhammed umro, a ko obožava Allaha, neka zna da je Allah vječan.* Iza toga je proučio 144. i 145. ajet sure *Ali-Imrān* (Vema Muhammedun).

وَمَا
مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ
أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ
فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ وَمَا
كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كَتَبْنَا بِأَمْوَالِهِمْ وَمَنْ يَرِ
ثُوهَا مِنَ النَّاسِ أَنْ يَتَوَفَّوهُمْ مِنْهَا وَمَنْ يَرِثْ ثَوَابَهَا مِنَ الْآخِرَةِ فَنُؤْتِيهِ مِنْهَا
وَسَيَجْزِي الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٥﴾ وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيِّ قَاتَلَ مَعَهُ
رَبُّهُ يَتَوَفَّوْنَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَمَا ضَعُفُوا وَمَا كَانُوا يَحْزَنُونَ ﴿١٤٦﴾ وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ

Povijest islama

Ebū Bekrove riječi i ajeti koje je proučio, umirujuće su djelovale u presudnim momentima panike na sve prisutne. Tek nakon tih riječi, h. Umer a i mnogi drugi došli su sebi i shvatili gorku realnost.

Izbor prvog halife Emiru-l-Mu'minūn nije tekao baš sasvim glatko. I muhadžiri i ensarije imali su svoje kandidate. Ipak, nakon oštre diskusije, odlučiše se na izbor h. Ebū Bekra.

Opravdani razlozi koji su omogućili izbor Ebū Bekra za halifu su slijedeći: On je prvi primio islam izvan Muhammedove (a.s.) kuće, činio Hidžru zajedno sa Muhammedom (a.s.), najviše je uz Muhammeda (a.s.) doprinio širenju islama, bio je vođa hadžijama 631. godine zamijenio bi bolesnog i odsutnog Muhammeda (a.s.), kao imam u džamiji i darovao je svu imovinu za stvar islama. Nakon što je izbor prvog halife bio gotov, ogašuljeno je Muhammedovo (a.s.) tijelo, klanjana mu je dženaza i ukopan je u h. Aišinoj sobi.

Stupajući na dužnost, h. Ebū Bekr održao je govor u kome se prvo zahvalio Allahu (dž.š.) pa je iza toga rekao: *Narode, iako nisam najbolji među vama, evo sad vladam nad vama. Ako budem slijedio pravi put, u tome me pomognite. Skrenem li s pravog puta, onda me upozorite, jer govoriti istinu predstavlja svetu dužnost svakog građanina, a tajiti je isto što i izdaja. Najslabiji među vama kod mene je i najjači, kad se radi o zaštiti njegova prava, a najsilniji kod mene je najmanji, kad se radi o zaštiti tuđeg imetka od njega. Budite mi lojalni dotle dok se ja budem pokoravao Allahu i slijedio Njegova poslanika. Iznevjerim li u tome, ne veže ni vas dužnost vjernosti prema meni. Klanjajte i molite se Allahu. On će vam biti milostiv!*

Kako je pred smrt Muhammed (a.s.) bio opremio jednu vojsku radi odlaska na sirijsku granicu, na čelu sa mladim Usamom ibni Zejdom, a ona se još uvijek nalazila u Medini pa ju je tu zatekla i Poslanikova smrt, to je bilo prijedloga s obzirom na novonastalu situaciju i nemire, da vojska ostane u Medini i da se imenuje drugi zapovjednik umjesto Usame. Oba prijedloga Ebū Bekr odbi a za Usamu izjavi: *"Zar da ja smijenim zapovjednika koga je sam Božiji Poslanik postavio"? Pred odlazak na Tebuk halifa je održao govor vojsci u kome je rekao: Junaci! Kad ste u bici, ratujte kao junaci i vitezovi. Ne dopustite da ikad na vas padne ljaga nevjere ili izdaje. Nemojte kršiti zadanu riječ, niti pregoniti u vjeri. Ne mrcvarite ubijene, niti ubijajte djecu, žene i starce. Ne uništavajte tuđe usjeve, ne sijecite drveće i ne palite usjeve. Ne koljite ovce, goveda i deve, osim koliko vam bude trebalo za hranu. Ako naidete na ljude koji povučeni u svoje samostane Boga mole, takve ljude poštuju i štedite ih od najmanjeg uznemiravanja. Naići ćete možda i na takve koji su obrijane glave i sa dugim pletenicama, a ne žive u samostanima, takve dotaknite samo koricama mača i spomenite im ime Božije. Neka vam je Bog u pomoći.*

Poslije održanog govora Ebū Bekra u Džurfi, predgrađu Medine i odlaska vojske iz nje, u Medini zbog nemira u zemlji zavlada strah. Sa svih strana dolazile su alarmantne vijesti, a pojedini amili, sakupljači zekjata, koje je Poslanik opremio na razne strane da kupe zekjat, vraćali su se u Medinu opljačkani i protjerani od pobunjenog stanovništva.

Povijest islama

Nekoliko dana iza toga, javljeno je da na Medinu kreću pobunjena plemena Gatafan i Benu Esad, a istovremeno je došla i jedna deputacija šefova svih plemena iz Nedžda i tražili od halife da glavarima pojedinih plemena pripusti ubiranje i uživanje zekjata a da će oni zauzvrat garantirati za lojalno i mirno držanje njihovih plemena, koja i dalje ostaju u islamu. Osim ovoga, mnoge fantaste, kezzabi, munafici na jugu i sjeveru Arabije počele se izdavati za lažne poslanike. Činilo se da će *šizma* i *jeres* okužiti najljepše krajeve Arabije. Većina arapskih plemena se pobuni i počle otkazivati poslušnost. Uskomeša se jug, sjever, Taif, a bijaše kolebanja i u Mekki: "Kakav je to božiji poslanik, koji je umro kao i obični ljudi?" "Vratimo se u vjeru praotaca!" gmrili su otpadnici po mekkanskim ulicama." Uskomešanom Taifu obraća se Osman ibni Ebū el-As riječima: "Sinovi Sekifa, mi smo posljednji primili islam, nemojte da budemo prvi koji ga ostavljamo." I u Nedždu, Jemenu, Mahri, Umanu, Hadramevtu, Bahrejnu našao se poneki licemjer i pri-tajeni paganin i počeo zavoditi i zavađati neupućeni svijet. Ta opća uskomešanost uplaši i h.Omera te i on zatraži da se vojska ne udaljava iz Medine. Smireni, odlučni Ebū Bekr odgovori: "Tako mi Allaha, kad bih znao da ću sam ostati u gradu i da će sutra navaliti divlje zvijeri, ja ne bih propustio da ne izvršim ono što je Resulullah naredio sa smrtničke postelje svoje."

Na prijedlog Umera i drugih uplašanih muslimana da popusti lokalnim plemenskim prvacima ukupljanje poreza-zekjata, bar dok se Usume ne povrati u Medinu jer bilo je glavno da makar ostanu u islamu, dalekovidni halifa, znajući dokle bi moglo dovesti popuštanje, odlučno odgovori vođama deputacija iz Nedžda: "Ne dopuštam da od zekjata uskratite ili za sebe zadržite nijednu ovcu. Tražim od vas i od vaših plemena bezuslovnu pokornost, inače rat. Teško onima koji skrenu s pravog puta." Nakon što je Usume u Siriji izvojevao pobjedu i vratio se s vojskom u Medinu, ostavi ga Halifa da s vojskom čuva glavni grad, a on osobno krenu s drugom vojskom da upokori dva susjedna plemena Abs i Zubjan. Nakon što je to s uspjehom obavio i vratio se u Medinu, uputio je poslanice odmetnutim plemenima i pozvao ih da se vrate u islam, a da ne slijede šejtane. Zatim otpremi veliku vojsku i deset vojskovođa i razasla u pobunjeničke krajeve, a junačkog Halida ibn Velida put brdovite Jemame, gdje je Musejlema okupio pod svoju zastavu blizu 40.000 vojnika i ponovo se proglasio za Božijeg Poslanika, ukinuvši svojim pristalicama akšam, jaciju i davanje zekjata.

U brdima Jemame Musejlema je dva puta razbio islamsku vojsku kojom su komandovali Ikrima i Šurahbil. Kad je došao Halid Musejlema ga je dočekao na otvorenom polju. Poslije junačkog boja i ratne sreće, sad na jednoj sad na drugoj strani, muslimani su konačno pobijedili. Tu pade Musejlema i 10.000 njegovih otpadnika. Međutim, u krvavom okršaju kod Jemame poginu oko 70 hafiza. To zabrinu h. Omera glavnog halifinog savjetnika i samog halifu pošto Kur'an nije bio sabran u jednu zbirku već je bio u komadima. Omer predloži halifi da sve Kur'ane sabere u jednu zbirku-Mushaf pod rukovodstvom Zejd ibni Sabita što Zejd i učini. Ovaj prvi Mushaf čuvao je prvo Ebū Bekr, zatim h. Umer a poslije h. Hafsa. Nije prošla ni godina dana iza ove pobjede, a u Arabiji je reuspostavljen red i mir.

Povijest islama

Raskidana i pobunjena arapska plemena opet su se sjedinila i pod islamsku zastavu skupila. U martu 633. godine javi halifa Halidu ibn Velidu da krene prema perzijskoj granici i oslobodi arapska plemena perzijske vlasti u donjem predjelu između Eufrata i Tigrisa - Iraki Arebi. Nakon dolaska na granicu, Halid posla perzijskom namjesniku Hurmuzu pismo: "Ako se obratiš u islam, na pravi put ti si spašen. Osiguraj, dakle, sebi i svome narodu protektorat, novu zaštitu i plaćaj danak. Ako to ne učiniš, onda nemoj koriti nikoga osim sebe, jer ja dolazim sa borcima koji smrt vole koliko vi život." Oholi Perzijanac odgovori prkosno i pozove Halida na junački megdan, koji se završi porazom perzijskog vojskovođe. Nakon što je Humrmuzova vojska bila već pobijedena, stiže joj pomoć od perzijskog vladara. I sa ovom vojskom Halid zametnu boji i pobijedi je.

29.1.1. PRVI SUKOB ARAPA I PERZIJANACA - BITKA KOD VERIGA

Ovaj prvi sudar Perzijanaca i Arapa prozva se *Bitka kod Veriga* - zatuselasil, jer su Perzijanci bili spremili verige, u koje će okovati zarobljene Arape. Tome slijdi borba na utoku Tigrisa i Eufrata, gdje pogibe preko 30.000 Perzijanaca. Poslije još jednog poraza Perzijanaca u blizini Kaskara, Halid zavlada cijelim zapadnim dijelom donjeg Eufrata. U junu iste godine 633. zauze i grad Hiru i sa stanovnicima sklopi Ugovor o plaćanju godišnjeg danka, od 90.000 ili 120.000 dirhema. Poslije zauzimanja Enbara i tvrđave Davmetu-l-Đendela, Halid je za 14 mjeseci 633. i 634. uspio u Iraku osvojiti čitavu dolinu rijeke Eufrat. Kada je obavio hadždž početkom 634. i vratio se u Hiru, Halid je dobio zapovijest da sa svojom vojskom odmah krene na granicu Sirije.

Prije toga, krajem 12. hidžretske godine i 633. n.e. halifa je poslao četiri vojske prema sirijskoj granici. Vojsci kojom je komandovao Amr ibn As odredio je Palestinu, Jezidu ibni Ebi Sufjanu Damask, Ebū Ubejdi Hims a Šurahbilu Transjordaniju.

Čuvši za dolazak islamskih odreda, bizantski car Herkalije sakupi ogromnu vojsku i stavi je pod zapovjedništvo brata Teodora. Saznavši za pripreme Bizantinaca, islamski se komandanti ujedine, pa zatraže pomoć i od halife. Na halifin poziv Halid je sa 4.000 konjanika krenuo prijekim putem, kuda prije a valjda ni poslije njega, nije niko živ s vojskom prošao, i deveti dan prispio je u Siriju, gdje se pridružio ostalim islamskim vojskovođama. Sve vojskovođe islamske vojske izabrale su Halida za glavnog komandanta. Islamska se vojska skoncentrirala u dolini rijeke Jermuk istočne pritoke Jordana. U krvavom okršaju koji je trajao čitav dan i noć 21. džumade-l ahira 634. godine bizantska vojska pretrpila je težak poraz, iako je brojčano bila četiri puta jača (brojala je 200.000 vojnika). Poginuo je i Teodor, a bizantska vojska dala se u paničan bijeg. Tim je sudbina Sirije bila odlučena.

Kad je čuo za poraz svoje vojske, car Herkalije je rekao: "Zbogom Sirijo! Kako izvanredno lijepu zemlju dobiva neprijatelj". Dok se vodila bitka na Jermuku, glasnik je donio vijest da je umro halifa h. Ebū Bekr 22. augusta 634. godine u šezdesettrećoj godini blagoslovenog života, sretan i blažen što je za dvije godine svoga vladanja ujedinio arapski narod i njegovu moć prenio preko sjevernih granica Arabije. Nad otvorenim

kaburom Ebū Bekra h. Usman je kazao: "Neka ti bude Bog milostiv, prvi nasljedniče Resulullaha! Ti si bio prvi musliman i najčistiji od svih. Ti si žrtvovao i srce i iman je svoje na Božijem putu i za siromašne muslimane. Bio si najvjerniji i najbliži drug božijem Poslaniku, sličan njemu moralom i ponašanjem. Bio si pored njega i s njim u svakoj opasnosti i bio mu vjeran pratilac pri seobi iz Mekke u Medinu. Kad se pobunila većina našega naroda, ti si bio dosljedan sljedbenik Božijeg Poslanika, jak kad su drugi klonuli duhom. Mudro i muški predvodio si vjerne protiv nevjernika i licemjera. Tvoja mudrost bila je isto toliko velika kao i tvoja rječitost, i tvoja hrabrost. Vjera je u tebi našla čvrst i jak oslon koji je prkosio svakoj buri. Vjernima si bio dobar starješina i uvijek im prednjačio u moralu i u dobrim djelima. Uzalud će tvoji nasljednici nastojati da se s tobom nadmeću. Stoga je tvoja smrt značajna na nebu i na zemlji a mi smo svi od Boga i njemu se vraćamo."

Abdullah ibni Mesud dodade: "Po smrti Božijeg Poslanika, mi smo se iznenada našli u položaju koji bi nas doveo do ruba propasti, da Bog nije odredio tebe za prvog Resulova nasljednika. Svi su bili pripravnici da sklope nesiguran mir, a samo si ti bio i ostao nepokolebljiv. Da ne bi tebe, ozbiljno bi se poljuljali temelji istinske vjere."

Ebū Bekr je vladao svega dvije godine i tri mjeseca.

29.2. UMER IBN EL-HATTĀB EL-FĀRŪK OD 634 DO 644. N.E. ILI OD 13. DO 23. GODINE PO HIDŽRI

Hazreti Umer bio je drugi halifa, prvi Ebū Bekrov savjetnik, četrdeseti musliman od Poslanika. Prozvali su ga El-Faruk, stoga što je bio čovjek koji je strogo dijelio pravdu od nepravde, istinu od laži. Historija ga je prozvala Veliki, jer je bio velik duhom i umom, velik po srcu i vladarskim vrlinama, državnik kakvih je malo u historiji naroda. Prva i najveća briga h. Ebū Bekra u posljednjim časovima života bila je da preporuči pravovjernim h. Umera za svoga nasljednika, uvjeren da islamsku zajednicu ostavlja u rukama čovjeka, u svakom pogledu za to sposobna. Iz postelje kroz prozor svoje kuće, Ebū Bekr obratio se vjernicima riječima: "Muslimani, preporučujem vam za svoga nasljednika Umera, sina El-Hattābova. U ovome izboru rukovodila me je samo dobrobit i sreća islamske zajednice". "Mi ga primamo", bio je jednodušni odgovor ummeta islama. Našao se i sličan pismen testament, u zadnjim časovima Usmanu ibn Affanu u pero kazi-van: *U ime Boga najmilostivijega! Ovo je poruka Ebū Bekra prvog nasljednika Poslanikovog, pisana na zadnjem koraku ovog, a prvom onog svijeta, u času kada i najokorjelij vjeruju i najiskreniji se kaju. U tom času, a radi vaše sreće, preporučujem vam Umera, sina Hattābova za halifu. Bude li strpljiv i pravedan, to sam se od njega i nadao, ne uzradi li tako, nemojte mene prekoračiti, jer ja radim u najboljem uvjerenju za vaše dobro, a samo Bog zna ono što će se tek dogoditi. Svako će biti prema svojim djelima nagrađen. Oni koji čine nepravde i nasilje, past će u nevolju. To će brzo da se vidi.*

Treći dan po Ebū Bekrovoj smrti, halifa pod zapovjedništvom Ubejda ibn Mesuda šalje pojačanje u Irak, odakle su stizale vijesti da je tamošnjoj islamskoj vojsci položaj

ugrožen. Iza Halidova odlaska i nakon ugušenja pobune, koja bijaše buknuła u Perziji u vrijeme promjene halife, Perzijanci su prikupili sve svoje sile i spremili se da zaostatke islamske posade protjeraju iz osvojenih krajeva oko donjeg Eufrata.

U isto vrijeme, poslao je halifa i jednog izaslanika u Siriju sa ukazom kojim lišava Halida ibn Velida časti glavnog zapovjednika i na njegovo mjesto postavlja Ebū Ubejda ibn el-Džerraha. Halifa nije mogao oprostiti Halidu navodno ubistvo vođe plemena Benu Temim, Malika ibn Nuvejra, onda se oženio njegovom udovicom ali i činjenicu da je volio samostalnije donositi odluke.

Kad je Umerov glasnik stigao u glavni tabor, islamska vojska od 40.000 ljudi stajala je uz obalu rijeke Jermuk, (Hieoromaks), istočne pritoke Jordana, naspram četverostruko brojnije bizantijske vojske predvođene carevim bratom Teodorom. Halid je mirno saslušao vijesti Umerova glasnika i o smrti Ebū Bekra i o naredbama novog halife, ali ne htjede uoči borbe oglasiti ni jedno, ni drugo, jer se bojao da bi to moglo izazvati pometnju u vojsci i među vojskovođama. Zato naredi glasniku da ukaz Ebū Ubejdu preda tek po svršetku bitke. Sutradan u ranu zoru, otpoče bitka strašna i krvava, kakvih je bilo malo u historiji islama. Tek nakon trodnevnog boja, podleže carska vojska. Halidu je uspjelo da grčku konjicu odsiječe od pješadije, a onda se svom žestinom oborio na glavni grčki tabor, zbijen u uvalu do rijeke. Grci su doživjeli veliki poraz. Preko 40.000 vojnika nastrada, što na bojnem polju, što u rijeci Jermuk.

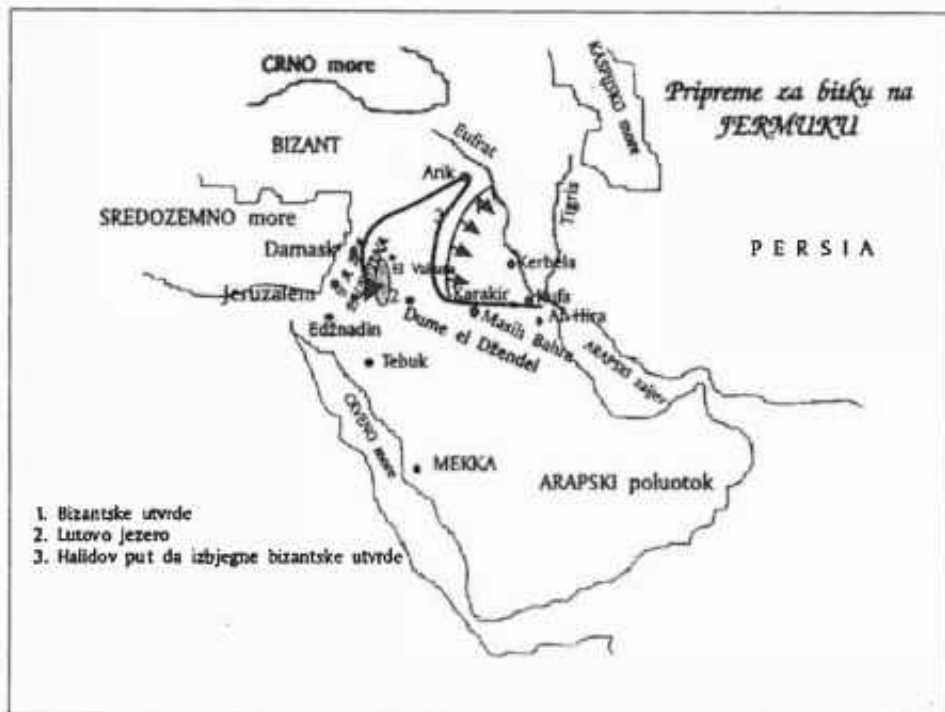
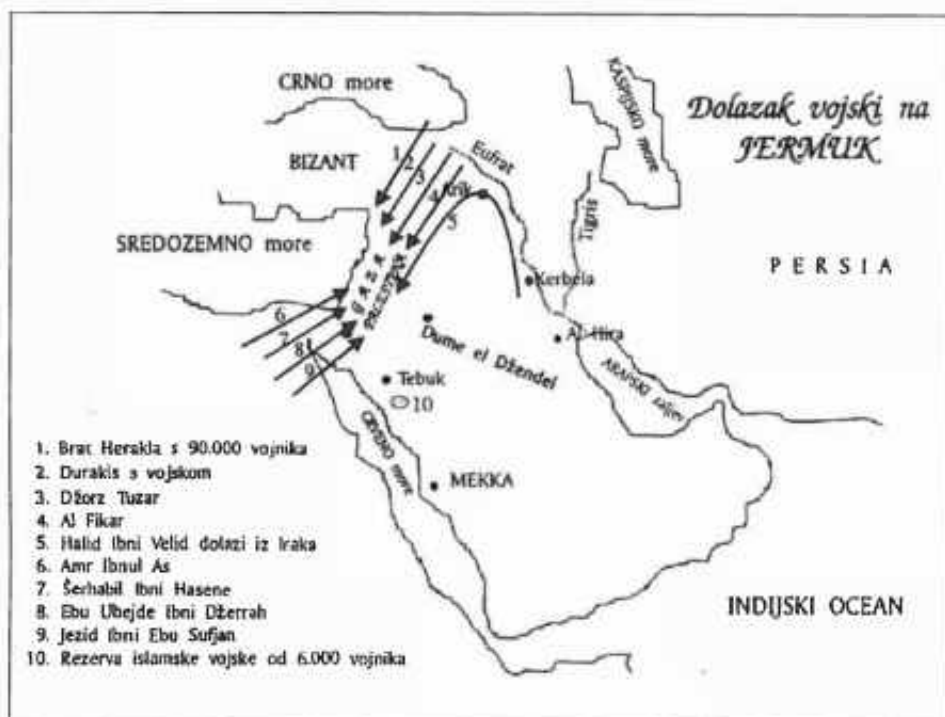
I muslimani platiše ovaj boj sa nekoliko hiljada boraca. Tu je poginuo i Ebū Džehlov sin Ikrima. Ovom je bitkom odlučena sudbina Sirije. Od tada nisu prošla ni četiri mjeseca, a Ebū Ubejda s jedne, i Halid, s druge strane, udoše pobjedonosno u glavni grad Sirije-Šam, u Damask. I Sirija je za Bizant bila izgubljena. Desilo se to 636. godine.

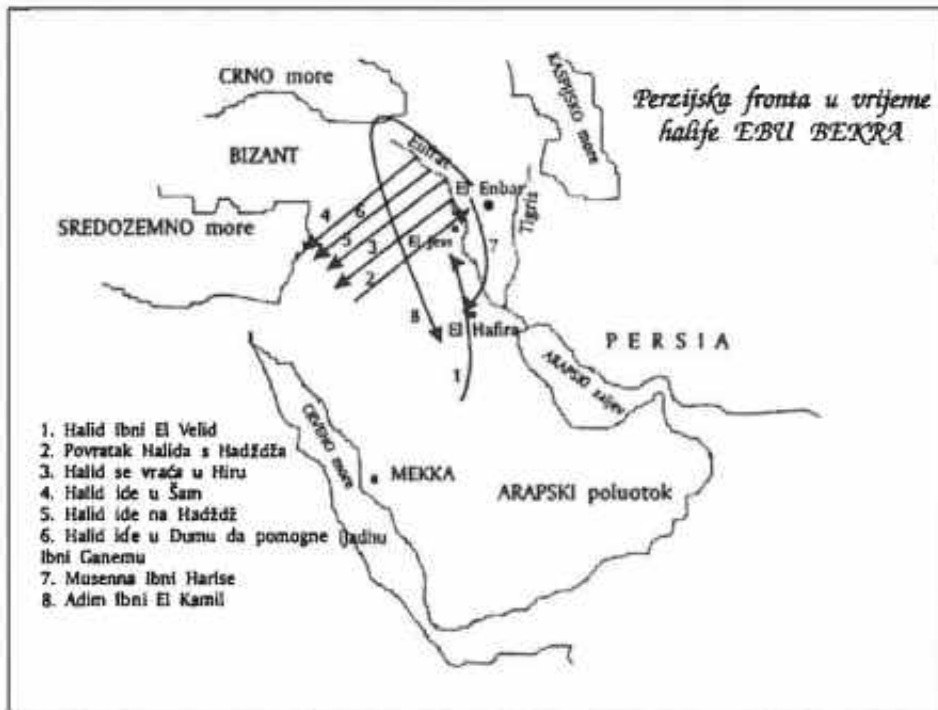
Poslije pada Damaska, islamska vojska je osvajala sirijske gradove jedan za drugim. Što je više napredovalo islamsko oružje, to se jače tresao truhli Bizant i ljuljali su se temelji Carstva. Upravo četrdeset dana nakon bitke na Jarmuku u oktobru 644., islamska vojska pretrpi strašan poraz u Iraku. Poslije dva, tri manja okršaja, sudare se dvije vojske kod Kusen-Natifa na obali Eufrata, gdje pade 4.000 muslimana, a preko 2.000 pobježe glavom bez obzira prema Medini. U bici je poginulo nekoliko ashaba, mudžahida sa Uhuda, među kojima i vojskovođa Iraka Ubejd ibn Mesud. Muslimane pobijediše perzijske vojskovođe Rustem i Behmen Džezavejh. Ovaj poraz muslimana poznat je pod imenom *Bitka kod Mosta*.

Da u isto vrijeme nije buknuo ustanak u Perziji i građanski rat u Ktesifonu, glavnom gradu, Perzijancima bi vjerovatno pošlo za rukom da poslije pobjede sasvim potisnu Arape-muslimane iz ovih krajeva. To zadrža perzijske vojskovođe, a halifi omoguć da u međuvremenu pošalje pojačanja. Već koncem ramazana iste godine sukobi se islamski vojskovođa Musenna ibn Haris sa perzijskim vojskovođom Mihranom na desnoj obali Eufrata, gdje je perzijska vojska do nogu potučena.

Početkom 635. na perzijskom prijestolju opet sjedi potomak porodice Kista-Perviz, mladi Jezdidžerd. Javlja se oduševljenje za osvetom nad muslimanima. Vojskovođa

Povijest islama





Musenna, uvidjevši toliko oduševljenje i pripreme Perzijanaca, povuče se sa svojim četama na granicu pustinje Zu Kar i o svemu obavijesti halifu, da su Perzijanci odlučili da jedinstveni i svim snagama napadnu muslimane. Na vijesti iz Iraka, halifa Umer naredi opću mobilizaciju i sakupi veliku vojsku kojoj na čelo stavi Sad ibn Ebi Vekkasa. Uskoro iza Vekkasova odlaska, poslao mu je nova pojačanja od nekoliko hiljada dobro opremljenih vojnika. Zbog opće amnestije za sve nekadašnje pobunjenike koji su se vratili u islam, sada su se javljali mnogi dobrovoljci sa svih strana Arabije i jedni su otpremani u Irak a drugi na Siriju. Među vojnicima koji su došli iz Medine, bila su i dva poznata borca i na glasu junaka, za koje halifa piše Sadu: "Šaljem ti dvije hiljade ljudi. Tulejha ibn Huvejlida i Amr ibn Mađi Keriba." Sad ibn Ebi Vekkas proveo nekoliko mjeseci na granici Iraka u mjestu Zerid organizirajući vojsku, dok mu ne stiže vijest od Umera da krene prema Kadisiji kod Kufe do Eufrata, gdje će biti odlučna i za Perziju tako sudbonosna bitka, kao što bijaše ona na Jermuku za Bizantiju.

Istovremeno i perzijska vojska, dva puta brojnija i opremljenija od arapske, pod zapovjedništvom Rustema, glasovitog junaka i satrapa (namjesnika u provinciji) iz istočnog Horosana, slegla se s lijeve strane rijeke Eufrata. Prije nego je došlo do bitke s Perzijancima, uputi Sad jednu deputaciju perzijskom vladaru Jezdidžerdu III kome ponude tri alternative: 1. primanje islama; 2. plaćanje danka islamskoj državi; 3. rat. Kralj Jezdedžird se naljuti na deputaciju i izrazi čuđenje kako se malobrojni i siromašni Arapi

Povijest islama

uopće usuduju stupiti u borbu sa silnom perzijskom državom. Zaprijeti još kako će poslati svog slavnog vojskovođu Rustema da ih sviju sasječe na Kadisiiji.

Pošto nije došlo do sporazuma sa Perzijancima, kralj željan slave naredi vojskovođu Rustemu početkom februara 636. da prebaci vojsku preko Eufrata i rastjera arapske skitnice. Rustem sa 120.000 vojnika i mnogo slonova krenu prema Kadisiiji. Tada nastade strašan i očajan boj. Obje su se vojske junački borile i sreća bijaše sad na jednoj sad na drugoj strani. Treći dan našao se na bojnopolju i **Hašim ibn Utbe**, koji je po halifinoj zapovijedi pohitao kao ispomoć sa nekoliko hiljada konjanika. Nasta očajna borba. Mračna i tiha noć bila je već na zemlju pala, a borba je jednako trajala. Zveket oružja, poklici pobjednika, jauk i lelek pobijeđenih, vrisak i hrzanje konja tužno su odzvanjali kroz mirnu noć, koju prozvaše noć užasa i jauka. Četvrti dan, ranim jutrom, kad je sunce pozlatilo poljane krvave Kadisijske, muslimani su pribrali posljednje snage i u silnom naletu pobijedili neprijatelja. Što nije izginulo od perzijske vojske pobjeglo je prema Ktesifonu. Izginulo je oko 30.000 Perzijanaca i 8.000 šehida. Poraz Perzijanaca bio je porazan za njihovo Carstvo.

Dok je trajala bitka na Kadisiiji, dotle je vojskovođa **Utbe ibn Gazvan** oteo Perzijancima grad Obola, na ušću Tigrisa i Eufrata, glavno skladište perzijske pomorske trgovine sa Kinom i Indijom. Po nalogu halife, četiri milje od obale, vojskovođa je sagrađio džamiju i postavio temelj staroj Basri.

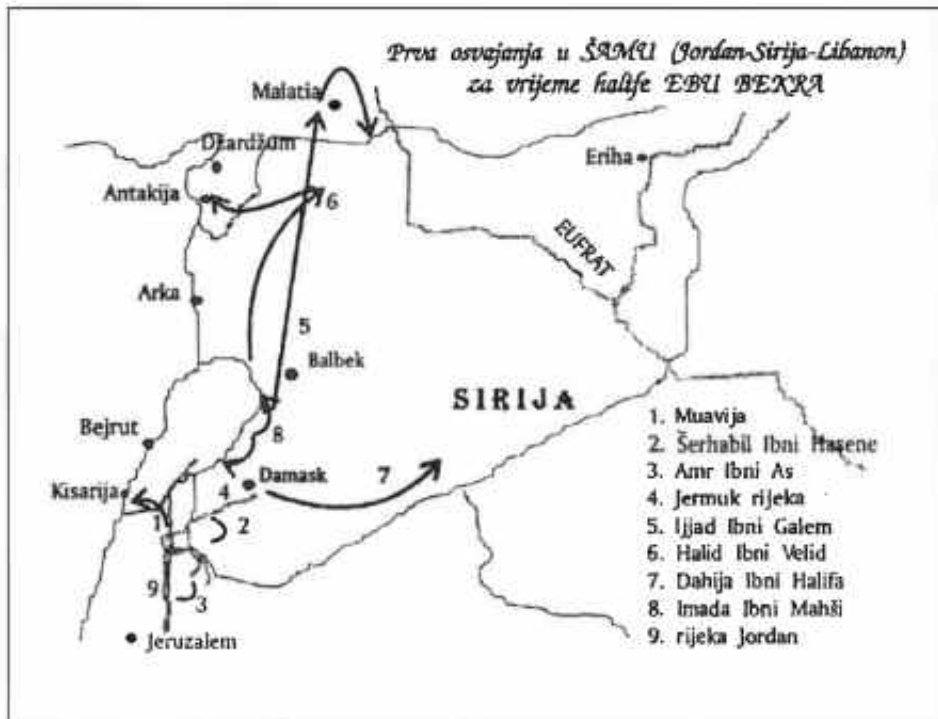
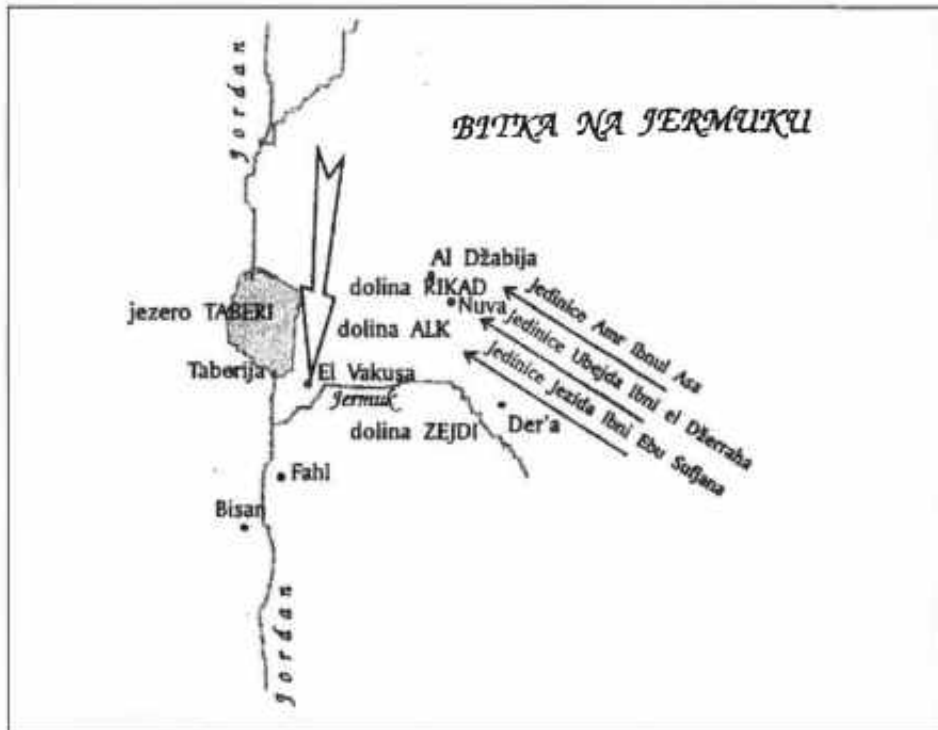
Nekoliko mjeseci iza Kadisijske muslimani osvajaju i glavni grad Ktesifon. U ovom gradu zadobili su toliki ratni plijen da je, nakon izdvajanja jedne petine za državnu kasu, svakom vojniku pripalo po 12.000 dirhema. Jezdidžerd je sa porodicom pobjegao u Hulvan, a Perzijanci su pristalili na plaćanje danka.

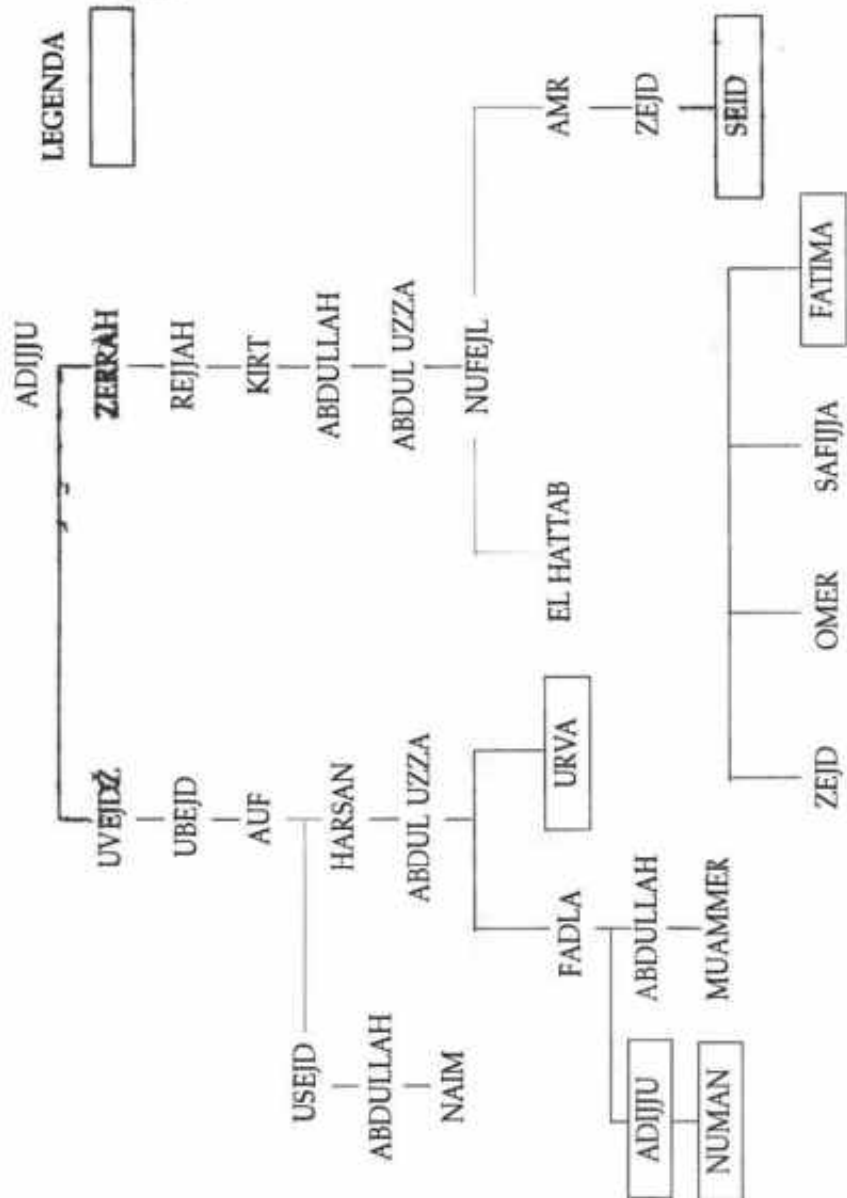
Šah se nije mirio sa porazom i sakupio je vojsku u Dželvelau, ali i tu perzijsku vojsku **Hašim ibn Utbe** pobijedio je 637. godine. Nakon što je **Hašimova** vojska osvojila i Hulvan, Jezdidžerd je pobjegao dalje prema sjeveru. Pošto su Tikrit, Masebzan, Hit i Hira iznova, došli u muslimanske ruke, čitava Mesopotamija postala je sastavni dio islamske države. Po halifinom naređenju muslimani su sagrađili dva nova grada: Basru i Kufu. Namjesnik Ahvaza sklopio je s muslimanima primirje, ali kad ga je prekršio naredi h. Umer muslimanima da udare na Ahvaz što su ovi i učinili i osvojili ga. Kako je Jezdidžerd i dalje okupljao Perzijance i podsjećao ih na staru slavu, muslimani su osvojili Rahmurmuz a poslije i Tester. Vlada se sa svojom vojskom utaborio u gradovima Hemezanu i Nehevandu, ali su muslimani osvojili i te gradove.

Pošto Jezdidžerd i dalje nije mirovao, halifa Umer je 639. poslao sedam vojski na granicu s Perzijancima na koju su oni napadali. Nakon toga, muslimani su osvojili Isfahan, Azerbejdžan, Rej i Bab. Jezdidžerd se sklonio u Merv i odatle zatraži pomoć od Turaka i Kineza, ali ga muslimanska vojska ponovo razbila, pa je tako i pokrajina Horosan došla u sastav islamske države. Muslimanska vojska iz baze u Basri osvojila je potom Istahr, Sidžistan i Mukran.

Za sedam godina ratovanja s Perzijancima od 634. do 641., muslimani su osvojili područje čije su granice bile na sjeveroistoku rijeka Džejhun, na jugoistoku pokrajina

Povijest islama





Mukran, na jugu Arapski zaljev, a na sjeveru Armenija. Tako je zapečaćena sudbina neka-
da moćnog Perzijskog Carstva.

Što se tiče Bizanta, njihova se vojska nakon poraza kod Jermuka, sklonila u Damask, glavni grad Sirije, koji Halid ibni Velid osvojio 635. godine. Nakon Damaska, muslimani su osvojili i gradove Hims, Kinisirin, Kisariju (Cezariju) i Edžnadin. Jednakom brzinom i uspjehom napreduje muslimanska vojska u Palestini, Siriji i Mesopotamiji. Muslimanska vojska predvođena Amr ibn Asom krenula je na Palestinu i započela sa opsjedanjem Jerusalima. Zbog prve kible, svetog groba i zida plača Kudusi Šerif (Jerusalim) važan je i za Jevreje i za kršćane i za muslimane. Patrijarh Sofronije (Sofronijus) hrabrio je kršćane na odbranu Hristova groba i borba je bila očajna. Tek nakon četveromjesečnog otpora, Sofronijus, uvidjevši da će izgubiti bitku, pristade na predaju, ali samo pod uvjetom da ključeve grada preda u ruke halifi Umeru.

Pošto je o tome obaviješten, početkom aprila 638. godine pošao je halifa Umer iz Medine samo u pratnji jednog slugu na svojoj kamili, sa nešto malo ječmena hljeba, pirinča, datula i vode u mijehu. Jahali su naizmjenice halifa i sluga i pred ulazom u grad red je bio na slugu da jaše. Primivši ključeve grada, halifa je s patrijarhom ispod ruke u prijateljskom razgovoru prošao kroz grad. Sofronije je bio impresioniran jednostavnim izgledom i pohabanim odijelom svoga gosta koji je izdao pismeni proglas kojim se garantira slobodno ispovijedanje vjere, pravo slobodnog raspolaganja imovinom i pravo pune zaštite od islamske države. Ostavlja se na miru vjera, običaji, dobra i imanja u časnom gradu. Halifa je zabranio rušenje kršćanskih bogomolja i prisvajanje dobara vjerskih zajednica. Tu je halifa izjavio: "Ko dragovoljno primi islam, postaje pravi brat velike islamske zajednice, a ko ostane u svojoj dosadašnjoj vjeri, plaćat će neznatan godišnji danak."

Ovog puta h. Omer pisao je i caru Herakliju:

Bismillahi-rrahmānir-rahīm. Elhamdulillahi rabbi-l-ālem in.

Neka je salavat na Resulullaha.

Od Omera, slugu Božijega, Herakliju, caru Grka.

Kad primite ovo pismo, ne počasite ni časa da mi opremite zarobljenog muslimana koji se nalazi u zatočenju kod vas i kome je ime Abdullah ibni Huzafe. Učinite li to, nadam se da će vas Bog izvesti na pravi put, odbijete li to, pobrinut ću se da vam pošaljem ljude koji ne prestaju Bogu služiti. Neka je zdravlje i sreća na onoga koji hodi po pravom putu.

Imperator nije ni časa oklijevao da muslimanskog zarobljenika sa bogatim darovima za halifu pusti na slobodu.

Nakon osvajanja Sirije, Palestine i Perzije, već od juna 638. muslimanska vojska počela je provaljivati u zemlju faraona. Amr ibn As zatražio je dozvolu od halife da krene na Egipat, jer stanovnici ove zemlje jedva su čekali da ih ko oslobodi bizantskog jarma koji im je bio dojadio. Nakon jednomjesečnog opsjedanja, Amr je zauzeo tvrđavu Peluziju, ključ ulaska u nilsko područje. Oduprijelo se grčko utvrđenje na desnoj obali Nila

Povijest islama

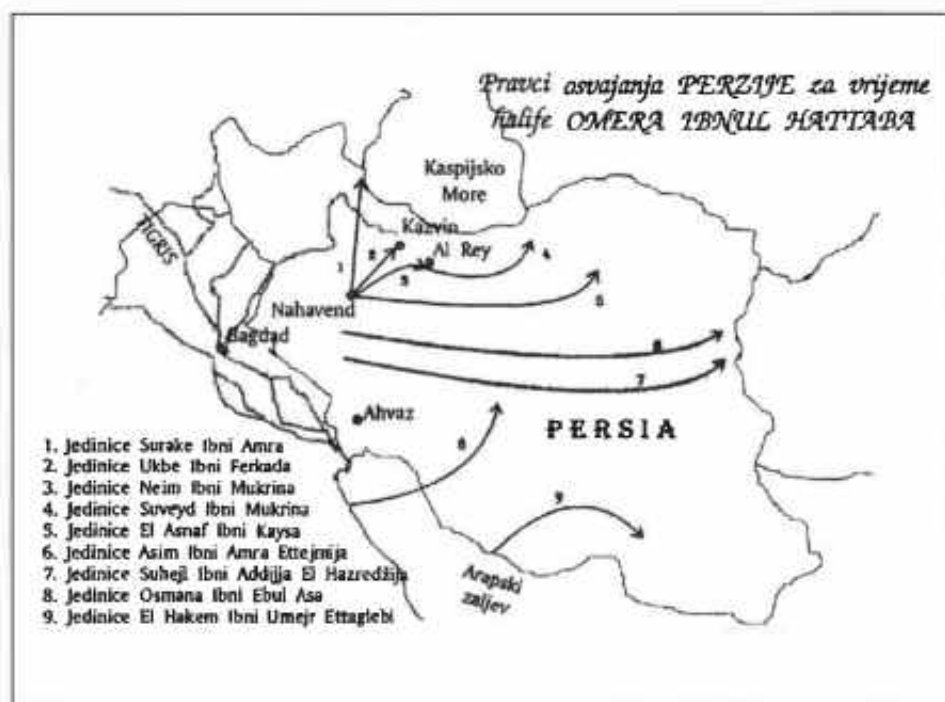
(Babilon), a i Amr bi loše prošao da mu na vrijeme nije stigla pomoć od 12.000 konjanika pod vodstvom Zubejr ibn Avvama, koji onda zajedničkim snagama zauzeše Babilon, a uskoro i Memfis (639.), drevni faraonski grad na lijevoj strani Nila. Da bi osvojio nilsku dolinu i cijeli Egipat, Amr je morao prije toga osvojiti Aleksandriju, glavnu luku i najveći bizantski grad poslije Carigrada. Da bi to postigao, Amr se morao boriti s mnogim preprekama, ali mu je išla naruku promjena na carigradskom prijestolju. Poslije poraza u Siriji i Palestini, Heraklije je izdašnom pomoći pomagao Aleksandriju. Muslimanima su naruku išli i Kopti.

Pod konac mjeseca februara 641. umre car Heraklije sa tužnim uvjerenjem da je izgubljeno i posljednje uporište Bizanta na istoku. Grčka odbrana, malo pomalo, popusti i Amr nakon petnaestomjesečnog opsijedanja uđe u grad u pratnji halife u mjesecu decembru iste godine. Mada je Aleksandriju, poslije Carigrada najljepši i najveći grad na svijetu, branilo 50.000 vojnika sa jakom mornaricom, iako malobrojniji i slabije naoružani muslimani (bez lađa i opsadnih sprava), primorali su Bizantince da potpišu mirni ugovor o kapitulaciji i plaćanju stalnog danka od dva dinara po odrasloj osobi i državni porez. Potpisnik ugovora **Mukavkis** obavezao se ne dozvoliti bizantskoj vojsci da se ponovo vrati u Egipat. Unuk Heraklijev **Konstant II** (od 641. do 668.) ratificirao je sporazum. Koptski je biskup od samog početka dao Koptima instrukcije da ne pružaju otpor muslimanima: "Ovome ne treba da se čudimo", veli Hiti s obzirom na progone kojima su oni kao monofiziti bili izloženi od službene *melkitske (kraljevske) crkve*. Naime godinama je Heraklije preko agenta **Kira** nastojao zabraniti koptsko bogoslužje i silom nametnuti svoju novu monotelitsku doktrinu crkvi koja se tome opirala. Zbog nemilosrdnih progona, Kopti su Kira smatrali antikristom. Na mjestu gdje je Amr podigao logor, pored Babilona, nastao je grad Fustat i u njemu džamija. Ta, ali preuređena džamija i danas postoji. Nil je Amr spojio kanalom s Crvenim morem.

Iste sreće kao Heraklije s muslimanima bili su i Perzijanci. Mladi car Jezdidžerd prevario se u mišljenju da će carstvo sačuvati zahvaljujući visokim planinama. Usprkos golemoj tragediji koja je 639. godine zadesila islamsku vojsku, kada od kuge nastradalo 25.000 vojnika i Jezdidžerdovom okupljanju 150.000 vojnika spremnih na život i smrt u klancima brdovite Medije i strmim obroncima Elbrusa, ipak se islamska nezaustaviva bujica širila prema sjeveru i 642. godine došlo je do odlučne bitke na Nihavendu. Brojnu i junačku vojsku Perzijanaca predvodio je **Firuzan** a islamsku **Huzejfe ibn Jemmana**. I ovdje pobjedu odnosl konjica. Na Nihavendu je propalo hiljadugodišnje Carstvo a zarobljeni Firuzan kasnije je prihvatio islam.

Godine 643. **Ukbe ibn Nafi** zauzeo je Tripolis u Africi, a 644. padoše u arapske ruke Hemedan (Hemezan), Isfahan, Kerman i jedan dio Sedžistana. I tako je pred kraj h. Omerova života, pod konac 644. godine islamska država obuhvatila svu Arabiju i Egipat, zapadnu polovinu Perzije, svu Babiloniju, Palestinu i Mezopotamiju. Kakva je bila ta islamska vojska, svjedoče Bizantinci: *Mi smo se uvjerali da je to narod čiji svaki pojedinac više cijeni smrt od života, skromnost od isticanja i nijednom od njih ovaj svijet ne pruža*

Povijest islama





nikakve privlačnosti. Oni sjede na goloj zemlji, jedu samo na svojim koljenima. Njihov je vojskovođa, emir, kao i svaki drugi između njih, nema razlike između nižih i viših, niti između gospodara i roba. Kada dođe vrijeme molitvi, niko joj se ne uklanja, svi peru svoje udove i ponizno obavljaju molitvu, piše Abdul Hakem.

Iz toga vremena na h. Omera iznosi se u Evropu jedna historijska laž: da je on, navodno, spalio Aleksandrijsku biblioteku *Serapion*. Naime, pokršteni Jevrej Abdul Feredž (od 1226. do 1286.), šest stotina godina iza osvojenja Aleksandrije, u svojoj historiji *O dinastijama* ističe kako je Amr pitao Omera šta da radi sa carskom bibliotekom. Od Omera je dobio navodni odgovor: "Ako grčke knjige sadrže isto što i Kur'an, onda su suvišne, a ako su protivne sadržini Knjige Časne, onda su opasne i treba ih spaliti."

Gibon ističe, da svako ko je imalo poznavao h. Omera, odmah može shvatiti da je u pitanju obična izmišljotina i to je Omeru mogao pripisati obični ignorant i intrigant. U svojoj čuvenoj historiji *Opadanje i propast Rimskog Carstva* veli da je aleksandrijsku biblioteku spalio aleksandrijski arhiepiskop Teofilo. "Skoro dvadeset godina poslije toga, pogled na prazne police izazivaše sažaljenje i ogorčenje." Gibon negira navodno Amrovo pismo koje navodi Abdul Feredž dvojicom Egipćana i patrijarhom Eutihijusom. Dreper, znanstvenik svjetskog glasa, piše u *Historiji umnog razvoja Evrope* da su za vlade Teodosija Velikog porušene zajedno i paganska religija i paganska nauka. U to doba 390. godine sjedio je na arhiepiskopskoj stolici u Aleksandriji neki Teofilo, čovjek drzak i nevaljao, kome je car povjerio taj posao. Teofilo je otpočeo ovaj posao pljačkanjem i uništavanjem biblioteke, a kad je došao na red paganski hram *Serapion* koji je vječito bio trn u njegovu oku, Teofilova se sveta revnost nije smirila dok zdanje nije do osnova porušeno. Zlato i srebro koje je bilo u hramu, brižljivo je pokupljeno,

Povijest islama



Povijest islama

omanji predmeti porazbijani ili u vatru pobacani. Sama zgrada u kojoj je bila biblioteka, bit će da nije bila porušena, jer poslije dvadeset godina Orozi je izrekom veli da je vidio prazne rafove i police. Dakle, Aleksandrijska biblioteka uništena je u ono vrijeme kad su rimski carevi izdavali dekrete da se paganski spomenici unište a h. Umer je došao u Aleksandriju nakon tri stoljeća.

Kako se on odnosio prema hrišćanima, dokaz je njegov ulazak u Jerusalem. U vrijeme kada je 23. zul-hidžeta 23. godine po Hidžri 644. n.e. obavljao sabah namaz velikog halifu h. Umera u atentatu probao je šest puta nožem krvnik, Perzijanac Firuz Ebū Lu'Lue. Ebū Lu'Lue izjavio je da je htio osvetiti svoju pobijedenu domovinu. Halifi Umeru nisu rane zadavale toliku bol koliko briga ko će ga naslijediti. Bilo mu je lakše kad su mu javili da njegov ubica nije musliman. Neposredno pred smrt, h. Umer pozva Aliju, Usmana, Avfa, Talhu, Zubejra, Vekkasa i sina Abdullaha i odredi da oni izaberu halifu. Sina Abdullaha isključi iz izbora riječima: "Dosta je jedan iz naše kuće koji će Allahu odgovarati za svoje vladarska djela". Tri dana poslije atentata, 26. zul-hidžeta 23. godine po Hidžri ili 3. novembra 644. n.e. podlegao je ranama i umro slavni h. Umer u pedesetpetoj godini. Ukopan je pored Muhammeda (a.s.) i Ebū Bekra u Resulovoj džamiji.

Dok je upravljao islamskom državom, h. Umer je imao u rukama svu izvršnu vlast. Uvijek je, prethodno se savjetujući s uglednim muslimanima, naređivao mobilizaciju, postavljao vojskovođe, i namjesnike i osobno nadzirao njihov rad.

Odvojio je sudsku od administrativne vlasti i postavljao je šerijatske suce u ratnim gradovima.

Nakon osvajanja Sirije, Perzije i Egipta, pošto su se državni prihodi uvećali, odredio je svim muslimanima plaće iz državne kase. Osvojena zemljišta postajala su državna vlasništva a harač-zemljarina i džizija (glavarina) bili su državni prihodi.

Muslimanima je zabranio privremeno kupovati zemlju i nekretnine kao i baviti se poljodjelstvom, pošto je želio da oni uvijek budu pripremni za borbu, ako do nje dođe.

Po naređenju h. Umerovu svi kršćani i Židovi morali su se iseliti iz Hidžaza i naseliti se na imanjima koja su im dodijeljena izvan ove pokrajine.

Šesnaeste godine po Hidžri, 1. muharrema ili 2. februara 637., u razgovoru s ostalim muslimanima h. Umer je uveo novi način računanja vremena - *hidžretski kalendar*, po kome je 1. muharrem 1. godine hidžretske ere padao na dan 16. jula 622. godine, dakle, one godine u kojoj su se Muhammed (a.s.) i ostali muslimani iz Mekke preselili u Medinu. Muhammed (a.s.) je došao u Kuba tačno 20. septembra 622. godine.

29.3. H. USMAN ZUN-NUREJN (OD 644. DO 656. N.E. ILI OD 23 DO 35. GODINE PO HIDŽRI)

Hazreti Usmana trećeg emiru-l-muminina od hulefai' rašidina izabralo je četvrti dan tijelo od šesterice koje je predložio h. Umer a ostali ga muslimani priznaše halifom i izraziše mu vjernost. Mada je bio dvostruki poslanikov zet (Rukajja i Ummi Kulsum), jedan od ašere i mubešere, hafiz i veoma pobožan čovjek, h. Usman ni izdaleka nije imao onih vladalačkih i državničkih vrlina kojima je raspolagao njegov slavni prethodnik i koje

su bile tako potrebne vladaru mlade, a ogromne islamske države. Nije on imao ni one velike pronicljivosti i sabranosti mudrog Ebū Bekra, ni onog samoopredjeljivanja i pravične odlučnosti velikog h. Umera. Pošto je h. Usman bio prirodno povučen i u podmaklom dobu, kada je izabran imao je 71 godinu, to je učinilo da u početku nije mogao uočiti, a poslije spriječiti onu strašnu buru što se talasala sa svih strana prostranog hilafeta. Najveća slabost u vladanju h. Usmana bila je unutarnja politika. Tu politiku on je više vodio po uputama i pod uticajem svoje nesavjesne okoline, negoli po vlastitim pobudama. Iz dana u dan rastao je broj nezadovoljnika i zavjerenika koji su spremali pa na koncu i izveli državni udar.

Početkom 647. godine halifa počeo da smjenjuje namjesnike i vojskovođe. Najprije otpusti iz službe Sad ibni Ebi Vekkasa i na njegovo mjesto postavi brata po materi Velida **ibni Ukbea**. To izazva među muslimanima veliko nezadovoljstvo jer je Velidov otac kao ogorčeni neprijatelj islama i muslimana poslije bitke na Bedru obješen. Nezadovoljstvo je bilo još veće kada je Velid jednog petka došao u džamiju i pred vjernicima klanjao džumu.

Muslimanima se nije dopalo ni Usmanovo povećavanje plata svojim namjesnicima i otvoreno su govorili protiv njegove prevelike darežljivosti, koju čini, kako su tvrdili protivnici, samo da dobrim djelima natkrili h. Umera.

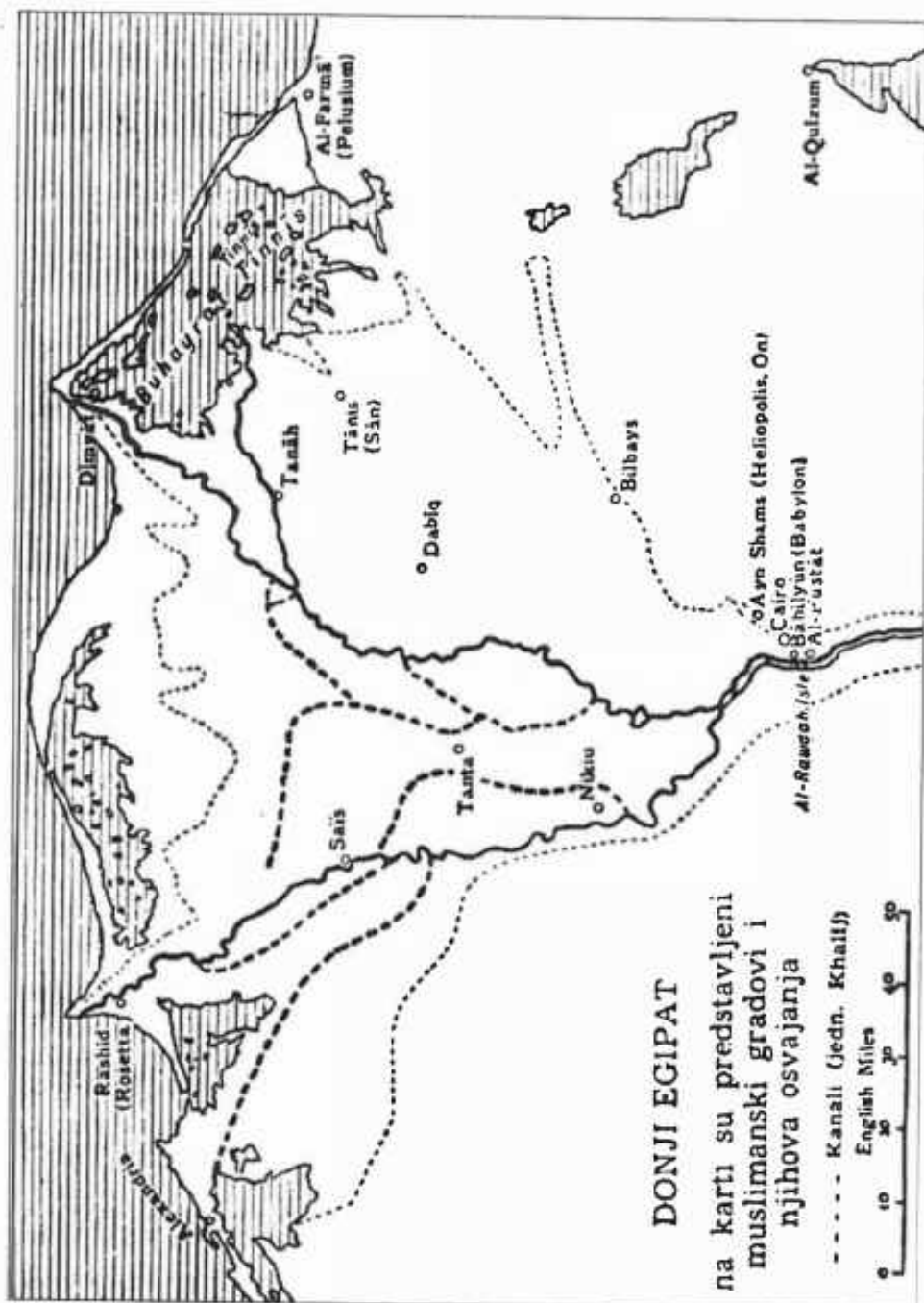
Nije imao ni toliko energije da se odupre nasrtljivosti svojih rođaka i ličnih prijatelja koji su pohlepno i nemilosrdno otimali i preuzimali mjesta najzaslužnijih ashaba i vojskovođa. Većina novih namjesnika nemilosrdno su plijenili državne blagajne. Koliko je h. Usman bio pobožan i uzoran u privatnom životu toliko je bio popustljiv u javnom, državnom.

Prigovarali su mu i zamjerili što je neke muhadžire, koji su stanovali u blizini haremišerifa, odstranio da bi proširio harem.

Zbog službenih zloupotreba pojedinih namjesnika, zbog raskoši i raskalašenosti koja je počela preovlađivati u pojedinim gradovima, stariji i pobožni ljudi počeli su otvoreno buniti i to već 30. godine po Hidžri Ebū Zerr u Kufi, zbog čega ga je namjesnik Kufe zatvorio, a zatim ga protjera u Medinu. Ni u Medini Ebū Zerr nije prestao napadati zlo koje je zavládalo, a najviše je napadao h. Usmanovog amidžu **El-Hakema** i njegovog sina **Mervana**, najpouzdanijeg savjetnika halifina. El-Hakem je zbog averzije prema islamu još za života Poslanikova bio zatočen u Taifu, gdje je ostao do Umerove smrti, a sad je pušten i počeo se razmetati paganstvom. Ebū Zerr otpočeo je govoriti i protiv samog halife. Halifa ga je zbog toga osudio na zatočenje u seocu Rebeda, gdje je i umro u dubokoj starosti. Misao Ebū Zerra da hilafet, po pravu, pripada Muhammed (a.s.) kući tj. Aliji, iskrсну još jače nakon njegove smrti.

Na krajnjoj tački hilafeta u Egiptu, ta misao poprimi oblik dogovora. Poislamljeni Židovin **Abdullah ibn Sebe**, 652. godine prvo u Basri pa u Kufi i konačno u Egiptu, počeo propagirati ideju kako će Muhammed a.s. opet oživjeti, a da će ga, međutim, na zemlji zastupati onaj ko mu je za života bio prvi pomagač, ustvari, h. Alija. Ova misao iz koje je docnije ponikla sekta Šiija pade na plodno tle, jer ionako u Egiptu bijaše zavládalo opće

Povijest islama



nezadovoljstvo protivu halife, a naročito zbog njegova postupka sa junačkim i plemenitim Amrom ibn El-Asom. Čim je Usman postao halifa, on je smijenio namjesnika i vojskovođu Egipta Amr el-Asa i na njegovo mjesto postavio svoga rođaka **Abdullah ibn Ebi Sarha**. Međutim, kada je 646. godine pod Aleksandrijom osvanula bizantijska flota pod zapovjedništvom Manuela, grčkog vojskovođe, i zaprijetila Alekandriji, a uz to se i Kopti uzbuniše, halifa Usman je u neprilici, opet pozove Amra. Međutim, čim se uspostavio red i čim je protjerao Bizantince, opet ga Usman smijeni. Tako je djela vlast prešla na **Ibn Ebi Sarha**, a to je izazvalo veliko nezadovoljstvo u Egiptu. Osobito se u tome istakao Ebū Bekrov sin Muhammed koji je javno i otvoreno govorio i protiv Ibn Ebi Sarha i protiv Usmana.

U isto vrijeme sa Egiptom pobuni se i Irak, ne iz vjerskih već iz političkih razloga. Besprimjerna pohlepa Umejja i njihovih štićenika za dobitkom i bogaćenjem, njihova gordost i oholost kojom su susretali pobjednike sa Kadisije i Nihavenda do krajnosti je razdražila osjetljivi ponos Arapa. Kufa i Basra su se uzbunile protiv halife i njegovih namjesnika.

Kada je ovo saznao halifa, smijenio je sve namjesnike i poslao ih Muāviji u Siriju koji je prema njima vrlo strogo postupao. Tek kad su im muke dojadile oni obećaše da će biti mirni. Tada ih Muāvija pusti iz zatvora. Ali jedan pobunjenički vođa, najopasniji **Malik ibn Ešter**, uspio je da pobjegne i umakne prvo u Medinu a zatim u Kufu i nastavi svoj buntovnički rad. Namjesnik Kufe **Said ibn El-As**, naslućujući opasnost, ide u Medinu da informira halifu. Ešter je iskoristio ovu odsutnost i pobunio posadu Kufe protiv namjesnika. Malika su u ovoj pobuni pomagali Talha i Zubejr. Said se vratio u Medinu i bio otpuštan iz službe. Neodlučni halifa popustio je pobunjenicima i na Saidovo mjesto imenova Ebū Mūsā el-Ešariju. Ova slabost i popustljivost halife prouzrokovale su pobune na sve strane i protivnici halife postali su i najstariji ashabi.

Jednoga dana dođe halifi Alija, i oštro ga ukori zbog toga što ide naruku samo svojim rođacima i izrazi mu svoje veliko ogorčenje. Uzalud se Usman slijedećeg petka pravdao u medinskoj džamiji, govoreći da ne radi ništa što Umer ne bi odobrio. Medinski su muslimani i dalje bili protiv njega i dovikivali su mu: "Otpusti bezbožne namjesnike i odstrani iz svoje sredine Mervana." Osman se tome ne htjede odazvati nego sazva sve namjesnike u Medinu da se s njima posavjetuje, ali kako je svaki namjesnik različito predlagao, halifa se nije mogao ni za što odlučiti, a odbio je i prijedlog da protiv pobunjenika istupi najoštrije, jer je želio da stvar okonča na lijep način. Otklonio je i prijedlog Muavije da s njim pođe u Siriju gdje je bio mir, ili da se osigura pouzdanim četama u Medini. Nije se halifa starao ni za rad ličnih neprijatelja Amra ibn Asa i h. Aiše.

Početkom 655. halifa je dobio pismo od namjesnika Egipta da se jedna četa nezadovoljnika iz Egipta pod izgovorom hadždža sprema da uđe u Medinu i prisili halifu da abdicira. Nezadovoljnike iz Egipta predvodio je Ebū Bekrov sin Muhammed, pobunjenike iz Kufe Malik el-Ešter a išli su i oni iz Basre. Iz okoline Medine pobunjenici poslaše svoje vjesnike: Egipćani Aliji, Kufanci Zubejru, a Basrani Talhi, moleći ih da im isposluju

Povijest islama

ulazak u grad da halifi predaju predstavke zbog načina vladanja i smjene najboljih namjesnika. Mada se ova trojica nisu slagali sa halifinom vladavinom, oni su bili svjesni šta bi značio ulazak pobunjenika u grad i nisu se s tim složili. I sam Usman, uviđajući opasnost, obrati se h. Aliji da posreduje i da na miran način izgladi spor. Spor je bio izgladen ali ne zadugo, jer su pobunjenici opet osvanuli pred Medinom. Iz Egipta je krenulo oko 800, a toliko po prilici i iz Basre i Kufe, pod izgovorom da u Resulullahov grad idu radi hodočašća. Tako su ušli u Medinu i opkolili halifinu kuću. Kada je halifa zamolio Amr ibn El-Asa da posreduje u džamiji, Amr reče hvaleći Muhammeda (a.s.), Bekra i Omera, a Usmanu reče da ga, ne optužuje i da bi se Usman htio opravdati, stoga treba s njim imati strpljenja. "Možda je bolje neko djelo odlagati nego ga ubrzati." Razljućeni h. Usman reče: "Ti još gore dražiš svijet protiv mene". Amr hladno odgovori: "Rekao sam o tebi što sam najbolje znao".

Kad su zavjerenici provalili u grad, halifa se sa nekoliko vjernih pristalica zatvorio u svoju kuću. Alija, Talha i Zubejr ne učiniše ništa da odbrane halifu, a Amr i h. Aiša u najkritičnijem momentu otputovali su prema Mekki. Uzalud je halifa, koji nije htio da abdicira, pokušavao s krova svoje kuće da progovori narodu, uzalud je pozivao na posredovanje Aliju. 17. juna ili 20. maja 656. godine zavjerenici su provalili u halifin stan. Halifa je bio miran i niko se nije usudio da ga dirne dok u sobu nije provalio Ebū Bekrov sin Muhammed, uzeo halifu za bradu i povikao: "Bog te napustio stara ludo". "Nisam luda nego rob. Emiru-l-muminin, neka mi je Allah na pomoći". Naili, ženi Osmanovoj, koja se obavi oko muža, odsjekoše dva prsta. Poslije ubistva, zavjerenici provališe u druge prostorije, opljačkali državnu kasu i privatnu imovinu.

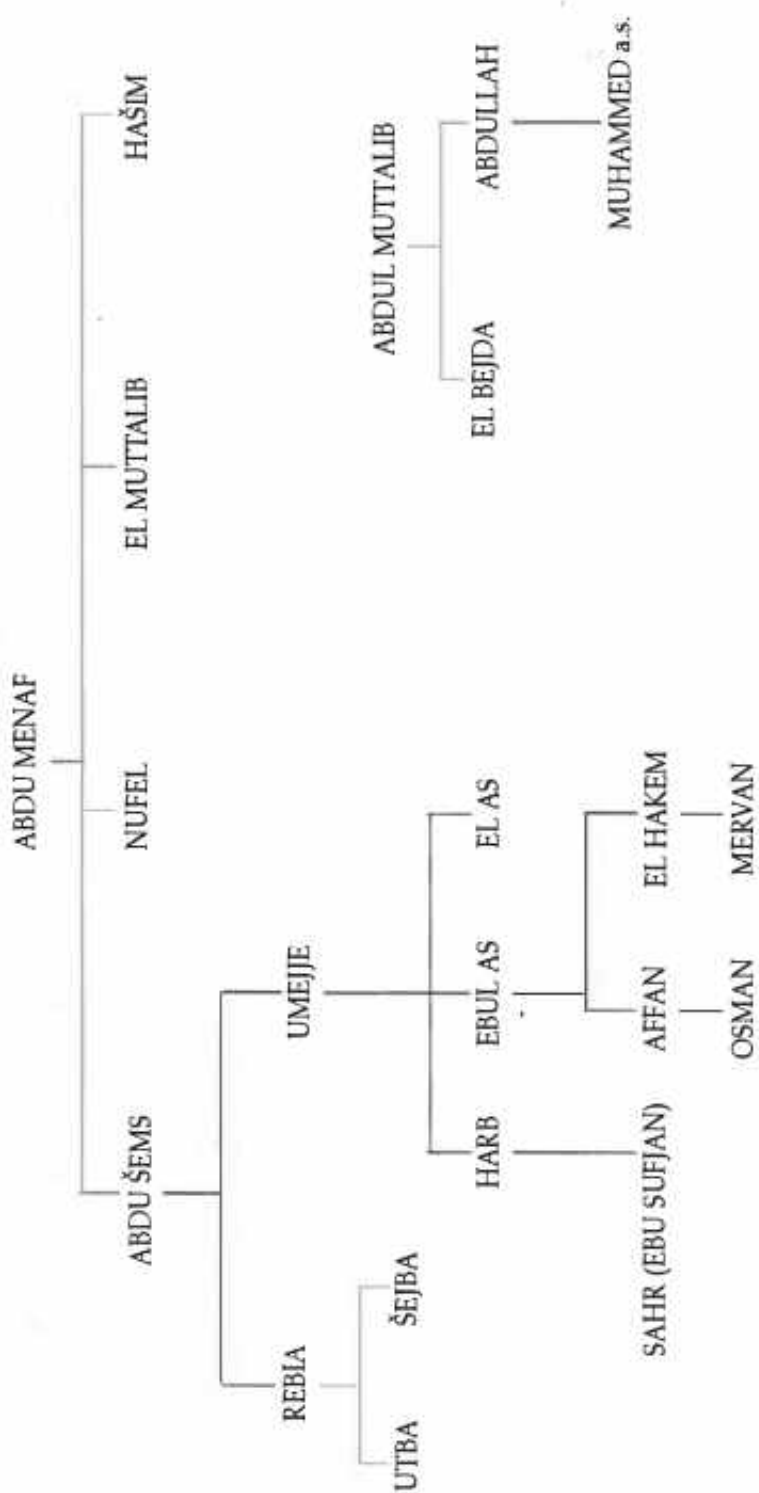
Numan ibn el-Bešir, očevidac ovog groznog djela, uze Usmanovu krvavu košulju i Nailina dva odsječena prsta i odnese ih Muāviji u Siriju kao *corpus delicti* strašnog zločina. Tri dana je ležalo halifino iznakaženo tijelo i tek četvrti dan pod noć odvaži se nekoliko plemenitih ljudi koji pod cijenu opasnosti po život pokušase da klanjaju džezazu i ukopaju halifino tijelo. Makar su to u najvećoj tišini učinili, ipak se razjarena svjetina i na njih i na merhuma kamenjem bacala. Razjarena masa nije dopustila da se halifa ukopa u groblju gdje se kopaju muslimani, nego van zidina gdje su se nekad Židovi kopali. Kad je Muāvija postao halifom, porušio je zidove groblja tako da je i Usmanov mezar ušao u ogradu i ujedno je naredio da se svi merhumi kopaju oko Usmana dok se sva mjesta ne popune.

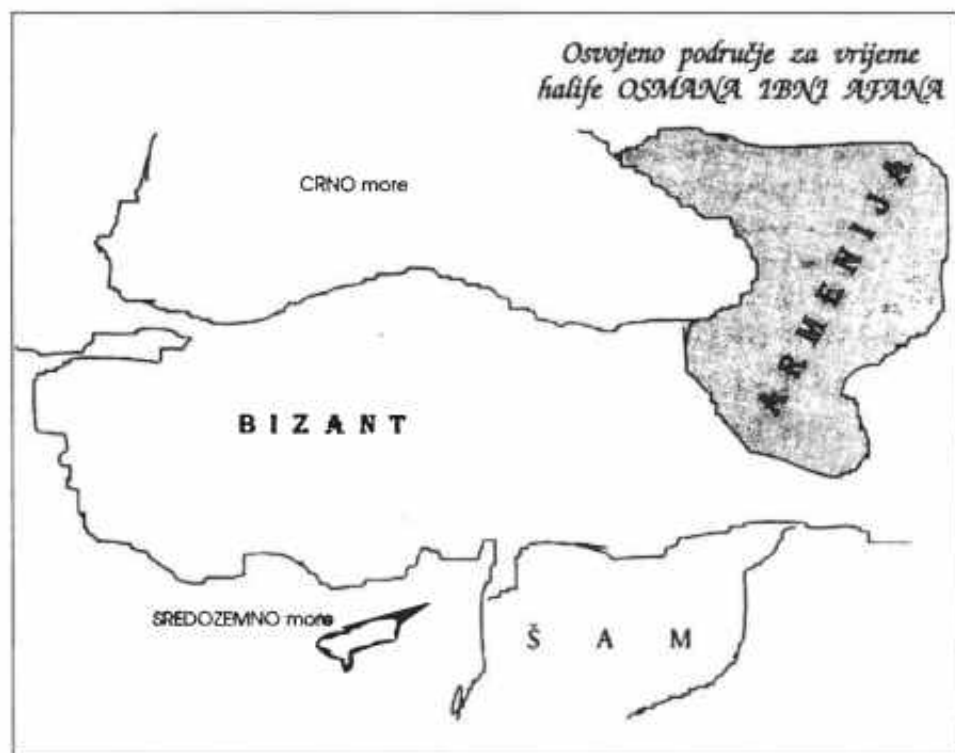
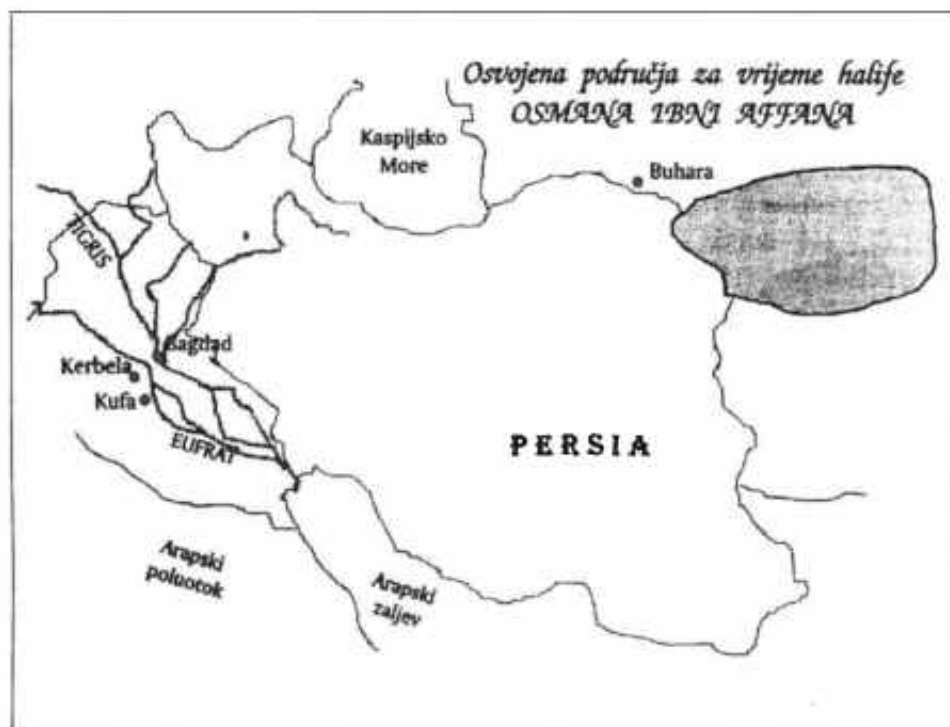
Što se tiče vanjske politike i osvajanja h. Usman je nastavio stopama prethodnika. U njegovo vrijeme nastavljeni su ratovi sa Bizantincima i Perzijancima. U Usmanovo vrijeme pokoreni su Azerbejdžan i dijelovi Ermenije. U perzijskim pokrajinama Faris i Horosan dolazi do pubne i ubistva namjesnika, ali je tadašnji namjesnik u Basri zaveo red u tim pokrajinama i kaznio izazivače nereda. U to vrijeme 652. poginuo je posljednji perzijski vladar Jedidžerd u kolibi nekog mlinara blizu Merva. Bio je žrtva gramzivosti nekog sunarodnika. Pogibijom Jedidžerda bio je zadan posljednji udrac nekada moćnoj perzijskoj državi.

U vrijeme h. Usmana osnovana je prva muslimanska mornarica zaslugom dvojice namjesnika Muavije, u Siriji, i Abdulaha ibn Sada ibn ebi Sarha u Egiptu. Pošto je Kipar

Povijest islama

RODOSLOVNA GRANA HALIFE
OSMANA IBNI AFFANA r.a.





bio dosta blizu sirijske granice, pa je mogao postati opasan za sigurnost Sirije, Muavija ga je osvojio 649. godine. Muslimani su prvi put ušli u Evropu. Bila je to prva pomorska bitka i prvi otok pripojen islamskoj državi, kao dio Evrope. Slijedeće 650., zauzet je otok Aruad, blizu obale.

Godine 652. **Abdullahusarhu** pošlo je za rukom da odbije od Aleksandrije nadmoćniju grčku mornaricu.

Godine 654. Muslimani su se iskrcali na otok Rodos.

Slijedeće 655., u blizini Rodosa, nedaleko od likijske obale, u Maloj Aziji, došlo je do najslavnije pomorske bitke u ovom vremenu. Sirijsko-egipatska flota pod zapovjedništvom Muavije i Abdullaha uništila je bizantsku mornaricu sa oko 500 lađa. Car **Konstantin** koji je zapovijedao bizantskom mornaricom, jedva je bijegom spasio život. Ovom bitkom zapečaćena je nadmoć bizantske mornarice. Samo zbog unutarjih nereda, muslimani nisu iskoristili ovu pomorsku pobjedu i nisu napredovali prema Carigradu.

U Africi je jedan muslimanski vojskovođa od Tripolisa do Tangera preuzeo od Bizantinaca sve gradove koje su ovi dotle držali.

Velika je zasluga h. Usmana na vjerskom planu što je u njegovo vrijeme došlo do umnožavanja primjeraka Mushafa. Ratujući u Armeniji, muslimani koji su se sastali sa raznih strana islamske države, sporili su se oko izgovora pojedinih kur'anskih riječi. Kada je halifa za ovo saznao, naredi **Zejd ibn Šabit** da pristupi umnožavanju Mushafa u više primjeraka. Pod nadzorom samog halife **Zejd ibn Šabit**, **Abdullah ibn Zubejr**, **Zejd ibn As** i **Abdurrahman ibn Haris** znalački obave ovaj veoma važan posao za sve muslimane i za svako vrijeme. Novonapisane primjerke Mushafa halifa je poslao u Mekku, Basru, Kufu i Damask. Na temelju tih primjeraka prepisani su kasnije drugi primjerci i tako je došlo do umnožavanja Mushafa (*Inna nahnu nezzelne zikre* 13: 9). Ovo se Božije obećanje ispunilo i neprestano ispunjava. Zaslugom prvih halifa i prvih muslimana, hafiza, Kur'an predstavlja potpuno sačuvanu Allahovu Objavu.

Treći halifa, **Usman ibn Afan**, nazvan **Zun-Nurejn**, dvostruki Poslanikov zet, vladao je velikom islamskom državom dvanaest i po godina.

29.4. H. ALIJA - MURTEDA (OD 656. DO 661.N.E. ILI OD 35. DO 40. GODINE PO HIDŽRI -

ALI IBN EBI-TĀLIB

Iza atentata na Usmana nastaje u Medini prava anarhija. Grad je bio pun zavjerenika, ubica h. Usmana, koji se međusobno oštro prepiru o tome koga da postave za halifu. Egipćani, najjači i najbrojniji bili su za h. Aliju, Basra za Talhu, a Kufa za Zubejra. Niko od njih trojice nije se mogao i smio odlučiti da iz ruku zavjerenika primi halifsku čast, poprskanu nevinom krvlju dvostrukog Poslanikovog zeta. Tako prođe i nedjelja dana, a islamski svijet nije imao svoga imama - halifu. Osmi dan dođe h. Aliji jedno izaslanstvo medinskih uglednih građana i zamoli ga da primi hilafet, upozoravajući ga na nered u gradu koji je zavladao, a koji bi se mogao prenijeti i na ostale dijelove hilafeta. Alija pris-

tane na to pod uvjetom da ga za halifu priznaju i Talha i Zubejr. Ovi su dugo oklijevali ali najposlije, pod prijetnjom gole sablje, učiniše to, jezikom a nikada u srcu i na duši

Tako je h. Alija Muhammedov (a.s.) amidžić, jedan od prvih muslimana, ašere i mubešere, hafiz, junak, bistra uma, briljantni govornik, istaknuti alim, vješt pjesnik i mudrac postao četvrti Emiru-l-Mu'minin i posljednji Hulefal' Rašidin. Novi se halifa nije mogao dugo veseliti izboru. Znao je da će biti teško uspostaviti mir i pribaviti potrebnu poslušnost. Bilo je ljudi koji su sumnjali da je upleten u zavjeru protiv Usmana. Tu je bila i jaka struja Usmanovih bogatih rodaka, privrednika, sve protivnika.

Smatrajući da je do nemira u pokrajinama došlo krivnjom namjesnika, h. Alija odlučio smijeniti sve namjesnike sa svojih položaja. Mada je h. Alija predstavljao veliki autoritet, svi namjesnici nisu se htjeli pokoriti toj odluci. Prvo, trebalo je kazniti zavjerenike protiv h. Usmana jer to je nalagao red i pravda, a oni su bili najveće pristalice Alijine. Kufi nije bilo pravo zbog imenovanja Umera ibn Šihaba za namjesnika i oni izjaviše da neće drugog do Ebū Mūsā El-Ešariju. Umer se morao vratiti natrag pod prijetnjom Tulejh ibn Huvejlida (lažnog poslanika).

Jemenski namjesnik Ja'l ibn Umejjje čuvši da je zamijenjen sa Ubejdullah ibn Abbasom, porobi državnu kasu i sa sobom odnese 60.000 dukata i odvede blizu hiljadu kamila.

U isto vrijeme, Egipćani pod vodstvom Muhammeda ibn Huzejfe, protjeraju egipatskog namjesnika Ibn Sarha na čije mjesto je Alija imenovao Kajs ibn Ibada. Novog namjesnika primila je većina svijeta, ali se protiv njega diže Muhammed ibn Huzejfe.

Sehl ibn Hunejfu, koga je Alija imenovao za namjesnika Sirije, dočekaju na granici Muavijine čete i protjeruju natrag u Medinu. Ni novi namjesnik Basre Usman ibn Hurejfe nije našao bogzna kakva odziva za sebe i halifu jer je skoro sva Basra bila za Talhu.

Na halifu je ipak najteže djelovalo saznanje kad je čuo da se u Mekki digla h. Aiša protiv njega i da tu pobunu podupiru Talha, Zubejr i mnogi ugledni Mekkanici. Ja'la ibni Munebah, sanavši za ovo, pridruži se h. Aiši, i stavi joj na raspolaganje novac i kamile. Sirijski namjesnik Muavija uopće ne htjede priznati Aliju, a i u Mekki se skupljala sva sila svijeta da mu se odupre. I Mervan se pridruži Aiši. Dakle, h. Alija se trebao boriti protiv tri jaka neprijatelja, za koje sam reče: "Protiv najvećeg viteza tog stoljeća, Zubejra, naj-darežljivijeg muslimana Talhe i protiv Muhammedove (a.s.) udovice Aiše, čija je riječ među vjernima najviše vrijedila."

Prije nego što je pošao s vojskom iz Medine, halifa je saznao da su Aiša, Talha i Zubejr krenuli prema Basri i on se odmah uputi za njima i utabori se u Zu-Karu, dok su u međuvremenu pobunjenici zauzeli Basru i protjerali namjesnika. Saznavši za to, h. Alija posla svoje izaslanike u Kufu i javi da je odlučio da prenese hilafet iz Medine u Kufu. Namjesnik Kufe Mūsā El-Ešari bio je intimno za Zubejra i Talhu, ali uvjerivši se da će se Kufanci teško odlučiti za jednog od ove dvojice, savjetovao im je neutralnost. Tek kad je treći put došlo halifino izaslanstvo, Kufa se odlučila za h. Aliju. Sutra je pod vodstvom Hasanovim 7.000 Kufanaca pošlo u Zu Kar gdje su došle i druge Alijine pristalice iz Mekke i Medine.

Povijest islama

Hazreti Alija je pokušao na svaki način da mirno riješi nastali spor, da smiri protivnike da ga priznaju. U tom cilju, a ne želeći da prolijeva krv, on je pokušao da se sporazumi sa Talhom i Zubejrom i poslao im delegaciju i po njoj im poručio da će kazniti ubice Usmanove. Kad ovo čuše organizatori pohoda na Medinu, učesnici u krvavoj zavjeri, oni sami, na svoju ruku započnu neprijateljstva. Tako u blizini Basre dođe 9. decembra 656. do čuvene bitke nazvane *Va'katu-l-džemel*, *Bitka kod deve* zbog toga što je h. Aiša bila na devi. U toj neželjenoj bici, prvom bratoubilačkom ratu među muslimanima h. Alija izvojevao je pobjedu, a Basranci su umakli. Talhu iz zasjede ubi Mervan radi osвете Osmana. Zubejr pobježe prema Medini, ali ga na putu na vjeru ubije Amr ibn Džurmus.

Po završetku bitke, zarobljenu h. Aišu po bratu Muhammedu s počastima otpremi u Medinu. Alija se vratio u Kufu 3. januara 657. godine, a u Basri je ostavi za namjesnika **Abdullaha ibn Abbasa**. Iz Kufe, nakon što ga je Basra priznala za halifu, pošalje delegate Muaviji u Siriju, tražeći od njega da ga prizna za halifu i zakune se na vjernost. Umjesto toga, Muāvija je u glavnoj džamiji u Damasku objesio krvavu košulju Usmanovu, podstrekavajući na taj način svijet na osvetu. Pošto se svijet raspalio i postao ogorčen, Muāvija lahko iskupi preko 90.000 vojnika. Sagledavajući sve to kao i činjenicu da Muāvija neće nikako priznati Aliju za halifu, delegacija se vrati i izvijesti Aliju o situaciji. Nakon toga, kada nije bilo drugog rješenja, i h. Alija krenu s vojskom preko Iraka put Sirije. Tako se pod konac jula 657. ili 1. safera 36. godine po Hidžri sukobe dvije vojske na Sifinu, južno od Rake na zapadnoj strani Eufrata. Prije toga, dva mjeseca je prošlo u uzaludnim nastojanjima da Muāvija konačno popusti i prizna h. Aliju. U tom drugom bratoubilačkom ratu muslimana protiv muslimana u kome su se sedam dana sukobljavali pojedini odredi, dolazi do potpuno trodnevnog rata u kome Alija navaljuje sa svom vojskom i biva na domaku pobjede. Nakon što je palo između 50 i 90.000 vojnika i nakon što su uvidjeli neminovni poraz, Amr ibn As i Muāvija narede svojim vojnicima da objese Kur'ane na koplja i da recitiraju ajete uz poklike: "**Neka nam ovo sudi**". Hazreti Alija je prozreo plan oštroomnih i lukavih protivnika i nije bio za obustavu borbe, ali ga vojska ne posluša, već prekinu boj. Nakon toga, obje strane odredile su po jednog delegata radi mirnog rješenja spora: Muavija - Amr ibn Asa, a Alija - Mūsā el-Ešariju. Amr ne dozvoli da se za h. Aliju napiše "*Alija, vladar pravovjernih*", nego zahtjevaše umjesto toga da se napiše "*Alija zapovjednik iračke vojske*."

Ali tek što je h. Alija potpisao ugovor, nastala raskol u njegovu taboru i mnogi se pobuniše što se ovako važna stvar povjerila samo dvojici ljudi. Oni su tražili od Alije da povuče potpis i Ugovor anulira. Kad to ne htjede učiniti, oni se odmetnuše od njega. To su bile *haridžije* koje su se formirale poslije ubistva h. Usmana. Delegati se sporazume da će se sastati uz ramazan, pa h. Alija krenu s vojskom prema Kufi, a Muavija prema Damasku. U dogovoreno vrijeme iste godine sastanu se u Davmetu-l-Džendelu Amr i Ešari da pregovaraju. Nakon dugog pregovaranja, predloži El-Ešari, što Amr prihvati, da najprije liše časti Aliju i Muaviju, a onda prepuste muslimanima da slobodnom voljom biraju halifu. Kad El-Ešari objavi da on lišava Aliju halifске časti, digne se Amr i izjavi:

Povijest islama

"Muslimani, vidjeli ste i čuli da je Alijin pouzdanik izjavio da Alija nije više halifa. Ja to primam i proglašavam Muaviju vladavcem pravovjernih." Uvidjevši da se radi o prevari, Mūsā se, umjesto u Kufu, zaputi u Mekku.

Kad je Alija za to čuo, ponovo objavi rat Muāviji, ali je sasvim zanemario opasnost od haridžija. Oni pod izgovorom: *La hukme illellah - Presuda pripada samo Allahu*, pod svoju zastavu na čelu sa **Abdullah ibn Vehbom** okupiše preko 4.000 pristalica i počinise velika nasilja nad Alijinim pristalicama. Alija bi prisiljen na borbu sa njima i katastrofalno ih porazi 659. kod Nahrivana (Nahrevana). Kad je pobijedio haridžije, počeo mu vojska otkazivati poslušnost. Zato se Alija morao vratiti u Kufu i mirovati dok je Muāvija u međuvremenu proširivao svoju vlast na sve strane.

Mekka, Medina i Jemen priznaše Muāviju, a Alija ostade vladati samo u jednom dijelu Perzije i Iraka. U toj situaciji uzalud je Alija nudio Muāviji mir, odričući se prava na Siriju i Egipat. Anarhija, potajna ubistva, nemiri i krvoprolića rasli su sve više. Dotuži svijetu i na jednoj i na drugoj strani i za sve su najviše krivili Aliju, Muaviju i Amra ibn El-Asa, namjesnika Egipta. **Abdurrahman ibn Muldžem**, **El-Berk ibn Bekr** zavjeriše se da će ubiti Muāviju, Aliju i Amra u isti dan i isti čas i time učiniti kraj građanskom ratu. Muldžem se obaveza ubiti Aliju, Mubarek Muaviju, a Ibn el-Berk Amra.

U petak, 15. dan ramazana, 40. godine po Hidžri, Muldžem je zatrovanom sabljom po glavi izvršio atentat na Aliju koji je krenuo na put u džamiju da klanja sabah namaz. Nakon dva dana od smrtonosne rane, Alija je 17. dan ramazana podlegao i ukopan je u Kufi. Kufa je u početku priznala **Hasana**, sina Alijina, za halifu ali se on odmah uz dobru odštetu i godišnju rentu nagodi sa Muāvijom i odreče hilafeta u njegovu korist. Muavija i Amr su izbjegli atentate. Amr to jutro nije došao u džamiju, a Muavijina atentatora su uhvatili prije nego što je djelo uspio izvesti.

Hazreti Alija vladao je svega 4 godine i 9 mjeseci. Od prve četverice, pravih i izabranih halifa Hulefai' Rašidina samo je prvi, Ebū Bekr, umro prirodnom smrću.

29.5. ISLAMSKA DRŽAVA U VRIJEME PRVE ČETVERICE HALIFA

To doba naziva se Hulefai' Rašidūni - u kome su vladali emirul-muminini. Oni su vladali 29. godina. Zato što su se pozivali u upravljanju državom na Kur'an prozvani su Hulefai' Rašidūni, a u važnim poslovima i odukama savjetovali su se s muslimanima. Sva četverica halifa izabrana su i prihvaćena od naroda kroz *Medžlisu-š-ūrā*. Zato im je narod iskazao zakletvu vjernosti - *Bej* ili *Bejat*. U h. Umerovo vrijeme vijeće je imalo dva dijela - *Šura Amme* (našire) i *Šura Hassa* - uže dogovorno vijeće. Šire dogovorno vijeće sastajalo se poslije džume-namaza.

1. USTANOVA HILĀFETA

Prvi halifa ili vjerski, duhovni, svjetovni i državni vođa bio je Muhammed (a.s.). Prvi šef islamske države iza Muhammeda (a.s.) postao je *Halifetu Resulullah*, zamjenik Poslanikov. Halifa h. Umer koji je bio prvi savjetnik prvog halife, nazvao se *Halifetu-hal-*

Povijest islama

ifeti, zamjenik Halife. Kako je ovaj naziv bio predugačak, on se jednostavno prozvao *emiru-l-muminin*. Prva četverica halifa po načinu života, usprkos ogromnoj odgovornosti i mnogo posla, nisu se razlikovali od ostalih ljudi. Živjeli su bez sjaja, raskoši, uživanja pa čak i pratnje. H. Ebū Bekr nije uopće imao plate, jer je država u njegovo vrijeme bila skoro bez prihoda. Svi državni poslovi obavljani su u haremu i na sofi Resulove džamije u Medini - prvom glavnom gradu islamske države. Jednostavan, pravedan, štedljiv, državotvoran, energičan i genijalan političar h. Umer nastavio je neko vrijeme živjeti od trgovine. Cijeli život Umer živi skromno, neupadljivo.

"On predstavlja personifikaciju onih vrlina koje treba da krase jednog halifu. Njegov besprijeekorni karakter postao je primjer koji treba da slijede svi savjesni nasljednici. Po predanju, imao je samo jednu košulju i jedan ogrtač, čije su zakrpe padale u oči. Spavao je na postelji od palminog lišća i ništa ga drugo nije zanimalo do odbrane i širenja čiste vjere, podupiranja pravde i sigurnosti islama i Arapa. Arapska je književnost puna anegdota koje u zvijezde kuju nepokolebljivi "Umerov karakter." (Hiti, Istorija Arapa str. 170-171.).

Prerogativi i isključiva prava vezana uz visoki položaj halife bili su: 1. *Imamet* - vrhovno vjersko vodstvo; 2. *Kada* - vrhovno sudstvo; 3. *Iftā* - vrhovno muftijstvo; 4. *Džihad-Emr* - vrhovno zapovjedništvo i 5. *Hisba* - vrhovna upravna vlast.

U Resulovoj džamiji, u glavnom gradu Medini, imamsku dužnost obavljao je halifa ili od njega ovlaštena osoba. Dužnosti imama obavljale su osobe ovlaštene od halife. U vrijeme prve peterice halifa u gradovima je postojala samo po jedna džamija. Glavni imam je rukovodio i hadždžom. Ebū Bekr je jednom sâm, a drugi put preko zamjenika rukovodio hadždžom. Pretežno je to obavljao h. Usman. Zbog nereda u zemlji, h. Alija je ovu dužnost obavljao preko zamjenika. Prilikom hadža emiri pokrajina podnosili su referate halifi, a vjernici su mu mogli iznositi svoje žalbe.

2. DRŽAVNI PRIHODI

U doba prve četverice halifa državni prihodi bili su: 1. *zekjat*; 2. *haradž*, kao osnovni porez na zemlju; 3. *džizja*, materijalni ekvivalent koji su davali nemuslimani, vojni obveznici za nesluženje vojske; 4. *dumruk* i 5. *fej*.

Zekjat, je ubiran od imućnih muslimana i trošen prema odredbama Kur'ana na određene kategorije. *Haradž* je zemljarina naplaćivana od vlasnika zemljišta nemuslimana u zemljama koje su muslimani osvojili pa osvojena zemljišta ostavljali na obradu njihovim dotadašnjim vlasnicima. Na zemljišta čiji su vlasnici primili islam, ili su ih muslimani osvojili pa međusobno podijelili, uziman je *ušr*-desetina. Visina haradža u doba prve četverice halifa nije poznata.

Džizja ili *glavarina* je prihod koji su plaćali islamskoj državi njeni neislamski pripadnici zbog toga što nisu služili vojsku, a bili su pod zaštitom islamske države njihovi životi, imovina, vjera, čast, dostojanstvo i osnovna ljudska prava i slobode. Džizju su plaćali samo odrasli muškarci, sposobni vojni obveznici ali ne svi. Nje su bili oslobođeni: stari, svećenici, ludaci, siromasi, žene, djeca i svi nesposobni za rad i vojsku. Džizja je godišnje iznosila od 12 do 48 dirhema, ovisno od imovinskog stanja obveznika.

Povijest islama

Đumruk ili *carina* nije u prvo vrijeme postojala i uvedena je tek za vrijeme h. Umera na prijedlog Ebū Musā El-Ešarije koji je pisao halifi da susjedne zemlje naplaćuju od muslimanskih trgovaca desetinu na uvezenu robu. Od tada su i muslimani počeli naplaćivati desetinu na ime carine na robu stranih trgovaca.

Fej ili *ratni plijen*, dijeljen je prema odredbama Kur'ana na pet dijelova za života Muhammeda (a.s.) a poslije Njega, jedna petina njegovoj rodbini, siromasima, siročadima, putnicima, a četiri petine dijelile su se mudžahidima - učesnicima u borbi. Pošto se vremenom ratni plijen uvećavao to je h. Umer odlučio da se svim muslimanima odredi stalni prihod. Počeo je od: 1. h. Abbasa; 2. Sahabija sa Bedra; 3. koji nisu bili na Bedru, ali su ratovali do Hudejbije; 4. Sahabija koji su učestvovali u borbama protiv Mutenebbija; 5. učesnika bitke na Kadisiji. Muslimanke (udovice) primale su najmanje desetinu prihoda muža-sto dirhema. Svaka je muslimanska porodica dobivala i po dva džebira žita (300 kilograma godišnje). Na uvezeno žito nije se naplaćivao đumruk. Za olakšanje uvoza životnih namirnica iz bogatog Misira u pustu i oskudnu Arabiju poslužio je kanal između Nila i Crvenog mora obnovljen za vrijeme h. Umera.

U vrijeme h. Umera pošao se kovati i novac. Do tada je u opticaju bio samo perzijski i bizantski. Na novcu u h. Umerovo vrijeme bili s utisnuti ovi tekstovi: *El-hamdulillah. Muhammed Resulullah, La illahe illellah vahdehu.*

H. Usman je kovao novac s natpisom *Allahu Ekber.*

3. VOJNO UREĐENJE

Emiri-halife su kao i Muhammed (a.s.) bile glavni i vrhovni vojni zapovjednici. Kako se vremenom država širila i kako se ratovalo na više strana, halifa je određivao vojne zapovjednike, koji su djelovali kao pomoćnici halife i vojska ih je morala slušati kao i same halife. U vrijeme prve četverice halifa vojska nije bila stalna, već se skupljala po potrebi. Svim ratnicima h. Umer je odredio plaće iz državne kase. Često ratujući s Perzijancima i Bizantinima, muslimanski vojnici su od njih sticali nova iskustva koja su kasnije primjenjivali naročito u organizaciji vojske i načinu borbe. Pored pješadije muslimani su imali i konjicu, koja je štitila krila. U vrijeme h. Usmana formirana je i mornarica koje je ubrzo nadmašila bizantsku flotu. Pješadija je upotrebljavala obično luk, strijelu i pračku, a katkada još štit i mač. Mačevi su nošeni u koricama o desno rame. Glavno oružje konjice bilo je koplje s bambusovom drškom. U odbrani je korišten oklop i štit. Muslimanska ratna oprema bila je znatno lakša od bizantske. Bitke su započinjale dvobojima junaka. Muslimanski junaci bili su bolje nagrađivani od njihovih protivnika u dvoboju, a nakon borbe, očekivao ih je dio plijena. *"Snaga muslimanske vojske ni je počivala na nadmoćnosti njezina oružja ni u savršenstvu njezine organizacije, nego u njezinom višem moralu, čemu je vjera, bez sumnje, dala svoj udio, kao i u snazi njezine izdržljivosti, koju je odnjegovao pustinski odgoj i u njezinoj zadivljujućoj pokretljivosti, koju treba pripisati u prvom redu prebacivanju trupa na devama."* (Hiti, *Istorija Arapa*, str. 169). Moral, izdržljivost i pokornost bile su odlike muslimanske vojske.

4. SUDSKO UREĐENJE

Muhammed (a.s.) i prva četverica halifa vršili su sudsku vlast, kada su im dozvoljavali državni poslovi. U pokrajinama i novoosvojenim zemljama halife su postavljale za sudije velike poznavaoce islamskog prava. Suci su sudili ispred halife. Za vrijeme Muhammeda (a.s.), Ebū Bekra i h. Umera sudilo se u džamijama. Prva sudska zgrada podignuta je za vrijeme h. Usmana. U svom radu sudije su bile samostalne, te namjesnici, kao politička, i vojskovođe kao vojna vlast, nisu se smjeli miješati u njihov rad niti im davati direktive, kakve će konkretne osude donijeti. Kadije (suci) donosili su rješenja i sudili samo u građanskim sporovima, dok su u kaznenim predmetima sudili, donosili rješenja i izvršavali ih halife i namjesnici u pokrajinama. U prvo vrijeme nisu vođeni sidžili (protokoli) i zapisnici, niti su izdavane pisane presude.

5. OBRAZOVANJE I ŠKOLSTVO

Prva četverica halifa znali su čitati, pisati i bili su pisari Objave i hafizi. Kao najveći ashabi i najbolji Poslanikovi suradnici dobro su poznavali Sunnet, pa su se u svom radu strogo pridržavali Kur'ana i Sunneta. Velika zasluga prve četverice halifa je u tome što je u njihovo vrijeme Kur'an prvo sakupljen u jednu zbirku - Mushaf-(Ebū Bekr), a kasnije umnožen u četiri primjerka za vrijeme h. Usmana i onda stlačano umnožavan. Nakon što su osvojili Perziju, muslimani su iz grada Hire doveli u Medinu učitelje koji su u glavnom gradu širili pismenost.

Zahvaljujući tome, gotovo sva generacija, odrasla u vrijeme prve četverice halifa, znala je čitati i pisati, pa skoro i nije bilo nepismenih. U vrijeme prve četverice halifa izučavaju se sve vjerske znanosti. Iz predostrožnosti da ne bi došlo do miješanja, pisan je samo Kur'an, a druga djela nisu pa čak ni Hadis. Došavši u kontakt s drugim civilizacijama, muslimani su ponovo preuzimali sve ono što im je moglo koristiti, a što se nije kosoilo s islamom. Ono što su od drugih civilizacija naslijedili, muslimani nisu odbacili, već su to, sa promijenjenim nijetom usvajali i nastavljali razvijati ondje gdje su drugi stali. Za dostignuća koja su postigli kroz naredna stoljeća, muslimani mogu zahvaliti, u prvom redu, podstecima koje su im dali Kur'an (a.š.) i Hadis Resulov. Pišući o dobu prve četverice halifa, Hiti piše: *"U umjetnosti i arhitekturi, u filozofiji i medicini, u nauci i književnosti, u upravi, najraniji Arapi nisu imali ništa u čemu su mogli podučavati (druge), a svašta su mogli da nauče. A pokazali su da imaju itekako pohlepne apetite. Sa stalno izoštranim osjećajem radoznalosti i sa skrivenim mogućnostima koje ranije nikada nisu bile u njima podsticane, ovi muslimanski Arapi u suradnji sa svojim pokorenim narodima, uz njihovu pomoć, počeli su asimilirati, prilagođavati i reproducirati njihovo duhovno i estetsko naslijeđe. U Ktesifonu, Edesi, Nisibisu, Damasku, Jerusalimu i Aleksandriji oni su gledali, divili se i imitirali djelo arhitekta, zanatlije, draguljara i fabrikanta. U sve ove centre stare kulture oni su došli, vidjeli ih i osvojili. Tokom cijelog perioda halifata: Sirijci, Perzijanci, Egipćani i drugi, bilo da su muslimanski obraćenici, bilo kršćani i Židovi, bili su glavni nosioci prosvjetovanja i nauke, isto kao što su i pokoreni Grci bili u odnosu na pobjednike Rimljane. Arapsko-islamska civilizacija bila je u svojoj srži helenizirana*

Povijest islama

aramejska i iranska civilizacija koja se razvijala pod okriljem hilafeta, a njezino izražajno sredstvo bio je arapski jezik. U jednom drugom smislu to je bilo logičko nastavljanje semitske civilizacije plodnog polumjeseca koju su započeli i razvijali Asiro-Babilonci, Feničani, Aramejci i Hebreji. U njoj je svoju kulminaciju doživjelo jedinstvo mediteranske civilizacije zapadne Azije." (Filip Hiti, Istorija Arapa str. 169). Sve ovo muslimani su uspijevali na temeljima Kur'ana i Sunneta služeći se načelom El-hikmetu dalletul-mu'mini...

30

EMEVIJE -

DINASTIJA KOJA JE VLADALA 90 GODINA od 661. do 750.

Dolaskom Emevija na vlast prestaje postojati ustavna zajednica muslimana - *Umma*, čiji je osnovni politički princip upravljanja hilafetom - *šura* a uspostavlja se ustavna dinastija, čiji je osnovni princip *monarhija*.

Dinastija Emevija (Umejevića) vlada 90 godina od 41. do 132. godine po Hidžri i od 661. do 750. godine n.e. Ime dinastije je po nazivu porodice osnivača **Muavije (Benu-Umeje)** pa čak i kad je hilafet prešao na vodu druge grane **Mervan ibn Hakima**.

Muavija, osnivač dinastije, bio je sin mekkanskog aristokrate, čuvara Ka'be **Sufjan ibni Harba** od majke **Hinde**. Emevije uvode dinastiju umjesto Hulefal' Rašidina. Prenose prijestolnicu iz Medine, grada Allahovog Poslanika, u Damask u Siriji. Umjesto halife, emiru-l- mu'minina kojeg bira Umma islama preko odabranih predstavnika, Muavija uspijeva, dugim i strpljivim radom i utjecajem na plemena, ostvariti konačni cilj a to zakletva odanosti-bej plemenskih vođa, koju je osigurao sinu **Jezidu** čime hilafet dobiva, izvana gledano, monarhistički, dinastički karakter nasljeđivanja čime se narušava dotadašnji princip izbora emiru-l-muminina.

Sa stajališta politike i funkcioniranja vlasti u tome treba gledati najveći uspjeh Muavijine politike i upravo toj činjenici duguje emevijski hilafet svoje stogodišnje postojanje, usprkos potresima nakon Jezidove smrti. Ali koliko je bio i ostao nesiguran njihov položaj čak i nakon svečanog priznanja dinastičkog principa kazuju kasnije pobune. Taj dinastički princip bio je ostvaren osobnim Muavijinim utjecajem, što se vidi da je **Husejn ibni Ali**, odmah po Muavijinoj smrti, držao da je došao trenutak da postavi svoje legitimističke zahtjeve, kao i da je **Abdullah ibni Zubejr** nastupio u ime zanemarene Arabije i u ime sjećanja na stare Vjerovjesnikove ashabe.

Muavija sa svojom vlašću otvara novo razdoblje u ustavnoj (monarhiji) povijesti do tada ustavnoj zajednici - muslimana. Do tada je Umma bila više zajednica muslimana a od Muavije društvo u državi muslimana. Stoga, halifa nije više emiru-l-muminin - pravo-moćnik ili nastavljatelj Muhammed (a.s.) Sunneta, kako je to bilo u početku. Od sada je on nešto drugo: istaknuta ličnost arapskog svijeta, prvi među plemenskim vođama, svojom vojnom moći, obiteljskim vezama, osobnim ugledom, on je kralj stvarno, premda ne i po službenoj tituli. Taj dvostruki pojam, dvojstvo monarha i halife u istoj osobi, ostao je na snazi cijelo stoljeće tj. dok je postojala emevijska dinastija, te je bio osnova šiijske propagande, koja se okončala pobjedom legitimističke ideje i rušenjem arapskog carstva.

Povijest islama

Emevijske halife pored svih napada na njih kao ljudi svog doba, vjerovali su da je širenje islama i rast njihove svjetovne vlasti jedna te ista stvar. Ne može se zaboraviti da je islam u periodu njihove vladavine postao svjetska religija a muslimani svjetski politički faktor.

Ključne optužbe protiv Emevija dolaze od pijetističke tradicije koja je pod Abasijama oblikovala pisanje povijesti koja ne prebacuje Emevijama samo zanemarivanje vjerskih dužnosti, već i izdajstvo duha državnog tj. islamskog ustrojstva kako ga je odredio Muhammed (a.s.) pa su hilafet zamijenili Mulkom.

Novi poredak ili vlast Emevija doživljena je kao povreda svete vjere, izdaja božijih prava, čime se ruši i poriče Vjerovjesnikovo pravo. Za vrijeme Emevija započinju doticajni kršćansko-aramejsko-bizantijske kulture sa arapskom. Emevije se u organizaciji vlasti i unutarnjim poslovima upravljanja državom, Muavija posebno, koriste iskustvom kršćana. Dvor, straže, osobna vojska ili garda, prije svega su ogledalo Bizanta.

30.1. MUAVIJA - OSNIVAČ EMEVIJA BENŪ UMEJJE OD 661. DO 680. N.E. ILI OD 41. DO 60. GODINE PO HIDŽRI

Potječe iz plemena Benu Umejje, sin je Sufjan ibn Harba. Islam je primio zajedno sa ocem Sufjanom u toku oslobođenja Mekke. Pripadaju aristokratskoj porodici koja je prije islama upravljala Mekkom. U širem smislu pripadaju plemenu Kurejš. Kada je primio islam, imao je 23 godine. Prvi halifa Ebū Bekr naimenovao ga je vojskovođom, a h. Omer namjesnikom prvo Transjordanije, a kasnije Sirije, čije je namjesnikovanje potvrdio i h. Usman. Kada je došao na čelo hilafeta, h. Alija odlučio je smijeniti sve namjesnike jer je njih smatrao krivim za teško stanje i nered u zemlji. Muavija se nije pokorio Alijinoj naredbi. U Basri su bili neredi i zato 656. godine dolazi do bitke kod *Vakatu-l-džemel* u kojoj su protiv Alije učestvovali Talha, Zubejr i h. Aiša. Talha i Zubejr su poginuli. Izginulo je 10.000 muslimana. Situacija se nije smirila i 657. godine na Sifinu dolazi do sudara Alijine i Muavijine vojske.

Muavija nije nikada izrazio lojalnost h. Aliji, već je tražio da se položi račun i pronadu krivci za h. Usmanovo ubistvo, pokazujući njegovu krvavu košulju džamiji. Kao lukav, sposoban, dalekovid, vješt i iskusen državnik, Muavija se po izboru za halifu na svaki način nastojao pomiriti sa sinovima h. Alije, sa h. Hasanom, što mu je u potpunosti uspjelo a sa Husejinom je bio manje sreće. H. Muavija je ukazivao svako poštovanje porodići Muhammeda (a.s.), ukazivao je isto poštovanje prema ensarijama ali svim sumnjivim elementima je nametao poslušnost. U Iraku je bio najveća opozicija. Za dvadeset godina vladavine, on nikada nije boravio u Iraku. Strpljivo je pregovarao i pridobijao arapska plemena na lojalnost i suradnju. Zbog otpora i nereda u zemlji, Muavija je imao usporena osvajanja u svijetu. Pa ipak, njegovim osvajanjem suprotstavili su se Bizantijci u Maloj Aziji. Osvajanje na Istoku, u područjima iranske ravnice, nastavljena su, kao i iz Egipta na zapad i jug Afrike pod vodstvom Utbe ibn Nafia.

Povijest islama

Muavija šalje mornaricu da opsjeda Carigrad. Osvaja otok Rodos. Među vojskom na Carigrad bio je i Ejjüb el Ensarija. Trg i džamija *Ejjütiya*. Izgraio je flotu od 1.700 lađa. Prvi je uspostavio poštu. Prvi je izgradio mornaricu. Uveo je obavještajnu službu. Prvi je zaveo tjelesnu gardu i čuvare dvora. Na svaki način je želio da ga naslijedi njegov sin Jezid, ali je uredio da ga ne predloži on nego ugledni prvaci. Blagim riječima i darovima Muavija je uspio da mu sina, Jezida, priznaju za halifu. Nisu to samo učinili **h. Husejn, Abdullah sin h. Umera, Abdullah sin Zubejrov, Abdurahman sin Ebü Bekra**. Koliko je Muavija bio dovrtljiv pokazuje slučaj namjesnika Perzije **Zijada**, koji u početku nije priznao Muaviju za halifu pa ga je on pozvao u Damask i proglasio za brata po mlijevu. Od sirovog materijala svoje armije Muavija je iskovao prvorazrednu i discipliniranu silu u ratnoj tehnici. Izgradio je čvrstu i dobro organiziranu državu. Orgaizirao je islamsko društvo i uveo matični ured.

Glavni suradnici Muavije su: **Amr ibn As**, namjesnik-Egipata, **Zijad-Kufe** i **Mugire-Basre**. Muavija je govorio: "Gdje je dovoljan bič ne služim se mačem, niti bičem gdje je dovoljan moj jezik. Ako ima samo jedna dlaka koja me povezuje sa mojim bližnjim, neću dozvoliti da se ona prekine, kada je oni zatežu, ja je ohlabim, a kada je oni ohlabave, ja je zategnem".

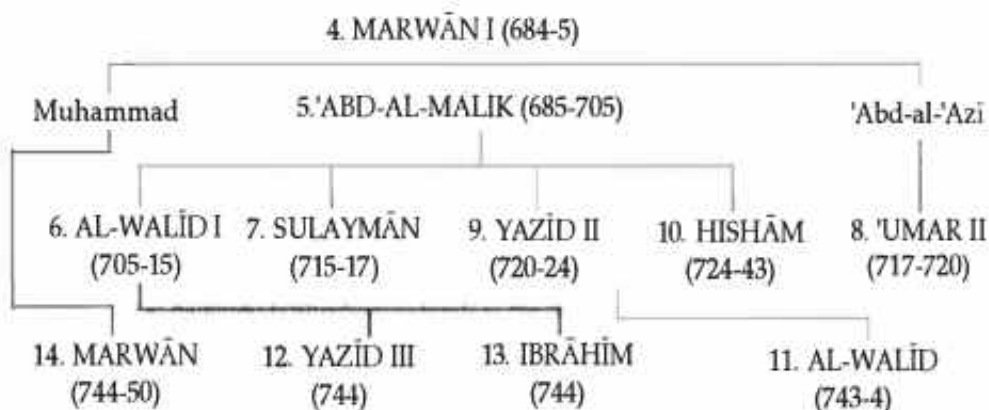
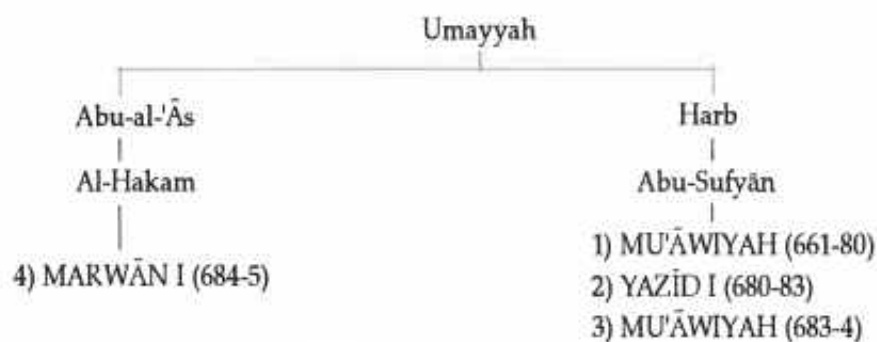
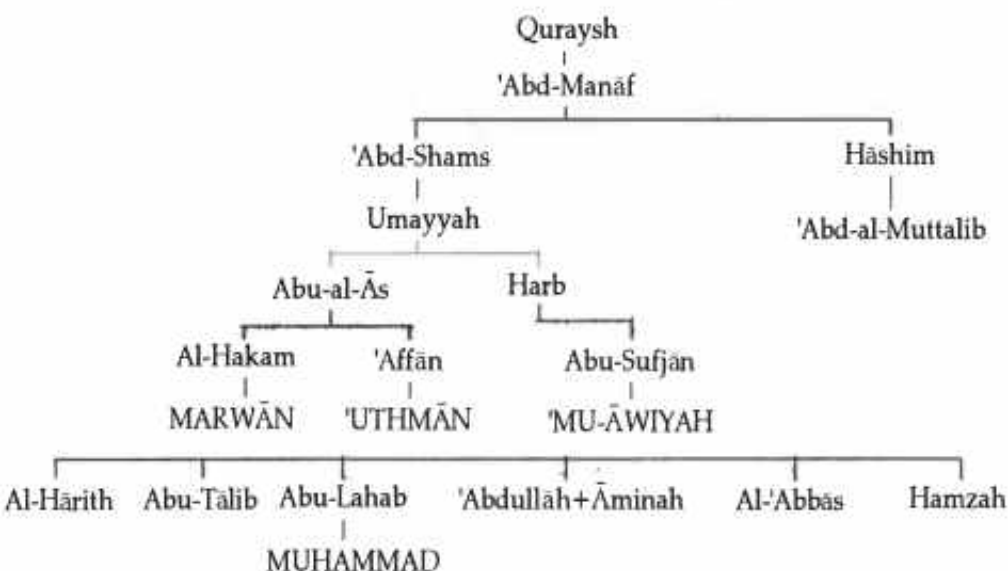
Muavija je živio 75 godina. Dvadeset godina je bio namjesnik Sirije, a dvadeset godina halifa. Bio je veliki političar, poduzetan, blag i darežljiv.

Nakon što je iza pogibije **h. Alije h. Hasan** proglašen halifom, Muavija je spremio vojsku u Siriji protiv njega i proširio vijesti u Hasanovoj vojsci da mu je poginuo vojskovođa **Kajs ibni Sād**. Tada nastaje pobuna u vojsci protiv Hasana. U takvim uvjetima **h. Hasan** šalje pismo i ponudu Muaviji da na njega prenese hilafet pod sljedećim uvjetima: 1. da se Hasanu preda sav novac iz blagajne u Kufi; 2. da se daje harač koji se skuplja u Dari Ebdžeru u Perziji; 3. da se odredi izdržavanje iz državne blagajne; 4. da se vrati hilafet nakon Muavijine smrti; 5. da se Muavija odrekne u Hidžazu i Iraku traženja krvi za halifu Usmana; 6. da se ubuduće obustave napadi na **h. Aliju** u hutbi.

Čim je Muavija postao halifa, protiv njega se dižu haridžije iz Kufe. Predvodi ih **Ferve ibni Nevfel**. U borbama s Muavijinom vojskom haridžije su dosta oslabljene, ali nisu do kraja pokoreni. Nevfel je poginuo u borbama i na njegovo je mjesto bio postavljen **Abdullah ibni Avf**.

30.2. JEZID I, SIN MUAVIJE, OD 680. DO 683. GODINE N.E. ILI OD 60. DO 64. GODINE PO HIDŽRI

Još za života Muavija je uredio da ga naslijedi sin Jezid. Hidžaz i Irak kao i **h. Husejn, Abdullah sin h. Omera, Abdurahman sin Ebü Bekra** i **Abdullah sin Zubejra** bili su protiv Jezidovog dolaska na halifsku stolicu. Nakon što je postao halifa, Jezid je smijenio namjesnika (Emira) Hidžaza **Mervana ibni Hakema**, a postavio **Velid ibni Utbea**. Novi namjesnik pozvao je trojicu preostalih medinskih prvaka, jer je Abdurrahman umro, da priz-



Rodoslovno stablo genealoških odnosa marvanidskih kalifa umajadske dinastije

Povijest islama

naju Jezida za halifu. Priznao ga je Omerov sin Abdullah, a Husejn i Abdullah ibni Zubejr su pobjegli u Mekku. U tom periodu Irak je bio središte pristalica h. Alije i protivnika Muavije, i oni su, čuvši za događaje u Medini, uputili poruku i poziv h. Husejnu da dođe u Kufu, gdje će ga proglasiti halifom i garantirati mu sigurnost. **Abdullah ibni Abbas** i **Abdullah ibni Zubejr** savjetovali su h. Husejnu da ne ide u Kufu, jer su mu ti isti ljudi koji ga zovu, ranije ubili oca. Iz predostrožnosti h. Husejn kao prethodnicu u Kufu šalje amidžića **Muslima ibni Ukajla** kome vjernost izražava 30.000 ljudi i obećava da će štiti h. Husejnu. Saznavši za ovo, h. Husejn se upućuje sa 72 rođaka žena i djece prema Iraku. Došavši do granice Iraka, dočekalo ga je 2.000 konjanika Jezidove vojske, zaustavilo ga i obavijestilo o promjenama u Kufi. Konjanici su izjavili da imaju nalog da ga zarobe i da ga s cijelom porodicom privredu **Ubejdullahu ibn Zijadu**, namjesniku Persije, bratu Muavijinom, novom namjesniku Kufe. Husejn nastavlja put do Kerbele na Eufratu. U susret mu dolazi 4.000 vojnika pod komandom **Amr ibni Sāda ibn Vekkasa**. Husejn s njim pregovara, tražeći dozvolu da se vrati nazad. Amr obavještava Ubejdullaha koji zatraži Husejnovu glavu. 10. muharrema 61. godine po Hidžri ili 680. godine n.e. Amr naređuje napad. Neki se vojnici pobune i stanu na stranu h. Husejnu. Ostali su stajali kao okamenjeni i oklijevali. Upravnik policije izdao je komandu, vičući: "Šta stojite, udarite!", i prvi bacio strijelu na h. Husejnu. Tako otpočinje krvavi neravnopravni boj. Hazreti Husejn se sa svoja 32 konjanika i ljudima koji su mu se priključili lavovski borio. Sva mu pratnja izginu, a on sav izranjavan sa 67 rana uspije se privremeno skloniti, no velika žeđ ga prisili da napusti sklonište. Dok je pio vodu, jedan mu vojnik odsiječe glavu i odnese je Amru. Sve glave boricima su poodsijećane i poslane Ubejdullahu a on ih je prosljedio Jezidu koji se pokaja, užasnut prizorom odsječenih glava, te prokle Ubejdullaha, ali je sve bilo kasno. Jezid naredi da se h. Husejnova glava pokopa u Medini, pored kabura brata Hasana. Djecu i žene h. Husejnu Jezid I je otpremio s počastima u Medinu.

Tijelo h. Husejnu ostalo je u Kerbelau (Kerbeli). Tu je sagrađeno turbe. Od tada šilje svake godine 10. muharrema proklinju Jezida i oplakuju h. Husejnu. Nakon ubistva h. Husejnu, pobuni se cijeli Hidžaz i otkaza vjernost Jezidu. Za halifu izabraše Abdullah ibni Zubejra. Saznavši za to, Jezid posla u Medinu vojsku iz Sirije pod komandom **Muslim ibn Ukbeta**. Medineli su pozvane da se pokore, a kada ne htjedoše, Ukbetova vojska navali na grad, izvrši strašno krvoproliće, opljačka grad i počini druga bezakonja. U ovoj bra-toubilačkoj katastrofi 683. godine izginulo je više od 10.000 muslimana među kojima i 700 sahabija i ensarija. Abdullah ibni Zubejr se utvrdio u Mekki pa se Jezidova vojska zaputi i prema ovom gradu. Na putu između Medine i Mekke Muslim ibni Ukbe umrije. Za vrijeme opsade, Mekke dođe vijest da je i Jezid umro, pa nakon što je oštećena Ka'ba, opsada grada prestade. Islamski svijet se obradova smrti Jezida i opsadi Mekke. Jezid je uživao u raskalašenom životu. Bio je ohol i nemilosrdan. Za kratko vrijeme mnogo je zuluma počinio, a najviše ga optužuju za: 1. Husejnovu ubistvo; 2. krvoproliće, pustošenje, rušenje i divljanje u Medini kao i napad na Ka'bu. Da bi ublažio odioznost muslimana, Jezid I krenu u neka osvajanja u Buhari, Harezmu i Sjevernoj Africi.

Povijest islama

30.3. MUAVIJA II SIN JEZIDOV VLADAOD OD 683. DO 684. N.E. ILI OD 64. DO 64. GODINE PO HIDŽRI

Iza Jezida I na čelo hilafeta dolazi njegov sin, Muavija, neobično pobožan, dobar i blag. Zbog svoje pobožnosti i općeg stanja u zemlji odlučio kao prvi halifa u povijesti islama da dobrovoljno abdicira. Povlačenje s vlasti je opravdao slijedećim razlozima: "Narode, hilafet je vaša stvar, stvar ummeta, koga smatrate najpogodnijeg i najposobnijeg za ovu visoku dužnost njega i uzmite za svoga halifu. Ja sebe svojevolutno razrješavam ove dužnosti i sve vaše obaveze prestaju prema meni kao halifi."

Bez ikakvog pritiska sa strane, Muavija je potpuno slobodno i dobrovoljno podnio ostavku na funkciju halife. Kada su mu se najugledniji ljudi obratili da preporučio nekoga za halifu, on je odgovorio: "Ne mogu naći Umera ibn Hattaba pa da vam ga preporučim. Hilafet je stvar čitavog naroda, pa birajte samo onoga koji odgovara ovome položaju."

Muavija II bio je halifa svega tri mjeseca. Nakon uvažene ostavke, povukao se u osamljeni život sve do smrti u 23. godini života. Neki historičari tvrde da je ubijen.

30.4. DVOVLAŠĆE U ZEMLJI OD 683. DO 692. N.E. ABDULLAH IBN ZUBEJR, OD 683. DO 692. I MERVAN I EL-HĀKIM 684.-685. ILI 64. GODINE PO HIDŽRI

Odmah po smrti Husejna narod Hidžaza proglasio je Zubejra za halifu. Nakon smrti Jezida I i Muslima ibn Ukbeta namjesnika Hidžaza, novi namjesnik Husejn ponudio Zubejru primirje što on prihvatio zatim da skupa pođu u Damask i da ga tamo proglase halifom. Zubejr tu ponudu odbio. Potom Husejn napušta Mekku i vraća se u Siriju. Nakon abdikacije Muavije II, narod se podijelio u dva tabora. Jedni su bili za Mervana I ibn Hākema - Sirija a drugi Hidžaz, Irak, Jemen i Egipat priznaše za halifu Zubejra. Zubejr je imao pristalice i u Siriji. Jedne prilike njegove pristalice u znak podrške htjele su održati zbor u Damasku kako bi priznale za halifu Abdullaha. Dođe do sukoba sa Mervanovim pristalicama u kome su Zubejrovi pristalice poražene. Nakon toga, cijela Sirija kojoj se kasnije pridružio i Egipat stade uz Mervana, dok Jemen, Hidžaz i Irak i dalje priznavaše Zubejra.

S obzirom na to da je Ka'ba 683. bila oštećena, Zubejr je naredio da se poruše zidovi Ka'be i da se iskopaju novi temelji. Sazidali su se novi zidovi Ka'be gdje je i ranije bila kao i Hadžeru-l-Esved. Nakon obnavljanja, Bejtullah je prekriven skupocjenim prekrivačem. Ovo je bio prvi slučaj generalne opravke Ka'be u islamsko doba. Halifu Mervana udavila je njegova žena sa svojim robinjama zato što nije izvršio obećanje u pogledu prijestolonasljedstva njenog sina Halida. Inače, ona je ranije bila udana za Jezida I.

30.5. ABDUL MELIK MERVANOV (OD 685. DO 705. N.E. ILI OD 65. DO 86. GODINE PO HIDŽRI)

Čim je postao halifa Abdu-l-Melik iza svoga oca, kao veoma poduzetan, odvažan i dobar političar, već je ranije bio skovao plan kako će u državi zvesti red i mir, ukinuti dvovlašće i prekinuti bratoubilački rat. Odmah je htio ubiti maćehu ummi Halid koja mu je udavila oca. No, prijatelji i savjetnici ga odvratili su od toga.

Po izboru za halifu, protiv Abdu-l-Melika se pobuniše šiije u Kufi pod vođstvom Muhtari Sekafije, tražeći smrt za one koji su skrivili ubistvo h. Husejna. Godine 686. Sekafija zauze Kufu i narod ga prizna kao halifu. Nakon što je to postao, Sekafija posiječe vojnog policijskog zapovjednika Amra ibni Vekkasa, Sada i Šimra i glave im posla u Hidžaz. U Mosulu zarobi ibni Zijada, posiječe ga i spali. Neuki svijet Sekafija je zbunjivao svojim tobožnjim kerametima i natprirodnim svojstvima pokazujući kojekakve mađije. U tu svrhu je nosao stolicu za koju je tvrdio da posjeduje čudotvornu moć. Bojeći se prestiža Sekafije, Zubejr određuje i šalje svog brata Mūsaba za namjesnika Basre sa zadatkom da oslobodi Kufu od Muhtarove vlasti. Mūsab je porazio Sekafiju i poginuo kako on tako i mnoge njegove pristalice.

Godine 686. Sekafija je prvi uveo komemoracije (bidat) posvećene h. Husejnu od 1. do 10. muharrema. Dok se Zubejr razračunavao sa Sekafijom, dotle je Abdu-l-Melik za vojskovođu postavio Hadždžadž ibni Jūsufa sa naredbom da se obračuna sa Mūsabom. Iračani i haridžije izdaju i napuste Mūsaba i on ostade sa malo vojske, koja u boju pred samom Kufom izginu skupa sa Mūsabom i njegovim sinom Isāom. Hadždžadž naredi da mu se glava pošalje Abdu-l-Meliku. Mūsab je bio zet h. Husejna i Talhe. Nakon pacifikacije Iraka, po nalogu Abdu-l-Melika, Hadždžadž kreće na Hidžaz s vojskom protiv Zubejra. Godine 691. opsjedne Mekku i poče iz katapulta kamenjem tući Ka'bu. Mnogo je svijeta u haremu izginulo, a pristalice Zubejrove dadoše se u bijeg. Našavši se u bezizlazu Zubejr odlazi staroj stotinu godina majci, Esmi, kćerci Ebū Bekra, da od nje zatraži savjet. Majka mu odgovori: "Ne dozvoli da se s tobom izigravaju djeca Ummejjova. Živi časno, a kao takav i umri".

Nakon rastanka s majkom, Abdullah se vraća u Ka'bu, nasloni se na zid i reče vojnicima. "Boriti ću se sve do svoje smrti". U tom momentu bio je pogođen iz katapulta. Hadždžadž je naredio da mu se odsiječe glava. Tijelo mu je obješeno za noge na vješala nekoliko dana. Njegova majka nije išla moliti milost da ga skinu s vješala već je u prolazu rekla: "Mislim da je došlo vrijeme da ovaj konjanik postane pješak". Tada je Hadždžadž naredio da se Zubejr skine i dozvolio da se ukopa.

Abdullah ibn Zubejr bio je halifa u Hidžazu 9 godina (od 683. do 692.). Poslije toga, Hadždžadž je ostao u Mekki u Hidžazu kao namjesnik. Godine 694. Abdu-l-Melik ponovo imenuje Hadždžadža namjesnikom Iraka, gdje je narod počeo dizati ustanke (alevijske, haridžijske). Po dolasku u Kufu, Hadždžadž iskupi narod koji se spremao da ga ismijava i baca kamenčićima na njega. Hadždžadž im se obrati riječima: "Ja sam onaj koji može svašta učiniti. Kada stupim na dužnost, onda ćete me tek upoznati. Kada je Abdu-l-Melik

upoznat s vašim izdajničkim radom, zaključio je da vas kazni i u red dovede. Istresao je pred sebe torbu strelica, tražeći onu koja se ne može slomiti, a takva sam strijela ja. Poslao me je ovamo da zavedem red i mir. Vidim među vama bijelih brada koje treba krvlju obojiti a vidim i debelih vratova koje će trebati sabljom stesati.“

Slušaoci su se od straha ukočili. Mač je odmah stupio u akciju. A zatvori su se počeli puniti. Željeznom je rukom zaveo red. Niko ništa nije smio ukrasti, iako se čaršija nikada nije zatvarala.

Ipak haridžije su se pobunile protiv Hadždžadža kao i **Abdurahman ibn Ešas** koji je čak uspio osvojiti Horosan, pa u Kufu 694. Abdul-Melik šalje pomoć Hadždžadžu, koji razbija Ešasovu vojsku.

Postoje kontraverze o Hadždžadžu. Jedni ga optužuju kao zalima, nasilnika, nepravednika i prikazuju ga kao strašilo, tiranina i krvoloka. Drugi ga brane i kažu da se i u tako burnim vremenima nije moglo drukčije ni raditi. Činjenica je da se Hadždžadž borio ne samo protiv pojedinaca već i protiv cijelih pokreta (Alevija, Haridžija Šiija, Sufjanija). Neki kažu: "Da nije bilo Hadždžadža, ne bi bilo Abdu-l-Melika, a bez Abdul-Melika ne bi bilo islamske države".

Svi se slažu da je Hadždžadž u državi zaveo red i mir. Zahvaljujući tom redu i miru 1. Abdul-Melik proširuje vlast u Africi, pokorava Berbere koji primaju islam; 2. Vrš reforme u državi - umjesto perzijskog i bizantskog, uvodi islamski novac sa arapskim tekstom, 3. Izgrađuje brodogradilište u Tunisu, plovi po cijelom Sredozemlju upoznajući strane zemlje i raznoseći po njima islamsku kulturu. Trgovačka flota širi trgovinu, a ratna momarica kao snaga islamske države bila je strah i trepet za neprijatelje; 4. Hadždžadž uvodi obavezno služenje vojske koja je do tada bila dobrovoljačka i plaćenička.

Abdu-l-Melik je kao kopija Muavije bio bistar, rječit i dobar govornik kao i vrstan poznavalac šerijatskog prava. Iza sebe ostavlja učvršćeno, umireno i prošireno carstvo. Pod njim i njegova četiri sina, dinastija u Damasku došla je do vrhunca svoje slave i moći.

30.6. VELID SIN ABDU-L-MELIKOV (OD 705. DO 715. N.E. ILI OD 86. DO 96. GODINE PO HIDŽRI)

Halifa postaje nasljedstvom, očevom oporukom. Kada je došao na čelo hilafeta zemlja je bila sređena. Nastavlja vladati očevim stopama. Po njegovim savjetima zadržava namjesnika Iraka, okrutnog Hadždžadža, po čijem je naređenju navodno pogubljeno 120.000 osoba, a kada je umro u tamnicama je zatečeno 80.000 ljudi.

U Velidovo vrijeme vrše se mnoga osvajanja. Namjesnik Horosana Kutejbe ratuje sedam godina protiv Turaka i Tatara. Zauzima Buharu i Semerkand, koji kasnije postaju žarišta islamske kulture. Za namjesnika Afrike Velid određuje **Musa ibni Nusajra**.

U isto vrijeme upravitelj Tangera (Tandže) bio je **Tarik ibni Zijad**. Tada u prekomorskoj Španiji kordovski vojvoda diže ustanak protiv kralja Filipa. Vođu ustanka kralj je oslijepio. Da bi osvetio oca, vojvodin sin Roderik digne se protiv kralja i porazi ga. Kralj je poginuo a sinovi mu pobjegoše u Afriku i zatražiše pomoć od Nusajra, da pošalje

vojsku u Španiju i da je osvoje. Pošto je dobio odobrenje od halife, Nusajr odredi **Tarika** i dodijeli mu 12.000, a po **Hitiju** 7.000 konjanika. Kada je iskrcao vojsku kod današnjeg Gibraltara, Džebel-Tarika, naredio je da se spale lađe, a vojsci je rekao: **"Neprijatelj je pred vama, a more za vama, pa odaberite koje hoćete."** U nadiranju kroz Španiju, iako s manjom vojskom, sukobio se s Roderikom. Roderikova vojska dala se u bjekstvo, a on se utopio u rijeci. Tarik se osvajanjem proslavio i to je izazvalo zavist i ljubomoru kod Nusajra te je naredio da Tarik obustavi dalje napredovanje, te je sâm 712. godine došao s vojskom u Španiju, gdje je zauzeo prijestolnicu Toledo. Tako je Španija, Endelus, postala nova pokrajina velike islamske države. To je bio najveći uspjeh dinastije Emevija.

Nakon osvajanja Španije, islamska se država protezala u Africi do Atlantskog gorja, u Evropi do Pirineja, a u Aziji do Indije i Kine. S kraja na kraj države taj put je iznosio 200 konaka.

Period Velidove vladavine karakteriše: gradnja velikih i prekrasnih građevina, izgradnja infrastrukture, puteva, mostova, kanala, reguliranja rijeka i kanala za navodnjavanje, bolnica pa čak i bolnica za duševno oboljele, bolnica za zarazne bolesti. Bolesnici od neizlječive bolesti liječeni su o trošku države. Slijepcima je država određivala vodiče o svome trošku, a hromim i iznemoglim stavljani su na raspolaganje nosači. Djeca, budući hafizi, uživala su državnu stipendiju. Osnivani su imareti-javne kuhinje za sirotinju sa besplatnom hranom. Jetimi su smješteni u sirotišta i država je o njima vodila brigu. Bila je to visoko humana i razvijena socijalna politika države. U službeni administrativni jezik, pored grčkog i perzijskog, Velid uvodi obavezno i arapski jezik. Uvodi u upotrebu i arapske brojke koje konačno prihvata i Evropa od 13. stoljeća a kasnije i cijeli svijet.

Velid, također otkupljuje sve privatne kuće oko Mesdžidi-Šerifa u Medini te ih ruši da bi se proširio harem. Naređuje da se popravi Ka'ba, a za stupove harema donesen je mramor čak iz Evrope. U Jerusalmu je dao popraviti Mesdžidi-Aksa, a u Damasku je započeo gradnju veličanstvene džamije, koja predstavlja četvrti veliki islamski mesdžid poslije Mekke, Medine i Jerusalma. U gradnju džamije utrošeno je 400 sanduka novca; postavljeno je 600 zlatnih lanaca koje će otkloniti tek **Omer ibn Abdi Aziz**. Gradnju džamije će dovršiti Velidov brat Sulejmān. Za Emevije se smatra da su bili nacionalisti jer su protežirali Arape na funkcijama.

30.7. SULEJMĀN ABDU-L-MELIKOV (OD 715. DO 717. N.E. ILI OD 96. DO 99. GODINE PO HIDŽRI)

U unutarnjoj politici, zbog toga što je bio hrabar, odvažan i pravedan, ovaj halifa ne slijedi ni oca Abdu-l-Melika ni brata Velida. Čim je stupio na dužnost, proglasio je opću amnestiju i pustio iz zatvora sve one koje je tamo smjestio okrutni Hadždžadž. Neke Hadždžadžove činovnike je protjerao. Vezira **Jezida ibni Muslima** kojeg je svojevremeno Hadždžadž imenovao, nije htio ni primiti: **"Neću ni da ga vidim"**, rekao je. Namjesnik Horosana, osvajač Buhare i Samerkanda, pobojavši se za sebe, otpoče tajno raditi protiv halife i tako u Horosanu dolazi do sukoba između Sulejmānovih i Kutejbinih pristalica. U

tim međusobnim borbama Kutejbe poginu. Na mjesto namjesnika Horosana dođe Temimija. Sulejmān smijeni **Abdu-l-Aziza**, namjesnika Magriba, koga je na to mjesto postavio Mūsā ibnī Nusajr, na koga je Sulejmān bio ljut, jer je nakon osvojenja Španije došao u Siriju i Velidu prodao razne dragocjenosti iz Španije. Muhammedu sinu Jezidovom izdade nalog da zaplijeni sav imetak Mūsāa ibn Nusajra, a i imetak svih njegovih rođaka. Mūsāa protjera u Medinu gdje je umro 716. godine.

Kada je umjesto Temimije za namjesnika Horosana došao **Jezid ibnī Muhelleb**, on poduzima vojni pohod protiv Taberistana i Džurdžana, Azerbejdžana, Gruzije i Ermenije, zemalja na jugu i jugoistoku od Kaspijskog mora koje je nakon žestokih borbi osvojio. Halifa Sulejmān šalje pod vodstvom svog brata **Mesleme** 120.000 vojnika da osvoje Carigrad. Dio puta išao je s vojskom i Sulejmān, pa se onda vratio, a bratu je naredio da se ne vraća dok ne osvoji Carigrad. Došavši pred grad, Mesleme pređe s vojskom Zlatni rog (Halič) i opsjedne ga. Grad se nije htio predati i dok su ga muslimani opsjedali, nastade zima. Muslimani podigoše vojne logore u obliku grada, davši im ime *El-Kahr* (pobjeda). Tu je danas čuvena Galata. Osvojena zemljišta muslimani su obradili i plodovima se opskrblili za zimu. Ponuđeno plaćanje džizije Mesleme je odbio riječima: "Ne osvajam ga drukčije (grad) nego borbom." Glavni komandant grada, bizantski car Lav, stupi u tajne pregovore s Meslemom i obeća mu predati grad pod uvjetom da njemu i rodbini garantira živote i predloži Meslemi: "Mislim da bi najbolje bilo da povučeš vojsku ispred Carigrada pa kada se narod uvjeri da si obustavio opsadu, ja ću pripremiti grad za predaju i poručiti ću ti, kada ćeš navaliti na grad i zauzeti ga." Mesleme je na to pristao i bio je potpuno izigran jer je car pokupio sve, hranu i vojnu opremu. Mesleme iza toga navali svom silom na grad, ali mu nestade hrane: vojska je jela konjsko meso, korijenje iz žile od bljaka. Na nesreću, pojavi se i kolera. U ovoj teškoj situaciji stiže vijest o smrti halife Sulejmāna.

30.8. UMER SIN ABDU-L-AZĪZOV (OD 717. DO 720. GODINE N.E. ILI OD 99. DO 101. GODINE PO HIDŽRI)

Na prijesto hilafeta dolazi po oporuci svog prethodnika Sulejmāna. Ranije je bio namjesnik u pokrajini, Haremejn. Kao halifa prvo što je uradio na planu unutarnje politike naredio je da se u hutbama obustave napadi na h. Aliju i njegove potomke što je još Muavija bio uveo. Naredio je da se uz sastavni dio hutbe na kraju uvode ajet: *Innallahe je'muru*.

U Umerovo vrijeme pojavio se još jedan pravac među muslimanima Medine, na čelu sa **Ševzebom el-Bustanijem**. Namjesnik Medine je o tome obavijestio halifu Umera, na što mu je Umer odgovorio: "Pusti ga na miru sve dok stvarno ne počne napadati i narod silom nagoniti da slijedi njegov pravac. Ako bi, pak, počeo da smeta druge u njihovom vjerovanju i da nasilnim putem širi svoj pravac, onda mu to zapriječi silom oružja".

Kao halifi u vođenju države uzor mu je bio h. Umer. Jedna zajednička komisija stručnjaka utvrdila je da Ševzeb nije bio u pravu, ali ga halifa nije dirao, iako je on nastavio sa svojom aktivnošću, nakon što je obećao da će prestati. Iza Umerove smrti, Ševzeb i njegove pristalice su pogubljeni. Čim je došao na čelo hilafeta, naredio je da se ispita porijeklo imovine svih članova dinastije Emevija.

Umer Abdu-l-Aziz je bio veoma skroman, pobožan i pravedan čovjek. Cijeli njegov život je potvrda toga. Kada je uveden u dužnost i kada je ugledao dvorsku svitu, upitao je: "Šta je to?" Kad su mu objasnili, rekao je: "To mi ništa ne treba. Dajte mi moga konja, a ostalo neka ide odakle je i došlo. Ja ništa nisam drugo nego čovjek kao i vi svi." Odatle je, jašući na konju, otišao do džamije. U džamiji se popeo na mimber i održao govor u kojem je, uz ostalo, rekao: "Ja nisam sudac, nego izvršilac sudskih rješenja, a nisam ni zakonodavac, nego čuvar zakona. Ja sam čovjek kao i vi svi i moram se pokoravati zakonima. Nisam ni najbolji između vas, osim što primam najveći teret na svoj vrat."

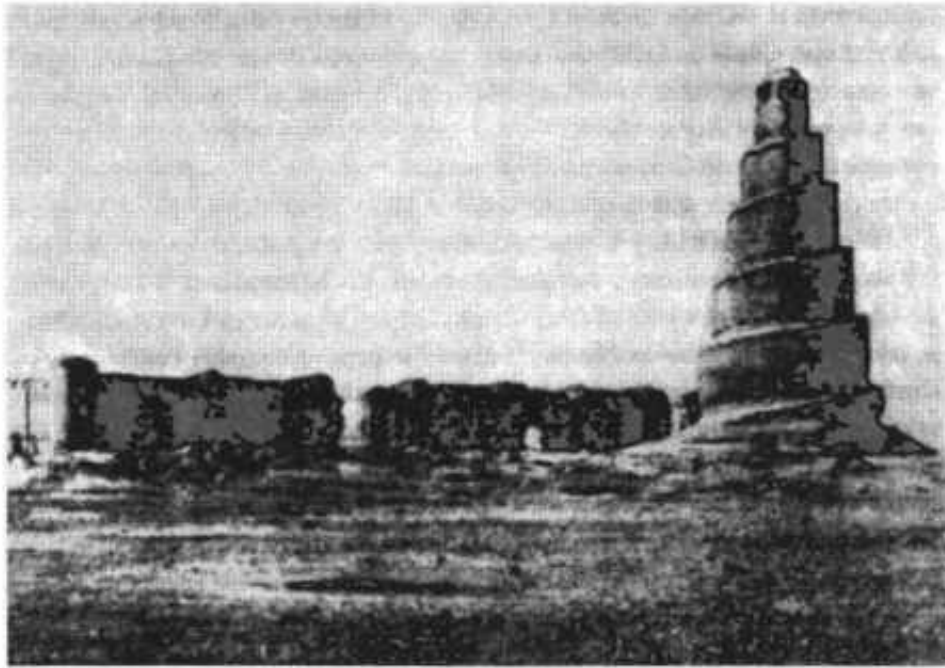
Na vanjskom planu, prvo što je naredio, bila je naredba Meslemi da obustavi opsadu Carigrada. Mnogi historičari tvrde da je Umer od Emevija otrovan jer su se bojali da nekoga drugoga ne predloži za halifu i zbog ispitivanja njihove imovine koju im je oduzeo. Zbog toga je bio od Emevija omrznut.

30.9. JEZID II, ABDU-L-MELIKOV (OD 720. DO 724. N.E. ILI OD 101. DO 105. GODINE PO HIDŽRI).

Na čelu hilafeta kao treći sin Abdu-l-Melika proveo je četiri godine i za to vrijeme nije učinio ništa što bi mu moglo služiti na ponos, ni na vanjskom ni na unutarnjem planu. Na vanjskom planu, namjesniku Španije Šemmahu Kindiji, halifa Jezid II izdaje naređenje da s vojskom pređe u Francusku, što ovaj i učini i opsjedne grad Tulon. Šemmah pade na bojnopolju, a komandu preuze Abdurahman Gafikija. On se majstorski povuče natrag i spasi vojsku od uništenja. Unutar zemlje Jezid ibni Muhelleb ibni Rebia, nakon bjekstva iz zatvora iz jedne od najuglednijih porodica, zbog optužbe da je kriv za ubistvo Kutejbino, diže ustanak. Halifa Jezid II šalje brata Meslemu s vojskom protiv Ibn Muhelleba i ovaj ga potuče i uništi mu cijelu porodicu. Ovakav okrutan i nemilosrdan postupak naišao je na osudu naroda. Jezid je bio sklon velikom uživanju. Silno se zaljubio u robinju Hababu. Nakon što se nesretnim slučajem udavila, Jezid je za njom umro nakon tri dana.

30.10. HIŠAM SIN ABDU-L-MALIKOV (OD 724. DO 743. ILI OD 105. DO 125. GODINE PO HIDŽRI)

Na čelu hilafeta on je četvrti sin Abdu-l-Melika. Osnovne odlike Hišamovog hilafeta na vanjskom planu su: 1. Godine 725. španski emir Jezid ibni Ambese prodire u Francusku i osvaja grad Lion. Godine 735. Hišamov vojskovođa Sa'd potuče Turke i protjera ih iz Kurdistan i Azerbejdžana. Hakani Turk je dva puta bezuspješno pokušavao da osvoji Semerkand. Što svojevremeno Mūsā ibni Nusajr nije uspio, preuzima

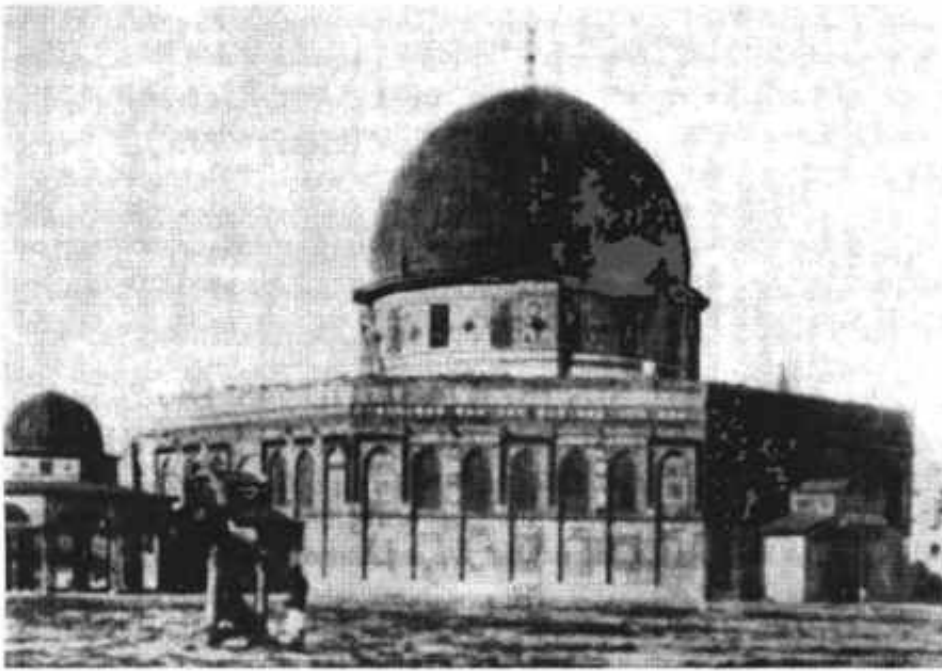


Velika Abbasijska džamija u Samarri podignuta od El-Mutevekkila
u 9. stoljeću

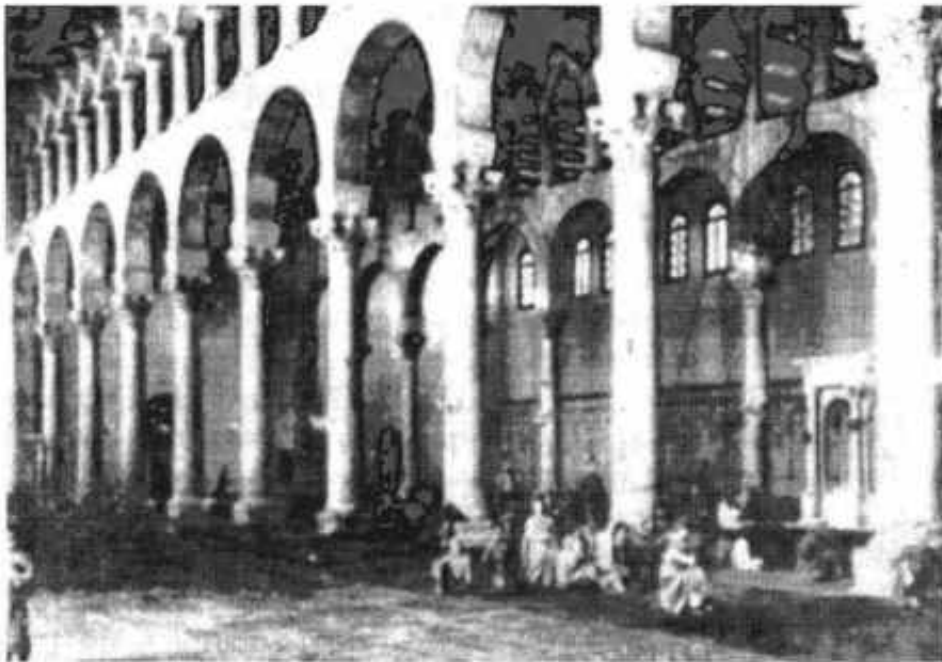


Zabranjen prostor sa sjeverozapadne strane s Aqsa džamijom u pozadini

Povijest islama



Kupola na stijeni i kupola Veriga



Velika Emevijska džamija u Damasku podignuta od Velida I i Sulejmana
u 8. stoljeću

Povijest islama

Abdurrahman Gafikija. Godine 731. s dobro opremljenom vojskom Abdurrahman krenu na Francusku. Muslimani osvojiše i grad Bordo. Bojeći se daljih muslimanskih osvajanja Francuzi se obratiše svojim germanskim susjedima i oni im pružiše pomoć. Udružena evropska vojska kojom je komandovao Karl Martel razbi muslimansku vojsku kod Poatjea, godine 732. Godine 732. kod Belha Hakanijeva vojska je potučena i on je poginuo. 2. Za vrijeme Hišama, muslimani prodiru u Sudan. Uz Gafikiju su se u to vrijeme istakle i druge vojskovođe kao Abdullah Entakija, Batal el-Gazi. 3. Na unutarnjem planu, h. Husejnov unuk Zejd ibni Zejn El-Abidin proglasi se halifom i narod Kufe ga prizna. Hišam zarati protiv Zejda i on poginuo u borbi. Hišam II je bio blag halifa.

30.11. VELID II, SIN JEZIDA II (OD 743. DO 745. N.E. ILI OD 125. DO 126. GODINE PO HIDŽRI)

Velid II je najslabiji emevijski halifa.

Bio je samovoljan i radio šta je htio. Nije poznavao riječ haram. Protiv njega se organizira pobuna koju vodi njegov amidžić Jezid III sin Velidov. Historičari navode da je bio ohol.

30.12. JEZID III, SIN VELIDOV (745. GODINE N.E. ILI OD 126. DO 127. GODINE PO HIDŽRI)

Osnovna karakteristika njegovog hilafeta su unutarnje pobune i neredi u zemlji. Zbog ubistva halife Velida II dolazi do ustanka u Himsu. Jezid III guši ovaj ustanak. Do drugog ustanka dolazi u Palestini koji je ugušen. Iz istih razloga dolazi do ustanka u Horosanu pod vođstvom Mervan ibni Muhammeda.

Jezid III, u znak kompromisa s njim i okončanja borbi, ponudi mu na upravu: Ermeniju, Mosul i Azerbejdžan i Mervan odusta od borbe.

U Iraku je, međutim, stanje bilo najopasnije. Tamošnji namjesnik Jusuf ibni Amr bio je veliki tiranin i progonio je tamošnji svijet. Jezid III ga smijeni i na njegovo mjesto postavi Mensura ibni Džumhura. Smijenjeni namjesnik odlazi u Damask i tamo rovari protiv halife. Strpan je u tamnicu u kojoj je ostao sve do dolaska na stolicu halife Mervan ibni Muhammeda. Ustanke dižu: alevije, haridžije i pristalice Abbasija.

30.13. IBRAHIM, SIN VELIDOV (745.N.E. ILI OD 126. DO 127. GODINE PO HIDŽRI)

Na čelo hilafeta dolazi poslije brata Jezida III. Na unutarnjem planu, izdaje nalog da se smanje državni prihodi. Uspijeva da dogovorom riješi pitanje ustanka Sulejmāna sina Hišamovog. Jezid III dade dosta novca Sulejmānu i povрати mu imetak koji mu je Velid II bio zaplijenio. Protiv njega kao halife diže se Mervan II ibn Muhammed. Iako je imao više vojske od Muhammeda (120.000) a Mervan (80.000), Ibrahimov komandant Sulejmān ibn Hišam bio je poražen. Kada je uvidio situaciju, Ibrahim se odrekao halifске časti, otišao Mervanu, i priznao ga za halifu. Iza toga, Ibrahim je živio još tri godine.

30.14. POSLJEDNJI EMEVIJA MERVAN II, SIN MUHAMMEDOV (OD 745. DO 750. N.E. ILI OD 127. DO 132. GODINE PO HIDŽRI)

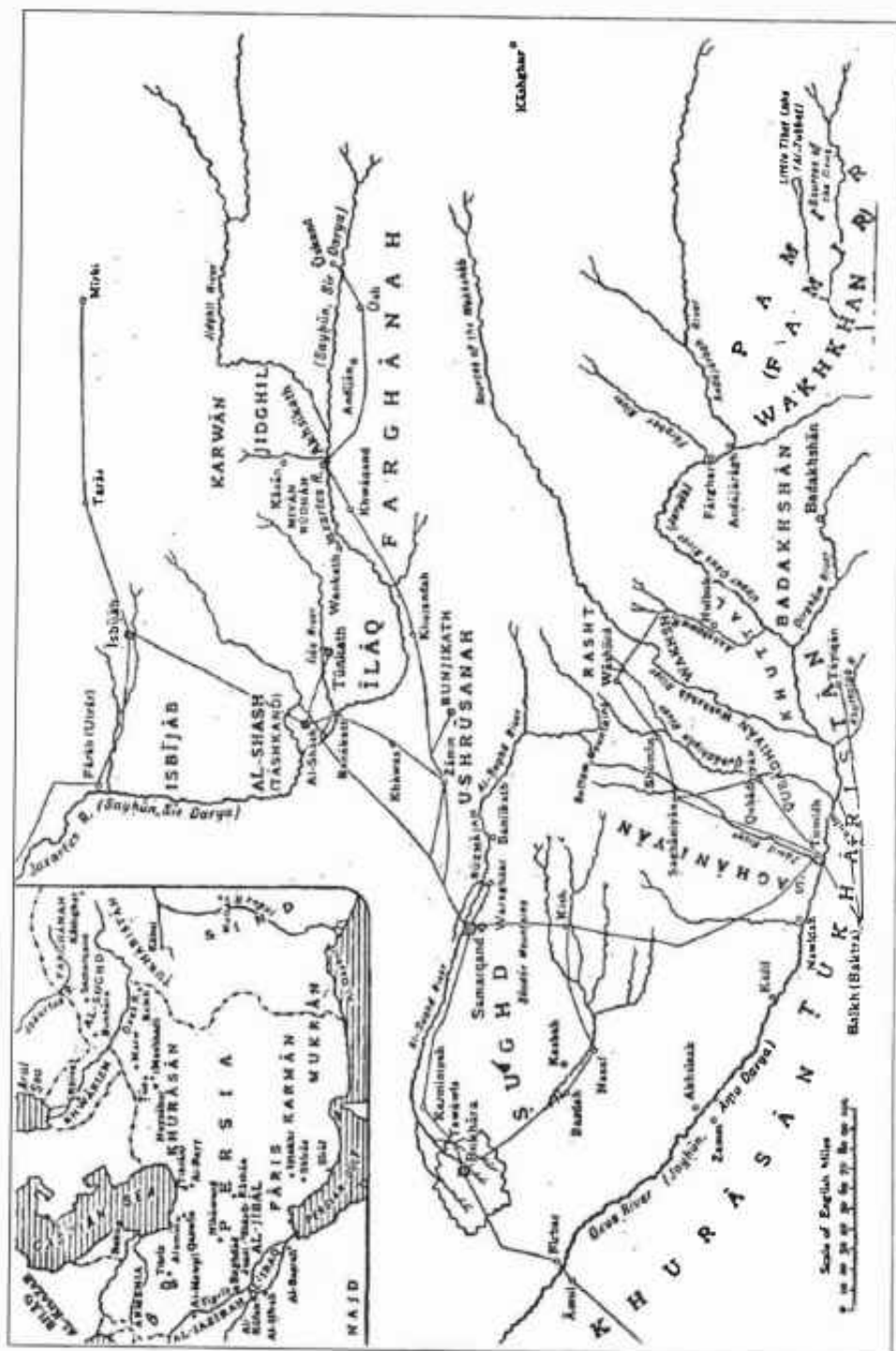
Nakon pobjede nad Ibrahimom Mervan II proglasi se halifom na svečanosti u Damasku. Iako je bio jedan od najposobnijih emevija, nije mogao spasiti ni sebe ni dinastiju zbog stalnih razdora i sukoba koji su potresali zemlju. U njegovo vrijeme u zemlji su bez prestanka trajale borbe (haridžija, alevija i abbasija), i izbija ustanak u Himsu. Mervan odlazi s vojskom u Hims, guši ustanak i prinuđuje ih da ga priznaju za halifu. Iza toga javlja se ustanak u Palestini. I taj ustanak je ugušen i iznuđeno je priznanje halife.

Na ustanak se podiže Sulejman ibn Hišam ali i on je poražen. U Iraku veliku pobunu dižu haridžije. Na čelu im se nalazi **Dehak ibni Kajs Eš-Šejbani**. Protiv haridžija Mervan II šalje vojsku pod komandom iračkog namjesnika **Abdullaha ibn Umera** koga haridžije pobijediše i zauzeše gradove Kufu i Mosul. Iza toga, sam Mervan II preuze vođenje ratnih operacija. U borbama poginu Dehak i mnoge haridžije a preostali se razbježaše iz Kufe. Alevija **Abdullah ibni Muavije** (ništa nema sa Muavijom), također se digao protiv Mervana II. Pristupio mu je veliki broj Alevija iz Kufe i drugih krajeva. Mervan II pobijedio je i alevije. Ibni Muavija pobježe u Horosan Abbasijama nadajući se zaštiti kod njih. Namjesnik Horasana, **Ebū Muslim-el-Horosani**, izda nalog za pogubljenje i ibn Muavije i čitave njegove pratnje. El-Horosani također podiže ustanak protiv halifa kojeg Mervan II, nakon šest prethodno uspješno ugušenih pobuna, nije uspio pobijediti jer je ubijen u Egiptu 750. godine. To je emevijski halifa u čije vrijeme su bile najveće pobune za vrijeme *Emevija*. Nakon pogibije Mervana, hilafet prelazi u ruke *Abbasija*, potomaka **Abbasa ibn Abdul-Mutaliba**. No, u Španiji je od 756. i dalje vladao maloljetni potomak ove dinastije **Abdurahmam I** čiji će nasljednici biti nosioci civiliziranog života tadašnje mračne Evrope.

30.15. ISLAMSKA CIVILIZACIJA I KULTURA U VRIJEME EMEVIJA

Emevijska dinastija, prva u svijetu islama, trajala je nepuno stoljeće, tačnije 90 godina. To nije bio autentični hilafet prve četvorice Hulefai'-Rašidina, već kombinacija između ustavne nasljedne monarhije i hilafeta.

Poslije Medine i Kufe Emevije cijelo vrijeme vladaju iz treće prijestolnice Damaska - Šama ili Dimiška. Osnovna njihova zasluga, pored svih slabosti i objektivnih kritika, leži u činjenici što su teritorij islamske države proširili u Africi na cijelu Sjevernu Afriku, na jugu prema Sudanu, u Evropi na Pirinejskom poluotoku, na Istoku u Iranu, Turkestanu i Sjevernom dijelu Indije. Granice islamske države u njihovo vrijeme bile su na obalama Atlanskog okeana, a na Istoku na rijeci Indu. Za svega 90 godina muslimani su formirali jednu od najvećih do tada država. Za vrijeme Emevija država je bila podijeljena na šest autonomnih pokrajina: 1. Sirija s Palestinom, Istočnim Jordanom, Damaskom, Himsom i



Povijest islama

Kinisrinom; 2. Irak s glavnim gradovima Basrom i Kufom i pokrajinom Horosanom. Bagdad tada još nije ni postojao. Pokrajina Horosan bila je katkada u sastavu Iraka, a ponekad i samostalna; 3. Džezira sa Ermenijom, Mosulom i Azerbejdžanom; 4. Egipat sa Sjevernom Afrikom, a nekada bez nje; 5. Hidžaz s glavnim gradom Medinom i gradovima Mekkom i Taifom, te ponekad Jemenom jer je Jemen znao biti i samostalan; 6. Španija s Portugalom u početku je bila u sastavu Sjeverne Afrike, a ponekad i samostalna pokrajina. U vrijeme Emevija država je brojala 50 miliona stanovnika i bila je jedna od najmoćnijih država svijeta. Kako bi rekao Napoleon, muslimani su za pola vijeka osvojili, mi bi kazali, oslobodili pola do tada poznatog svijeta.

TRGOVINA

Trgovinska razmjena Emevijske islamske države obuhvatala je široka područja i mnoge zemlje: Kinu, Indiju, Moluške otoke, obalu istočne Afrike i zapadnu Evropu.

FINANCIJSKE I DRUGE REFORME U DRŽAVI EMEVIJA

Među značajnim reformama Emevija jest uvođenje arapskog jezika u službene knjige i upotrebu, umjesto grčkog i pahlavi (perzijskog), u kovanju novog arapskog novca, umjesto perzijsko-rimskog i himjarijskih novčanica na kojima je bila utisnuta antička sova. Abdu-l-Melik je kovao u Damasku godine 695. prve zlatne dinare i srebrene dirheme, koji su bili čisto arapski novac. Hadždžadž u Kufi 696. godine kuje srebrni novac. Pored arabizacije uprave i financijske administracije, Emevije (Abdu-l-Melik) uvode redovnu poštansku službu i komunikaciju između Damaska i glavnih gradova u provincijama. Što se tiče financija i njihovog izvora, muslimani su davali samo zekjat i haradž - porez na zemlju, a nemuslimani, s obzirom na to da nisu služili vojsku, plaćali su džizju - ekvivalent za nesluženje vojske i porez na zemlju, a zekjat nisu bili obavezni davati. Državna administracija bila je sređena. Postojali su rani registri (državnih prihoda, popisi vojnika, dekreta, rješenja halifa i matične knjige). Arabizaciju društva Emevije vrše, kroz uvođenje arapskog jezika i islamsko-arapskih običaja.

Na planu agrikulture treba navesti veliki broj iskopanih kanala i obnovu velikog kanala između Tigrisa i Eufrata, kao i isušivanje i obradu neobrađenog zemljišta. Na planu slova mnogo je doprinio Hadždžadž u razvoju dijakritičkih znakova u arapskoj ortografiji, da bi se lakše uočila razlika između slično napisanih slova, posebno među nearapima muslimanima.

POLITIČKE I PRAVNE PRILIKE U DOBA EMEVIJA

Postojala su tri posebna državna službenika, koja su po pravilu, obavljala trostruku vladinu funkciju: političku, administrativnu- (ubiranje poreza) i vjerske poslove.

Državni prihodi su skupljani i dolazili iz istih izvora kao i u periodu prve četverice halifa, ali sada i od nemuslimanskih naroda. Provincije su podmirivale sve troškove lokalne

administracije, državnih anuiteta, vojničkih plata i različitih drugih službi iz mjesnog dohotka i samo je ostatak viškova odlazio u centralnu halifinu blagajnu.

Pravosuđe je imalo samo posla sa muslimanima, jer su svi nemuslimani potpadali pod autonomiju svojih vjerskih poglavara i suđeno im je po njihovom vjerezakonu. Sudaca je bilo samo u velikim gradovima.

Namjesnici i perfekti obavljali su funkciju sudija i sudova u provincijama jer vlast još nije bila strogo izdiferencirana na ona tri osnovna nivoa: zakonodavnu, sudsku i izvršnu. Kadije su uglavnom bili fakih - sudije i oni su upravljali vakufskom imovinom.

Muavija prvi ustanovljuje protokol matične knjige, državni arhiv i poštansku službu.

VOJNA ORGANIZACIJA

Obavezno i redovno služenje vojske kod Emevija uvode Hadždžadž i Abdu-l-Melik. Organizacija vojske, po vanjskom izgledu, a ne po svrsi i namjeni, bila je slična bizantskoj. Podijeljena je u pet skupina: *centar, dva krila, prethodnicu i zaštitnicu*. Formacija joj je oduvijek bila u redovima. Emevijska vojska imala je i tadašnju tešku *artiljeriju, lahku i brzu konjicu*. U vojsci, stacioniranoj u Damasku, uglavnom su bili Sirijci i sirijizirani Arapi. Basra i Kufa bila su glavna mjesta za regrutiranje vojnika iz svih istočnih provincija.

U periodu Emevija vojska se popela na 120.000.

Emevije su ustanovile mornaricu i brodogradilište u Tunisu.

ARHITEKTURA

U oblasti arhitekture postignuta su značajna ostvarenja od kojih su neka do danas sačuvana. U Palestini su Emevije (Sulejmān) podigle grad Ramlu. Tu Sulejmān podiže džamiju, koja iza Emevijske i Jerusalimske džamije postaje treća u tadašnjoj Siriji. Abdu-l-Melik u Jerusalimu podiže *Mesdžidu-l-Aksa* i *Kubetu Sahra*. To je cijeli jedan kompleks zgrada. Najviše se objekata ipak sagradilo za vrijeme Abdu-l-Melika i Velida. *Haremi-šerifima* u Mekki i *Mesdžidu-Nebevi* u Medini, Emevije su popravili i proširili hareme. U njihovo vrijeme u Siriji se podiže veliki broj škola i džamija, darivaju se ljudima ustanove - vakufi za hrome, slijepe, liječenje od gubavca, bolnice za hronične bolesnike, zarazne bolesti i neuropsihijatrije kao prve bolnice te vrste u svijetu. Velidov najveći objekat je velika *Emevijska džamija* u Damasku, na mjestu gdje je prije bila *crkva Ivana Krstitelja (Jahjā)* a još prije toga Rimski hram u centru grada.

ŽIVOT NA DVORU

Osnovna odlika života na dvoru jeste da se neke halife ugledaju na bizantijske careve. Uživanje, raskoš, slatki život, dvorske pjevačice, pijanke Jezida I, uživanja Jezida II i sve vrste dostupnih harama Velida II su utemeljeni ralozu zbog kojih su muslimani kritizirali vlast ovih vladara. Na dvorskom životu prakticirao se: lov, konjske trke, borba pijetlova, pa čak i kockanje. Haremski sistem sa pratnjom *evnuha* uveden je pri kraju, tek za vrijeme Velida II. Prvi evnuhi bili su uglavnom crnci.

Cijelo vrijeme prijestolnica Emevija bio je Damask. U Damasku, Himsu, Halepu i drugim gradovima strogo su bile odvojene četvrti sa plemenskim ili vjerskim zajednicama. Unutar avlije na sredini bilo je korito za vodu. Zasluga je Emevija što su podigle vodovod u Damasku, koji nije imao premca na Orijentu. Tu je i kanal *Nehr-Jezid* i kanal *Baradi*.

DRUŠTVO - SASTAV I STRUKTURA

Liban je poslije dolaska muslimana, unutar vjerskih sloboda i prava, bez obzira na muslimansku vlast, ostao hrišćanski a jezički sirijski. U drugu kategoriju ili skupinu spadali su svi oni **muslimani iz bilo kojeg naroda koji su prelazili na islam**. U periodu Emevija društvo je podijeljeno u četiri kategorije: Prvu skupinu sačinjavali su **muslimani - Arapi**. Tokom vremena broj nearapa muslimana bio je veći nego Arapa muslimana. Treća skupina bile su **zimije ili pripadnici svih priznatih religija** - nemuslimana unutar islamske države: **kršćani, Židovi, Sabijci, Nestorijanci, Jakobiti i Mandejci**. Izuzev plaćanja poreza za nesluženje vojske-džizije, kitabije su u svemu uživale ravnopravnost i puna ljudska prava i slobode. Što je najvažnije, bili su priznati njihovi životi, imovina i časti od islama i muslimana. U stvarima građanskog, krivičnog i sudskog postupka suđeno im je po njihovim, a ne po islamskim zakonima. Pa ipak, Kopti i drugi nemuslimani dizali su se protiv islamske države. Halifa **Ummer ibn-Abdul Aziz**, zbog antidržavne djelatnosti uveo je neke restrikcije za kršćane i Židove. Četvrta skupina na najnižem stupnju društvene ljestvice stajali su **robovi**.

Islam nije silom dokidao ropstvo, ali ga je na svaki dostupni i nenasilni način dokidao. Musliman nije mogao muslimana u roba pretvoriti, bez obzira na eventualne dugove. Robovi su bili najčešće nemuslimani kao ratni zarobljenici. Između vlasnika i robinje bio je *dozvoljen konkubinat* ali ne i *brak*, s tim da je otac morao priznati očinstvo i izdržavati dijete. Iz takve zajednice djeca su pripadala ocu, a ne majci. Islam je na oslobođenje robova uvijek gledao kao na moralno i dobro djelo.

ZNAMENITA MJESTA I LIČNOSTI

Medinu je prva muslimanska zajednica učinila pobožnim zborištem i to je privlačilo pobožnu ulemu u Medinu. Tako je Medina postala prvo središte hadiske, tefsirske i fikhske znanosti (**Enes ibn Malik, Abdulah ibn Umer i Abdullah ibn Abbas**). Mekka i Medina su se brzo proširivale i imale su veći broj imućnih ljudi sa većim kućama.

Pored Mekke i Medine, Basra i Kufa su se, također, brzo razvijale i proširivale. Kufu i Basru je podigao halifa hazreti Umer. Kufa se nalazi blizu ruševina Starog Babilona. Tako su se ova dva grada veoma brzo razvila u dva velika i moćna centra. Basra je 670. godine imala 300.000 stanovnika i blizu 120.000 kanala. U tim gradovima udareni su temelji gramatike arapskog jezika.

Osnivač arapske gramatike **Ed Dueli** živio je u Basri. Kao osnova za utemeljenje gramatike poslužila mu je izreka H. Alije: *Jezik se dijeli na imenicu, glagol i česticu*. Tu je i **Sibevejh** - Persijanac koji se, također, bavi pitanjem arapskog jezika i gramatike. Proučavanje Kur'ana i Tradicije poslužili su kao osnove za nastanak *l'Imu-l-Kelama* i *Fikha*.

Povijest islama

Od uleme iz tog perioda značajno je spomenuti **Hasana El-Basriju**, koji je umro 728. godine.

Od filozofa iz ovog perioda treba navesti **Vasit-ibn Attu**, osnivača Mutezilija. On se odvojio od škole i učenja **Hasana El-Barija**.

Što se tiče grčke nauke, tradicije i filozofije posebno, one među muslimane dolaze preko **Ivana** iz Damaska zvanog **Zlatojezični** ili **Zlatousti**. On je znao arapski, aramejski i grčki. Ivan se družio sa Muavijinim sinom Jezidom I i po nekima izvršio je utjecaj na njegov negativni karakter. Piše knjige o opravdanju kršćanstva i diskutira sa muslimanima. Utjecao je na kasnije učenje Kaderija. Bio je himnolog, teolog, pravnik, pisac polemika i kodifikator bizantijske umjetnosti.

ARABIZACIJA DRUŠTVA

Što se tiče društvenog života među muslimanima, čim su Perzijanci, Sirijci, Kopti, Berberi i ostali prigrllili islam i počeli s Arapima sklapati brakove, srušio se zid izolacionizma između Arapa i drugih muslimana nearapa. Sada se izjašnjavao Arapom svako onaj ko je bio musliman, govorio i pisao arapskim jezikom bez obzira na etničko i rasno porijeklo.

Ovo je jedna od najznačajnijih činjenica u historiji islamske civilizacije zato što su u knjige napisane arapskim jezikom svoja znanja, mudrost i iskustvo unosili ljudi koji su sami bili Perzijanci, Sirijci, Egipćani ili Arapi pa čak i hrišćani i Židovi. Samo zahvaljujući tome, Mekka i Medina bile su i ostale vjerska i moralnoetička sjedišta, Damask političko, a Kufa i Basra dva grada blizanca razvila su se u kulturna središta u tadašnjem islamskom svijetu.

SEKTE U VRIJEME EMEVIJA

1. HARIDŽIJE nisu samo najranija u početku filozofska škola u islamu već i prva politička sekta. Oni su istovremeno opasni hazreti Alijini protivnici, Muavijini i Amr ibn Asovi neprijatelji. Protiv h. Alije su bili zato što je pristao na bilo kakve pregovore sa Muavijom o vlasti, a neprijatelji Muavije i Amr Ibn Asa bili su zato što su smatrali da oni hoće vlast na nelegalan, neligitiman i neregularan, dakle, neislamski način. Njihova je tvrdnja da presuda pripada samo Bogu a vlast je već dosuđena Aliji, pa on nema o njoj ni s kim pravo pregovarati.

Oni su bili ogorčeni neprijatelji svih vrsta privilegija. Nastojali su da sačuvaju prvobitne demokratske principe i jednostavni način života, po kome vjera (akida), osvjedočenje jezikom (šehada) i djela (amel) moraju biti saglasni i ići zajedno. Bez obzira na njihove namjere, njihove pobune su prouzrokovale rijeke krvi. Oni su bili protiv svakog kulta ličnosti i nejednostavnog načina života.

2. MURDŽIJE su srednja linija između Haridžija i Šiija. Za njih je dovoljna činjenica to što su Emevije po imenu muslimani. Oni nisu osuđivali i iz vjere izopćavali vjernike koji grijehe čine. U svome učenju pokušavali su da budu most između dvije nepomirljive obale Šiija i Haridžija. Oni su bili lojalni državni.

Povijest islama

3. **ŠIIJE** su jedna od dviju vjersko-političkih sekti nastalih u ranom periodu islama zbog pitanja hilafeta. Oni odbijaju definitivno postojeći oblik hilafeta za vrijeme emevijske vladavine, mada ni prvu trojicu Hulefai'-Rašidina (Ebū Bekra, Umera i Usmana) ne smatraju legitimnim. Tada u njihovom učenju nastaje kategorija *Imāneta* kao vjerska i krvno-srođnička funkcija. Tako hilafet, po njima, legitimno bi trebao od poslanika da ide preko h. Alije, njegovih sinova, unuka i praunuka, dakle, vjerska zajednica nema prava Šurom birati halifu već se on nasljeđuje biološkom ili krvno-srođničkom linijom.

4. **ALEVIJE** su također jedna od vjersko-političkih sekti, unutar Šiija, koje su stalno zadavale glavobolje Emevijama.

UNUTARNJI ŽIVOT U DRŽAVI

U to doba je razvijeno govorništvo i politička kratka i jasna korespondencija. Pjesništvo u periodu Emevija se razvija, a najpoznatija je *ljubavna poema* između *Lejle i Medžnuna*. Od prikupljača hadisa iz ovog perioda mora se navesti **Abdullah Ibn Mesud** koji je zabilježio 848 predaja. On je živio u Kufi. Historiografija se direktno razvila iz Poslanikove sile.

Što se tiče odgoja, roditelji su djecu, unutar edukacije, nastojali podučiti čitati i pisati na maternjem jeziku i podučiti ih da se služe lukom i strijelom. U moralne odlike su se ubrajale: srčanost, izdržljivost, sabur, darežljivost, ljudstvo, velikodušnost, gostoljubivost, ispunjenje obećanja i pažnja prema ženama. Poslije Abdu-l-Melika angažira se učitelj (*mueddib*) na dvoru, obično hrišćanin. U džamijama se davala nauka iz: *Kur'ana, Sire, Hadisa, Fikha i Ahlaka*.

Medicina se uglavnom u početku služila grčkim i perzijskim izvorima. To ne znači da sami muslimani, posebno kroz gradnju bolnica, nisu dali veliki doprinos medicini. Naprotiv, mnoge vrste bolesti, liječenja i hirurških zahvata su u medicinsku nauku (znanost) uveli upravo islamski ljekari.

PRVE DŽAMIJE

Prve džamije u provincijama podignute su još za vrijeme h. Umera u Basri 637. ili 638., zatim u Kufi 638. ili 639. i Fustatu u Kairu, *Amrova džamija*. Ove džamije su uglavnom bile od ilovače i čerpiča, pokrivene trskom. Emevije za vrijeme Muāvije podižu prvu džamiju u provincijama u Kajrevanu, u Tunisu, između 670. i 675. godine.

Postavljanje mihraba i munare uz džamiju prvo su učinile Emevije za vrijeme Velida ili Umera ibn-Abdul Aziza. Od Emevijskih rezidencija uz samu džamiju nije preostalo ništa. Većina tih halifa, izuzev Muāvije i Abdu-l-Melika, imali su dvorce na selu.

Razvoju muzike doprinijeli su: *Tedžvid* - pravilno učenje Kur'ana, *karavanska pjesma - huda, kaside, ilahije i telbije*. Od muzičkih instrumenata bili su poznati: *tamburin, frula, svirala od trske i kožnata lutnja*.

Skoro cijelo vrijeme emevijske vladavine bilo je ispunjeno ratovima, često i ratovima unutar državnih granica. Neke stvari muslimani nisu nikada mogli zaboraviti jednom broju emevijskih halifa. Pored svih tih teškoća i iskušenja građeni su putovi, vodovodi,

Povijest islama

prekrasne građevine, čitavi gradovi, bolnice i musafirhane, znači, kompletna infrastruktura. Vođena je i velika humana i socijalna politika na zbrinjavanju i pomaganju slijepih i invalida. Pored proširenja granica islamske države, nepobitna je zasluga Emevija što su cijelo vrijeme sačuvali jedinstvo države i ummeta islama.